

# TIJDSCHRIFT

VAN HET

NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

# MUNT- EN PENNINGKUNDE.

# TIJDSCHRIFT

VAN HET

NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

# MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

*„Concordia res parvae crescunt"*

TE

AMSTERDAM




**5e Jaargang**

AMSTERDAM
G. THEOD. BOM EN ZOON
1897

# TIJDSCHRIFT

VAN HET

## NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

# MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

*„Concordia res parvae crescunt"*

TE

AMSTERDAM




**5e Jaargang**

AMSTERDAM
G. THEOD. BOM EN ZOON
1897


J. SCHULMAN
EXPERT
AMSTERDAM

## Le jeton dans les Comptes des maîtres des Monnaies du duché de Brabant,

Aux XVII$^{e}$ et XVIII$^{e}$ siècles.

### Règne de Philippe IV.

(*Suite*).

### Atelier de Bruxelles.

I. COMPTE DE GHIJSBRECHTS CLENAERTS; du 1$^{er}$ avril 1625 au 31 mars 1626.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Anderen ontfanck in Silveren leggelt.*

Eyndelinghe heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten in voorschreven silvere leggelt houdende elff penninghen vyff greynen fyns silvers in alloy ter remedien van een greyn ende een halff fijns silvers op elck mark:

Ieerst voor myne Eerweerde en Edele *heeren van de Finantie* de quantiteyt van vyffen veertich marcken waer van geweest syn inde busse vyff stucken ende syn bevonden by den assayeur generael te goet in alloy ende insgelicx by de annotatien van den assayeur particulier ende oversulck alhier daer vooren . . Niet.

Noch voor myne Eerweerde *heeren vande Camere van rekeninghe in Brabant*, de quantiteyt van LI marcken waer van geweest syn insgelycks in de busse dry stucken ende zyn insgelycx bevonden by den voorschreven assayeur generael te goet in allcy dan alsoo de selve by annotatien vanden voorschreven assayeur particulier syn bevonden tschaers in alloy van vyff octaven van een greyn fyns silvers op elck marcq door malcanderen genomen synde, waer van den voorschreven muntmeester moet betalen de helfft te weten V – XVIe deelen van een greyn op elck marcq bedragen overde voorschreven quantiteyt te schaers van XV greynen ende dry quart fijns silvers ende a ladvenant van XXIII gulden ende twee stuyvers d'marcq de somma van

I gul. V s. XIIten.

Noch voor myne Eed. ende Eerw. *heeren de Staten van Brabant* de quantiteyt van XXXIIII marcken waer van geweest syn inde busse dry stucken en syn bevonden byden voorschreven

assayeur generael te goet in alloy en byde annotatien vanden voorschreven assayeur particulier insgelycx te goet ende over sulcx alhier . . . . . . . . . . . . . . Nyet.

Noch voor de *Stadt van Bruessele* thien marcken waer van geweest syn in de busse een stuck insgelycx bevonden te goet in alloy soo byden assayeur generael als byde annotatien vanden voorschreve assayeur particulier ende over sulcx daer vooren . . . . . . . Nyet.

Noch voor de *Stadt van Gendt*, vier marcken ende een once waer van geweest syn in de busse een stuck bevonden byden voorschreven assayeur generael just in alloy dan alsoo byde annotatien vanden voorschreven assayeur particulier bevonden wordt te schaers in alloy van een greyn, waer van den voorschreven muntmeestre moet betaelen de helft te weeten een halff greyn fyns silvers op elck marcq bedragende over de voorschreven quantiteyt te schaers van twee greynen ende aladvenant van dry en twintich gulden ende twee stuyvers het voorschreven marcq fyns de somma van III s. X[ten].

Ten lesten voor *die vande Vaert van Bruessele* de quantiteyt van twelff marcken waer van geweest syn inde busse een stuck bevonden byden assayeur generael te goet in alloy dan alsoo byde annotatien van den voorschre-

ven assayeur particulier wordt bevonden te schaers in alloy van een quart greyns waer van den voorschreven muntmeester moet ius-gelijcx betaelen de helft te weten een achtste deel greyns fyns silvers op elck marcq bedra-gende overde voorschreven te schaers van een greyn ende een halff ende aladvenant van glycke dryentwintich guldens ende twee stuyvers elck marck fyns de somme van. . . II s. XIX[ten].

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18007.

En résumé, l'extrait du compte du maître de la Monnaie de Bruxelles, que nous venons de reproduire, établit qu'il fut frappé en cet établissement, du 1er avril 1625 au 31 mars 1626, des jetons d'argent: 1°. Pour le Bureau des Finances; 2°. pour la Chambre des Comptes; 3°. pour les Etats de Brabant; 4°. pour les trésoriers de la ville de Bruxelles; 5°. pour la ville de Gand; enfin 6°. pour les intendants du Canal de Bruxelles.

Le jeton pour le Bureau des Finances ayant été forgé en 1625 et en 1627 à Anvers, il s'agit ici du jeton au millésime de 1626. On ne connait aucune pièce à la légende ordinaire GECT. DV BVREAV DES FINANCES portant cette date. C'est donc, peut-être, un jeton à rechercher parmi ceux qui sont marqués de la tête d'ange et donnés par DUGNIOLLE à l'année 1626.

Les jetons pour la Chambre des Comptes et ceux pour la ville de Gand nous sont inconnus. Le jeton pour les États de Brabant est, sans doute, celui qui est décrit dans DUGNIOLLE, n°. 3817, année 1625 ou bien le jeton no. 3828 du même auteur, pour 1626, décrit d'après VAN ORDEN, t. II, n°. 188. Un exemplaire de la première de ces pièces de la collection de M. VANDEN BROECK, pèse 5 gr. 08; un exemplaire de la seconde: 5 gr. 90.

Quant aux jetons bruxellois, il en a été frappé pour les trésoriers aux armes de JÉRÔME DUQUESNOY (DUGNIOLLE n°. 3819; VAN ORDEN, t. I, n°. 117), et pour les Intendants du rivage, aux armes de GÉRARD D'OYENBRUGGE (DUGNIOLLE n°. 3821, VAN ORDEN, t. I, n°. 1175).

II. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 1er avril 1626 au 30 juin 1627.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Anderen ontfanck in Silveren leggelt.*

Eyndelingen heeft den voorschreven muntmeester laeten werken ende munten in voorschreven silveren leggelt houdende XI d'. V greynen fyns silvers in alloy ter remedien van een greyn ende een halff fyns silvers op elck marcq soo voor die vande *Stadt Bruessele* als *van Gendt* de quantiteyt van XXIIII marcken ende VII oncen ende syn bevonden just in alloy ende sulcx alhier daer vooren. . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18008.

Le jeton pour les trésoriers de Bruxelles, frappé en 1626, est aux armes de J. B. SCHOTTE et non aux armes de RAVESCHOTT, comme le dit VAN ORDEN, t. I, n°. 1178. (DUGNIOLLE n°. 3829.)

III. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 1er juillet 1627 au 30 septembre 1628.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere leggelt.*

Den voorscreven muntmeester heeft noch ten lesten laeten wercken ende munten in voorscreven silvere leggelt voor myne Eerw: *heeren van de finantien als anderen*, de quantiteyt van achten sestich marcken ende vier oncen ende is bevonden byden voorscreven assayeur generael te goet in alloy van dry quart fyns silvers op d'marck ende byde billetten vanden assayeur particulier insgelycx te goet ende over sulcx daer voer . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18009.

Nous avons déjà dit que le jeton pour le Bureau des Finances, à la date de 1627, a été frappé à Anvers. Parmi les pièces émises dans l'atelier de Bruxelles, en 1628, décrites par DUGNIOLLE, nous ne voyons guère que le no. 3842, qui puisse, à la rigueur, convenir en l'occurence. (VAN LOON, édit. holl., T. II, p. 172; édit. franç., T. II, p. 170).

IV. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 30 septembre 1628 au 15 avril 1630.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silveren leggelt.*

Ten lesten heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in voorscre-

ven silveren leggelt soo voor myne ***heeren van de finantien als voor andere***, de quantiteyt van hondert vyff marken ses onssen ende derthien engelsschen bevonden te goet in alloy soo byden voorscreven assayeur generael als byde billetten vanden assayeur particulier ende over sulcx daer voor . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18010.

Le jeton du Bureau des Finances, pour l'année 1630, est forgé à Anvers (DUGNIOLLE n°. 3854 d'après VAN ORDEN, t. I, n°. 1195). Quant au jeton pour 1629, il porte dans DUGNIOLLE le n°. 3847 (VAN ORDEN, t. I, n°. 1191), et la marque de l'atelier bruxellois.

## V. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 15 avril 1630 au 24 novembre 1631.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

### *Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in voorscreven zilveren leggelt soo voer myne ***heeren vande finantien als voer andere***, de quantiteyt van achten zestich marcken zeven oncen ende acht engelssen, ende bevonden byden assayeur

generael te schaers in alloy van dry achtste deelen van een greyn op dmarck bedracht overde voorscreven quantiteyt schaers in alloy van eenen penninck een greyn ende dry quaert fyns silvers ende aladvenant van dryentwintich gulden zeven stuyvers d'marck compt II guld. I. s. XXXVIten.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18011.

Le jeton du Bureau des Finances dont il est question dans le texte qui précède est décrit par DUGNIOLLE sous le n°. 3871 (VAN ORDEN, t. II, n°. 190). Il porte la date de 1631.

## VI. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 26 novembre 1631 au 31 décembre 1632.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

### *Silveren leggelt.*

Noch heeft den voorschreven muntmeester laeten werken ende munten in voorscreven silveren leggelt soo voor myne *heeren vande financien als voor andere* de quantiteyt van hondert elff marcken een onze ende bevonden byden assayeur generael te goet in alloy van een achste deel van een greyn dan alsoo by

de billetten vanden assayeur particulier deselve syn bevonden te schaers van IX-achtentwintichste deelen van een greyn fyns op dmarcq waer van den muntmeester moet betaelen de helft te weeten IX-sessenvyftichste deelen van een greyn fyns silvers op elck marck bedraegende overde voorscreven nette quantiteyt te schaers van seventhien greynen ende dry quart ende aladvenant van dryentwintich guldens ende seven stuyvers elck marck compt de somme van. . 1 gul. VIII st. XXXVIten.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18012.

Le jeton du bureau des Finances pour l'année 1632 nous est inconnu. 1)

## VII. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 3 janvier au 30 novembre 1633.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

### *Silveren leggelt.*

Ten lesten heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten in voorscreven silveren leggelt soo voor myne ***heeren vande financien als voor anderen*** de quantiteyt

1) Voir DUGNIOLLE no. 3877.

van negen endertich marcken vier onsen ende zyn bevonden te goet in alloy byden assayeur particulier van een halff greyn ende byden voorschreven assayeur generael oock bevonden te goet een quaert greyns fyns silvers op het marck over sulcx . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18013.

**Nous n'avons pas connaissance de jeton du Bureau des Finances au millésime de 1633.**

## VIII. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 1er décembre 1633 au 10 février 1635.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere leggelt.*

Ten lesten heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten in voorschreven silvere leggelt soo voor myne Eerw. ***heeren vande finantiën als andere*** de quantiteyt van hondert vyffentwintich marcken vyff oncen ende veerthien engelschen waer van syn geweest in de busse XIII stucken ende syn bevonden soo by de billeten vanden assayeur particulier als byde assayeur generaele daer

van gemaeckt te goet alloy, compt over sulcx daer vooren . . . . . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18014.

**Nous ne connaissons pas le jeton du Bureau des Finances pour l'année 1634. 1)**

## IX. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 19 février 1635 au 5 février 1636.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

### *Silvere leggelt.*

Eyndelinghen heeft de voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten in voorschreven silveren leggelt voor de *Stadt van Bruessel, comptoir van de Vaert, steden van Mechelen ende Gendt* houdende elff penningen vyff greynen fyns silvers in alloy ter remedien van een greyn ende een halff op dmarcq de quantiteyt van negenendertich marcken ende dry oncen waer van geweest syn in de busse vier stucken bevonden byden assayeur generael te schaers in alloy van een greyn fyns silvers op d'marcq bedragende over de voor-

---

1) DUGNIOLLE no. 3887?

schreven quantiteyt te schaers van eenen penninck ende vyffthien greynen fyns silvers ende à l'advenant van dryentwintich guldens seven stuyvers d'marcq compt hier de somme van III guld. III st. XI[ten].

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18015.

Le jeton pour la ville de Bruxelles est celui décrit par DUGNIOLLE sous le n°. 3898, (VAN LOON, édit. holl., t. II, p. 228; édit. franç., t. II, p. 224).

Le jeton bruxellois pour l'intendant du Canal est aux armes de LOCQUENGHIEN (DUGNIOLLE n°. 3900 — VAN ORDEN, t. I, n°. 1212). Faut-il voir dans les jetons pour Malines des pièces de la fondation de Jean van Hemelrycx? Nous l'ignorons absolument. Quant aux jetons pour Gand, ils sont encore à déterminer ou à retrouver; à moins que ces pièces ne soient semblables, comme type, à celles à l'effigie du roi et à l'écu au lion (DUGNIOLLE) au n°. 3951 pour l'année 1639.

## X. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 6 février au 21 mai 1636.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

### *Silvere leggelt.*

Eyndelinghen soo heeft den voorschreven muntmeester laeten werken ende munten in voorschreven silvere leggelt voor de *Stadt van Bruessel*, *comptoir vande Vaert*, *Stadt van Namen*, *Staeten van Namen*, houdende elff penningen vyff greynen fyn silvers int alloy

ter remedie van een greyn ende een halff op dmarck wercx de quantiteyt van LXVIII marck XV engelschen, waer van geweest syn in de busse dry stucken ende bevonden byden assayeur generael te schaers int alloy van dry achstt van een greyn fin silvers op dmarck bedragende over de voorschreven quantiteyt te schaers int alloy van een penninck een greyn ende een halff fijn silvers ende à l'advenant van dryentwintich guldens seven stuyvers t'marck fyns compt hier de somme van
II gul., I st. XVIten.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18016.

Le jeton pour la ville de Bruxelles est aux armes du trésorier CLAUDE VAN EYCKE, (DUGNIOLLE no. 3908; — VAN ORDEN, t. I, no. 1215); le jeton pour le Canal de Bruxelles porte l'écu de l'intendant FRÉDÉRIC DE MARSELAER (DUGNIOLLE, no. 3907; — VAN ORDEN, t. I, no. 1214); enfin le jeton pour les Etats de Namur est au nom de CLAVDE · DE · LANNOY · COMTE · DE · LA MOTTRY. (DUGNIOLLE no. 3910). Quant au jeton pour la ville de Namur, il nous est inconnu.

## XI. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 24 mai 1636 au 28 février 1637.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorschreven muntmeester

laeten wercken ende munten in voorschreven silveren leggelt voor myn ***heeren vander Finantien*** die quantiteyt van XXXVII marcq waer van assay is gemaeckt ende bevonden byden assayeur generael elff penningen ende ses greyn ende een quaert van een greyn ende alsoo bevonden te goet ende alsoo hier voor . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, régistre n°. 18017.

Le jeton du Bureau des Finances est décrit dans DUGNIOLLE no. 3921 (VAN ORDEN, t. I, no. 1217). Il porte la date de 1637. Il existe une variété de cette pièce. (DUGNIOLLE no. 3922; — VAN ORDEN, t. I, no. 1218.)

## XII. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 2 mars 1637 au 31 mars 1638.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silveren leggelt voor differente steden.*

Noch heeft den voorschreven muntmeester laeten maecken ende munten in voorschreven silveren leggelt houdende elff penningen vyff greynen die quantiteyt van achtenveertich marcq waer van syn geweest inde busse dry penningen ende vande voorschreven dry penningen gemaeckt syn de assay generael syn

bevonden by den assayeur generael te goet in alloy, ergo alhier daer voor . . . Nyet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18018.

XIII. COMPTE DE GASPARD ANTHEUNIS; du 19 novembre 1639 au 13 août 1640.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere legghelt.*

Ten lesten heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken in voorscreven silvere leggelt voor de *stadt van Aelst*, IIII marcq ende vyff onsen waer van in de busse is geweest een stuck ende bevonde te goet in alloy ende sulcx . . . . . . . . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18020.

Les jetons d'Alost ne seraient-ils pas au type de la pièce décrite dans DUGNIOLLE, n°. 3864 à l'année 1630.

XIV. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 14 mai 1642 au 9 février 1645.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere legghelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester

laeten maecken munten ende wercken in voorscreven silveren leggelt van elff penningen vyf greynen fyns silvers in alloy voor myne *heeren vander finantien, reken Caemer ende stede van Berghen Henegouwe ende Aelst*, de quantiteyt van achtenseventich marcken een once ende thien engelschen waer van assaye gemaeckt synde syn bevonden te goet van een greyn ende een achste deel dan alsoo by de billetten van den assayeur particulier syn bevonden te schaers in alloy van dry achste deelen van een greyn op dmarcq waer van den voorscreven muntmeester moet betaelen de helft te weten dry sesthiende deelen van een greyn op dmarcq bedraeghende over de voorscreven quantiteyt veerthien greynen ende dry quart fyns silvers ende aladvenant van dryentwintich guldens ende seven s[rs] het marcq compt hier de somme van . . . I guld. III st. XLIII[ten].

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes. registre n°. 18023.

Le jeton pour le Bureau des Finances, année 1643, est décrit dans DUGNIOLLE n°. 3983 (VAN ORDEN, t. I, n°. 1236). Le jeton pour Mons: 1644 INSIGNA COMITATVS HANNONIE porte l'écu de CHARLES ALBERT DE LONGUEVAL, COMTE DE BUCQUOY (DUGNIOLLE, n°. 3990; — VAN LOON, édit. holl., t. II, p 277; édit. franç., t. II, p. 268). Les jetons pour la chambre des Comptes et les jetons pour Alost sont à retrouver.

XV. COMPTE DE GHIJSBRECHT CLENAERTS; du 22 mars 1645 au 19 décembre 1648.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere leggelt.*

De voorscreven muntmeester heeft noch laeten wercken ende munten in silveren leggelt voor de ***heeren vande finantiën als particuliere steden*** houdende elff penningen vyff greyn fyn silver in alloy ter remedie van een greyn een halff opt marcq de quantiteyt van hondert veertich marcq twee oncen achtien engelschen waer van geweest syn inde busse elff penninghen tot het maecken vande assaye generael ende bevonden byden assayeur generael te goet van vyff elffste deel van een greyn in alloye opt marck, soo alhier voor . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18024.

Le jeton pour le Bureau des Finances dont il est question ici porte la date de 1646. Il est décrit dans DUGNIOLLE, no. 4002 (VAN ORDEN, t. I, n°. 1252. — Catalogue DE COSTER, no. 454).

ALPHONSE DE WITTE.

(*A suivre*)

## De oorsprong der zilveren Manen.

Zeer bekend zijn de halve manen van zilver 1) die onder de benaming van „halve manen van Boisot" in bijna iedere penningverzameling van eenig belang, te vinden zijn. Minder bekend daarentegen, dunkt mij de eigenlijke oorsprong van deze merkwaardige gedenkteekenen; immers vrij algemeen houdt men het er voor, zooals VAN LOON ons heeft medegedeeld en vele schrijvers na hem, dat deze halve manen voor het eerst aan de hoeden gehecht waren van de matrozen, die onder bevel van den admiraal BOISOT, in het begin van September 1574, tot ontzet der stad Leiden in Holland waren aangekomen. Alhoewel deze mededeeling juist is, moet men den eigenlijken oorsprong van deze penningen eenige jaren vroeger zoeken.

In een Sectie-vergadering den 26sten Juni 1854 van het Prov. Utrechtsch Gen. voor Kunsten en Wetenschappen, heeft de bekende penningkundige, JHR. C. A. RETHAAN MACARÉ, de ge-

1) Afgebeeld in VAN LOON I. blz. 192. (Holl. ed.)

schiedenis der halve manen medegedeeld. Ik vermoed dat het toen verhandelde nu niet meer zoo algemeen bekend is, zoodat ik meen geen onnut werk te doen, door nog eens met enkele woorden te verhalen waartoe, volgens MACARÉ, de eerste halve manen hebben gediend.

Deze curieuse penningen nu, zijn het eerst gedragen te Antwerpen, in 1566, en wel als onderscheidingsteeken der Hervormden, toen zij in de vrije lucht buiten de stad de godsdienstoefeningen, door HERMAN MODET en andere leeraars geleid, gingen bijwonen. Sommigen van hen droegen toen op hunne hoeden en mouwen zilveren halve manen, op welke de woorden „Liever Turksch dan Paepsch" te lezen stonden. Na het eindigen van zulk een predikatie, werd de leeraar met grooten toeloop zoo te voet als te paard weder in de stad terug gebracht onder het zingen van een zoogenaamd geuzenlied, waarvan het refrein was:

„Halve manen op de mouw
Liever Turksch dan Papauw"

Deze aanteekeningen vindt men in het *Antwerpsch Chronijkje blz.* 75 en in RICH. STEGANUS *„Opkomste der Nederlandsche beroerten", blz.* 39.

JHR. RETHAAN MACARÉ acht het voldoende bewezen, dat hier het begin van genoemde halve manen moet gezocht worden, en dat, even

als de geuzenpenningen en de napjes de leuzen waren voor eene staatkundige partij der omwenteling, de halve maan als leus van de godsdienstige partij moet worden beschouwd.

Het is opmerkelijk, zeide de spreker verder, dat de spreuken in tweeërlei talen er op voorkomen, doch dit heldert zich wederom op, wanneer men bedenkt, dat toen ter tijde een aantal Franschen en Walen zich in Antwerpen bevonden, zoodat ook de predikatiën beurtelings in het Vlaamsch en in het Fransch werden gehouden.

De spreuken dragen intusschen blijk van de spanning en opgewondenheid der toenmalige tijdsomstandigheden, waartoe de onrustige en eerzuchtige predikant H. MODET veel zal hebben bijgedragen.

De spreuken op de halve manen, zijn zoo in den geest van den woelzieken man, dat, zoo vervolgt de heer MACARÉ, „men het bijna buiten twijfel kan stellen, dat MODET tot het meer algemeen aannemen dezer leus zal hebben medegewerkt, zoo dit niet geheel aan hem moet worden toegeschreven. Dit gevoelen wordt versterkt, wanneer men in aanmerking neemt, dat na het overgaan van Zierikzee tot de zijde van den Prins van Oranje, in 1572, MODET tot leeraar der watergeuzen is beroepen, en men het dragen van de halve maan, dat elders

buiten gebruik was geraakt, bij het scheepsvolk van BOISOT in 1574 weer terugvindt."

De meeste halve manen dragen geen jaartal doch het *penningkundig Repertorium* van J. DIRKS 1) geeft eenige variëteiten, aan die dit wel hebben. Zij zijn van 1573, 1574 en 1580. Exemplaren met vroegere jaartallen zijn mij niet bekend, misschien komen deze nog wel in enkele Belgische verzamelingen voor.

Hoe dit ook zij, wij mogen er erkentelijk voor zijn, dat het onderzoek van den heer MACARÉ heeft uitgemaakt dat de halve manen zijn gebruikt als eerste Kerkelijke leus der Hervormden.

---

1) Deel I. Nos. 521 — 525.

M. M DE MAN.

---

UIT BUITENLANDSCHE TIJDSCHRIFTEN.

## Paulus van Vianen.

In het *Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses. XV Band* 1894. *Wien Tempsky*, komt een zeer lezenswaardig artikel voor van HEINRICH MODERN over den Nederlander PAULUS VAN VIANEN.

Dit artikel mag niet ontsnappen aan de aandacht van hen die belangstellen in de geschiedenis der medailles, vandaar dat wij in ons tijdschrift er een kort overzicht van geven.

PAULUS VAN VIANEN toch zou in Praag aan het Hof van Keizer RUDOLF II verschillende *gedenkpennnigen* ontworpen en uitgevoerd hebben.

PAULUS VAN VIANEN was de zoon van den Utrechtschen goudsmid WILLEM EERSTENSZ VAN VIANEN en de jongere broeder van den beroemden kunstenaar ADAM VAN VIANEN. In Utrecht

leerde hij onder leiding van zijnen vader en van eenen zekeren CORNELIUS ELERTSZ (?) zijn vak en ging daarna naar Rome, waar hij reeds verschillende goudsmidswerken schiep en ook o. a. eenen tijd in de gevangenis doorbracht, uit nijd door zijn „kunstbroeders" aangeklaagd bij de Inquisitie. Veilig wist hij echter uit Rome weg te komen en zich in 1596 ongeveer, in Munchen te vestigen. Daar werden verschillende kunstvoorwerpen door hem vervaardigd.

In het wapenboek der Munchener goudsmeden vindt men zijn wapen en leest men o. a. deze woorden, waar wij de aandacht nu reeds op vestigen: Anno 1599 ist Paulus van Via/na von Utrecht alhie maister worden .... anno 1613 ist gestorben zu Prag, ist des verstorbenen Caisers Ruetophi cammergoltschmid gewesen ....

Men heeft gemeend dat in Munchen een medaille door hem gemaakt is met de beeltenis van Keizer Hendrik II, maar de prijs die hem daarvoor zou uitgekeerd zijn is veel te hoog, zoodat men veronderstellen moet dat hij een beeldje van zilver gemaakt heeft (men betaalde voor een medaille 20 à 25 florijnen).

Wel is misschien door hem vervaardigd in 1603 een medaille ter eere van JOSEPH KÖNIG raadsheer der stad Kempten en van zijn gemalin SABINA.

In ditzelfde jaar 1603 wordt VIANEN benoemd als „cammergoldschmid" van Keizer RUDOLF II en arbeidde van af dien tijd tot zijnen dood in 1613 (MODERN zegt 1614, wij komen hier nader op terug) in Praag. Hij maakte wonderschoon drijfwerk dat met dat van een BENVENUTO CELLINI zelf wordt vergeleken; niettegenstaande zijn verblijf in het buitenland bleef hij in voortdurende betrekking met zijn vaderland, waar hij in 1610 zelf eenigen tijd doorbracht.

Zijn arbeid als kunstenaar in zilversmidswerken vraagt minder onze aandacht, dan zijn scheppingen op het gebied der medailleerkunst. MODERN meent dat een 14tal stukken van zijne hand kunnen worden aangewezen. Wij laten hier de lijst volgen, de stukken zijn afgebeeld in het *Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen:*

1. Gegoten medaille ter eere van Keizer RUDOLF II. (afgebeeld l. c. T. IX. I) Dit stuk wordt reeds door BOLZENTHAL (*Skizzen zur geschichte der modernen Medaillen-Arbeit p.* 169) aan eenen Nederlandschen kunstenaar, zeer waarschijnlijk PAULUS VAN VIANEN, toegeschreven. Het stuk is echter niet geteekend of gedateerd. BOLZENTHAL noemt het een kroningsmedaille maar MODERN toont aan dat het

stuk eerst na 1601 kan ontstaan zijn; zou het niet in 1603 kunnen zijn gemaakt, toen VIANEN in Praag kwam, en dus voor het eerst in aanraking met den Keizer?

2. Ovale zilveren medaille, geciseleerd, van JOSEPH KÖNIG, raadsheer in Kempten en van zijn gemalin. Ook deze medaille is niet geteekend en niet gedateerd, maar zal, wanneer ze van Vianen is, moeten ontstaan zijn in 1602 of 1603 toen hij nog in Munchen arbeidde. ERMAN (*Deutsche Medailleure*, p. 86) neemt eenen kunstenaar aan, die zijn stukken met de verbonden letters P en V als monogram teekende en brengt dit stuk, hoewel niet geteekend, wegens inwendige redenen van stijl, tot dezen kunstenaar (l. c. IX. 2.)

3. (z. j.) 1607? Gegoten penninkje ter eere van Christiaan II, keurvorst van Saksen. In 1607 was Christiaan II aan het hof te Praag. Ongeteekend en ongedateerd, door DOMANI toegeschreven aan den meester met het monogram P.V. (l. c. IX 3.)

4. 1608. Gegoten ovale medaille ter eere van Johann Conrad van Gemmingen, bisschop van Eichstädt, geteekend met monogram P.V. ongedateerd. Door ERMAN aan den meester met

P.V. toegeschreven. HERAEUS 10.5. (l. c. IX. 4.)

5. 1608. Dezelfde medaille doch grooter zonder monogram.

6. 1609. Ovale medaille met de beeltenis van Hans Petzoldt, monogram en gedateerd, niet afgebeeld; door ERMAN niet vermeld.

7. 1610. Ovale medaille met de beeltenis van Christiaan II, keurvorst van Saksen, met monogram, gedateerd, door ERMAN vermeld. HERAEUS 48. 28. (l. c. X. I.)

8. 1612. Gegoten ovale medaille, met allegorische voorstellingen, voorz. een vrouwenborstbeeld, keerz. een mannenskelet.

De verklaring dezer medaille en het in verband brengen met den dood van Keizer Rudolf II komt mij gezocht voor, de geheele uiteenzetting over dit stuk is meer romantisch dan waar.

Met monogram en gedateerd op 1613, bij ERMAN vermeld. (l. c. X. 1.)

9. Gegoten medaille met borstbeeld van Gotthard Starhemberg, met monogram en gedateerd op 1613, niet bij ERMAN. (l. c. X 2.)

10. 1613. Ovale gegoten medaille van Her-

tog August den jongere van Brunswijk, en zijn vrouw Clara Maria. Met monogram en gedateerd, niet bij ERMAN. (l. c. X 3.)

11. 1614. Ovale gegoten zeer kleine medaille ter eere van Keizerin Anna met monogram en jaartal 1614. (l. c. X 4.)

12. Medaille ter eere van Keizer Rudolf II, (l. c. X 5) niet gedateerd en niet geteekend.

13. Medaille ter eere van Keizer Rudolf II, (l. c. X 6) met andere keerzijde, niet geteekend en niet gedateerd.

14. Ovale medaille met borstbeeld van Hertogin Elizabeth van Brunswijk. HERAEUS 41.10. (l c. X 7.)

Zijn nu al deze stukken inderdaad van de hand van éénen kunstenaar en wel van den Nederlander Vianen? MODERN vindt het niet noodig om dit uitvoerig aan te toonen. Er zijn inderdaad redenen die een dergelijke conclusie zouden kunnen wettigen, zoo is de meerdere of mindere relatie der voorgestelde personen met het hof van Praag in de jaren 1601 tot 1613 niet te ontkennen, zoo schijnt de overeenkomst van stijl, vooral b. v. van

n°. 1 en n°. 8, zeer groot met de door Vianen uitgevoerde goudsmidswerken. Maar er zijn andere ons inziens sterker argumenten, die het niet toelaten om al deze stukken aan Vianen toe te schrijven. Vooreerst zijn de nummers 1 en 2, die toch nog met de meeste waarschijnlijkheid door hem zouden kunnen gemaakt zijn, niet geteekend, waarom zou dat monogram ontbreken juist in eenen tijd toen hij zijn carrière begon en zijn naam maken moest? Bovendien verschillen de monogrammen onderling zeer in vorm en details, er is echter een veel grootere „maar." Een der stukken is voorzien van het monogram P en V en is gedateerd met het jaar 1614 . . . . toen was Vianen gestorven! Wij zagen dit reeds bevestigd door het wapenboek der goudsmeden van de stad Munchen en nog eens wordt dit uitdrukkelijk geconstateerd in een brief van PHILIPS HAINHOFER, geschreven 5 Juni 1613 aan Hertog Philips van Pommeren en Stettin. Zeer terecht zegt MEIER in het *Numismatisches Literatur-Blatt van* M. BAHRFELDT (n°. 91—92 van Mei 1896) dat dit zeer ernstige gegeven door MODERN volkomen genegeerd wordt. Ook de vermelding in het Munchener Wapenboek wordt wel wat al te gemakkelijk op zij geschoven, en zijn conjectuur dat Vianen in 1614 aan de pest overleden zou zijn,

mist allen grond. Het is te gewaagd om in verband met dit onomstootelijk feit dat VIANEN in 1613 gestorven is, aan hem toe te schrijven de volledige reeks medailles die wij meedeelden. Zonder nadere aanwijzingen uit de rekeningen van het Kaiserhaus b.v. of andere bevestigingen mogen wij inderdaad geen andere conclusie trekken dan dat *misschien* VIANEN tusschen 1596 en 1613 eenige medailles gemaakt heeft.

Ten slotte zij de aandacht nog gevestigd op de uitstekende wijze waarop de stukken in het Tijdschrift van de Oostenrijksche verzamelingen zijn weergegeven. In den volgenden jaargang van ditzelfde tijdschrift komt een artikel over PETER FLÖTNER als „Plastiker und Medailleur" voor. Ook bij dit artikel zijn voortreffelijke afbeeldingen.

D. C.

---

## Eenige opmerkingen naar aanleiding van de 's-Hertogenbossche Geefhuispenningen.

In een monographie over de 's Hertogenbossche hondenpenningen door Jhr. M. A. Snoeck, ('s Hertogenbosch 1875) vindt men ook opgenomen de beschrijving en afbeelding van twee geefhuispenningen vermoedelijk aan 's Hertogenbosch toegeschreven.

Naar aanleiding van het ontstaan en het doel dezer penningen, kan men het volgende vinden in een „Extract uyt het Register der Resolutiën van Schepenen, Gezworens en Raaden der Hoofd-Stadt 's Hertogenbosch van Woensdag den 5 Augusty 1761.

Uit den considerans dezer Resolutie blijkt dat van Heeren Regenten van het Godshuys genaamt den H. Geest, een Memorie is ingekomen, dat het gewicht van het koren, dat wekelijks aan de Blokken werd uitgedeeld, nimmer uitkwam, terwijl de rekening ook nooit

zuiver sloot, zonder dat men zich rekenschap van die verschillen kon geven. Daarom werd door Regenten aangedrongen op een regeling waardoor een betere contrôle kon worden uitgeoefend, waarop een volgend „Reglement op „het ontvangen van het Kooren voor het „Godshuys genaamt den H. Geest, het afleve„ren van hetzelve ter Molen, de Distributie „van het Brood, en hetgeen verder daer toe „behoort," tot stand kwam.

In art. 1—4 wordt den knecht van het Geefhuis de verplichting opgelegd een Journaal te houden van het aan het Geefhuis geleverde koren en het koren dat gehaald werd, benevens van het gewicht der zakken en hem tevens opgedragen hoe met 't laatste te handelen.

Art. 5—7 draagt den knecht de contrôle op om het gemalen koren na te wegen.

Art. 8 bepaalt de wijze van verdeeling der brooden:

.... Hij zal alle weeken geven aan de Negen Blokken dezer Stadt 343 Brooden, volgens de Lijst van Verdeling daarvan zijnde; Item aan de Stadts Dienaars of Bedelvoogden te zamen . . . . . . . . . . . . 8 Brooden.

| | | |
|---|---|---|
| aan de Straatveegster. . . . . | 2 | „ |
| voor de Kat van het Godshuys . | 1 | „ |
| en voor zig zelfs mogen neemen. | 5 | „ |
| Maakt nog . . . | 16 | Brooden. |

terwijl dit art. ook nog handelt over de wijze van bewaring der brooden.

Art. 9 geeft een formulier voor 't opmaken zijner rekening.

Art. 10, voor ons van de meeste waarde volgt hier woordelijk:

„Om zo veel mogelijk voor te komen de „abuijzen in het distribueeren van het Brood „en Geld zal de Knegt den Clercq bij het „doen der distributie assisteren, die gedaen „zal worden in maniere navolgende:

„De Clercq zal voorzien wezen van een Bak „of Zak, met een genoegzaam getal Kopere „Penningen, waarop geslagen zal wezen het „Merk van het Godshuys en zo, dat hij en de „Knegt, voor de distributie van het praecise „getal volkomen verzekert zijn: Desgelijks zal „ook het Geld, door beide te voren getelt „in een Bak of op de Tafels gereed leggen. „Wanneer dan aan de Clercq door iemand „wordt gepraesenteert een Briefje, waarop de „uytdeeling vermag te geschieden, zal hij het- „zelve nagezien en de Letter van de Week „daarop gezet hebbende, hetzelve overgeven „in handen van den Knegt met zooveel stuy- „vers en zo veel Penningen in plaats van „Brooden als het Briefje vermeld. Vervolgens „zal de Knegt wederom hetzelve Briefje con- „fronteren, of het Geld en Penningen in plaats

„van Brood over een komen. met den inhoud „van het Briefje en of er de Letter van de „Week op gevonden wordt. De knegt het „een en ander accoord en wel bevonden heb- „bende, zal het gezamentlijk ter hand stellen „aan den Persoon, die het Briefje gebragt „heeft, aan welke voor de Penningen bij het „uytgaan, een gelijk getal van Brooden zal „gegeven worden door de Bedelvoogden, die „tot dat einde ter plaatse, daar het Brood „legt, bij der hand zullen wezen, de Brooden „overgeven en de Penningen na zig nemen, wel „toeziende, dat men hen geen andere Penningen „in de hand stoppe, als die het regte Merk heb- „ben. De geheele Distributie op deze wijze af- „gedaan zijnde, zullen de Clercq en Knegt den „overschot van het Geld en van de Penningen „nazien en daaruyt opmaken wat zij gedistri- „bueerd hebben, waarna zij hetzelve op een „Briefje zullen noteren, met aanduyding van „den dag, waarop de distributie is gedaan, en „het zelve beide ondertekenen. Vervolgens „zullen de Clercq en de Knegt met de Bedel- „voogden moeten nazien, hoeveele Brooden „er overgeschoten zijn in het Broodhok, en „daaruyt wederom opmaaken het getal der „gedistribueerde Brooden en vergelijken dat „getal met dat der Penningen, die de laatst- „gemelde ontvangen hebben, en tegen het

„voorsz. Briefje. Ingevalle, onaangezien deze „Praecautien mogten bevonden worden, dat de „Bedelvoogden meer Brooden uytgegeven had„den, als zij Penningen hadden ontfangen, zal „dat verlies op haar verhaald worden en aan „hen bij de naaste uytdeeling gekort worden."

Art. 11 schrijft voor dat 't Briefje, in 't vorig artikel bedoeld, aan Regenten zal worden gegeven, terwijl de Knecht, volgens art. 12, een extract uit zijn boek op iedere vergadering van Regenten moet overleggen.

Art. 13 en 14 laten Regenten de vrijheid den Knecht altijd zonder rede te ontslaan, terwijl deze op dit Reglement moet eed doen.

De geheele regeling komt mij voor vrij wel op zijn elf en dertigst te zijn omschreven; merkwaardig is hier de zelfstandigheid van den Knecht.

W. S.

---

## Eenige opmerkingen omtrent de 's-Hertogenbossche Brandspuitpenningen.

---

Een ring, waaraan zich acht en dertig tot nu toe onbeschreven brandspuitpenningen bevinden, welke tentoongesteld wordt onder de beziens-waardigheden op het stadhuis te 's Hertogen-bosch, bracht mij er toe het een en ander omtrent de 's Hertogenbossche brandspuitpenningen en haar geschiedenis na te gaan.

In de „Brandtkeure der Stadt 's Hertogenbosch van 27 Augustus 1703 vindt men, art. 1—4, dat de stad verdeeld zal worden in drie Quartieren; elk quartier bestaande uit drie blokken, terwijl in elk quartier één spuit zoude zijn. nl. 1°. de spuit achter het stadhuis voor de blok van de Markt, Orthenstraat en de Haven, 2°. de spuit op de Geerlingsche brug

voor de blok van Hinthamerstraat, Hinthamereinde en Kerkstraat en 3°. de spuit in de St. Jorisstraat voor de blok van Vuchterstraat, Vuchterdijk en Weversplaats.

Daar later een vierde spuit was aangekocht, werd bij ampliatie van 15 Julij 1739 deze regeling gewijzigd (art. 6– 9) zoodat 1°. over de brandspuit achter het stadhuis de brandmeesters uit de blokken van de Markt, Kerkstraat en Vuchterstraat werden gesteld; 2°. over de spuit bij de Geertruikerk die van de Visch-markt en Orthenstraat, 3°. over de spuit in de St. Jorisstraat die van de blokken van Vugterendijk en Weversplaats, 4°. over de spuit op de Geerlingsche brug die van de blokken van de Hinthamerstraat en het Hinthamereinde.

Tevens werd bij deze ampliatie bepaald, dat bij: yeder Brandt-Spuyt sullen worden Gecommitteert twee Leeden uyt de Magistraat deser Stadt."

Volgens de Brandtkeure van 1703 zouden de brandmeesters uit elk der blokken het opzicht hebben over de spuiten en „commandeeren over de Persoonen uyt de gebenificieerde Gildens, daartoe geaffecteerd. (art. 5) 1)

---

1) Dit waren: dc kraankinderen, bierdragers, turftonders, turfdragers, korendragers, korenmeters, voerlieden en zoutmeters In 1740 kwamen hierbij de brouwersknechten, kalkmeters en steenkolenmeters, art. 6—9 der ampliatie van 1739 en resolutie van 11 Mei 1740.

„Yder van de ses en dertig geaffecteerde Persoonen sal een Pennink hebben, genombreert van N°. 1 tot 36 die zij aen de Brandtmeesters tot een teycken van hare presentie sullen overgeven," zei art. 8, terwijl afwezigheid van brandmeesters en geaffecteerden met boete werd gestraft en den laatsten kon door de Dekens der Gilden hun verdiende werkloon onthouden worden „voor en aleert de boeten betaalt sijn." (art. 25.)

In de ampliatie van 1739 wordt tevens nog het aantal personen bepaald, dat door ieder gild zal worden geaffecteerd bij iedere spuit (art. 6—9). Dit getal werd, bij resolutie van 11 Mei 1740, weer gewijzigd.

In art. 12 dier ampliatie wordt bepaald: „wijders sullen worden gemaakt het nodige getal van kopere penningen voor de respectieve geaffecteerdens waarop sal gesneeden worden; Eerstelijk de Benaming van de Brand-Spuyt, ten tweede van het Gilt hetgeene tot de Brand-Spuyt geaffecteerd is en dan verders

---

Volgens art. 28 der Keur moesten Leydekkers, Metselaars, Timmerlieden en Schippers present zijn met hun werktuigen om te helpen blusschen, terwijl volgens art. 29 blokmeesters, schutterijen, godshuizen, gasthuizen, brouwerijen, bakkerijen, zeepziederijen, medebranderijen, distelateurs en alle de Gildens een bepaald aantal ladders, vuurhaken, emmers, watertonnen en lantarens moesten hebben, terwijl bij de ampliatie van 1739 aan de baardragers, werd opgedragen de brandzeilen aan te brengen.

op yeder penning een besonder nummer, beginnende van N°. 1 tot het eynde van het getal, hetgeene uytmaken de Persoonen welke onder yeder Gilt behooren."

In de stadsrekening van 1 October 1739 tot 30 September 1740, vindt men dan ook: „Aan Theodorus van Berckel, mr. silversmit, voor geleverde gouden en silveren penningen, (dit waren de zoogenaamde stadhuispenningen) sedert 24 Januarij tot den 24 November 1739 en dan nog voor het snijden van koperen penningen voor de geaffecteerdens van de brandspuyten, 943 gul. 16 st. 8 pen.

Den 21sten Maart 1752 werd o. a. besloten dat: „alle Brandspuyten met bijsondere letters zullen worden gequoteerd."

Wanneer men de hierna volgende beschrijving der penningen die zich op het stadhuis te 's Hertogenbosch bevinden en de penningen die door Mr. J. Dirks in zijn *„Noord-Nederlandsche Gildepenningen"* pl. XCIII n°. 44 en 45 beschreven zijn, vergelijkt met de voorschriften omtrent de brandspuitpenningen, dan zal men zien, dat deze geen van alle aan de verordening voldoen.

De penningen te 's Bosch op het stadhuis zijn van geelkoper, gegraveerd (A n°. 9 is roodkoper), eenzijdig behalve A n°. 12 en n°. 14,

en hebben ongeveer de grootte van een rijksdaalder; allen met oog.

Op de voorzijde staat met verschillenden vorm van letter gegraveerd de letter der spuit en het volgnummer (aanwezig zijn nog: A n°. 7—10, 12—32, 34—43, C n°. 22, E n°. 37, 38 en 41) terwijl op allen, behalve de drie laatste, een H is ingestempeld.

Op de Kz. van A n°. 12 en 14 staat gegraveerd:

*Brantspuyt*
*agter het*
*stadthuys*
1739.

In de Collectie van wijlen Jhr. VAN DEN BOGAERDE te Heeswijk, bevindt zich een dergelijke penning (geel koper met oog, gegraveerd).

Vz. B N°. 13, waaronder ook een H is ingestempeld.

Kz.

*Brant Spuyt*
*by de Gertruyde*
*Kerck.*
1739.

W. S.

voor de blok van Hinthamerstraat, Hinthamereinde en Kerkstraat en 3°. de spuit in de St. Jorisstraat voor de blok van Vuchterstraat, Vuchterdijk en Weversplaats.

Daar later een vierde spuit was aangekocht, werd bij ampliatie van 15 Julij 1739 deze regeling gewijzigd (art. 6– 9) zoodat 1°. over de brandspuit achter het stadhuis de brandmeesters uit de blokken van de Markt, Kerkstraat en Vuchterstraat werden gesteld; 2°. over de spuit bij de Geertruikerk die van de Vischmarkt en Orthenstraat, 3°. over de spuit in de St. Jorisstraat die van de blokken van Vugterendijk en Weversplaats, 4°. over de spuit op de Geerlingsche brug die van de blokken van de Hinthamerstraat en het Hinthamereinde.

Tevens werd bij deze ampliatie bepaald, dat bij: yeder Brandt-Spuyt sullen worden Gecommitteert twee Leeden uyt de Magistraat deser Stadt."

Volgens de Brandtkeure van 1703 zouden de brandmeesters uit elk der blokken het opzicht hebben over de spuiten en „commandeeren over de Persoonen uyt de gebenificieerde Gildens, daartoe geaffecteerd. (art. 5) 1)

1) Dit waren: de kraankinderen, bierdragers, turftonders, turfdragers, korendragers, korenmeters, voerlieden en zoutmeters. In 1740 kwamen hierbij de brouwersknechten, kalkmeters en steenkolenmeters, art. 6—9 der ampliatie van 1739 en resolutie van 11 Mei 1740.

„Yder van de ses en dertig geaffecteerde Persoonen sal een Pennink hebben, genombreert van N°. 1 tot 36 die zij aen de Brandtmeesters tot een teycken van hare presentie sullen overgeven," zei art. 8, terwijl afwezigheid van brandmeesters en geaffecteerden met boete werd gestraft en den laatsten kon door de Dekens der Gilden hun verdiende werkloon onthouden worden „voor en aleert de boeten betaalt sijn." (art. 25.)

In de ampliatie van 1739 wordt tevens nog het aantal personen bepaald, dat door ieder gild zal worden geaffecteerd bij iedere spuit (art. 6—9). Dit getal werd, bij resolutie van 11 Mei 1740, weer gewijzigd.

In art. 12 dier ampliatie wordt bepaald: „wijders sullen worden gemaakt het nodige getal van kopere penningen voor de respectieve geaffecteerdens waarop sal gesneeden worden; Eerstelijk de Benaming van de Brand-Spuyt, ten tweede van het Gilt hetgeene tot de Brand-Spuyt geaffecteerd is en dan verders

---

Volgens art. 28 der Keur moesten Leydekkers, Metselaars, Timmerlieden en Schippers present zijn met hun werktuigen om te helpen blusschen, terwijl volgens art. 29 blokmeesters, schutterijen, godshuizen, gasthuizen, brouwerijen, bakkerijen, zeepziederijen, medebranderijen, distelateurs en alle de Gildens een bepaald aantal ladders, vuurhaken, emmers, watertonnen en lantarens moesten hebben, terwijl bij de ampliatie van 1739 aan de baardragers, werd opgedragen de brandzeilen aan te brengen.

op yeder penning een besonder nummer, beginnende van N°. 1 tot het eynde van het getal, hetgeene uytmaken de Persoonen welke onder yeder Gilt behooren."

In de stadsrekening van 1 October 1739 tot 30 September 1740, vindt men dan ook: „Aan Theodorus van Berckel, mr. silversmit, voor geleverde gouden en silveren penningen, (dit waren de zoogenaamde stadhuispenningen) sedert 24 Januarij tot den 24 November 1739 en dan nog voor het snijden van koperen penningen voor de geaffecteerdens van de brandspuyten, 943 gul. 16 st. 8 pen.

Den 21sten Maart 1752 werd o. a. besloten dat: „alle Brandspuyten met bijsondere letters zullen worden gequoteerd."

Wanneer men de hierna volgende beschrijving der penningen die zich op het stadhuis te 's Hertogenbosch bevinden en de penningen die door Mr. J. Dirks in zijn *„Noord-Nederlandsche Gildepenningen"* pl. XCIII n°. 44 en 45 beschreven zijn, vergelijkt met de voorschriften omtrent de brandspuitpenningen, dan zal men zien, dat deze geen van alle aan de verordening voldoen.

De penningen te 's Bosch op het stadhuis zijn van geelkoper, gegraveerd (A n°. 9 is roodkoper), eenzijdig behalve A n°. 12 en n°. 14,

en hebben ongeveer de grootte van een rijksdaalder; allen met oog.

Op de voorzijde staat met verschillenden vorm van letter gegraveerd de letter der spuit en het volgnummer (aanwezig zijn nog: A n°. 7—10, 12—32, 34—43, C n°. 22, E n°. 37, 38 en 41) terwijl op allen, behalve de drie laatste, een H is ingestempeld.

Op de Kz. van A n°. 12 en 14 staat gegraveerd:

*Brantspuyt*
*agter het*
*stadthuys*
1739.

In de Collectie van wijlen Jhr. VAN DEN BOGAERDE te Heeswijk, bevindt zich een dergelijke penning (geel koper met oog, gegraveerd).

Vz. B N°. 13, waaronder ook een H is ingestempeld.

Kz.

*Brant Spuyt*
*by de Gertruyde*
*Kerck.*
1739.

W. S.

## Inhoudsopgave der Tijdschriften die het Genootschap in ruiling ontvangt

### Revue belge de numismatique.

52ᵉ année (1896), 4ᵉ Livraison.

Poids antiques autonomes de Tomis, par M. MICHEL C. SOUTZO.

Un denier à tête de Louis le Débonnaire, frappé à Trévise, par M. le Dr. J. SIMONIS.

Six monnaies liégeoises inédites, par M. LÉON NAVEAU.

Un esterlin au type anglais, frappé par RENARD DE SCHÖNAU, comme engagiste des „comtés" de Durbuy et de la Roche, par M. le Vᵗᵉ B. DE JONGHE.

Monnaies des comtes de Limburg-sur-la-Lenne, (deuxième article), par M. le Cᵗᵉ THIERRY DE LIMBURG-STIRUM.

Médaille du comte et de la comtesse du Nord, dite médaille des princes russes, gravée par VAN BERCKEL en 1782, par M. A. DE WITTE.

Le nom de Jésus employé comme type sur les monuments numismatiques du XVᵉ siècle, principalement en France et dans les pays voisins (deuxième article), par M. J. ROUYER.

### Annuaire de la Société française.

Livraison mai—juin 1896.

I. Monnaies alexandrines et terres cuites de Fayoum, par M. E. D. J. DUTILH.
II. Les monnaies des Voconces, essai d'attribution et de classement chronologique, par M. C. A. SERRURE (à suivre).
III. Les billets de confiance émis pendant la guerre de 1870—1871, par M MARC FABRE DE LARCHE (à suivre).
IV. Les deniers siciliens de billon pendant le XIIᵉ et le XIII siècle, par M. A. J. SAMBON (à suivre).

Livraison juillet—août 1896.

I. Les monnaies des Voconces, essai d'attribution et de classement chronologique, par M. C. A. SERRURE (à suivre).
II. Du prétendu atelier féodal de Manosque, par M. ROGER VALLENTIN.
III. Les monnaies de Bouchard, comte de Paris, par M. MAURICE PROU.
IV. Le Puy, atelier de Charles VII, régent puis roi, par M. le comte DE CASTELLANE.

Livraison septembre—octobre 1896.

I. La livre de Parisis et la livre de Tournois. — Origine et établissement d'une proportion permanente entre ces deux unités, par M. DE VIENNE (à suivre).
II. Les deniers siciliens de billon, pendant le XII$^e$ et le XIII$^e$ siècle, par M. ARTHUR J. SAMBON.
III. Les monnaies des Voconces, par M. C. A. SERRURE.
IV. L'émission des assignats et monnaie de nécessité en Zélande pendant l'an I de la république batave, par M$^{lle}$ MARIE DE MAN.

## Rivista italiana. Fascicolo III. 1896.

GNECCHI FRANCESCO. Appunti di Numismatica Romana: XXXIX. Numismata Maximi Moduli.

PAPADOPOLI NICOLO. Monete Italiane inedite della raccolta Papadopoli (Fig).

RUGGERO GIUSEPPE. Annotazioni Numismatiche Italiane e Genovesi (Fig).

OSTERMANN VALENTINO. Di un ritrovo di monete Veneziane, Veronesi e Trentine dei primordi del secolo XIII.

MOTTA EMILIO. Documenti Visconteo-Sforzeschi per la storia della zecca di Milano. Appendice.

## Gemengde Berichten

*Penningen op de Expeditie tegen de Baliërs op Lombok in* 1894.

1 Bij Koninklijk besluit d.d. 13 April 1895, Staatsblad n°. 42, werd ingesteld „een afzonderlijk kruis, ter uitreiking aan allen zonder onderscheid van rang of graad. die tusschen 26 Juni en 24 December 1894 deel hebben uitgemaakt van de naar Lombok gezonden expeditionaire troepen of zeemacht, of die bij die expeditie in eenig burgerlijk ambt of bediening plaatselijk zijn werkzaam geweest." (Art. 1). Het kruis werd aan 's Rijks Munt vervaardigd uit het op Lombok veroverde geschut.

Het is vierarmig, de armen aan beide hoeken gepareld, samengevoegd door een cirkelvormig medaillon.

*Vz.* In het medaillon de naar rechts gewende buste van Koningin WILHELMINA, op de armen:

Boven: LOMBOK
Links: MATARAM

**Rechts:** TJAKRA
NEGARA
Onder: 1894

*Kz.* In het medaillon volgens het Kon. Besl.: „Het rijkswapen, omgeven door een lauwerkrans" (de blokken op het veld ontbreken echter, juister ware het te zeggen: gekroonde leeuw met zwaard en pijlenbundel, omgeven door een lauwerkrans) op de armen:

Boven: HULDE
AAN
Links: LEGER
Onder: EN
Rechts: VLOOT

Het kruis wordt gedragen aan een lint breed 3.8 cM. bestaande uit vijf oranje, afgewisseld door vier Nassausch-blauwe vertikale strepen van gelijke breedte. (art. 2.)

Grootte 42 m.M. (Mijne collectie.)

Het brevet, waarbij het kruis werd uitgereikt, (art. 3) is zeer fraai. Te midden van palmbladen wordt het gekroond door het Nederlandsche wapen, vastgehouden door twee gekroonde leeuwen, waaronder het Lombokkruis met lint in een krans van gouden stralen (kleurendruk). De rand vertoont verder in zwartdruk boven rechts en links van het wapen een muur met twee ingangen, waarachter tropisch geboomte. Ter zijde: Links tropee van palmen en wapenen van het Indisch leger. Rechts tropee van palmen en vaandels. Onder in het midden een kanon, rechts en links Indische landschappen.

Het vermeldt, dat de Minister van Koloniën, die

van Marine of de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, N N. gerechtigd verklaart tot het dragen van voormeld kruis, als hebbende hij als (rang, graad, ambt of bediening) deel uitgemaakt van de naar Lombok gezonden expeditionaire $\frac{\text{troepen}}{\text{zeemacht}}$, of voor burgers: diensten bewezen in het belang der expeditie.

Het is groot: $44^{5}$ bij 35 cM. en, alsof de Nederlandsche drukkerijen in 't geheel niet door de Regeering in staat worden geacht iets goeds te leveren, vervaardigd door de firma MEISSENBACH, RIFFAHRT & Co, te Munchen.

2. De Koninklijke Utrechtsche fabriek van Zilverwerken van den Heer C J. BEGEER, bracht de navolgende medailles in den handel in twee grootten, welke in zilver resp. voor *f* 10.— en *f* 4.—, in brons voor *f* 3.— en *f* 2.—, verkrijgbaar gesteld waren:

*Vz.* De Nederlandsche Leeuw werpt den Balischen panter ter aarde. Daarachter: de Nederlandsche Maagd met van gramschap verwrongen trekken staat gereed met haar zwaard een met geweer gewapenden Baliër het hoofd te splijten, terwijl zij haar schild beschermend uitstrekt naar een Sassaksch gezin, man, vrouw en kind.

*Kz.* Tropee van wapens als: helm, revolver, lans, geweer en sabels, doorvlochten met eiken en lauwertak.

Daarboven in lichtstralen: 1894.

Daaronder:

EXPEDITIE TEGEN DE BALIERS OP
LOMBOK
LANDING TE AMPENAN 6 JULI
TRAKTAAT AUGUSTUS
OVERROMPELING 25/26 AUGUSTUS
MATARAM VEROVERD 29 SEPTEMBER
TJAKRA NEGARA 18 NOVEMBER



Onder staat: BEGEER UTRECHT.

Grootten: 63 en 28 m.M. (Beide in mijne collectie.)

Bedoelde medaille is beschreven en afgebeeld in *de Katholieke Illustratie*, 28e jaargang, n°. 51 blz. 402.

3. Op straat werd gevent met het volgende draagpenninkje in verguld en verzilverd koper:

*Vz.* Buste iets naar rechts gewend, doch bijna en face van Generaal VETTER in uniform met zijne ordensteekenen op de borst.

Omschrift: * GENERAAL J. A. VETTER *
DE HELD VAN LOMBOK

*Kz.* Krans van eikenbladen Groot 28 m.M. (Mijne collectie.)

4. Bij den terugkeer der eerste Lombokstrijders in het vaderland, den 6 Juni 1895, werd hun te Amsterdam een feestelijke ontvangst bereid en de navolgende zilveren draagmedaille vereerd:

*Vz.* In een geslagen lauwerkrans gegraveerd:

*Hulde*
*aan de*
*Strijders*
*op*
*Lombok*

daaronder in een halven cirkel:

*Amsterdam* 6 *Juni* 1895.

*Kz.* In het veld gegraveerd:

*Mataram*
*Tjakra Negara*

Grootte 45 m.M. (Collectie Teijler, zie Catalogus VON ENDE n°. 431).

OSS, Oktober 1896. ZWIERZINA.

---

*Een Pietas voor een Nehalennia aangezien.*

Eenige jaren geleden ontving ik van wijlen Mr. J. DIRKS, een hem toebehoorend boekje ter inzage, dat den volgenden langen titel droeg: „Kurze, doch mit „vielen hier unerwarteten Anmerkungen durchwebte „Beschreibung, zweier von gebackner Erde sehr raren „Schilder, aus dem zweiten Jahrhundert, nebst einer „der ältesten Kolonienmünze von gros Erz, wie auch „eines nicht ofters vorkommenden Denars Antonini „des Frommen, welche beide erstere Alterthums-„seltenheiten (Schilder) dem berühmten Stathalter „Cornelio Tacito, und dessen Gemalin einer tochter „Julii Agrikulae — die über 18 hundert Jahren alte „unike lateinische Familienmünze von Pergamus aber

„dem bekanten Marco Aemilio Lepido, — *die Kehr-„seite des erwähnten Silbermünz hingegen der Strand-„Gottin Nehalennia, als Privatbeschützerin der See-„und Handelsleute zueignet*„ und bei dieser Gelegenheit „den Spruch Röm. 12, 20 aus dem Religionssysteem „der Gebers erklärt.

„ANTON SIEGFRIED GOTHOLD GUSE, correspondiren-„des Mitglied der Gesellschaft der Alterthümer zu „Cassel."

Dessau und Leipzig, in der Buchhandlung der Gelehrten 1784.

Deze denarius van Antoninus Pius wordt in het boekje aldus beschreven:

Adv. Imp(erator) Caes(ar) T(itus) Ael(ius) Hadr(ianus) Antoninus Aug(ustus) Pius P(ater) P(atriae). Caput laureatum sinistrorsum cum mystace barbatum.

Rev. Tr. Pot XIII. Cos IIII, in segmento *Pietas.* Ara, ad quam Nehalennia nota, tamripae quam littoris aeque ac navigantium et mercatorum Dea, non, uti alias Dea Pietas, manibus orantium elatis, propter aram ignitam sacrificans, velata stolata solito, verum triplici tunica graeco hic vestita more sinistrorsum respiciens stat, elata solum sinistra, cum lacinia tunicae prioris recinctae, corbiculum cum variis fructibus sustinet, dextra demissa tenet pedibus prioribus canem ei dicatum, pedibus posterioribus in altum stantem, capite retrorsum, verso, propemodum uti alias in familia Vibia Panthera seu Tigris designatur. Typus conservatissimus cum toto titulo rarus."

Een bevriende hand gaf mij hiervan de volgende vertaling:

Altaar, waaraan NEHALENNIA, de godin van oever en strand, evenals van de schippers en kooplieden, staat; niet, zoo als gewoonlijk de Godin PIETAS (afgebeeld wordt) met de beide handen, uitgestrekt biddende, en op een brandend altaar offerende, gesluierd en gekleed als naar gewoonte, maar hier met een driedubbele tunica, volgens Grieksche wijze gekleed, naar de linkerzijde ziende, de linkerhand slechts alleen uitgestrekt houdende, een gedeelte van de tunica vasthoudende.

Zij draagt een mandje met verschillende vruchten gevuld, de rechterhand afhangende; aan hare voeten, van voren, den haar gewijden hond; zij staat met het achterdeel der voeten op een verhevenheid; de kop van den hond is links gewend, zooals in het geslacht VIBIA, de panther of tijger wordt aangeduid.

In het groote werk van H. COHEN, vond ik onder n°. 216 (1ste editie) hetzelfde opschrift van dezen denarius terug. Daar is de keerzijde aldus beschreven:

„La Piété debout à droite, tenant une chèvre et „une corbeille de fruits; à ses pieds un autel."

ANTON SIEGFRIED GOTHOLD GUSE heeft zich dus vergist, toen hij de geit voor een hond heeft aangezien; de driedubbele tunica heeft hem tevens op het denkbeeld van de godin NEHALENNIA gebracht.

Niemand zal er tegenwoordig wel meer aan twijfelen, dat de denarius door GUSE beschreven, niet één en dezelfde munt is als die, welke onder n°. 216 bij COHEN voorkomt.

M. M. D. M.

Uit de hier afgedrukte belangrijke publicatie van 25 Oct. 1798, blijkt hoe de gilden te 's-Hertogenbosch ontbonden zijn.

GELYKHEID, VRYHEID,

BROEDERSCHAP.

---

## PUBLICATIE.

De MUNICIPALITEIT DER STAD 's BOSCH, maakt by deze aan hunne Mede-Burgeren bekend, dat zy ingevolge Publicatie van het *Uitvoerend Bewind* dezer Republiek, van dato 5 dezer ontbonden hebbende alle Gilden, Corporatien, of Broederschappen van Neringen, Ambachten of Fabrieken; en de Dekenen, Gezworens en Keurmeesters, mitsgaders alle andere Bewindvoerende Persoonen van de voors. bestaan hebbende Gildens, Corporatien of Broederschappen, uit derzelver gedaanen Eed hebbende ontslagen, behoudens hunne verantwoordelykheid van derzelver gehoudene Directie en Administratie; vervolgens dezelve Bewindvoerende Persoonen heeft doen vervangen door Provisioneele Comissarissen, welke de Municipaliteit daartoe heeft benoemd, met last, om alle Effecten, Gelden Boeken Chartres en Papieren, de Gilden Concerneerende, over te neemen, en om voords onder toeverzigt der Municipaliteit te waaken en zorgen, dat inmiddels en hangende de deliberatien van het Vertegenwoordigend

Lighaam, de Placaaten Ordonnantien en Keuren, *voor zoverre zy haare betrekking hebben tot de goede Politie*, stiptelyk worden nagekomen: En eindelyk met verdere last aan dezelven om binnen 8 dagen aan eene Commissie uit deze Municipaliteit aan welkers hoofd den Burger *H. J. Smolders* is, schriftelyke opgave te doen.

1. Van den aart en gesteldheid der vernietigde Gilden en Corporatien.
2. Van de Fondsen by dezelve bezeeten wordende.
3. Van 't gebruik 't geen van die Fondsen bevorens is gemaakt.

En zyn tot Provisioneele Commissarissen van de vernietigde Gilden ten einde voors: benoemd en aangesteld.

*Van de Broodbakkers.*
Johannes Krol.
Nicolaas Gysels

*Koorn-Koopers.*
Hendricus de Gruyter.
Johannes Minner,

*Vlees-houwers.*
Jan Minorette P. z.
Andries Antonie.
Laurens van Osch.

*Visch-Kopers.*
Adrianus Meurs.
. . . van den Bogaerd.

*Kleermaakers en Droogscheerders.*
Cornelis Jan Suis.
Johannes van der Linden.
Leonardus Kerkhof.

*Moolenaars en Oly-Slagers*
Christiaan Heuvelmans.
Theod. Cronenburg.

*Leijers en Schoenmakers.*
Pieter Goossen.
Johannes Egelie.
Alexander Kluitmans.

*Wolle en Linne Verwers.*
Cornelis Suis.
J. van Oerle

*Chirurgyns*
Joh. Noppen, Junior.
Wilhelmus Bodestaf.

Petrus van der Vaart.
Francis Bakkers.

*Timmerlieden, metselaars en Ley-Dekkers.*

J. van Someren.
H. van der Heyden.
B. Wouters.

*Tin- en Loot-Gieters.*

Leonardus van Weert.
Francis van den Bogaart

*Smeeden, Koper-Slaagers en Messen-Maakers.*

Joseph. van den Heuvel.
Th. van den Heesakker
Jacobus Stoks.

*Spelde-Maakers.*

Jacobus van Santen.
Peter de Kivit.
D. du Pon.

*Schilders, Verwers en Glaze-Maakers*

P Reysers
C. Neerhof.
F. Taartmans.

*Rademakers, Draaijers, Kuipers en Schrynwerkers*

Francisc. Hagemeijer.
S. van der Velden.

*Zeembereiders en Handschoen-Maakers.*

J. B. Mulders.
F. van den Biggelaar.

*Knoop-Maakers.*

Antony Kappen
J. Kersten.

*Lint-Werkers.*

Coenraad Kolff.
Willem van Gulik.
Jan van den Braak.

*Oude Kleer-koopers.*

Joh. Ebelie.
Hend. Verhulst.
P. Neefs.
W. van Elten.

*Zilver-Smeeden.*

Arnoldus van Buul.
Joh. Baptist van Vugt.
Jacob. van Wolfsbergen
Hubertus Boselie.

*Kraamers*

N. Keukenschryvers.
B. Valkenburg.
F. A. Crudop.

*Beurt-Schippers.*

Wouter Bank, Junior.
Adriaan Maas.

En ten einde niemand hier van onweetendheid zoude kunnen voorwenden, een ieder zich na 't geene zoude kunnen reguleeren en de bovengemelde aangestelde

Commissarissen in derzelver qualiteit zal hebben te erkennen, zal deze worden gepubliceerd en aangeplakt alomme waar zulks gebruikelyk is.

*Aldus gearresteert by de Municipaliteit der Stad* 's BOSCH *voornoemd den* 25 *October* 1798, *het 4de Jaar der Bataavsche Vryheid.*

(*Was geparapheerd*) P. J. VAN BERCKEL, *vt.*
(*Onder stond*) *Ter Ordonnantie van dezelve*
(*Was getékend*) J. DE BERGH, *Secretaris*
*Loco Pensionaris.*

Naar het origineel gedrukt op papier „Bij J. B. VAN „GULPEN EN ZOONEN, Stads-Drukkers in den Bosch." In de verzameling van $\frac{\text{M. A. S.}}{\text{H.}}$

---

*Aanvullingen, Dirks Penningen* 1813—1863.

N°. 13. 1814. 26 Jan. Draagpenning vereerd aan 15 burgers wegens het bevrijden der vesting.

Sommige, wien de modelpenning te groot was, deden zich een kleinere graveeren in zilver met oog en ring van 16 m.M. middellijn, die tot *Vz.* heeft: In het midden $^{26}/_{1}$, tot randschrift: Hertogenbosch 1814. *Kz.* in vier regels: Voor moed/en/Vaderlands/lief-de.

---

N°. 99. 1817 Prijspenning (gegraveerd) van de openbare school te Oss, beschreven in deel II, blz. 289 naar 't exemplaar, dat behaald werd door CORNELUS RUDOLPHUS HERMANS, geboren te Oss, 22 Februari 1805, later rector aan 't Gymnasium te 's Bosch

en aldaar overleden December 1869, berustende in de verzameling van 't Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant.

Een gelukkig toeval deed mij in 't bezit komen van een exemplaar van dit uiterst zeldzame stuk, waaraan de oorspronkelijke strik nog bevestigd is, bestaande uit Oranje en de nationale kleuren.

Een derde exemplaar wordt bewaard in de verzameling van Teyler te Haarlem.

---

N°. 133. 1818. Prijspenning van de openbare school te Boxtel, beschreven Deel II, blz 289

LAMBERTUS VAN ERP, geboren te Boxtel 31 December 1805, overleden als Burgemeester van Rosmalen en Nuland, te Rosmalen den 2 Januari 1880, hij was weduwnaar van mejuffrouw ARNOLDA VAN LIEMDT.

M. A. SNOECK.

*Eieren als geld.*

In Dr. R. FRUIN „Tien jaren uit den 80-jarigen oorlog" kan men lezen dat gedurende de regeering van Karel V, het geld in Friesland ongekend schaars was, en dat, om hierin eenigszins te gemoet te komen, eieren als geld werden gebruikt. Zoo deden 32 eieren een stuiver!

Het wasschen o. a. van de deftige hoofddoeken der boerinnen, betaalde men met één ei. Met het bezit van een 32tal eieren kon men dus heel wat doen.

Welk een oorspronkelijke toestand, zegt Dr. FRUIN, hij is nauwelijks veranderd sedert den aanvang van het graafschap Holland, toen de West-Friesche boe-

ren, aan de abdij van Egmond als tiende betaalden: van een kalf vier eieren, van een schaap drie eieren, van een doode een pennig.

De ontdekking von Amerika bracht een enorme omkeer in dezen toestand van geldschaarschte teweeg, het zilver stroomde nu als het ware het land binnen. en, zoo lezen we verder, nergens misschien nam de welvaart zoo spoedig toe als in Friesland. In die streek waar vóór dien tijd, zeep om te wasschen, weelde was, werd nu het kostelijkste graan tot stijfsel verwerkt.

M. D. M.

---

*Nog een Gedenkpenning van de liedertafel „Souvenir des Montagnards" te Tilburg.*

(Zie dit *Tijdschrift* Dl. IV. bl. 200.)

Verguld brons met oog en ring, middellijn 55 mM. in mijne verzameling.

*Vz.* Een staande vrouwenfiguur met harp in de linker- en palmtak in de rechterhand, leunende op een medaillon, waarin het wapen van Tilburg; aan hare voeten muziekrol en instrumenten.

*Kz.* In het midden van een eiken- en lauwerkrans in zes regels: LIEDERTAFEL/SOUVENIR/DES MONTAGNARDS/TILBURG/1845 24/10 1895.

Deze penning, waarvan slechts 21 stuks geslagen zijn, is uitgereikt op het Festival te Tilburg, 28 Juni 1896.

M. A. S.
H.

## Les monnaies des seigneurs de Bronchorst-Batenbourg.

Quoique bien des auteurs se soient occupé des monnaies de Batenbourg, on en trouve toujours qui n'ont pas encore été publiées: soit des pièces complètement inédites, soit des variétés plus ou moins intéressantes. Nous avons tâché, autant que possible, de réunir toutes ces monnaies pour les faire connaître à ceux de nos confrères qui s'occupent de cette série et nous leur présentons maintenant le résultat de nos recherches.

On nous dira peut-être que notre travail est loin d'être complet et que nous aurions dû insérer bien des monnaies qui ont été mentionnées dans des catalogues; nous ferons observer que la description qui en est donnée n'étant pas toujours très exacte, nous avons cru mieux faire de ne pas en parler et de ne publier que

des pièces que nous avons eues entre les mains.

## Thierry I

1356 — 1408.

N°. 1 Croix pattée coupant la légende intérieure placée entre deux grènetis DID—ERI—CVS—DN. Légende extérieure : ✠ DIDERICVS · DNS · DE · BATENBOR.

Rev. Dans un encadrement de douze écussons dont le premier est orné d'une force les bouts en bas, et les autres, de tréfeuilles, un lion couronné, rampant à gauche × MONETA × BATEB'

Demi-gros au lion. Gr. 1.145 Pl. I n°. 1.

Cabinet royal de la Haye.

Le type de cette monnaie qu'on trouve sur les pièces de cette époque tant du Brabant que de la Gueldre, pays limitrophes de Batenbourg, nous semble en justifier l'attribution à Thierry I.

N°. 2 Heaume de Bronchorst surmonté de deux pattes de lion, tenant chacune une boule ✠ DIDERICS D ····· A

Rev. Croix fleuronnée à triple bande coupant la légende : MO - NE - TA - BA.

Billon noir. Gr. 0.252 Pl. I n°. 2.

Même cabinet.

Nous voici encore en présence d'une copie servile des monnaies de Guillaume I, de Guel-

dre, copie qui a été également faite par Frédéric de 's Heerenberg, Jean III et Elisabeth de Megen, contemporains du seigneur de Batenbourg.

## Gisebert II

1408 — 1432

N°. 3 Dans un cercle perlé, un lion rampant à gauche ✠ GISEBERTVS · DE · BAT.

Rev. Dans un cercle perlé, une croix pattée ✠ MONE · NOVA · BATEN.

*[1]) Billon noir. G. 0.356 Pl. I n°. 3.

Monnaie aux mêmes types que celles frappées pour Anholt [2])

## Thierry II

1432 — 1451.

N°. 4 (IX n°. 5) [3]) ✠ THEODRICVS ⁝ DE ⁝ BRONCHORST ⁝ HES' ⁝

Rev. Les lettres, dans les cantons de la croix, sont plus grandes que celles de la légende. ✠ MONE - TA DE B - ATENB - G NOVA.

Cromsteert. Gr. 3.173

Cabinet royal de la Haye.

N°. 5 Croix pattée coupant la légende placée entre deux grènetis. ·· EO - DRIC - DN ·· - ·· ··

---

1) Les pièces marquées d'un * se trouvent dans notre collection.

2) *Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde* 1895 Pl. IV no. 11.

3) Les indications de planche et de numéro, placées entre parenthèses en tête de chaque pièce, se rapportent à l'ouvrage de M. VAN DER CHIJS: *De munten der voormalige Heeren en Steden van Gelderland.*

Rev. Dans un grènetis, un lion rampant à gauche ·· ONETTA DE BA ······ G.

* Quart de cromsteert. Gr. 0.450

La pièce étant ébréchée et de mauvaise conservation, nous n'en pouvons donner un dessin.

N°. 6 Ecusson au lion de Bronchorst.

Rev. Croix pattée et évidée ayant au centre un globule.

Dans les cantons: B - B - E - G (Bronchorst Batenbourg et Gronsveld.)

* Billon noir. Gr. 0.206 Pl. I n°. 4

Voyez encore pour les monnaies de Thierry II: *Revue Belge de numismatique* 1872 Pl. I n°. 6. Ce gros ou raderalbus qui se trouve maintenant dans notre collection, nous semble, de même que les cromsteerts publiés par M. VAN DER CHIJS, qui ont tous des aigles dans quelques quartiers, fournir, sinon une preuve indubitable, au moins un indice assez sérieux pour attribuer la monnaie publiée par M. CHALON (*Revue Belge*, 1863 Pl. X n°. 6, également à Thierry II).

## Gisebert IV

1516 — 1525.

N°. 7 (Pl. IX.) Le globe crucigère dans un cartouche trilobé. ✠ MONETA ⋆ NOVA ⋆ AVREA ⋆ BAT.

Rev. Saint-Jean nimbé, debout à droite, posant la main droite sur la poitrine et tenant sur la main

gauche l'agneau pascal nimbé. * SANCTVS * - ⁂ - IOS * BAPTI.

* Florin d'or. Gr. 3.249. Pl. I nº. 5.

M. VAN DER CHIJS n'a pas connu ce florin d'or en nature et l'a fait graver d'après le *Thresoor*. La variété notable que présente l'exemplaire de notre collection, nous a décidé d'en donner un dessin.

Nous croyons qu'il ne peut être douteux que ce florin d'or appartient à Gisebert; le type qu'il porte était alors déjà depuis longtemps en usage en Allemagne et les villes de Deventer, Kampen, Zwolle et Groningue s'en servirent également. Il n'est donc pas étonnant de voir cet exemple suivi par les seigneurs de Batenbourg. La forme gothique des lettres se rapporte également à l'époque du règne de ce dynaste.

La monnaie suivante, attribuée par M. VAN DER CHIJS à Guillaume, doit aussi être donnée à Gisebert. Il nous semble que le type convient mieux à l'époque de ce seigneur qu'à celle de Guillaume : la pénurie d'argent dont parle M. VAN DER CHIJS ne peut être un argument certain pour lui attribuer cette monnaie, en présence surtout de la quantité assez considérable de monnaies d'or émises par lui.

Nº. 8 (Pl. IX nº. 2) + MONE · NOVA · AVREA · BATEN

Knapcoeck.

Cabinet royal de la Haye.

**Guillaume**

1556 — 1573.

N°. 9 (Pl. IX n°. 1) ❀ MONETA ♣ NOVA ♣ — ♣ AVREA ♣ D · BATEN

Rev. S ⋆ STEPHANVS - PROTHO · MA - R

Double ducat.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 10 Idem. Rev. S' ✿ STEPHANVS — PROTHOM' — ✿

* Même pièce.

N°. 11 (Pl. IX n°. 7) ✣ MONETA ✿ NOVA ✿ AVREA ✿ BATENBO'

Rev. ✣ SIC ✿ EXALTATVS ✿ EST ✿ FILIVS ✿ HOIS'

Couronne ou serpent.

* et Cabinet royal de la Haye.

N°. 12 Idem. ✣ MONETA ✿ NOVA ✿ AVREA ✿ BAT

* Même pièce.

N°. 13 (Pl. X n°. 9) ❀ MONE ✿ NOVA — AVREA ✿ BAT ❀

Rev. FERDI · ROMA · IMP · SEM · AVGV ·

Ducat au type hongrois.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 14 Idem ❀ MONETA · NO — VA · AVREA · B ❀

Rev. Comme sur la pièce précédente.

Même pièce.

Cabinet de M. STEPHANIK à Amsterdam.

M. VAN DER CHIJS dit, p. 166 [1]), qu'il est possible que les ducats représentés par lui sous les numéros 8 et 9 aient été frappés avant l'an 1566. Cette conjecture est non seulement parfaitement juste, mais nous pouvons aller plus loin encore et constater qu'ils ont déjà été émis avant l'an 1560, parce que nous trouvons dans le *Groot Gelders Placaet-Boek* [2]) un acte dans lequel il est dit que ces ducats sont déclarés de billon et que le cours en est interdit.

Voyez encore pour les ducats à ce type: *Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde* 1895 *Pl. VII.*

N°. 15 (Pl. X n°. 10) Droit comme chez VAN DER CHIJS.

Rev. Saint-Victor, la tête nue, debout de face, tenant de la main droite le drapeau crucigère et posant la main gauche sur l'écusson orné de la croix.

SANCTVS ◦ — VICTOR

* Ducat. Pl. I n°. 6.

Variété assez intéressante comme on le voit, le Saint ne portant pas la couronne et n'étant pas accosté des lettres W—B comme sur le ducat publié par M. VAN DER CHIJS.

N°. 16 (Pl. X n°. 18) ✿ GVIL ✿ DE ✿ BRONC ✿ LIBE—BARO ✿ IN ✿ BATENBOR

Rev. CAROL ✿ V ✿ ROMANO ✿ IMPE ✿

1) VAN DER CHIJS. *De munten der voormalige Heeren en Steden van Gelderland.*

2) *Groot Gelders Placaet-Boek*, Dl. I bladz. 273 s.

SEMPER ✽ AVGVSTVS

✽ Ecu.

N°. 17 De Voogt n°. 10)[1]) Rev. CAROL' ⋆ V ⋆ ROMANO' ⋆ IMPE' ⋆ SEMPER ⋆ AVGVSTV'

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 18 (Pl. X n°. 19) ✣ GVIL ✽ DE ✽ BRONC ✽ LIBE—BARO ✽ IN ✽ BATEBORC

Rev. Comme chez VAN DER CHIJS.

Demi-écu.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 19 (Pl. II n°. 20) ✣ GVIL ✽ D ✽ BRONC ✽ LIBER—BARO ✽ IN ✽ BATENBORC ·

Rev. CAROL' ✽ V ✽ ROMANO' ✽ IMPE' ✽ SEMPER ✽ AVGVST'

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 20 Idem ✣ GVIL' ✽ DE ✽ BRONC' ✽ LIB'-- BARO ✽ IN ✽ BATENBO

Rev. Comme sur la pièce précédente.

✽ Même pièce.

N°. 21 (Pl. XI n°. 22) Rev. CAROL ✽ V ✽ ROMANO' ✽ IMPE' ✽ SEMPER ✽ AVGVST.

Ecu de l'an 1557.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 22 (Pl. XI n°. 24) ✽ MOИE—TA · ИOVA—ARGEИTE—A · BAT

---

1) DE VOOGT. *Bijdragen tot de numismatiek van Gelderland 2e stuk.*

N°. 32 (Pl. XII n°. 28) MONETA ⋆ NOVA ⋆ ARGENTEA ⋆ BATENBORGEN.

Rev. ⋆ SANCTVS ⋆ VICT—O—R ⋆ MARTIR ⋆

Demi-écu au Saint-Victor.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 33 (Pl. XII n°. 29) DENA ♣ NOVVS ♣ D ♣ BATE ♣ TRIGINTA ♣ STV.

Rev. ✿ SANCTVS ✿ VICT—O—R— ✿ MARTIR.

Ecu au Saint-Victor.

Même Cabinet.

N°. 34. Double aigle couronnée ayant sur la poitrine l'écu aux armes de Bronchorst-Batenbourg; les forces des armes de Batenbourg manquent.

MONETA ⋆ NOVA ⋆ ARGENTEA ⋆ BATENBORGEN.

Rev. dans le champ, un lion couronné, montant à gauche, entouré d'un grènetis.

✿ DENARIVS ⋆ NOVVS ⋆ TRIGINTA ⋆ STVFERORVM ✿

Écu Pl. I n°. 7.

* et Cabinet royal [illegible]

N°. 35 (Pl. XII [illegible]) [illegible] monnaie, que M. [illegible] d'après *Berg's* [illegible] correct, nous l'avons [illegible]

Écu. Pl. II n°. 8.

Même cabinets

Rev. SANCTVS △ MICHAEL △ ARCHANGEL —•

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 27 (Pl. XII n°. 27) MONETA ⁎ NOVA ⁎ ARGENTEA ⁎ BATENBORGEN'

Ecu au Saint-Victor.

* et Cabinet royal de la Haye.

N°. 28 Idem. Même droit que sur la pièce précédente.

Rev. ✤ SANCTVS ✤ VIC—T—O - R ✤ MARTIR, sans ornement à la fin de la légende.

* Même pièce.

N°. 29 Idem. MONETA ♠ NOVA ♠ ARGENTEA ♠ BATENBORGEN.

Rev. ♠ SANCTVS ♠ VICT—OR MARTIR et après l'ornement ♠

Entre les jambes du Saint, une croix gueldroise.

* Même pièce.

N°. 30 Idem. Droit en tout semblable au dessin de VAN DER CHIJS. Pl. XII n°. 27.

Rev. ✤ SANCTVS ✤ VICT—O—R— ✤ MARTIR, sans ornement à la fin de la légende

* Même pièce.

N°. 31 Idem. MONETA ⁎ NOVA ⁎ ARGENTEA ⁎ BATENBORGEN'

Rev. SANCTVS ♠ VIC—T—O—R ♠ MART ♠ également sans ornement.

* Même pièce.

N°. 32 (Pl. XII n°. 28) MONETA ⋆ NOVA ⋆ ARGENTEA ⋆ BATENBORGEN.

Rev. ⋆ SANCTVS ⋆ VICT—O—R ⋆ MARTIR ⋆

Demi-écu au Saint-Victor.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 33 (Pl. XII n°. 29) DENA ♣ NOVVS ♣ D ♣ BATE ♣ TRIGINTA ♣ STV.

Rev. ⁂ SANCTVS ⁂ VICT—O—R— ⁂ MARTIR.

Ecu au Saint-Victor.

Même Cabinet.

N°. 34. Double aigle couronnée ayant sur la poitrine l'écu aux armes de Bronchorst-Batenbourg; les forces des armes de Batenbourg manquent.

MONETA ⋆ NOVA ⋆ ARGENTEA ⋆ BATENBORGEN.

Rev. dans le champ, un lion couronné, montant à gauche, entouré d'un grènetis.

DENARIVS ⋆ NOVVS ⋆ TRIGINTA ⋆ STVFERORVM ⁑

Écu Pl. I n°. 7.

* et Cabinet royal de la Haye.

N°. 35 (Pl. XIII n°. 37) Le dessin de cette monnaie, que M. VAN DER CHIJS a fait copier d'après *Berg's Münzbuch*, n'étant pas bien correct, nous l'avons fait reproduire de nouveau.

Écu. Pl. II n°. 8.

Même cabinets

N°. 36 (Pl. XIII n°. 40) Les mots séparés par des points au lieu de tréfeuilles.

Rev. Une pomme de grenade comme marque monétaire, et les mots séparés par des astérisques.

Écu.

N°. 37 (Pl. XIII n°. 41) Les mots séparés par des points.

Rev. ✠ DOMINE · CONSERVA · NOS · IN · PACE · 64

Écu.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 38 Idem. En tout semblable au dessin de VAN DER CHIJS pl. XIII n°. 41, sauf que les mots sont séparés par des tréfeuilles.

Même pièce.

Même cabinet.

N°. 39 (Pl. XIV n°. 42) Semblable au dessin sauf que la date: A°. 1564 est remplacée par un ornement comme sur l'écu au Saint-Victor figuré par M. VAN DER CHIJS. Pl XII n°. 27.

Écu.

Même cabinet

N°. 40 (Pl. XIV n°. 43) Variété avec: BATENBORGEN.

* Écu.

N°. 41 (Pl. XIV n°. 44) Variété avec: BATENBORGE.

* Même pièce.

N⁰. 42 Idem. Variété avec une pomme de grenade comme marque monétaire au revers.

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N⁰. 43 (Pl. XIV n⁰. 48) MONE-TA ⋆ NOV-A ⋆ BATE-NBORG

Pièce de douze kreutzers.

* et Cabinet royal de la Haye.

N⁰. 44 (Pl. XV n°. 53) Rev: SANC ⋆ VIC ⋆ EPIS ⋆ Z ⋆ PATR ⋆ BAT

Carlino.

* et Cabinets royaux de la Haye et de Munich.

N⁰. 45 (De Voogt 1) n°. 42) Rev. ✝ SANCTVS : VICTOR : MARTIR : D : BAT :

Pièce de trois kreutzers.

* et Cabinet de la Haye.

N⁰. 46 Double aigle éployée accostée des lettres: W-B

Rev. L'écusson de Bronchorst avec heaume et lambrequins.

* Billon. Pl. II n°. 9.

Voyez encore pour les monnaies de Guillaume: *Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde*, jaargang 1895.

---

1) De Voogt *Bijdragen tot de numismatiek van Gelderland 2e stuk.*

N°. 36 (Pl. XIII n°. 40) Les mots séparés par des points au lieu de tréfeuilles.

Rev. Une pomme de grenade comme marque monétaire, et les mots séparés par des astérisques.

Écu.

N°. 37 (Pl. XIII n°. 41) Les mots séparés par des points.

Rev. ✠ DOMINE · CONSERVA · NOS · IN · PACE · 64

Écu.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 38 Idem. En tout semblable au dessin de VAN DER CHIJS pl. XIII n°. 41, sauf que les mots sont séparés par des tréfeuilles.

Même pièce.

Même cabinet.

N°. 39 (Pl. XIV n°. 42) Semblable au dessin sauf que la date: A°. 1564 est remplacée par un ornement comme sur l'écu au Saint-Victor figuré par M. VAN DER CHIJS. Pl XII n°. 27.

Écu.

Même cabinet

N°. 40 (Pl. XIV n°. 43) Variété avec: BATENBORGEN.

* Écu.

N°. 41 (Pl. XIV n°. 44) Variété avec: BATENBORGE.

* Même pièce.



pré-

NRI

TORIS

THEOD

ENTEA ·

× THEOD ×
STEIN
IVTOR ·

uche, la tête nue,
de la main droite
sant la main gauche
pée.
D ⋆ BR ⋆ L ⋆ BAR ⋆

*matiek van Gelderland, 2e stuk.*

## Herman Thierry

1573—1672.

Peu de temps après avoir succédé à son père, Herman Thierry vit ses monnaies être aussi peu en faveur auprès des Etats de la Gueldre que l'avaient été celles de son père, car nous trouvons déjà dans le *Groot Gelders Placaet-Boek* de l'an 1577 [1]) un acte par lequel les *nouvelles* monnaies de Batenbourg furent déclarées être de billon. En outre, la circulation en fut défendue, défense qui fut répétée par une ordonnance semblable du 26 avril 1580 [2]). Il paraît que cette dernière prohibition a eu l'effet désiré car on n'a pas encore retrouvé de monnaies de Herman Thierry frappées après l'année 1579.

N°. 47 (Pl. XV n°. 2) · HER · THE · D · BRON · LI · B · I · B · Z · ST

* Couronne.

N°. 48 Idem · HER · THE · D · BRON · LI · B · I · BA · ST

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 49 (Pl. XV n°. 4) · MON · TRANS—M—O · DNI · D · B · Z · S

Rev. Au dessus de la tête de l'enfant Jésus se trouve une étoile.

---

1) *Groot Gelders Placaet-Boek Dl. I blz.* 733

2) *Ibidem blz.* 753

* Ducat au type hongrois.

N°. 50 Idem. Même droit que la pièce précédente.

Rev. MATER · REDEM—PTORIS · NRI · ⁎ ·

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 51 Idem. MATER · REDEM—PTORIS · NRI ···

Même pièce.

Même Cabinet.

N°. 52 (De Voogt n°. 8)[1]) ✣ HERM THEOD D BRO L BAR I B Z STEI.

Rev. MONETA · NOVA · ARGENTEA · BA.

Ecu.

Même Cabinet.

N°. 53 (Pl. XV n°. 7) ⨯⨯ HERM × THEOD × D × BRO × LI × BAR × I × B × Z × STEIN

Rev. POSVI · DEVM · ADIVTOR · MEVM · QV · T—I

Même pièce

* et Cabinet royal de la Haye.

N°. 54 Buste cuirassé à gauche, la tête nue, de Herman Thierry, tenant de la main droite le bâton de maréchal et posant la main gauche sur le pommeau de son épée.

⁎ MO ⁎ HERM ⁎ THE ⁎ D ⁎ BR ⁎ L ⁎ BAR ⁎ I ⁎ B ⁎ Z ⁎ S ⁎ QV ⁎ S ⁎

1) De Voogt. *Bijdragen tot de numismatiek van Gelderland, 2e stuk.*

Rev. Écusson écartelé aux 1 et 4, parti Bronchorst-Batenbourg, au 2, parti Manderscheidt-Blankenheim, au 3, Rouci? — Daun; en abime Stein, timbré de deux heaumes couronnés et entouré de lambrequins.
POSVI * DEVM * ADIVTOREM * MEVM * QV * TIMEB

Demi-écu sans date.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 55 Mêmes types. MO · HERM · THE · D · BR · L · BAR · I · B · ST · QV · STV

Rev.PosVI dEVM AdIVToR MEVM qVTIM

Même pièce.

Comparez Verkade [1]) pl. 224 n°. 4

N°. 56 (Verkade pl. 34 n°. 1) Variété: l'écusson est accosté de: 30 -- S, placés entre les lambrequins.
Écu.

* et Cabinet royal de la Haye.

N°. 57 (De Voogt n°. 13) Rev. POSVI × DEVM × ADIVTOREM × MEVM × QV × TIMEB°

* Même pièce.

N°. 58 (De Voogt n°. 14) Les mots de la légende séparés par des points au lieu d'astérisques.

Même pièce.

* et Cabinet royal de la Haye.

---

1) Verkade. *Muntboek.*

N°. 59 (De Voogt n°. 16) L'exemplaire de la collection de Voogt acquis par le Cabinet royal de la Haye diffère de celui dont la description est donnée par cet auteur en ce que les mots de la légende sont séparés par des points et que la fin de la légende doit être lue: TIMEB—°

N°. 60 Idem ⁑ MON × HERMAN × DIDR × D × BRON × L × BAR × I × B × ST × TRIG

Rev. POSVI × DEVM × ADIVTOREM × MEVM × QV × TIMEB°

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 61 (De Voogt n°. 18) Les mots de la légende du droit sont séparés par des points.

Même cabinet.

N°. 62 (De Voogt n°. 25ᴵᴵ) ×MO × NO × ARG × HERM - TH · D · BR · L · BA · I · B · Z · S

* Écu au lion.

N°. 63 Idem. Même droit que la pièce précédente.

Rev. ⁑ POSVI × DEVM × ADIVTOREM × QV × TIMEBO × 1577

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 64 Idem. * MO · NO · ARG · HERM - ·TH D · BR · L · BA · I · B · Z · S

Rev. ⁑ POSVI ⁝ DEVM · ADIVTOREM · QV · TIMEBO · 1577

## Herman Thierry

1573—1672.

Peu de temps après avoir succédé à son père, Herman Thierry vit ses monnaies être aussi peu en faveur auprès des Etats de la Gueldre que l'avaient été celles de son père, car nous trouvons déjà dans le *Groot Gelders Placaet-Boek* de l'an 1577 [1]) un acte par lequel les *nouvelles* monnaies de Batenbourg furent déclarées être de billon. En outre, la circulation en fut défendue, défense qui fut répétée par une ordonnance semblable du 26 avril 1580 [2]). Il paraît que cette dernière prohibition a eu l'effet désiré car on n'a pas encore retrouvé de monnaies de Herman Thierry frappées après l'année 1579.

N°. 47 (Pl. XV n°. 2) · HER · THE · D · BRON · LI · B · I · B · Z · ST

* Couronne.

N°. 48 Idem ·HER · THE · D · BRON · LI · B · I · BA · ST

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 49 (Pl. XV n°. 4) ·MON · TRANS—M —O · DNI · D· B · Z · S

Rev. Au dessus de la tête de l'enfant Jésus se trouve une étoile.

---

1) *Groot Gelders Placaet-Boek Dl. I blz.* 733

2) *Ibidem blz.* 753

* Ducat au type hongrois.

N°. 50 Idem. Même droit que la pièce précédente.

Rev. MATER · REDEM—PTORIS · NRI · ⋆ ·

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 51 Idem. MATER · REDEM—PTORIS · NRI ···

Même pièce.

Même Cabinet.

N°. 52 (De Voogt n°. 8)[1] ✠ HERM THEOD D BRO L BAR I B Z STEI.

Rev. MONETA · NOVA · ARGENTEA · BA.

Ecu.

Même Cabinet.

N°. 53 (Pl. XV n°. 7) ⁑ HERM × THEOD × D × BRO × LI × BAR × I × B × Z × STEIN

Rev. POSVI · DEVM · ADIVTOR · MEVM · QV · T—I

Même pièce

* et Cabinet royal de la Haye.

N°. 54 Buste cuirassé à gauche, la tête nue, de Herman Thierry, tenant de la main droite le bâton de maréchal et posant la main gauche sur le pommeau de son épée.

⋆ MO ⋆ HERM ⋆ THE ⋆ D ⋆ BR ⋆ L ⋆ BAR ⋆ I ⋆ B ⋆ Z ⋆ S ⋆ QV ⋆ S ⋆

---

1) De Voogt. *Bijdragen* [illegible] *matiek van Gelderland, 2e stuk.*

## Herman Thierry

1573—1672.

Peu de temps après avoir succédé à son père, Herman Thierry vit ses monnaies être aussi peu en faveur auprès des Etats de la Gueldre que l'avaient été celles de son père, car nous trouvons déjà dans le *Groot Gelders Placaet-Boek* de l'an 1577 [1]) un acte par lequel les *nouvelles* monnaies de Batenbourg furent déclarées être de billon. En outre, la circulation en fut défendue, défense qui fut répétée par une ordonnance semblable du 26 avril 1580 [2]). Il paraît que cette dernière prohibition a eu l'effet désiré car on n'a pas encore retrouvé de monnaies de Herman Thierry frappées après l'année 1579.

N°. 47 (Pl. XV n°. 2) · HER · THE · D · BRON · LI · B · I · B · Z · ST

* Couronne.

N°. 48 Idem · HER · THE · D · BRON · LI · B · I · BA · ST

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 49 (Pl. XV n°. 4) · MON · TRANS—M —O · DNI · D · B · Z · S

Rev. Au dessus de la tête de l'enfant Jésus se trouve une étoile.

---

[1]) *Groot Gelders Placaet-Boek Dl. I blz.* 733

[2]) *Ibidem blz.* 753

* Ducat au type hongrois.

N⁰. 50 Idem. Même droit que la pièce précédente.

Rev. MATER · REDEM—PTORIS · NRI · ★ ·

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N⁰. 51 Idem. MATER · REDEM—PTORIS · NRI ···

Même pièce.

Même Cabinet.

N⁰. 52 (De Voogt n°. 8)[1] ✠ HERM THEOD D BRO L BAR I B Z STEI.

Rev. MONETA · NOVA · ARGENTEA · BA.

Ecu.

Même Cabinet.

N⁰. 53 (Pl. XV n°. 7) ⁑ HERM × THEOD × D × BRO × LI × BAR × I × B × Z × STEIN

Rev. POSVI · DEVM · ADIVTOR · MEVM · QV · T—I

Même pièce

* et Cabinet royal de la Haye.

N⁰. 54 Buste cuirassé à gauche, la tête nue, de Herman Thierry, tenant de la main droite le bâton de maréchal et posant la main gauche sur le pommeau de son épée.

⋆MO⋆HERM⋆THE⋆D⋆BR⋆L⋆BAR⋆ I⋆B⋆Z⋆S⋆QV⋆S⋆

1) De Voogt. *Bijdragen tot de numismatiek van Gelderland, 2e stuk.*

Rev. Écusson écartelé aux 1 et 4, parti Bronchorst-Batenbourg, au 2, parti Manderscheidt-Blankenheim, au 3, Rouci? — Daun; en abime Stein, timbré de deux heaumes couronnés et entouré de lambrequins.

POSVI * DEVM * ADIVTOREM * MEVM * QV * TIMEB

Demi-écu sans date.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 55 Mêmes types. MO · HERM · THE · D · BR · L · BAR · I · B · ST · QV · STV

Rev. PosVI dEVM AdIVToR MEVM qVTIM

Même pièce.

Comparez VERKADE [1] pl. 224 n°. 4

N°. 56 (Verkade pl. 34 n°. 1) Variété: l'écusson est accosté de: 30 -- S, placés entre les lambrequins.

Écu.

* et Cabinet royal de la Haye.

N°. 57 (DE VOOGT n°. 13) Rev. POSVI × DEVM × ADIVTOREM × MEVM × QV × TIMEB°

* Même pièce.

N°. 58 (DE VOOGT n°. 14) Les mots de la légende séparés par des points au lieu d'astérisques.

Même pièce.

* et Cabinet royal de la Haye.

---

1) VERKADE. *Muntboek.*

N°. 59 (De Voogt n°. 16) L'exemplaire de la collection de Voogt acquis par le Cabinet royal de la Haye diffère de celui dont la description est donnée par cet auteur en ce que les mots de la légende sont séparés par des points et que la fin de la légende doit être lue: TIMEB—°

N°. 60 Idem ⁑ MON × HERMAN × DIDR × D × BRON × L × BAR × I × B × ST × TRIG

Rev. POSVI × DEVM × ADIVTOREM × MEVM × QV × TIMEB°

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 61 (De Voogt n°. 18) Les mots de la légende du droit sont séparés par des points.

Même cabinet.

N°. 62 (De Voogt n°. 25") ×MO × NO × ARG × HERM - TH · D · BR · L · BA · I · B · Z · S

* Écu au lion.

N°. 63 Idem. Même droit que la pièce précédente.

Rev. ⁑ POSVI × DEVM × ADIVTOREM × QV × TIMEBO × 1577

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 64 Idem. ⋆ MO · NO · ARG · HERM - ·TH D · BR · L · BA · I · B · Z · S

Rev. ⁑ POSVI ⁝ DEVM · ADIVTOREM · QV · TIMEBO · 1577

* Même pièce.

N°. 65 (De Voogt n°. 25[D]) × MO · NO · ARG · HERM · TH — D · BR · L · BA · I · B · Z · STE

Rev. × POSVI × DEVM × ADIVTOEM (Sic) × QV × TIMEBO × 1577

Cabinet royal de la Haye.

N°. 66 Idem. Droit: même variété que sur la pièce précédente.

Rev. : POSVI · DEVM · ADIVTOREM · QV · TIMEBO · 1577

Même pièce.

Même Cabinet.

N°. 67 (Verkade pl. 35 n°. 2) × MO · NO · ARG · HERM · TH D · BR · L · BA · I · B · Z · STEI

Rev Comme sur le numéro 64 ci-dessus.

* Même pièce.

N°. 68 Idem. ⋆MO · NO · ARG · HERM · TH—D · BR · L · BA · I · B · Z · S

Rev. × POSVI · DEVM · ADIVTOREM · QV · TIMEBO · 1577

* Même pièce.

N°. 69 (De Voogt n° 27) Le mot POSVI au revers est précédé de deux rosaces.

* Même pièce.

N°. 70 Idem ⋆ MO · NO · AR · HERM. TH — D · BR · L · BA · I · B · Z · S

Même revers que sur la pièce précédente.

* Même pièce.

N°. 71 Lion à queue fourchue montant à gauche, entre deux grènetis: ⁂ MONET : NOVA : ARGENTEA : D : I : B

Rev. Buste couronné et cuirassé, tourné à droite de Charles-Quint tenant le sceptre et le pommeau de l'épée. Un crochet de mineur précède la légende: ⁑ SANCTVS ⁑ CAROLVS ⁑ MAGNVS ⁑*

Ecu Pl. II n°. 10.

Ce n'est que sous toutes réserves que nous proposons d' attribuer cet écu à Batenbourg: la légende : D : I : B pouvant aussi bien indiquer une autre seigneurie. La présence du crochet de mineur, marque monétaire qu'on rencontre assez souvent sur les monnaies batenbourgeoises, nous semble être une présomption assez faible néanmoins en faveur de cette attribution.

---

## Maximilien

1612—1641.

Les placards sur la circulation des monnaies de Batenbourg ne semblent pas avoir découragé Maximilien, car les magistrats de la Gueldre

se voyaient forcés de promulguer, le 28 mai 1616,[1]) un nouvel édit pour défendre le cours des dutes et des escalins ***nouvellement*** émis à Batenbourg. Une défense semblable fut publiée, le 3 mai 1623,[2]) relativement aux double sous, aux sous et aux demi-sous de Batenbourg où l'on frappa un grand nombre de ces monnaies nonobstant la résolution des différents Etats de ne pas émettre provisoirement d'espèces de ces valeurs. Ces monnaies étant maintenant assez rares, on peut en conclure que beaucoup ont été confisquées et mises au creuset.

N°. 72 (VERKADE pl. 35 n°. 5) ♣ — BAT — ENBVR — GVM — ♥

* Dute ou demi-liard.

N°. 73 Idem. ♣ — BAT — EИBVR — GVM — ♥

* Même pièce.

N°. 74 Idem. ·· — BAT — ENBVR — GVM — ♥

* Même pièce.

N°. 75 Idem ♣—BAT—ENBVR—GVM— ·

* Même pièce.

N°. 76 Idem ·· —BAT—ENBVR—GVM— ··

* Même pièce.

N°. 77 Idem. Même variété mais les lettres sont plus petites.

* Même pièce

---

[1]) *Groot Gelders Placaet-Boek Dl. II blz.* 146.

[2]) *Ibidem blz.* 210.

N°. 78 Idem. ꝏ—BAT—ENBVR—GVM—ꝏ

* Même pièce.

N°. 79 Idem. ꝏ—BAT—ENBVR—GVM—ₒₒ

* Même pièce.

N°. 80 Idem. ₒₒ—BAT—°ENBVR—GVM—ₒₒ

* Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 81 Idem. ₒₒ—BAT—ENBVR—GVM—ₒₒ

* Même pièce.

N°. 82 Idem BAT—ENBVR—GVM—ₒₒ

* Même pièce.

N°. 83 Idem . ⋆ . — · BAT—ENBVR—GVM · — · ⋆ ·

* Même pièce.

Cabinet de M. STEPHANIK.

N°. 84 Idem · ⋆ —BAT—ENBVR—GVM —· ⋆ ·

* Même pièce.

N°. 85 Idem. · ⋆ · — · BAT—ENBVR—GVM

* Même pièce.

N°. 86 (DE VOOGT n°. 3[B]) ·—CI—VITAT—· BA · — ··

* Même pièce.

N°. 87 (VERKADE pl. 36 n°. 6) ··—CI—VITAS—BAT · — ··

* Même pièce.

N°. 88 Idem ·· - -CI—VITAS— · BAT— ·

* Même pièce.

Ces trois variétés au Cabinet royal de la Haye.

N°. 89 Idem. ··—CI—VITAT—BAT—··

* Même pièce.

N°. 90 Dans une couronne de lauriers, les armes couronnées de Bronchorst.

Rev. o*o—BATEN—BVRGV—CVSA—o*o

* Même pièce.

N°. 91 (De Voogt n°. 5) Une rosace suivie de la légende: MAX · CO · D · BRONC · BATO-BVRG · L · BAR · IN · BAT · STEIN

Rev. MATTHIAS · I · D · G ELEC · RO · IMP · SEM · AV · 16 · — · 18

* Écu.

Le coin du revers semble avoir été gravé dès 1612, car le chiffre Z a été remplacé par 8.

N°. 92 (De Voogt n°. 8) ⁂ MONETA · NOVA · ARGENT · BAT ·

Rev. MATH · I · D : G · EL · ROM · IMP · SEMP · AVG

* Pièce de quatre sous.

N°. 93 Idem. Rev. MATH · I D · G · ROM · IMP · SEMP · AVGVST

Même pièce.

Cabinet royal de la Haye.

N°. 94 Idem. Rev. MATH · I · D : G · EL · ROM · IMP · SEMP · AVG ·

Même pièce.

N°. 95 (De Voogt n°. 9) MONETA · NOVA · ARG · BAT · IIII · STV ·

Rev. MATHIAS · I · D : G · EL · RO · IMP · SEM · AV ·

Même pièce.

N°. 96 Idem. ❀ MONETA · NOVA · ARG · BA · IIII · STV

Même pièce.

Ces trois variétés au Cabinet royal de la Haye.

N°. 97 Idem. MONETA · NOVA · ARGENT · · BAT · IIII · S

* Même pièce.

N°. 98 Idem. ❀ MONETA · NOVA · ARG · BAT · IIII · ST

* Même pièce.

N°. 99 Idem. MONETA · NOVA · ARG · BAT · IIII · STV

Rev. MATH · I · D G · ELEC · ROM · IMP · SEMP · AVG

* Même pièce.

Voyez aussi VERKADE pl. 225 n°. 3.

N°. 100 (DE VOOGT n°. 10) ❀ MONETA · NOVA · ARGENT · BAT

Rev. Sur la poitrine de l'aigle, le chiffre IV, MATH · I · D · G · ELEC · ROM · IMP · SEM · AVG

Même pièce.

N°. 101 (DE VOOGT n°. 12) + MONETA · NOVA · ARG · BAT · I · ST

Rev. MAT · I · D · G · EL · RO · IMP · SEM · AV.

Sou ou pièce de trois kreutzers.

N°. 102 Idem. ❀ MONETA · NOVA · ARGENT · BAT · I · S

Rev. MATH · I · D · G · ROM · IMP · SEM · AVG

Même pièce.

N°. 103. Dans un cartouche lobé, armes écartelées aux 1 et 4 Bronchorst, aux 2 et 3 Batenbourg, en coeur: Stein (au premier le lion est tourné à droite et au quatrième, à gauche.

❀ MONET · NOVA · ARGE · BATE · I · ST

Rev. Double aigle couronnée, ayant sur la poitrine le chiffre 3.

MATH · I · ELEC · RO · IM · SEM · AV

Même pièce. Pl. II n°. 11.

N°. 104 (De Voogt n°. 14) MO · NO · MAX · · CO · D · BR · I · B · 16—20

Double sou.

N°. 105 Écusson échancré et couronné à la double aigle ayant sur la poitrine un écusson écartelé. A côté de l'écusson: 2—S

· MONETA · NOVA · ARG · B · 16—20

Rev. Croix fleuronnée ayant au centre l'écu aux armes de Bronchorst.

❀ VIRTVS · PRODESSE · POSSIDI

Même pièce. Pl. II n°. 12.

**Ces six pièces au Cabinet royal de la Haye.**

N°. 106 (De Voogt n°. 15) MO · NO · MAX · CO · D · BR · I · B · 16 — 20 ·

Rev. Au centre de la croix une rosace.

❀ DEVS · PROTECTOR · MEVS · 16—20

*Même pièce.

N°. 107 (De Voogt n°. 20) MON — MAX — C · D · BR—BAT

Rev. FERD · II · D · G · RO · IM · SEM · AVG

* Sou.

N°. 108 (De Voogt n°. 21) Le lion, au centre de la croix, est tourné à gauche.

Rev. Aigle biceps ayant sur la poitrine l'écusson aux forces de Batenbourg.

Demi-sou.

---

## Guillaume Adrien

1676—1694.

N°. 109 Lion montant à gauche, accosté de: 2—S.

Rev. Dans le champ: ∘ o ∘ —CI—VITAS—BAT · —1677 = 1622!.

Double sou. Pl. II n°. 13.

M. De Voogt n'ayant pas connu cette monnaie en nature, l'a décrite d'après le catalogue Boonzayer.

Leyde 1897. Th. M. Roest.

## Penningen van het St. Lucia- of Bakkerinnengilde te Zierikzee.

---

Zoowel door wijlen Mr. J. DIRKS 1), als door mij, 2) zijn de St. Luciagildepenningen van Zierikzee aan de broodbakkers aldaar toegekend. Wij meenden dit te mogen doen, omdat uit de rekeningen der bakkers gebleken was, dat de overdekens en dekens op die penningen vermeld, dezelfde personen waren, die de bakkersrekeningen als zoodanig hadden onderteekend.

Op den geelkoperen en gegraveerden penning leest men: De . Heer . overdeken . Quirin . de . Jonge . van Sinte Lucias gil̄ . G. V. Tongeren . Dek, terwijl op de keerzijde de namen der ommegangers zijn vermeld.

---

1) *Noord Ned. gildep.* I. pl. CXXXIX n°. 7.

2) *Revue de Numismatique belge* 1890, pl. IV n°. 2.

Het omschrift van den looden penning luidt: De . heer . burgem^r^. Jacobus . de . Kanter . overdeken en op de keerzijde: Pieter Krijnse . deken . T. V. V. B. B. S. DE A. ommegangers.
In het veld: S. Lu - ci.

Het was mij intusschen steeds vreemd voorgekomen, dat op penningen, die aan een mannengilde behoorden, oude arme vrouwtjes waren afgebeeld, het eene spinnende, het andere op een stok geleund, temeer daar in bovenvermelde rekeningen, nergens van St. Lucia werd gesproken.

Thans is mij deze schijnbaar duistere zaak volkomen opgehelderd, dank zij de ijverige nasporingen van den heer P. D. DE VOS te Zierikzee.

Deze oudheidkundige schreef mij, dat inderdaad St Lucia nooit de patrones van de Zierikzeesche bakkers is geweest. Deze hadden St. Outbaert of Autbaert, ook wel Oudenbaert geheeten, tot hunne beschermheilige gekozen, maar er bestond te Zierikzee nog een ander gilde, namelijk dat van de bakkerinnen, en deze laatsten hadden een afzonderlijke patrones, St. Lucia genaamd.

Dekens en overdekens van dit vrouwelijk gilde, waren evenwel mannen, en dezelfde personen, die ook het bakkersgilde bestuurden.

De beide oude vrouwtjes op de penningen, zien dus niet op de heilige Lucia zelve, maar op behoeftige oude vrouwen, die door de bakkerinnen werden verzorgd en ondersteund

Bakkers en bakkerinnen hadden in de, in 1832 afgebrande St. Lievens monsterkerk, aan een pilaar, die naar hen heette, hunne beschermheiligen en hunne altaren.

Die pilaar, de eerste van 't koor in de zoogenaamde noorderkerk, heette „de pilaere der backers en de backstregghen, ofte daer St. Outbaert 1) ende St. Lucia aanstaet." De uitdrukking „backstregghen" is niets anders dan de oude vorm van het woord bakkerinnen, in diefegge is die uitgang nog heden in gebruik. In lateren tijd is het bakkersgild met dat van de molenaars vereenigd en heette toen naar St. Victor.

Vergis ik mij niet, dan is het St. Luciagilde te Zierikzee, het eenige vrouwelijke gilde in Noord-Nederland, waarvan gildepenningen bekend en bewaard zijn gebleven. [2])

M. DE MAN.

---

1) De bakkers van den Bosch, Amsterdam, den Haag, Middelburg en Groningen vereerden eveneens den heiligen Aubertus. Die van den Bosch hadden in de St. Janskerk een altaar, gewijd aan de S. S. Lucia, Martinus en Adelbertus, waarvan vermeld stond: De inferioris St. Lucia altaar is geërigeerd van 't ambacht van de Backers. (DIRKS II, blz. 9.)

2) Onder de gildepenningen van Groningen, beschrijft DIRKS evenwel een geelkoperen gegraveerden penning (zie pl. 132 n°. 16) waarvan hij zegt, dat het *wellicht* een wollennaaisterspenning kan zijn geweest.

**Bijdragen tot de Penningkunde van Noord-Brabant.**

VERZAMELD DOOR

JONKHEER M. A. SNOECK.

Tweede veel verbeterde en vermeerderde druk.

---

*Een woord vooraf.*

Veel vermeerderd en verbeterd, door de krachtige en onvermoeide hulp en voorlichting van de H. H. TH. M. ROEST en P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE en vele anderen, was de bewerking van dezen 2den druk mogelijk. Aan allen voor hun zeer gewaardeerde hulp, mijn hartelijken dank!

Evenals in den eersten druk zijn hier geen Stadhuis- en gildepenningen of munten beschreven.

Voor elke mededeeling ter aanvulling en verbetering houdt zich aanbevolen

DE SAMENSTELLER.

HINTHAM, Febr. 1897.

---

# LIJST DER VERKORTINGEN.

---

| | | |
|---|---|---|
| Bizot | = | Medalische historie der republiek van Holland. |
| v. d. Chijs | = | Tijdschrift voor algemeene munt- en penningkunde. 2 Dl. |
| v. Cleeff | = | Catalogus van het kabinet Munnicks van Cleeff 1861. |
| D. | = | Dugniolle. Le jeton historique. 4 Dl. |
| v. Dam | = | Catalogus van het penning- en muntkabinet van J. van Dam D.Wz. 1858. |
| Dirks | = | Beschrijving der Nederlandsche penningen, enz., door Mr. J, Dirks. 2 Dl. |
| Dirks gil. | = | Mr. J. Dirks. De Noord-Nederlandsche gilde-penningen. 2 dl. en atlas. |
| Dirks Rep. | = | Mr. J. Dirks Penningkundig Repertorium. 4 Dl. |
| Genootschap | = | Catalogus der Noord- en Zuid-Nederlandsche munten, enz., van het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant. |
| Gerlach | = | Geschiedenis van het college van oude schutters van den Voetboog van St. Joris te Heusden. |
| v. Goor | = | Beschrijving der stad en lande van Breda. |
| 't Hooft | = | Catalogus der Penning- en Muntverzameling van O. B. 't Hooft van Benthuijzen 1879. |
| v. L. | = | van Loon. Nederlandsche historiepenningen. 4 Dl. |
| Mailliet | = | Catalogue des monnaies obsidionales et de nécessité. 2 Dl. |
| v. M. | = | van Mieris. Historie der Nederlandsche Vorsten. 3 Dl. |
| v. O. | = | van Orden. Handleiding voor de verzamelaars van Nederlandsche historiepenningen 2 Dl. |
| Piot | = | Catalogue du dépot des coins, poinçons et matrices, etc. |
| Revue | = | Revue belge de numismatique |
| Teyler | = | Catalogue du cabinet numismatique de la fondation Teyler. |
| Tijdschrift | = | Tijdschrift van het Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde. |
| Vervolg v. L. | = | Beschrijving der Nederlandsche historiepenningen, ten vervolge op het werk van G. van Loon |
| de Vries en de Jonge | = | Nederlandsche gedenkpenningen verklaard. |
| Westhoff | = | Catalogus der Penningen en Munten van H. Westhoff Jr. 1848. |
| de Witte | = | Histoire monétaire des comtes de Louvain, etc. |
| Zeeuwsch Genootschap | = | Catalogus der penningen en munten in het kabinet van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. |

---

## 1356.

1 Paluren van den ouden Voetboog te Heusden. Gerlach. pl. LVII, bl. 152—153.

## 1460.

2 Gdp. ter eere van den Schilder Jean Bolduc. van Cleeff, n°. 17. bl. 2.

## 1488.

3 Lgp. van Philips van Kleef Heer van Ravestein. D 373.

4 Als voren. *Revue*, 1864. pl. XIV N°. 1.

5 Als voren, met vier sterren achter het omschrift op de Kz.

6 Als voren, zonder sterren achter het omschrift op de Kz.

1497.

7 Als voren. *Genootschap* N°. 3. bl. 65. Vz. phelip . de . cleves . phs . de cleves. Het wapen van Kleef. Kz. a . jamais : a . jamais: Een staande vrouw die een jongen kastijdt. D. 373.

8 Als voren, met slechts een roosje aan de rechterzijde van het wapen. D. 374.

(1503.)

9 Lgp. van Frederik van Kleef, Heer van Ravestein. v. M. I. 395. 1.; D. 872.

10 Als voren. v. M. I. 395. 2.; D. 871.

1507.

11 Als voren, van Bergen. v. M. I. 385. 1. D. 885.

x 12 Als voren, van M. van Bergen. v. M. I. 410; D. 891.

13 Als voren, doch St. Jan met een nimbus om het hoofd. D. 892.

14 Als voren. D. 893.

z. j.

15 Lgp. van Johan van Bergen, Heer van Bergen-op-Zoom. D. 923.

1510.

16 Lgp. van Kleef, Ravestein en Bourgogne. D. 937.

1513.

17 Lgp. voor de Rekenkamer van Breda. v. O. II. 43. D. 1030.

1518.

18 Gdp. van Max van Bergen, Heer van Zevenbergen. 'T HOOFT N°. 53. bl. 3. DIRKS *Rep.* 72*.

1518—1572.

19 Gdp. van Joh. Goropius Becanus, geb. te Hilvarenbeek, 23 Juni 1518 + 28 Juni 1572 te Maastricht, door Simon. PIOT. bl. 200. N°. 1837 en 1838.

1525.

20 Lgp. van Philips van Kleef, Heer van Ravestein. v. M. II. 284; D. 1197. Hiervan bezit de Heer VAN DIJK drie exemplaren, die onderling eenigszins door de schikking der letters verschillen. DIRKS *Rep.* 87.

21 Als voren. D. 1198.

1526—1527.

22 Zilveren brootzen welke de gezworen broeders der Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's Hertogenbosch, aan een groen zijden strik bij plechtige gelegenheden op de borst droegen. *Rekeningen Broederschap* 1526—1527. HERMANS, *Bijdragen* dl. 1. bl. 106.

1527.

23 Lgp. van Philips van Croy. D. 1209.

(1530.)

24 Gdp. ter eere van den Schilder Peter van Breughel, geb. te Breugel, omstreeks 1510 + 1569, de Grave f. *Genootschap.* n°. 4. bl. 47. DIRKS *Rep.* 97.

1532.

25 Lgp. van Jacques van Luxemburg en Helena van Croy. D. 1263.

26 Als voren. D. 1264.

27 Lgp. verheffing van Aerschot tot een Hertogdom. D. 1265.

28 Als voren. D. 1266.

1536.

29 Lgp. van Croy. D. 1327 = D. 1265.

30 Lgp. van Cornelis van Bergen, Bisschop van Luik, v. M. III. 3. 2. D. 1366, 1367 en 1368, onder voorbehoud dat de beschrijving bij D juist is.

31 Gdp. van Willem van Gulick, Heer van Ravestein. v. M. III. 14. 1.

32 Als voren. v. M. III. 14. 2.

1541.

33 Lgp. van het geslacht Croy. v. O. I. 349; D. 1471.

34 Als voren, met ∸|∸ tusschen enkele woorden.
35 Als voren, met ·.· " " "
36 Als voren, met ✱ " " "
37 Als voren, met :+: " " "

1543.

38 Lgp. van Willem van Kleef, Heer van Ravestein. D. 1518.

1544.

39 Lgp. ter eere van Jacoba van Croy, variëteit met 154✢ op de Vz. verg. v. M. III. 418. D. 1602. In het M.s. van OUDAEN, in het bezit van den Heer VAN DIJK, die zeer nauwkeurig werkte, is de afbeelding 44.

1548.

40 Lgp. op het huwelijk van Hendrik, Heer van Berchem en Margaretha van de Werve. v. O. 468. D. 1759.

1550.

41 Lgp. ter eere van Antonie van Croy. v. O. I. 482. D. 1814. Verzameling VAN DIJK, twee verschillende stempels, in de schikking, vooral op de Kz.

(15)54.

42 Lgp. van het geslacht Croy. Verg. v. M.

III. 226. D. 1990. Verzameling VAN DIJK, twee verschillende stempels, *a* jaartal juist boven P; *b* jaartal terzijde van P.

1555.

43 Lgp. van Anna van Croy, een misschien unieke lgp. met samengesteld wapen, waaronder ook Croy. *Revue* 1866. pl. IX. 1. D. 2067. Verzameling VAN DIJK.

1556.

44 Lgp. ter eere van Philips van Croy. v. L. I. 14; D. 2099. Verzameling VAN DIJK, vier verschillende stempels, ook in de kroon boven het wapen.

1558.

45 Gdp. Jeroen van Serooskerken (Hieronimus van Thuyll van Serooskerken) Lt. Admiraal van Zeeland, Bevelhebber van Bergen-op-Zoom, Jonghelinck fecit. v. L. I. 211. DIRKS *Rep.* 536.

46 Lgp. van Robert van Bergen. D. 2191.

47 Als voren. D. 2192.

48 Als voren. D. 2193.

(1559)

49 Lgp. van het geslacht Croy. v. L. I. 38. D. 2217.

Een variëteit met veel kleiner kroon boven het vrouwelijk wapen, bevindt zich in de verzameling VAN DIJK.

1559.

50 Lgp. op het huwelijk van Philips van Croy en Johanna Halewijn. D. 2218.

51 Als voren. D. 2219.

52 Als voren. Variëteit met CROI in de verzameling VAN DIJK.

(1560)

53 Lgp. van Maximiliaan van Bergen. v. L. I. 46. D. 2234.

1561.

54 Als voren. v. L. I. 52, 2. D. 2275. Verzameling VAN DIJK, twee verschillende stempels.

55 Als voren. v. L. I. 521. D. 2276.

56 Als voren. Variëteit, het jaartal beneden. Verzameling VAN DIJK.

1562.

57 Als voren. v. L. I, 52. D. 2308.

58 Als voren. v. L. I 53. D. 2309.

59 Lgp. ter eere van Philips van Croy. v. L. I. 94, 1.

60 Als voren, met DV.., D. 2315.

61 Als voren, met DVS, in de verzameling VAN DIJK.

62 Als voren. v. O. I. 728. D. 2316.
63 Als voren. v. L. I. 94. 2. D. 2317.
64 Als voren. Vz. 2 cijfers boven de kroon.
65 Als voren. Vz. 3 cijfers boven de kroon.
66 Als voren. Kz. Omschrift geheel anders geschikt, de drie laatste in de verzameling VAN DIJK.

(1562).

67 Als voren. D. 2318.

1567 is van 1562.

68 Lgp. van Philips van Croy en Johanna Halewijn. v. L. I. 94. 2.

1564,

69 Lgp. van Anna van Croy. v. O. 694. D 2399.
70 Als voren. z. j. D. 2681.
71 Als voren. z. j. D. 2683.
72 Als voren. z. j. Een geheel onbekend stuk van Anna van Lotharingen, weduwe van René van Chalons, Prins van Oranje, tweede vrouw van Philips van Croy, Hertog van Aerschot. Alleen in de verzameling VAN DIJK.

1567.

73 Lgp. van Croy. D. 2455.
74 Als voren. D. 2456.
75 Als voren. v. L. I. 92, 1. Vier verschillende stempels bij VAN DIJK.

76 Als voren. v. L. I 92. 3. Vier verschillende stempels, bij VAN DIJK, D. 2457.
77 Als voren. v. L. I. 92. 4. D. 2458.

1567 is van 1562.

78 Lgp. van Philips van Croy en Johanna van Halewijn. v. L. I. 94. I.

1567.

79 Als voren. v. L. I. 95.

1568.

80 Ovale penning, opofferingen door Prins Willem I, Baron en Heer van Breda, voor de vrijheid. v. L. I. 113.
81 Lgp. zinspelende op de hoop der Nederlanders op redding, bijzonder van de ingezetenen van Breda. DE VRIES EN DE JONGE II. 15 pl. 7. 4. DIRKS *Rep.* 470. Verzameling VAN DIJK, in zilver.

1570.

82 Kerkmunt van Boxtel, ter eere van het H. Sacrament van mirakel aldaar. *Tijdschrift* 1894. bl. 47.

(1570.)

83 Lgp. van het Kapittel van St. Pieter te Boxtel. *Revue* III 3e s. pl. I., bl. 57.

NB. Tweemaal opgenomen door DUGNIOLLE op 1550 n°. 1819 en op 1560 n°. 2267, blijkbaar geheel hetzelfde stuk.

1574.

84 Gdp. van den Bosschenaar Igramus van Achelen, Voorzitter van het Hof van Vriesland. v. L. I. 186. DIRKS *Rep.* 517.

1575.

85 Lgp. afbreken der vredesonderhandelingen te Breda. v. L. I. 204. D. 2647 en 2648. In de verzameling VAN DIJK, vier verschillende stempels, allen met een hoed van verschillende grootte.

86 Als voren, grooter dan en vergelijk v. L. I. 204, is de Duitsche naslag die dikker is.

1576.

87 Als voren, groote penning met het jaartal 1576. DIRKS *Rep.* 541.

88 Gdp. op het afbreken der vredesonderhandelingen. verg. BIZOT, bl. 32, doch grooter. Verzameling VAN DEN BOGAERDE.

89 Gdp. op Franciscus Sonnius + 1576, oud 60 jaar, Bisschop van 's Hertogenbosch. Simon, f. DIRKS Rep. 544.

1577.

90 Gdp. 's Hertogenbosch van vreemd krijgsvolk verlost. v. L. II. 176. DIRKS *Rep.* 552.
91 Nm. van Breda, 3 gulden in goud. MAILLIET, pl. XVII, 1, DE WITTE, bl. 295–297.
92 Als voren, 2 gulden. MAILLIET, pl. XVII, 2, DE WITTE 805.
93 Als voren, 2 gulden. MAILLIET, pl. XVII, 3, DE WITTE, 807.
94 Als voren, 20 stuivers. MAILLIET, pl. XVII, 4. DE WITTE, 808.
95 Als voren, 20 stuivers. DE WITTE, 806.
96 Als voren, 20 stuivers. MAILLIET, pl. XVII, 9. Dit stuk is valsch, munt van BECKER.
97 Als voren, 20 stuivers, variëteit zie n°. 2, in de *notice historique sur les monnaies obsidionales frappées à Breda, pendant le siége de* 1577 *par* PROSPER CUYPERS.
98 Als voren, 10 stuivers. MAILLIET, pl. XVII, 5.
99 Als voren, 10 stuivers. MAILLIET, pl. XVII, 6, DE WITTE, 809.
100 Als voren, 3 stuivers, MAILLIET, pl. XVII, 7, DE WITTE, 811.
101 Als voren, variëteit, andere afslag, de letters niet zoo zwaar, verzameling SNOECK.
102 Als voren, stuiver, MAILLIET, pl, XVII, 8, DE WITTE, 810.
103 Als voren, stuiver, variëteit als MAILLIET, pl. XVII, 8. Met twee punten voor In.

kleiner stempel en kleiner contra marken, verzameling. SNOECK.

104 Als voren, v. L. I. 237. 1. Kz. Het gegraveerde wapenschild van den Prins van Oranje.

105 Als voren, 20 stuivers. Kz. Een zeilend schip gegraveerd in omgezetten rand. Auctie BOM, 16 Febr. 1888.

1579.

106 Lgp. van Hendrik van Berchem en Margaretha van de Werve. D. 2795.

1582.

107 Lgp. aanmoediging tot eensgezindheid, v. L. I. 316. 1; D. 2893. Drie verschillende stempels.

108 Als voren. D. 2894, echter met drie punten ·⁂: DUGNIOLLE zegt vier punten.

109 Als voren. Andere schikking der letters op de Vz.

110 Als voren. Staande leeuw en wapen in staanden vierhoek.

111 Als voren. Leuven boven, 's Bosch links terzijde. Verzameling VAN DIJK, 2 stempels.

112 Als voren. Staande leeuw en wapens overhoeks vierkant, 2 stempels.

Alle in de verzameling VAN DIJK.

113 Als voren. Vz. Gekroond borstbeeld van Philips II. Phs. d. g. hisps. rex. dux. brab. Kz. met de wapens als op de voorgaande legpenningen.

114 Als voren. v. O. 881.

115 Als voren. v. O. 881. D. 2917 en D 2917*bis*.

z. j. (1582)

116 Als voren. v. O. 881. D. 2916 en D. 2916*bis*.

z. j. (1582)

117 Rekenpenning van Karel van Croy. v. L. I, 326. D. 2905. Verzameling VAN DIJK, 2 verschillende stempels, zie schikking der letters onder het borstbeeld.

1582.

118 Gegraveerde gouden gedenkpenning met het wapen van Charles van Croy. *Verslag der aanwinsten van het Kon. Kabinet* 1886. bl. 12.

119 Lgp. van de munt van 's Hertogenbosch. v. O. 868. D. 2911.

120 Als voren, doch met Phs. d. g. hispa. z. rex. dux. bra (boompje), *Genootschap.* n°. 71. bl. 69.

1583.

121 Lgp. met de wapens van Leuven, Brussel, 's Hertogenbosch en Antwerpen, v. O. 890,

D. 2957. Verzameling VAN DIJK, vijf verschillende stempels.

1584.

122 Nm. van Antwerpen, vijf-stuiversstuk met wapen van 's Bosch. MAILLIET, *Supl.* pl. 9, 5. DE WITTE, XLIX, 804.

123 Als voren. Verdachte munt. MAILLIET, *Supl.* pl. 9. 6.

1585.

124 Lgp. van het geslacht van Croy. v. L. I. 95. D. 3032. Verzameling VAN DIJK, 2 verschillende stempels.

125 Als voren, van Philips van Croy. D. 3033.

126 Als voren. D. 3034.

1586.

127 Lgp. ter eere van Emanuel van Lalaing en van Anna van Croy. v. L. I. 413. D. 3111.

128 Als voren, op het voorgenomen doch niet ten uitvoer gebrachte beleg van Bergen-op-Zoom. v. L. I. 363. 1. D. 3093.

129 Als voren, overgaan van Grave aan Parma. v. L. I. 369

130 Als voren, zonder + voor het muntteeken op de Vz. en met een • ter weerszijde van het jaartal op de Kz. Verg. D. 3100.

131 Als voren, met een + tusschen de woorden en zonder jaartal op de Vz. en met een + tusschen de woorden en een · ter weerszijde van het jaartal op de Kz. Vergelijk D. 3101.

1588.

132 Belooningspenning van Bergen-op-Zoom. v. L. I. 395, 1.

133 Als voren. v. L. I. 395, 2. Dirks *Rep.* 662, zijn geen noodmunten.

134 Lgp. van Willem van Bergen. v. O. I. 971; D. 3212.

1590.

135 Lgp. ter gedachtenis van Emanuel van Lalaing en Anna van Croy. v. L. I. 413.

136 Lgp. Innemen van het Kasteel van Breda. v. L. I. 408. D. 3255.
Prosper Cuijpers, *Revue* 1847, p. 76—77.

137 Als voren, *Revue* 1860, pl. XV, 2. Dirks, *Rep.* 672. LXXXVII.

138 Als voren, zonder · ter weerszijde van de ❀ op de Vz., en met CIϽ · IϽ · XC op de Kz.

139 Als voren, zonder · ter weerszijde van de ❀ op de Vz., en zonder · achter VIN–DICATA op de Kz.

140 Als voren, zonder · ter weerszijde van de ✿ en andere schikking der steenen op de Vz. en met een · achter VIN, NASS en CIϽ · IϽ · XC · op de Kz.

141 Als voren, zonder · ter weerszijde van de ✿ op de Vz. en met VIN: en · A° CIϽ IϽ · XC · op de Vz.

142 Als voren, zonder · ter weerszijde van de ✿ op Vz. en met VIN: en ·A° CIϽ · IϽ · XC · op de Kz.

143 Als voren, zonder . ter weerszijde van de ✿ op de Vz. en zonder · voor BREDA en met NASS · en A° CIϽ · IϽ XC op de Kz.

144 Als voren, zonder · ter weerszijde van de ✿ op de Vz. en zonder · achter DVCTV en met NASS: en · A° CIϽ · IC · XC · op de Kz.

145 Als voren, zonder · ter weerszijde van de ✿ op de Vz en met VIN: MAV: NASS: en A° CIϽ · IϽ · XC · op de Kz.

146 Als voren, zonder · ter weerszijde van de ✿ op de Vz. zonder · voor BREDA en achter SERVITVTE en DVCTV doch met een · achter het jaartal op de Kz. verg. v. L. I. 408. D. 3255.

147 Als voren, geheel gegraveerd, omschrift en opschrift der Kz. in het Hollandsch. DIRKS *Rep.* 675.

148 Gdp. door de Staten aan de Bevelhebbers van het turfschip van Breda vereerd. v. L. I. 409. DIRKS *Rep.* 672 en 673.

149 Als voren, maar van grooter afmeting. *Cat.* VAN DAMME n°. 20, bl. 302. DIRKS *Rep.* 671—674.

150 Als voren. Variëteit met 6 of 7 pijlen, aan de krijgslieden uitgereikt. Gdp. zie *Navorscher* 1854, bl. 142.

150* Als voren. BIZOT beeldt een expl. af, dat de dubbele grootte heeft, bl. 37**. LE CLERC heeft dezelfde Vz., doch in de afsnede met een andere Kz. Vergelijk v. D. CHIJS II. 193. DIRKS *Rep.* 671—674.

1591.

151 Lgp. D. 3515.

1592.

152 Lgp. Vz. D. Nicolä Mijtsaert a Tilb. abbs. Tongeri. Kz. Excussum anno Domini 1592 veritas vincit. D. 3323.

153 Lgp. Inhuldiging van Philips van Croy, als graaf van Solre. v. L. I. 435. D. 3313.

154 Als voren. D. 3314.

1593.

155 Lgp. Beleg van Geertruidenberg. v. L. I. 436; D. 3324.

156 Gdp. op het veroveren van Geertruidenberg door Prins Maurits. v L. I. 437, 1. DIRKS, *Rep.* 689. en 689, LXXXVII.
157 Lgp. Als voren. v. L. I. 437, 2. D. 3325.
158 Als voren, zonder · achter HISP.
159 Als voren, zonder · achter HISP en CONFŒD.
160 Als voren, met een · achter GERTRVDIS zonder · achter NASS en met een · voor het jaartal.

1594.

161 Als voren. v. O. I. 1006; D. 3346.

(1595).

162 Lgp. op Philips van Croy. D. 3378.

1595.

163 Als voren. D. 3388.
164 Lgp. ter eere van Charles van Croy. DIRKS *Rep.* 704.

1596.

165 Lgp. als voren. v. L. I. 484.
166 Als voren, van Philips van Croy. v. L. I. 485.

1598.

167 Gdp. ter eere van Charles van Croy, gijzelaar bij den vrede tusschen Spanje en Frankrijk. v. L. I. 507.

1599.

168 Lgp. van Charles van Croy. DIRKS 758.

169 Lgp. van Philips van Croy, met dit jaartal bij den Heer VAN GELDER. v. L. I. 485. DIRKS *Rep.* 746*.

1600.

170 Lgp. op de oorlogsverklaring van Spanje aan Frankrijk. v. L I. 456. D. 3504.

1601.

171 Gdp. ter eere van Karel Philips van Croy. v. L. I. 556.

1602.

172 Lgp. Overgaan van Grave aan Prins Maurits. v. L. 567, 1; D. 3533.

173 Als voren. D. 3534.

174 Als voren. Vz v. L. I. 558. Kz. v. L. I. 567, 1. Verzameling ZWIERZINA.

175 Gdp. als voren. v. L. I. 567, 2.

176 Lgp. als voren. v. L. I. 567, 3. D. 3535.

177 Als voren, met een · voor ARS op de Vz. en achter LABORE op de Kz alsmede · CIↃ · IↃ · CII ·

178 Als voren, met grooteren krans om de spade en · CIↃ · IↃ · CII ·

179 Als voren, zonder · voor ORD en achter TRA op de Vz. en grooter krans om de spade op de Kz. alsmede · CIↃ · IↃ · CII

180 Als voren, zonder · voor ORD en achter TRA op de Vz. Kz. een · achter LABORE en grooter krans en · CIↃ · IↃ · CII ·

181 Als voren, Kz. als op pag. 527 v. L. met FRVSTRA CONATVR IMPIVS, zie *Zeeuwsch Genootschap*, n°. 390, bl. 16. [1])

182 Als voren, v. L. I, 567, 4.

183 Als voren, dubbele zwaarte in zilver, *Cat.* Bom, 5 Maart 1866. n°. 1425, bl. 40.

184 Als voren, met een · achter DVPLA op de Kz.

185 Gdp. met de beeltenis van Prins Maurits. v. L. I. 569, 1. Dirks *Rep.* 774.

186 Als voren, in gewerkten rand.

187 Als voren, v. L. 569. 3. Dirks *Rep.* 776.

188 Als voren. Overgaan der Stad Grave en andere Steden. v. L. I, 571.

z. j. (1602).

189 Als voren. Vergelijk v. L. I, 569. 3. *Revue* 1878, pl. 4, n°. 11, bl. 78.

1602.

190 Lgp. Verwoesting van Luxemburg met „Gravia Capta." v. L. I, 572. D. 3541.

191 Als voren, zonder · achter PROVOC op de Kz.

192 Als voren, zonder · achter PROVOC POST TVMVLT, SVBMERSS, SEN en FOE op de Kz.

---

[1]) Door ruiling in de Verzameling van Dijk.

193 Als voren, zonder · tusschen SEN en FOE Verg. v. L. I, 572. D. 3541.

1604.

194 Gdp. op de herwinning van Grave, verg. v. L. I. 569, 2. DIRKS *Rep.* 775.

194* Lgp. overgaan van Ostende met den naam der stad „Graef" (Grave) v. L. II, 15, 5. D. 3585.

1605.

195 Gdp. op het huwelijk van Charles van Croy en Dorothe van Aerschot. DIRKS *Rep.* 794.

1608.

196 Gdp. v. L. II, 20. DIRKS *Rep.* 775.

197 Lgp. overgaan van Grave. v. L. I, 569, 2. DIRKS *Rep.* 775.

1609.

198 Gdp. van G. W. Markgraaf van Brandenburg, Heer van Ravestein. v. L. II, 61

199 Gdp. van Joh. Casimir van Saksen, Heer van Ravestein. v. L. II, 65.

1614.

200 Lgp van Brabant op de Kerkgeschillen, in Holland, wapen van 's Hertogenbosch. v. L. II, 92. D. 3710.

201 Als voren, met een · voor CONCORS een · ter weerszijde van het muntteeken op de Kz. Verg. v. L. II, 92.

1615.

202 Als voren. v. O. 1125. D. 3714.

1619.

203 Lgp. op het treffen van den vogel, door Anna van Croy. v L. II, 115.

204 Lgp. familie van Bergen. D. 3763.

1622.

205 Groote penningplaat ter eere van Prins Maurits bij het ontzet van 's Hertogenbosch. DIRKS *Rep.* 882.

205* Gdp. op het uittrekken der Haarlemsche schutters tot Bergen-op-Zooms ontzet. v. L. II, 147, 1.

206 Als voren. v. L. II, 147, 2.

207 Als voren. v. L. II, 148.

208 Als voren. DIRKS *Rep.* 884 (2) LXXXVII.

209 Als voren, maar de figuren juist andersom. DIRKS *Rep.* 884.

210 Als voren, op het ontzet van Bergen-op-Zoom. v. L. II, 149, 1.

211 Als voren, met ✱ Anno 16ZZ ✱ — den ✱ 18 ✱ Octo — ✱ ✿ Ber ✿ X -- ✱ *Cat.* TEYLER, bl. 28.

212 Als voren. v. L. II, 149, 2.
213 Als voren, het roosje op de Kz. tusschen VICTORIA en HOSTIBVS en tusschen DVCE en FVGATIS v L. II, 149, 2.
214 Als voren. DIRKS *Rep.* 885 (XXXIV).
215 Als voren. v. L. II, 149, 3.
216 Als voren, v. L. II, 149, 4.
217 Als voren. v. L. II, 149, 4. Het roosje tusschen GLORIA en SOLI op de Vz. DIRKS *Rep.* 885.
218 Gedenkplaat ter eere van Prins Maurits bij het ontzet van Bergen-op-Zoom. DE VRIES EN DE JONGE, 1ste *Stuk* pl. V n°. 4, bl. 65.
219 Penning vereerd aan de officieren der bezetting van Bergen-op-Zoom. v. L. II, 151, 1.
220 Als voren, geen roosje achter 1622.
221 Als voren. v. L. II, 151, 2.
222 Als voren. v. L. II, 151, 3.
223 Als voren, grooter, *Cat.* DE HAAN, 1873, n°. 152. bl. 7.
224 Als voren. v. L. II, 151, 3.
225 Als voren, in goud met oog en ring.
226 Lgp. ontzet van Bergen-op-Zoom. v. L. II, 151, 4, D. 3790.

1624.

227 Lgp. v. O. n°. 1168. D. 3808.
228 Gdp. Carel Alexander van Croy, graaf van Fontenoi. v. L. II, 154.

1625.

229 Lgp. v. O. n°. 1168 D. 3817.
230 Als voren, innemen van Breda. v. L. II, 163. D. 3815.
231 Als voren, maar van grooter afmeting. *Cat.* TEYLER bl. 29.
232 Als voren. *Genootschap.* bl. 48. n°. 39. DIRKS *Rep.* 905.
233 Als voren. v. O. dl. II. bl. 104.
234 Als voren met . voor het omschrift op de Vz.
235 Nm. Breda. 60 stuivers. In het midden de rechts gewende staande leeuw, waaromheen: BREDA—BSESSA 1625. Ingestempeld: boven de waarde 60, rechts het wapen van Oranje, links dat van Breda en onder de roos, vierkant eenzijdig van zilver.
235* 60 Stuivers. v. L. II, 156, 2.
236 60 Stuivers, zonder · achter BREDA, MAILLIET pl. XVII, 11, bl. 274.
237 60 Stuivers met een · voor BREDA.
238 60 Stuivers. Vz. = MAILLIET pl. XVII, 11, Kz. MAILLIET pl. XVII, 13, met een oog boven en dito beneden.
239 60 Stuivers. Omschrift BRDA . OBSESSA 1625. In het midden de rechts gewende staande leeuw; ingestempeld: boven de waarde 60, rechts het wapen van Oranje, links dat van Breda onder een roos. MAILLIET 2de *vervolg*, bl. 71.

240 60 Stuivers, zonder · achter BREDA, variëteit van MAILLIET pl. XVII, 11. Koper, MAILLIET 2[de] *vervolg*, bl. 274.

241 40 Stuivers. v. L. II, 156, 1.

242 40 Stuivers, zonder · voor BREDA, gelijk v. L. II, 156, 1.

243 40 Stuivers. v. L. II, 156, 3.

244 40 Stuivers, zonder · achter 1625. MAILLIET pl. XVII, 13, bl. 274.

245 40 Stuivers, met gewerkten rand. Verg. MAILLIET, pl. XVII, 13.

246 40 Stuivers, zonder · achter 1625. Verg. MAILLIET, pl. XVII, 15. 2[de] *vervolg*, bl. 274.

247 40 Stuivers. In het midden het gekroonde wapen van Oranje, daaromheen BREDA · OBSESSA · 1625, boven en onder een roos. 2[de] *vervolg* MAILLIET, bl. 71.

248 20 Stuivers. v. L. II, 156, 4.

249 20 Stuivers, met : achter OBSES. Verg. MAILLIET pl. XVIII, 24.

250 20 Stuivers. In het midden het wapen van Breda een · waaromheen BREDA. OBSES 1625, boven de waarde 20 en onder een roos, MAILLIET 2[de] *vervolg* bl. 71.

251 Twee Stuivers. v. L. II, 156, 5.

252 Twee Stuivers, de II verder van elkander. v. L. II, 156, 5.

253 Twee Stuivers van zilver maar grooter van stempel. Verz. SNOECK.

253* Stuiver, v. L. II, 156, 6.
254 Stuiver. In het midden ingestempeld het wapen van Breda, in lood. MAILLIET, 2[de] *vervolg* bl. 72.
255 Turksche munt ingestempeld met het wapen van Breda. MAILLIET 2[de] *vervolg* bl. 71.
256 Zeer besleten halve daalder waarop ingestempeld het wapen van Breda. MAILLIET 2[de] *vervolg* bl. 72.
257 Luiksche halve rijksdaalder gestempeld met het wapen van Breda. WESTHOFF n°. 1155, bl. 42.
258 Kwart als voren, gestempeld met het wapen van Breda, WESTHOFF n°. 1156, bl. 42.

1625.

259 Gdp. innemen van Breda, gegoten geel koper, zoo als die bij BIZOT, voorkomt.

1626.

260 Rekenpenning van Brabant. v. O. II. 188. D. 3828.
261 Als voren met HISPAN.
262 Lgp. Vergelijk v. O. 1168. met de wapens der vier hoofdsteden.

1629.

263 Gdp. op het veroveren van Wezel terwijl Frins Frederik Hendrik 's-Hertogenbosch belegert. v. L. II, 178.

264 Gdp. het herwinnen van 's Hertogenbosch en het verrassen van Wezel door Prins Frederik Hendrik. v. L. II, 180.

265 Als voren. v. L. II, 182, 1.

266 Als voren. v. L. II, 182, 2.

267 Als voren. v. L. II, 183.

268 Als voren. v. L. II, 184, 1. Vz. gelijk v. L. II, 180.

269 Als voren. v. L. II, 184, 1.

270 Als voren. v. L. II, 184, 1. *Genootschap* N°. 43, bl. 48, de Vz. eenigszins anders, geen krijgsvolk de achterbeenen van het paard hooger en zonder binnenrand.

271 Lgp. als voren. v. L. II, 184, 2. D 3851.

272 Als voren, zonder · voor het omschrift der Kz.

273 Als voren, zonder · voor het omschrift op de Vz. en de wolken eenigszins anders.

274 Als voren, zonder · voor het omschrift en de wolken grooter op de Vz.

275 Als voren, met VIC—TORI v. O. 1194, D. 3852.

276 Als voren, bijzonder zwaar en op de Kz. het verheven uitgewerkte borstbeeld van Prins Frederik Hendrik, v. CLEEFF, n°. 1392, bl. 50.

277 Bronzen stempel van eene medaille op de inname van 's-Hertogenbosch. *Notice sur le cabinet des médailles de S. M. le Roi des Pays-Bas, par* J. C. DE JONGE, bl. 113.

(1630?)

278 Lgp. van Adriaan Baron van Cortenbach, Heer tot Helmond, Ridder der Duitsche Orde. Vz. zijn rechtsgewend borstbeeld; waaromheen: ✕ Adrian freyh: v. cortenbach. z: helmont . teutsch: ord: ri: Kz. het gekroonde gekwartelleerde wapen van Cortenbach — Helmond — daarboven op een banderol: jespere mieulx.

Ovaal, 27 bij 21 m.M.

Deze Adriaan van Cortenbach is geb. te Brussel 5 Nov. 1592 en overleed 15 Sept. 1630 in Pommeren en begraven te Maastricht als Keizerlijk Majoor en Commandeur der Duitsche Orde te Beckevoort bij Diest; hij was de vierde zoon van Adolf van Cortenbach, Heer van Helmond, zie SASSEN, *Heeren van Helmond*, bl. 23 en 39.

1630.

279 Gdp. Behaalde overwinningen door Prins Frederik Hendrik. v. L. II, 193. 1.

280 Als voren, met 1629.

281 Als voren, met Vz. 1629.

282 Als voren, Vz. en Kz. anders. DIRKS *Rep.* 943 en 944.

283 Als voren, *Aanwinsten Kon. Kab.* 1859 bl. 17, verschillend door de weglating van het jaartal 1630 en de verplaatsing der opschriften Grol en Wezel.

1631.

284 Als voren. v. L. II, 193. 1 met 1631.
285 Als voren, zonder 1631 en zonder PRV-DENPORTI.
286 Gdp. Slag op 't Slaak en het nemen van 76 Spaansche schepen (Vosmaer) v. L. II, 197. 1. DIRKS *Rep.* 954.
287 Als voren (Bergen-op-Zoom). v L. II, 197.4. DIRKS *Rep.* 956.
288 Als voren. v. L. II, 197. 5. DIRKS *Rep.* 956.
289 Als voren (Vosmaer en Nieuw Vosmaer). v L. 200.

1632.

290 Lgp. van Brabant met de wapens der vier hoofdsteden. D. 3876*bis*.

1633.

291 Lgp. met Fide et Constantia, Kz. vijf wapentjes o. a. van Grave. D. 3883.

1634.

292 Lgp. ontzet van Breda. v. L. II, 222. DIRKS *Rep.* 969 D. 3887.

293 Als voren. Het omschrift op de Kz. eenigszins anders geplaatst.

1637.

294 Gdp. Herwinnen van Breda door Prins Frederik Hendrik. v. L. II, 238. 1. VAN GOOR bl. 183. 2.

295 Als voren, de naam J. Looff niet in het compartiment en zonder MIDDELB., doch met een burchtje in het randschrift.

295* Als voren. v. L. II, 238. 2. VAN GOOR, bl. 183. 1.

(1639).

296 Rekenpenning van Brabant. D. 3948.

*(Wordt vervolgd.)*

## Beschrijving der Medailles sedert 23 November 1890 tot 1 Januari 1897 geslagen aan de Kon. Fabriek van Zilverwerken, firma C. J. Begeer te Utrecht.

---

Het was mij bizonder aangenaam, dat de taak bovenbedoelde beschrijving te geven, welke door de Redactie gewenscht werd, aan mij werd overgedragen, omdat het naar mijne meening de beschrijving geldt van het beste, wat op het gebied van penningen, na het aftreden van J. P. MENGER, in Nederland het licht zag.

Dank de groote welwillendheid van den heer A. BEGEER, die mij alle in zijne ateliers vervaardigde medailles ter beschrijving toezond en mij vele inlichtingen verschafte, geloof ik hierbij eene volledige beschrijving van zijn werk sedert 's Konings dood aan te kunnen bieden. Een enkel woord tot inleiding.

ANTHONIE BEGEER werd 5 December 1856 te Gouda geboren als zoon van BASTIAAN BE-

GEER, goudsmid aldaar en PHILIPPINA JILLEBA. Hij bezocht er de Rijks Hoogere Burgerschool en eene dankbare herinnering aan dien tijd vinden we in den penning op dr. WILLEM JULIUS, in 1890 door hem, bij gelegenheid van diens 25jarig Directeurschap gesneden en den oud-leermeester aangeboden.

Na de schooljaren kwamen de leerjaren, eerst op de fabriek van zilverwerken te Utrecht van zijn ouderen broeder CAREL (Karel eigenlijk) JOSEPH BEGEER, den grondvester der thans Koninklijke fabriek, anderhalf jaar later, den 30 Juni 1874, bij het overlijden van D. VAN DER KELLEN, aan de Rijks Munt als leerling-stempelsnijder bij JOHAN PHILIP MENGER.

Hij vervaardigde daar o. a. de medaille op het $12^{5}$ jarig huwelijk zijns broeders (18 April 1878), den prijspenning der tentoonstelling van voorwerpen van kunst en nijverheid, door den werkman in zijn vrijen tijd vervaardigd (Juni-Juli 1878), een penning van de vereeniging „Olympia" te Utrecht, enz.

De Rijksmunt mocht echter deze uitstekende kracht niet lang onder hare graveurs tellen.

Reeds 1 November 1879 vroeg en verkreeg de inmiddels tot hulpstempelsnijder bevorderde heer A. BEGEER zijn eervol ontslag en werd deelgenoot in de zaak van zijn broeder, die door ziekte niet meer in staat was, zijn werk

naar behooren te verrichten en ook reeds 18 dagen later overleed, waardoor de nieuwe deelgenoot al dadelijk aan het hoofd der firma C. J. BEGEER kwam te staan, die onder zijne leiding een der grootste zaken van dien aard in Nederland werd.

A. BEGEER huwde de weduwe zijns broeders M. J. STRAVER en nam den 1 Juli 1895 zijn neef en stiefzoon, CORNELIS L. J. BEGEER als deelgenoot in de door diens vader gestichte zaak op.

Het ideaal waarnaar BEGEER streeft: het leveren van penningen, die in waarheid kunstwerken zijn, meent hij door verdeeling van arbeid te kunnen bereiken: een knap teekenaar voor het ontwerp, een kundig beeldhouwer voor het model, bekwame graveurs voor de stempels, ook wat het laatste betreft, weder verdeeling van werk!

Persoonlijk werkt BEGEER niet meer aan de stempels, doch de ontwerpen geeft hij veelal aan, onder zijn persoonlijk toezicht worden alle stempels in zijne fabriek vervaardigd en door het kiezen van daarvoor geschikte krachten, gelukt het hem penningen te slaan, zoo goed als men ze zeldzaam in Nederland ziet verschijnen en die met het beste werk der buitenlandsche graveurs gerust eene vergelijking kunnen doorstaan.

Jammer dat er zoo weinige in den handel

zijn — een ware tantaluskwelling voor verzamelaars! — Ik verkreeg de toezegging van Begeer elk jaar al het door hem in het afgeloopen jaar vervaardigde op penningkundig gebied ter beschrijving te zullen ontvangen en hoop dan in dit Tijdschrift het thans ingezonden stuk telken jare te kunnen vervolgen.

1. 1890. 23 November.

Wilhelmina wordt Koningin der Nederlanden.

Vz. Links gewend borstbeeld der Koningin,

*Omschrift:* **KONINGIN WILHELMINA DER NEDERLANDEN.**

Ter zijde staat: BEGEER.

Kz. Het Nederlandsche wapen in ruitvormig schild, gedekt door de koninklijke kroon, waarom zich een oranjetak met bloesems en vruchten slingert, boven 2 kleine takjes met bloesem en vrucht.

*Opschrift* ter zijde van het wapen:

FLO = RIRA
L'ORAN = GIER

*Omschrift* op doffen rand, omgeven door een parelrand: GEB. TE 'S GRAVENHAGE 31 AUG. 1880 *KONINGIN DER NEDERLANDEN 23 NOV. 1890

Brons 58 mM. Coll. Z.

In den handel gebracht.

2. 1890. 23 November.

Troonsbestijging van Adolf van Nassau, groothertog van Luxemburg.

Vz. Borstbeeld, in uniform, bijna en face.

*Omschrift:* ADOLPHE GRAND-DUC DE LUXEMBOURG DUC DE NASSAU.

Kz. Het gekroonde wapenschild van Luxemburg omgeven door twee saamgebonden lauwertakken. *Omschrift:*
AVÉNEMENT AU TRÔNE LE 23 NOV. 1890 beneden in het veld: BEGEER UTRECHT, alles in parelrand.

Goudbrons 53 m.M. Coll. Z.

**Deze medaille is niet in den handel, doch werd door de firma Begeer aan den groothertog bij zijne troonsbestijging in zilver verguld aangeboden.**

3. 1890. 29—30 November.

Prijspenning Zangwedstrijd te Amsterdam.

Vz. Lier waardoor zich een lint slingert.

*Omschrift:* ✱LIEDERTAFEL ZANGLUST AMSTERDAM

Kz. (In boog) MANNENKWARTET
29—30 NOV:
1890
PRIJS
BEGEER

Brons, gr. 23 m.M.

4. 1890. December.

Prijspenning van den Championwedstrijd op de Kegelbaan „van der Horst” te Dordrecht.

Vz. De afbeelding van een fraai gedreven beker met voorstellingen op het kegelspel betrekking hebbende.

In het veld rechts: BEGEER

*Omschrift:* CHAMPION—WEDSTRIJD

Kz. Een krans van eikenloof waarop beneden het wapen van Dordrecht rust.

*Omschrift:* *KEGELBAAN VAN DER HORST* DORDRECHT

Brons met oog en ring, gr. 32 m.M. Coll. Z.

De op de voorzijde afgebeelde beker werd eveneens in de Kon. Utr. fabriek van Zilverwerken vervaardigd en diende tot prijs bij bovenbedoelden wedstrijd.

5. 1891. 13 Januari.

Vierde eeuwfeest der Stichting van Zoudenbalch te Utrecht.

Vz. Het wapen van Zoudenbalch met helm en lambrequins, daarboven een lauwertak, daaronder links: BEGEER

*Omschrift:* EVERARD ZOUDENBALCH STICHTER

Kz. Binnen een lauwerkrans:

DE STICHTING
VAN
ZOUDENBALCH
OP
13 JANUARI 1491
THANS GEREFORMEERD
BURGERWEESHUIS
NA VIER EEUWEN
HERDACHT

Brons, gr. 39 m.M. Coll. Z.

6. 1891. 21 Maart.

Twintigjarig bestaan van de Officierstafel te Gouda.

Vz. Het gekroonde wapen van Gouda met twee leeuwen als schildhouders, rustende op een lint met de spreuk: PER ASPERA AD ASTRA; 't geheel omgeven door een lint (mat) waarop: OFFICIERS-TAFEL 1871—1891

Kz. Glad veld omgeven door een eiken en lauwerkrans. *Omschrift* op matten rand, binnen begrensd door een parelcirkel:

*HERINNERING AAN FEESTVIERING OP 21 MAART 1891

Brons, gr. 43 m.M.

7. 1891. 11—28 April.

Opvoering van „Koning Oedipus" door de Utrechtsche studenten.

Vz. *Opschrift:* in griekschen rand:

KONING
OEDIPUS
Kz. *Opschrift:* UTRECHT
11—28 APRIL
1891

Brons, met oog en ring, gr. 22 m.M.

Draagteeken voor de medewerkers.

8. 1891. 24—26 April.

2e Nationale Hondententoonstelling
te Amsterdam.

Vz. Linksgewende kop van een Ulmerdog, op de afsnede van den hals: H. V. B.

*Omschrift:* NED. VEREENIGING VAN LIEFHEBBERS EN FOKKERS VAN RASHONDEN „CYNOPHILIA"

Kz. *Opschrift:* 2e NATIONALE
HONDENTENTOONSTELLING
GEHOUDEN IN DEN PARKTUIN
TE AMSTERDAM
24, 25 EN 26 APRIL 1891
PRIJS

Beneden: BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 41 m.M.

9. 1891. 1 Mei.

Mr. E. A. Jordens gedurende 25 jaar
burgemeester van Haarlem.

Vz. Linksgewend borstbeeld van den jubilaris.

*Omschrift:* in parelrand:

**MR. ERNST ANTHON JORDENS**

Onder het borstbeeld: BEGEER

Kz. Tusschen een eiken- en een lauwertak, waarop onder het wapen van Haarlem rust:

DE LEDEN
VAN DEN GEMEENTERAAD
AAN DEN BURGEMEESTER
VAN
HAARLEM
1866—1891

Brons, 53 m.M. Coll. Z.

In den handel gebracht.

10. 1891. 7 Juli.

Promotie van R. Baron van Heeckeren Wassenaer.

Vz. Het wapen der familie van Heeckeren Wassenaer, van goud, beladen met een kruis van keel, gehouden door twee griffioenen, gedekt door een helm met lambrequins en gouden hoed, waarop twee struisveeren als helmteeken, 't geheel rustende op een ornement binnen een parelcirkel.

Kz. In een eiken en lauwerkrans:

RVDOLPHVS
LIB. BARO AB
HEECKEREN WASSENAER
DOCTOR JVRIS PVBLICI
CREATVS
VII. IDVS JVL.
MDCCCXCI

Brons, gr. 42 m.M. Coll. Z.

Deze medaille werd door Begeer aan den heer van Heeckeren aangeboden.

(Bestelde als hoofdpersoon der maskerade in 1881, aartshertog Matthias van Oostenrijk, zijn staalvergulde wapenrusting aan Begeer, wiens fabriek daardoor zeer bekend werd. Dit was het begin van de groote vlucht, die deze zaak nam.)

11. 1891. 31 Augustus.

Vereeniging tot veredeling van het Volksvermaak te Amsterdam.

Vz. Linksgewend borstbeeld van H. M. de Koningin.

*Omschrift:* WILHELMINA — KONINGIN DER NED.

Kz. Glad veld, omgeven door twee saamgestrikte lauwertakken. *Omschrift:* *VEREENIGING TOT VEREDELING VAN HET VOLKSVERMAAK TE AMSTERDAM

Verguld zilver, zilver en brons, gr. 36 m.M.

12. 1891. Augustus.

Prijspenning van het Kon. Instituut van Ingenieurs.

Vz. Minerva, in de rechterhand een speer met de linker rustende op haar schild, links gewend zittende, aan hare voeten een lauwertak, links een geschiedrol, waarop:

KON.
BESLUIT
V. 4 FEB
1848
N. 81.

*Omschrift* binnen versierden rand:
KONINKLIJK INSTITUUT VAN INGENIEURS

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans, daaronder: BEGEER, alles binnen een parelcirkel.

Brons, gr. 48 m.M.

13. 1891.

Schietwedstrijd te Hoorn.

Vz. Cartouche met het Nederlandsche wapen, rustende op een trofee van vaandels, hellebaarden, geweren, sabel en slagzwaard, patroontasch en patronengordel.

Daaronder: BEGEER, alles in parelcirkel.

*Omschrift* op matten rand: *VEREENIGING VAN NEDERLANDSCHE SCHERPSCHUTTERS

Kz. De Nederlandsche Maagd, in de linkerhand de Nederlandsche vlag, aan hare voeten de Nederlandsche leeuw, kroont met de rechterhand een krijgsman in antiek gewaad, met buks in de linkerhand, achter hem een trommel, waartegen schijf en hellebaard leunen.

In de afsnede, cartouche met: 1891, alles in parelcirkel.

*Omschrift* op matten rand:
NATIONALE SCHIETWEDSTRIJD HOORN
•ROZENPRIJS AFSTAND 300 METER•

Brons, gr. 38 m.M.

14. 1891.

Fotografietentoonstelling te Amsterdam.
Prijspenning.

Vz. Het door de keizerskroon gedekt wapenschild van Amsterdam, daarnaast rechts: BEGEER.

*Omschrift:* INTERNATIONALE TENTOONSTELLING TOT BEVORDERING DER FOTOGRAFIE

* AMSTERDAM *

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans.

Brons, gr. 53 m.M.

15. 1891.

Prijspenning der gemeente Waalwijk.

Vz. Het aan een boom gehangen wapen der gemeente Waalwijk.

*Omschrift:* GEMEENTE WAALWIJK, om den kant een kabelrand.

Kz Glad.

Zilver verguld, zilver en brons met oog en ring, gr. 29 m.M.

Geslagen 2 verg. z., 9 z., en 3 br.

16. 1891.

Prijspenning der Friesche maatschappij van landbouw.

Vz. Het gekroonde wapen van Friesland, omgeven door een krans van eikenbladeren en korenaren.

*Omschrift:* FRIESCHE MAATSCHAPPIJ VAN LANDBOUW.

Kz. Glad veld waarin boven een kleine lauwerkrans.

Brons, gr. 48 m.M.

17. 1891. (Opgaaf Begeer.)

Prijspenning Scherpschutters te Groningen.

Vz. Een jachthoorn rustende op twee gekruiste geweren, daarboven de koninklijke kroon.

*Omschrift :* * KORPS KONINKLIJKE SCHERPSCHUTTERS VAN GRONINGEN

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwer- en eikenkrans.

Brons, gr. 25 m.M. met oog en ring.

18. 1892. 21 Januari.

Veertigjarig bestaan der Handels-Societeit te Utrecht.

Vz. Het wapen van Utrecht rustende op een ornement en lauwertak, omgeven door valies, reismand, drietand, hoed op Mercuriusstaf en mast met zeil.

*Omschrift:* HANDELS-SOCIETEIT
UTRECHT

Kz. In het veld, binnen een parelcirkel:

OPGERICHT (boog)
DOOR
W. H. DE HEUS
P. C. VOSWINKEL DORSELEN
P. M. JONGENEEL

22 JANUARI 1852 (boog)

*Omschrift:* *VEERTIGJARIG BESTAAN HERDACHT 21 JANUARI 1892

Brons, gr. 40 m M. Coll. Z.

19. 1892. 6—8 Mei.

4e Internationale Hondententoonstelling te Amsterdam.

Vz. Als nº. 8.

Kz. *Opschrift:* 4e INTERNATIONALE
HONDENTENTOONSTELLING
GEHOUDEN TE
AMSTERDAM
6, 7 EN 8 MEI 1892
PRIJS
BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 41 m.M.

20. 1892. 10 Juni.

Bezoek der Koninginnen aan Utrecht en eerste steenlegging voor het Universiteitsgebouw.

Vz. De rechtsgewende borstbeelden (accolés) der koninginnen. *Omschrift* in parelrand:

*WILHELMINA KONINGIN, EMMA KONINGIN-REGENTES DER NEDERLANDEN. Ter zijde: BEGEER.

Kz. In parelrand: Minerva met speer en schild (rechts) reikt een palmtak aan de koningin, welke gedekt met de koninklijke kroon in hermelijnen mantel nevens de regentes staat, die eveneens gekleed, de rechterhand beschermend op haar schouder laat rusten (links), op den achtergrond rechts, domkerk en toren, op den voorgrond het wapen van Utrecht, rustende op een versierd schild, waarop 10 JUNI — 1892. Deze voorstelling wordt beschenen door de zon om welke zich een lint slingert, waarop: SOL JUSTITIA ILLUSTRA NOS.

Brons, 65 m.M. Coll. Z.

**In den handel gebracht.**

21. 1892. Juni.

Bezoek der koninginnen aan Groningen.

Vz. De rechts gewende borstbeelden (accolés) der koninginnen. *Omschrift:* in parelrand:

DE LIEFDE IS BIJ HET AANSCHOUWEN
VERMEERDERD.

Kz. In kabelrand: De door een saamgestrikten palm- en lauwertak omgeven, door de koninklijke kroon gedekte wapenschilden van Nederland (links) en Groningen (stad, rechts).

Beneden: BEGEER

*Omschrift* in parelrand: *EERSTE BEZOEK VAN NEERLANDS KONINGINNEN AAN GRONINGEN, JUNI 1892

Brons 58 1/2 m.M. Coll. Z.

In den handel gebracht.

22. 1892. Juni—Oktober.
Internationale Sporttentoonstelling
te Scheveningen.

Vz. Het door een saamgestrikte lauwer- en eikentak omgeven, links gewende borstbeeld der Koningin. *Omschrift:* WILHELMINA KONINGIN DER NEDERLANDE(N), de laatste letter bijna geheel door een blad bedekt.

Beneden: BEGEER UTRECHT

Kz. Een schild, dragende in een medaillon het ongekroonde Haagsche wapen, om het schild: roeispaan, zweep, karwats. velocipède-wiel, jagershoed, zadel, fleuret, haas en hert, (geschoten) visschen, vischkorven, raket en speer. Onder, tusschen lauwer- en eikentak: 1892.

*Omschrift:* INTERNAT — SPORTTENTOONSTELLING SCHEVENINGEN. In parelrand.

Brons, 50 m.M. Coll. Z.

In den handel gebracht.

23. 1892. Juni—Oktober.
Als voren.

Vz. Een kwart naar rechts gewend borst-

beeld van een Scheveningsch visschersmeisje in nationaal kostuum, met den grooten strooien hoed.

*Omschrift:* HERINNERING AAN SCHEVENINGEN.

Beneden: BEGEER UTRECHT. In parelrand.

Kz. Geheel gelijk aan den vorigen.

Brons, 50 m.M. Coll. Z.

24. 1892. Juni—Oktober.

Vz. Als n°. 22. Vz. (Koningin)

Kz. Als n°. 23. Vz. (Schev. vrouw)

Mededeeling van den heer TH. M. ROEST.

25. 1892.

Als voren.

Bekroningsmedaille.

Vz. Een vrouwenfiguur, gezeten op een rechtsgewend steigerend paard op welks dekkleed het Nederlandsche wapen, houdt met de rechterhand een speer met banderol, waarop: SCHEVENINGEN JUNI—OCTO(BE)R 1892, op den achtergrond rechts, gezicht op de tentoonstellingsgebouwen, op den voorgrond links rijwiel, zadel, geweer, netten, halter, raket, ransel, bats en ballen.

*Omschrift* in twee regels:

INT. SPORT- VISSCHERIJ- EN PAARDEN
TENTOONSTELLING

BESCHERMVROUW H. M. DE KONINGIN REGENTES

Alles in parelrand.

Kz. Langwerpig vierkant schild in georna-menteerden rand, omgeven door een lauwer- en twee palmtakken, onder te samen gestrikt. Op het schild:

TOEGEKEND
AAN

Beneden: BEGEER UTRECHT. In parelrand.

Brons, 58 1/8 m.M. Coll. Z.

26. 1892. 5 Juli.

Ter eere van Mr. W. A. Roelvink, oud-notaris te Winterswijk, bij zijn aftreden als lid der Provinciale Staten van Gelderland.

Vz. Het gekroonde wapenschild van Gelderland met twee leeuwen als schildhouders.

Beneden: BEGEER.

Kz. Tusschen saamgestrikte eiken- en lauwertakken:

AAN
MR. W. A. ROELVINK
LID DER PROV. STATEN
VAN GELDERLAND
3 SEPT 1850
5 JULI 1892

Brons, gr. 50 m.M. Coll. Z.

27. 1892. 25 September.

Voetbal-Match te Scheveningen.

Vz. In versierden rand de Nederlandsche leeuw met zwaard en pijlbundel, daarvoor een wapenschild, vertoonende drie aan het boven-einde verbonden beenen, waartusschen drie ballen.

*Omschrift:* NEDERLANDSCHE VOETB: EN ATHL: BOND.

Kz. *Omschrift* boven:

INTERNAT. SPORT- VISSCHERIJ

in het veld EN

PAARDEN

TENTOONSTELLING

VOETBALMATCH

$18\frac{25}{9}92$

Vervolg *omschrift:* SCHEVENINGEN

Brons, gr. 29 m.M. met oog en ring.

28. 1892.

Eenzijdige medaille met het borstbeeld der Koningin.

Vz. Vlakgravure van het hoofd van H. M. de Koningin, naar hetzelfde ontwerp van Prof. L. Jünger, dat voor de vervaardiging van de nieuwe guldens heeft gediend.

*Omschrift* tusschen twee parelcirkels:

*WILHELMINA KONINGIN DER NEDERLANDEN

*Omschrift* in twee regels:

INT. SPORT- VISSCHERIJ- EN PA
TENTOONSTELLING
BESCHERMVROUW H. M. DE KONINGIN

Alles in parelrand.

Kz. Langwerpig vierkant schild in menteerden rand, omgeven door een la twee palmtakken, onder te samen ge Op het schild:

TOEGEKEND
AAN

Beneden: BEGEER UTRECHT. In parel
Brons, 58½ m.M. Coll. Z.

26. 1892. 5 Juli.

Ter eere van Mr. W. A. Roelvi oud-notaris te Winterswijk, bij zijn af lid der Provinciale Staten van Geld

Vz. Het gekroonde wapenschild derland met twee leeuwen als schildh

Beneden: BEGEER.

Kz. Tusschen saamgestrikte eiken- takken:

AAN
MR. W. A. ROELVINK
LID DER PROV. STATEN
VAN GELDERLAND
3 SEPT 1850
5 JULI 1892

Brons, gr. 50 m.M. Coll. Z.

ertakken
zijn met

leden van

nt

lsche wa-
kanonnen
artillerie-
twee sabels.

ESTING AR-

een lauwerkrans.

Brons, gr. 38 m.M. Coll. Z.

Van deze bestaat nog een variant met een kleine wijziging in het omschrift

29. 1892.

Ter eere van Jhr. Mr. C. H. Backer, President der Rechtbank te Amsterdam.

Vz. Zijn linksgewend borstbeeld.
*Omschrift:* JH^R. M^R. C. H. BACKER
Ter zijde: L JÜNGER DEL.
Alles omgeven door een parelrand.
Kz. Binnen een lauwerkrans:

DEN
UITSTEKENDEN
RECHTSGELEERDE
DEN
HOOGGESCHATTEN MAGISTRAAT
DE
ADVOCATEN EN PROCUREURS
TE AMSTERDAM
1892

Onder de krans: BEGEER UTRECHT
Alles omgeven door een parelrand.
Brons, gr. 65 m.M. Afslag in Coll. Z.

30. 1892.

Ter eere van D. de Lange en zijn a Capella koor.

Vz. Drie elkander omstrengelende zangers in antiek gewaad van één blad zingende (naar een Florentijnsch relief van Lucca della Robbia 1400—1482.)

Ter zijde: BEGEER.

Kz. *Opschrift* door eiken- en lauwertakken doorslingerd, welke samengebonden zijn met een lint waarop: 1892

DE VEREENIGING
VAN
NOORD-NEDERLANDS
MUZIEKGESCHIEDENIS
AAN
DANIËL DE LANGE
EN ZIJN
A CAPELLA KOOR

Draagpenning met oog en ring.

In goud aan de Lange, in geöccideerd zilver aan de leden van het a capellakoor geschonken, gr. 29 m.M. Coll. Z.

31. 1892.

Prijspenning van het 3e Regiment Vestingartillerie.

Vz. Fraai schild met het Nederlandsche wapen in medaillon, rustende op twee kanonnen en twee geweren, gedekt door een artillerie-chako, omringd door eikenloof en twee sabels.

Daaronder: BEGEER

*Omschrift:* 3e REGIMENT VESTING ARTILLERIE

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans.

Brons, gr. 41 m.M.

32. 1892.

Prijspenning van de letterlievende Vereeniging „J. J. Cremer" te Haarlem.

Vz. Het portret bijna en face van den dichter.

*Omschrift* in parelrand:

❁ JACOBUS ❁ JAN ❁ CREMER ❁

Kz. Glad veld omgeven door een lauwerkrans, waarop beneden een harp en het wapen van Haarlem zijn aangebracht.

*Omschrift:* LETTERLIEVENDE · VEREENIGING · J · J · CREMER · HAARLEM

Brons, gr. 50 m.M. Coll. Z.

33. 1892.

Schietwedstrijd te Hoorn.

Vz. Als n°. 13.

Kz. Krijgsknecht in antiek gewaad, het geweer in de beide handen gereed om te vuren, boven hem zweeft eene faam met palmtak en bazuin, links op den achtergrond oude vestingwerken, rechts voor hem: 1892

*Omschrift:* NAT. SCHIETWEDSTR. HOORN. KOZENPRIJS AFST. 300 M.

Brons, gr. 38 m.M.

34. 1892.

3e Nationale Schietwedstrijd te Hoorn.

Vz. Het Nederlandsche wapen in rand.

*Omschrift:* *VEREENIGING VAN NED. SCHERP-SCHUTTERS

Kz. *Omschrift:* DERDE NAT. SCHIETWEDSTRIJD HOORN 1892

*Opschrift:* PREMIE KORPS-WEDSTRIJDEN

Brons, gr. 21 m M., met oog en ring.

35. 1892.

Schietwedstrijd te Deventer.

Vz. Als n°. 13.

Kz. Jonkvrouw in antiek gewaad met flobert in de rechterhand houdt met de linker een met lauweren omkranste schijf boven het met de keizerskroon gedekte wapen van Deventer.

*Omschrift:* NAT. FLOB. SCHIETWEDSTRIJD DEVENTER 1892 ROZENPRIJS

Brons, gr. 38 m.M.

36. 1892

Prijspenning van de Gymnastiekwedstrijd te Gouda.

*Omschrift:* GYMNASTIEKWEDSTRIJD GOUDA 1892

*Opschrift:* STAAF OEFENINGEN PRIJS AFDEELING



Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans.

Brons, gr. 41 m.M.

37. 1892.

Prijspenning der Zutfensche IJsvereeniging.

Vz. Schaats met het *omschrift:*

ZUTFENSCHE IJSVEREENIGING

Kz. Glad veld omgeven door een lauwerkrans.

Brons, met oog en ring, gr. 32 m.M.

38. 1892.

Prijspenning der Ver. tot bev. van Vreemdelingenverkeer te Groningen.

Vz. Het wapen van de gemeente Groningen op een fraai door ornamenten omgeven schild, waartegen rechts een vrouwenfiguur met palmtak in de linkerhand leunt, 't geheel omgeven door eiken- en lauwertakken en een bloemguirlande. Links ter zijde B. (egeer) U. (trecht)

*Omschrift* op matten rand:

VEREENIGING TOT BEVORDERING VAN VREEMDELINGEN-
VERKEER
· GRONINGEN ·

Kz. Glad veld omgeven door een lauwerkrans.

Daaronder: BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 50 m.M. Coll. Z.

39. 1892.

Prijspenning der Vereeniging tot Bevordering van Vreemdelingenverkeer te Utrecht.

Vz. Het gekroonde wapenschild der stad Utrecht met twee leeuwen als schildhouders, rustende op een ornament, daaronder:

BEGEER
*

*Omschrift:* VEREENIGING TOT BEVORDERING VAN VREEMDELINGENVERKEER

Kz. Schild in fraaien rand, omgeven door eiken- en lauwertakken.

Rechts: B. U.

Brons, gr. 47 m.M.

40. 1892.

Nederlandsche bond van Oud-Onderofficieren.

Vz. Het gekroonde Nederlandsche wapen met twee leeuwen als schildhouders, rustende op een ornament, daaronder lint met de spreuk: JE MAINTIENDRAI

Beneden: BEGEER UTRECHT

Alles binnen een versierden rand.

*Omschrift* op matten rand tusschen twee parelcirkels:

*NEDERLANDSCHE BOND VAN OUD-
ONDEROFFICIEREN

Kz. Schild in fraaien rand, omgeven door eiken- en lauwertakken.

Rechts: B. U.

Brons, gr. 47 m.M. Coll. Z.

41. 1892.

Prijspenning van de Nederlandsche Vereeniging van Postzegelverzamelaars te Amsterdam.

Vz. *Omschrift:* NEDERLANDSCHE VEREENIGING VAN POSTZEGELVERZAMELAARS

In het veld een klein gekroond Nederlandsch wapen met twee leeuwen als schildhouders, rustende op een ornament met lint, waarop de wapenspreuk: JE MAINTIENDRAI

Daaronder: AMSTERDAM

Kz. Glad veld, omgeven door twee saamgestrikte lauwertakken.

Beneden: BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 50 m.M.

42. 1892.

Bond van Utrechtsche Schietvereenigingen.

Vz. Het gekroonde wapen der stad Utrecht, met twee leeuwen als schildhouders, rustende op een ornament, daaronder: BEGEER

*Omschrift:* *BOND VAN UTRECHTSCHE SCHIETVEREENIGINGEN

Kz. Glad veld omgeven door twee saamgestrikte lauwertakken, daaronder: BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 47 m.M. Coll. Z.

43. 1892.

Prijspenning van het Kegelconcours in „Café Neuf" te Amsterdam.

Vz. Koning en twee kegels saamgestrikt, terzijde twee kegelballen.

Daarboven: CAFÉ NEUF

Beneden: 1892

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwer- en eikenkrans.

Brons, gr. 25 m.M. Coll. Z.

44. 1893. 9 Maart.

150jarig bestaan der lettergieterij van Joh. Enschedé & Zonen te Haarlem.

Vz. Het op een gekroond ornament schuin geplaatste wapen van de familie Enschedé, daarboven bladerlooze boomstam met de klokjes van Damiate, daaronder Mercuriusstaf en -hoed en bazuin, links beeld van Coster, boven een tafel waarop: L. COSTER
TYPOG.
INV.
daaronder waterurn (Spaarne); rechts tandrad letterkast.

Rechts ter zijde: BEGEER

Kz. In lauwerkrans:

150JARIG
BESTAAN
VAN DE
LETTERGIETERIJ
VAN
JOH. ENSCHEDÉ EN ZONEN
HAARLEM
1743 9 MAART 1893

Brons, gr. 41 m.M. Coll. Z.

De voorzijde is vervaardigd naar een oud cachet dat steeds bij de familie Enschedé in gebruik is geweest.

45. 1893. 5 April.

Gouden bruiloft van J. A. van der Mersch en J. M. Pit.

Vz. De door een gevleugelden helm met maan tot helmteeken en lambrequins gedekte wapenschilden van van der Mersch (liggende zilveren maan op veld van keel) en Pit (zilver veld, beladen met een chèvron van keel, vergezeld van twee lauriertakken, in de punt een waterput.)

Daaronder een ornament en: BEGEER UTRECHT

Kz. Tusschen lofwerk en rozentakken:

TER HERINNERING AAN DE VIJFTIGJARIGE ECHTVEREENIGING

VAN

JOHANNES ANTHONY

VAN DER MERSCH

EN

JACOBA MARIA PIT

'S GRAVENHAGE ZEIST

5 APRIL

1843

1893

Brons, gr. 50 m.M.

46. 1893. 7—9 April.

5e Internationale Hondententoonstelling
te Rotterdam.

Vz. Als n°. 8.

Kz. *Opschrift:* 5e INTERNATIONALE
HONDENTENTOONSTELLING
GEHOUDEN TE
ROTTERDAM
7, 8 EN 9 APRIL 1893
PRIJS
BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 41 m.M.

47. 1893. 21 April.

Eeuwfeest van de Rijdende Artillerie.

Vz Batterij rijdende artillerie in galop, op

den voorgrond een officier, die zijn paard inhoudt en met opgeheven sabel „halt!" commandeert.

Rechts ter zijde: BEGEER. In parelrand.

Kz. Twee gekruiste kanonnen, waarop een door een lauwerkrans omgeven gekroonde W, daarboven de koninklijke kroon, daaronder:

1793—1893

*Omschrift* binnen een parelrand:

* HERINNERING AAN HET EEUWFEEST DER 1e OPRICHTING VAN RIJDENDE ARTILLERIE HIER TE LANDE

Kanonbrons, gr. 59 m.M.

**In het deksel van het étui, waarin deze medaille werd uitgereikt, bevindt zich de navolgende op perkament gedrukte:**

OORKONDE.

DE HIERNEVENS LIGGENDE MEDAILLE GESLAGEN VAN NEDERLANDSCH KANONBRONS, IS VERVAARDIGD TER HERINNERING AAN DE PLECHTIGE VIERING TE ARNHEM IN DE MAAND APRIL 1893 VAN HET EEUWFEEST DER 1e OPRICHTING VAN RIJDENDE ARTILLERIE HIER TE LANDE, KRACHTENS BESLUIT VAN ZIJNE HOOGHEID DEN ERF-STADHOUDER PRINS WILLEM Ve IN DATO 21 MRT 1793.

DE GEHEELE OPLAAG DEZER MEDAILLE IS, BIJ GELEGENHEID VAN GEZEGD EEUWFEEST DOOR EEN DER MEEST BEJAARDE OUD OFFICIEREN VAN HET KORPS RIJDENDE ARTILLERIE TEN GESCHENKE AANGEBODEN AAN DE OFFICIEREN VAN GENOEMD KORPS.

DIT GESCHENK IS DOOR DE OFFICIEREN VAN HET KORPS RIJDENDE ARTILLERIE DANKBAAR AANVAARD, EN WORDT DE INLIGGENDE MEDAILLE DOOR HEN AANGEBODEN AAN:

ARNHEM, APRIL 1893.

Volgens mededeeling van Jhr. M. A. Snoeck is de bovenbedoelde oud-officier Jhr. D. C. M. Hooft, gepensioneerd kolonel-commandant der rijdende artillerie.

48. 1893. 6—8 Mei.

Zanwgedstrijd te Amsterdam. Prijspenning.

Vz. *Omschrift:*

MANNENZANGVEREENIGING „KUNST EN BROEDERSCHAP" AMSTERDAM

In het veld: INTERNATIONALE
ZANGWEDSTRIJD
6, 7 EN 8 MEI 1893

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwertak, hieronder: BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 58 m.M.

49. 1893. 21 Juni.

Prijspenning van de Zwemwedstrijd te Weesp.

Vz. WEESPER
BAD EN ZWEM
INRICHTING
WEDSTRIJD
18 $\frac{21}{6}$ 93
*

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans.
Brons, gr, 40 m.M.

50. 1893. 11—12 Juli.

Algemeene vergadering van de maatschappij ter bevordering van Nijverheid te Utrecht.

Vz. *Omschrift* boven:
❁ ALGEMEENE VERGADERING

*Opschrift*:
VAN DE
NEDERLANDSCHE
MAATSCHAPPIJ
TER BEVORDERING
VAN NIJVERHEID
GEHOUDEN TE
UTRECHT

*Omschrift* onder: 11 EN 12 JULI 1893.

Kz. Op een gekroonden hermelijnen mantel het alliantiewapen van Nederland en Waldeck-Pyrmont.

*Omschrift*:
KONINKLIJKE UTRECHTSCHE FABRIEK
VAN ZILVERWERKEN
* C. J. BEGEER *

Aluminium, groot 47 m.M.

**Mededeeling van den heer TH. M. ROEST.**

51. 1893. 12—14 Juli.

Nijverheidstentoonstelling te Utrecht.

Vz. Geheel gelijk aan de medaille beschreven in het Tijdschrift 1894, 1e afl. blz. 20.

Kz. Het gekroonde wapen der stad Utrecht met twee leeuwen als schildhouders, rustende op een ornament.

*Omschrift* binnen een parelcirkel.

AANGEBODEN DOOR HET DEPARTEMENT
❀ UTRECHT ❀

Alles omgeven met een matten rand, met het *omschrift:*

❀ AAN DE INZENDERS DER TENTOON-
STELLING GEHOUDEN 12—14 JULI 1893

Brons, gr. 63 m.M. Coll. Z.

Oss. W. K. F. ZWIERZINA.

(*Wordt vervolgd.*)

— —

IN MEMORIAM.

**Mr. G. J. Th. Beelaerts van Blokland.**

De Nederlandsche Vereeniging voor Munt- en Penningkunde heeft een harer leden verloren, wiens arbeid en beteekenis vèr buiten den beperkten kring harer studiën en neigingen gaat. Maar juist het feit dat BEELAERTS in hare werkzaamheden placht belang te stellen, teekent een zijde van zijn zoo rijk karakter.

Hij aan wien wij deze regelen wijden, was een man uit één stuk, een eerlijk, helderdenkend, schrander man, van krachtigen wil, vóór alles was hij Nederlander van den goeden stempel.

Zijn Nederlander zijn uitte hij niet in vage declamatiën maar in daden. Zijn nuttige loopbaan als publiek persoon geeft daar getuigenis van. Gepromoveerd in 1868 wordt hij spoedig ambtenaar van het departement van Justitie, lid en secretaris van belangrijke Staatscommissiën, in 1883 volksvertegenwoordiger, later Voorzitter der Tweede Kamer; boven-

dien, en dit is zeer zeker zijn hoogste verdienste, de volijverige Gezant der Zuid-Afrikaansche Republiek; terecht is elders gezegd, dat hij met KRÜGER was een der pijlers waar de republiek op rustte.

Maar daarnaast was hij de verzorger van velen, èn als advocaat-diaken der Ned Herv. Diakonie èn in andere werkzaamheden, was hij „in het kleine getrouw."

Het is hier niet de plaats om deze feiten uit BEELAERTS leven te memoreeren, hoewel toch de groote beweegreden die hem dreef tot zijn openbaar optreden, dezelfde was die hem aanspoorde om zijn aandacht te wijden aan de Nederlandsche munt- en penningkunde. Die beweegreden was de liefde voor zijn vaderland. Hij was het die eens in de 19de eeuwsche volksvertegenwoordiging, als waarschuwing tegen de opmerking dat een of andere gedachte „vaag in de lucht zat," herinnerde aan Huygens gespierde verzen:

„Mouring, die de vrije schepen
Van de Seven-landsche buert
Veertigh jaren onbegrepen
Onbeknepen heeft gestuert"

als bewijs hoe onze vaderen wel wisten waar zij heen wilden. Die liefde voor onze geschiedenis

was ook zijn drijfveer tot het verzamelen van penningen en munten. Hij verzamelde ***niet*** uit neiging om iets zeldzamers te bezitten als zijn buurman, maar trachtte te verkrijgen die stukken, die hem historisch belangrijk voorkwamen. Onze geschiedenis gedurende den tachtigjarigen oorlog, zoowel als de zeeoorlogen boezemde hem het meeste belang in. Een oorspronkelijk niet groote verzameling werd uitgebreid door de aanwinst van een belangrijke collectie, terwijl de heer BEELAERTS geregeld placht te koopen. Zijn aandacht bleef op genoemde geschiedkundige tijdperken gevestigd, waaruit vooral belangrijke gedreven penningen zijn bezit vormden. Hij was bovendien een ernstig „zoeker" zooals vragen in dit tijdschrift en elders bewijzen. Schrander als hij was in de diplomatieke aangelegenheden der Transvaal, was hij evenzeer in penningkundige quaestiën, schier alle collectiën die in openbare veiling kwamen, werden zorgvuldig door hem nagegaan.

Velen zullen zich zijn typische figuur herinneren, gebogen over de uitstalling der medailles en munten, vriendelijk en verstandig informeerend naar de beteekenis der stukken, die hem belang inboezemden.

BEELAERTS, en ziedaar zijne groote verdienste, verzamelde, bouwend op een vaste basis

van studie en kennis en op een even groote sympathie voor het strijdende Nederland der 16de en 17de eeuw. Zijn arbeid in deze was niet een bijkomende liefhebberij maar een logische aanvulling op zijn openbaar leven.

Niet velen zijn er in ons vaderland die in dezen tijd weten te waardeeren een Nederlandsche gedenkpenning en ernstig en met liefde verzamelen. Wanneer dus een krachtige, nobele persoonlijkheid, die onze geschiedenis liefhad, heengaat, dan past het ons om een warm woord van waardeering aan zijn nagedachtenis te wijden.

D. C.

---

IN MEMORIAM.

---

**Mr. W. J. Royaards van den Ham.**

Den 2den Maart overleed te Utrecht Mr. W. J. ROYAARDS VAN DEN HAM, lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal en slechts sedert 1895 lid van ons Genootschap.

Door den geringen tijd dat wij hem onder onze leden mochten tellen, zijn wij slechts in staat er op te wijzen, dat hij een bekend verzamelaar was van de stukken die op Vianen betrekking hebben en moeten wij er ons verder toe bepalen ons innig leedwezen uit te spreken, dat de dood hem ons reeds zoo spoedig ontnam.

REDACTIE.

---

# Inhoudsopgave der Tijdschriften die het Genootschap in ruiling ontvangt

Revue belge de numismatique.

53e année (1897), 1e livraison.

Monnaies en or des empereurs Trébonien Galle et Volusien, par M. J. ADRIEN BLANCHET.

Monnaies de Reckheim, par M. le Vte B. DE JONGHE.

Monnaies des comtes de Limburg-sur-la-Lenne (troisième article), par M. le Cte TH. DE LIMBURG-STIRUM.

Sous tapés et sous marqués, par M. FRED. ALVIN.

Les pièces d'or et d'argent à l'effigie de l'empereur François Ier, frappées à Anvers en 1751, par M. A. DE WITTE.

La médaille de Geneviève d'Urfé, duchesse de Croy, par M. CAM. PIQUÉ.

Notes de quelques plateaux de balance, par M. L. MAXE-WERLY.

53e année (1397), 2e livraison.

Les deniers cônsulaires restitués par Trajan, par M. M. BAHRFELDT

Les jetons et les médailles d'inauguration frappés par ordre du gouvernement général aux Pays-Bas autrichiens (1717—1792), par M. A DE WITTE.

Médailles de l'école des Beaux-Arts de la ville de

Lille et origines de cet établissement, par M. A. De Meunynck

Le nom de Jésus employé comme type sur les monuments numismatiques du XV^e siècle, principalement en France et dans les pays voisins (troisième article), par M. J. Rouyer.

Un sceau de Burckard, seigneur de Fenestrange ou Vintingen, par M. le Vte B. de Jonghe.

Rivista Italiana. Fascicolo I. 1897.

Gnecchi Francesco. Appunti di Numismatica Romana:

XLI. Gli ultimi Dupondii o le prime monete di bronzo degli imperatori Diocleziano e Massimino Erculeo (Fig.)

Gnecchi Ercole. Appunti di Numismatica Italiana:

XVI. Il rispostiglio di Cavriana. (Fig.)

Ciani Giorgio Mirandola. Monete inedite e corrette. (Fig.)

Vitalini O. Ducatone inedite di Alberico I. Cibo. Principe di Massa. (Fig.)

Frati Luigi. Sull' erronea attribuzione al Francia delle monete gettate al popolo nel solenne ingresso in Bologna di Giulio II per la cacciata di Gio. II Bentivoglio. (I Tav.)

Vitalini O. Un nuovo grosso inedito di Gio. Antonio Falletti, Conte di Benevello. (Fig).

Kunz Carlo. Miscellanea numismatica. (I Tav)

" " Illustrazione di una moneta inedita di Fabiano. (Fig.)

" " Ancora di una moneta di Fabriano. (Fig.)

Numismatische Zeitschrift. Wien. 1897.

Acht und zwanzigster Band. Jahrgang 1896.

I. M. BAHRFELDT Nachträge und Berichtigungen zur Münzkunde der römischen republik.

II. OTTO SEECK. Sesterz und Follis.

III. JOHANN V. BELHÁZY Die Wiener Mark vor 1694 und die Wiener Pfennige in XIV Jahrhundert.

IV. EDUARD FIALA. Verschiedenes aus der Haller Münzstätte.

V. „ „ Zutheilungen an böhmische Münzmeister und Münzstätten.

VI. Dr. CARL SCHALK. Der Wiener Münzverkehr vom Jahre 1650 bis zum Jahre 1750 (der Einführung des Conventionsmünzfusses).

VII EDUARD FIALA. Die Beamten und Angehörigen der Prager Münzstätte 1626—1700.

VIII. C. v. ERNST. Die Münzbuchstaben S. F., F. S., T. S., J. F. auf Thalern der Kaiserin Maria Theresia mit der Jahreszahl 1780.

Publications de la section historique de l'institut g. d. de Luxembourg. Volume XIV.

Pater Ambrosius Faulbecker im Exil auf der Insel Ré, von Dr. J. PETERS.

La Siège de Luxembourg de 1684, par J. VANNERUS.

Geschichte des Klosters und der Abtei Bonneweg bei Luxemburg, von Dr JOH. WOLFF, Pfarrer zu Contein.

Chartes de XIII^e siècle aux archives de Meurthe-et-Moselle, par LÉON GERMAIN

Cartographie luxembourgeoise.

## Gemengde Berichten

### Les trouvailles de monnaies des années

1895 et 1896.

Cette fois notre liste sera courte et peu intéressante. De nouveau nous suivrons l'ordre géographique.

*Hollande - Méridionale.*

1. A Stompwijk on a trouvé un grand bronze de CRISPINA.

2. Aux environs de la Haye on a fait des fouilles sur l'emplacement d'un ancien château „Westerbeek" situé au „Loosduinscheweg". On y a trouvé un écu au soleil de CHARLES VIII, roi de France (1483—1498) HOFFMANN, pl. XXXVIII No. 2.

3. Dans la même ville on a trouvé deux jetons, VAN LOON I p. 447, 2 (DUGNIOLLE No. 3392) et VAN LOON I p. 24, 1.

4. A Zevenhoven (commune d'Aalsmeer) on a trouvé un jeton, VAN LOON I p. 174.

5. A Hoog-Blokland une pièce de 20 shilling de CHARLES I, roi d'Angleterre 1649. KENYON pl. XVI, 113.

*Hollande Septentrionale.*

6. A Weesp on a fait la trouvaille d'une petite collection de monnaies des années 1682 jusqu'à 1798. *Gueldre:* Pièces de trois florins, de deux florins, d'un florin des années 1682—1795. *Ville de Zutfen:* un écu de 1689. *Hollande:* des pièces de trois florins et florins de 1713 à 1794. *Westfrise:* des écus de 1685 et 1686, des pièces de trois florins et d'un florin des années 1685—1795. *Zelande:* des écus des années 1677—1692, des écus doubles de 1689 et un florin de 1763. *Utrecht:* des écus de 1685 jusqu'à 1692, des pièces de trois florins et d'un florin de 1697—1795. *Overijsel:* des pièces de trois florins et d'un florin de 1694 1795. *Ville de Deventer:* un écu de 1686 et une pièce de trois florins de 1698. *Ville de Kampen:* une pièce de trois florins de 1686. *Ville de Zwolle:* une pièce de trois florins de 1689.

7. A Muyden on a trouvé un jeton, VAN LOON I, p 344. DUGNIOLLE No. 2995.

8. A Sybecarspel les monnaies suivantes ont été trouvées: *Groningue (ville):* 1454. „JAGER". VAN DER CHYS pl. X, 47. *Utrecht:* 1478. Double sol de DAVID de Bourgogne (1456—1496). VAN DER CHYS pl. XVIII, 26. *Flandre:* s. d. Double sol de CHARLES LE TÉMÉRAIRE (1467—1477). DEN DUYTS pl. XIII, 75.

*Gueldre.*

9. On a trouvé dans du gravier dragué dans la rivière le Waal et déchargé à Ridderkerk huit grands bronzes de l'empereur Romain TRAJANUS (78—117),

trois grands bronzes d'ANTONINUS PIUS (138—161), des bronzes de FAUSTINA l'ainée (environ 141), de MARCUS AURELIUS (161—180) et de COMMODUS (180—192).

10. A Epse (commune de Gorsel) on a trouvé un denarius d'ANTONINUS PIUS.

11. A Arnhem on a trouvé les pièces suivantes: *Hollande* (comté): un denier indéchiffrable probablement d'un des premiers comtes de Hollande (type de pl. I de VAN DER CHYS). *Brabant:* JEAN I (1268—1294) Esterlin. DE WITTE pl. IX, 242bis. JEAN III (1312 1355). Esterlin de Louvain DE WITTE, pl. XV, 349. JEAN III (1312—1355) Esterlin de Haelen. DE WITTE, pl. XV, 352. *Angleterre:* EDOUARD I (1272—1307). Penny de Londres. RUDING III, pl III, 1. Penny de Canterbury. RUDING III, pl. III, 4

12. A Berg: *Palatinat.* Bractéate de FRÉDÉRIC (1459—1480). *Liège:* Oort d'ERNEST DE BAVIÈRE (1580—1612).

13. A Vorden des ouvriers ont trouvé dans les champs les monnaies suivantes: *Gueldre:* 1562 $^1/_{10}$ Écu, dit „Philippusdaalder" $^A/_V$ PHS D : G - HISPZ REX · DVX · GEL 1562 $^R/_V$ pas de pointes et sans la croix de Gueldre après ADIVTOR. comp. V. D. CHYS, pl. XXVII, 28. (15)64 $^1/_5$ Écu, dit „Philippusdaalder" V. D. CH, pl. XXVII, 23. $^1/_5$ Écu, dit „Philippusdaalder" des années 1566 et 1567. 1582 Snaphaan ou pièce de six sols, DE VOOGT, 27. Des snaphaan décrits chez DE VOOGT sous les n°. 28$^D$, 30$^B$, 30$^C$, 30$^E$, 30$^F$, 30$^G$, 35$^C$. *Nimègue:* Sol, DE VOOGT 64. *Zutfen:* Demi-snaphaan, variété de VERKADE pl 16, 3. *Hollande:* 1564, $^1/_5$ Ecu, dit „Philippusdaalder",

frappé à Dordrecht Comp. v. d. Chys pl. XXXI, 34. 1572. 1/10 Ecu, dit „Philippusdaalder", v. d Ch. pl. XXXII, 41. 1572. 1/20 Écu, dit „Philippusdaalder", v. d. Ch pl XXXI, 30 *Utrecht:* 1/20 Écu, dit „Philippusdaalder", de Philippe, Roi d'Espagne, seigneur d'Utrecht. v. d Ch. pl. XXIII, 8. *Deventer, Kampen, Zwolle:* 1577. Stooter avec ZWO. Verkade pl. 146, 4. *Brabant:* Demi-réal de Charles V majeur (1515—1555). Sol de Charles V majeur (1515—1555) v. d. Chys pl. XXV, 17. 1566. 1/5 Écu, dit „Philippusdaalder" avec DVX. B. comp. v. d. Ch. pl. XXIX, 21. La même pièce de l'année 1567. 1571. 1/5 Écu, dit „Philippusdaalder", frappé à Anvers v. d Ch. pl. XXIX, . ..me pièce de l'année 1572. 1572. 1/10 Écu, dit „Philippusdaalder", frappé à Anvers. v. d. Ch. pl XXIX, 25. 1576 (?) 1/20 Écu, dit „Philippusdaalder", frappé à Anvers. v. d. Ch. pl. XXX, 42. *Flandre:* Des 1/5 Écus, dits „Philippusdaalders" des années 1566, 1567. *Hornes:* s. d. (1544—1568). „Sprenger" de Philippe de Montmorency avec MONTMO comp. v. d. Ch. pl. XII, 6. *Liège:* s. d. (1537—1564). Robert von Berghem „Sprenger" avec COMES LOSSE De Chestret n°. 506. Deux autres variétés de la même monnaie. De Ch. n°. 506. *Berg, Clèves* et *Juliers:* Pièces de deux Sols de Guillaume (1539—1592) des années 1583 1584. *Portugal:* Monnaies en argent de Sebastião I (1575—1578) avec quelques monnaies indéchiffrables Cette trouvaille se composait de 56 pièces

*Brabant—Septentrional.*

14. Près de Hedel un sceau byzantin a été trouvé, bronze 2.3 c.M. sur 2 c.M. L'avers porte une inscription en monogramme *ΘΕΟΤΟΚΕΒΟΗΘΕΙ*, le revers *ΤΩCΩΔΟΥΛΩ* „O mon Dieu, viens en aide à ton esclave" cp. SCHLUMBERGER. ***Mélanges d'archéologie Byzantine*** 1895 p. 201. Le sceau se trouve maintenant dans le Musée des antiquités de Leyde.

15. A Boxtel on a trouvé les monnaies suivantes: *Angleterre:* HENRI VII (1485—1509) Angelot, comp. KENYON pl VII, 50. *Sicile:* Jeanne et Charles (1516—1519). Ducat. REIMMANN 7319.

16. Une autre trouvaille faite à Boxtel se composait des pièces suivantes: *Gueldre:* 1566. $^1/_5$ Écu, dit „Philippusdaalder" V. D CH. pl. XXVII, 26. s. d $^1/_5$ Écu, dit „Philippusdaalder". •/, HISPANIA - REX - DVX - GELR : (sans la croix de Gueldre) comp. V D. CH. pl XXVI, 19. *Hollande:* 1568. Écu, dit „Kruisryksdaalder". V. D. CH. pl. XXIII, 58. s. d. $^1/_{10}$ Écu, dit „Philippusdaalder", V. D. CH. pl. XXXII, 38. s. d $^1/_{10}$ Écu, dit „Philippusdaalder", V D. CH. pl XXXII, 39. *Utrecht:* 1571. $^1/_5$ Écu, dit „Philippusdaalder" V. D. CH. pl. XXIII, 5 *Overijsel:* 1566. $^1/_5$ Écu, dit „Philippusdaalder", V. D. CH. pl. XIX, 10. ***Brabant:*** 1478 double briquet de MARIA (1477 1482). V. D. CH. pl. XVII, 2. CHARLES V, Majeur. Demi-réal. comp. V. D. CH. pl. XXV, 15. 1565. $^1/_{20}$ Écu, dit „Philippusdaalder", frappé à Anvers, avec DVX - BR comp. V D CH. pl. XXIX, 24. 1566. $^1/_5$ Écu, dit „Philippusdaalder", frappé à Anvers avec DVX - B comp.

v. d. Ch. pl. XXIX, 21. 1567. 1/20 Écu, dit „Kruisryksdaalder", frappé à Anvers. v d. Ch. pl. XXIX 1. 1567. 1/5 Écu, dit „Philippusdaalder", frappé à Anvers avec DVX - B. comp. v. d. Ch. pl. XXIX, 21. 1561. Écu, dit „Kruisryksdaalder", frappé à Maastricht. v. d. Ch. pl. XXIX, 29. Cat. Dumoulin n°. 160. Des demi-écus, dits „Kruisryksdaalders" des années 1568, 1569, 1570. v. d Ch. pl. XXIX, 30. *Flandre:* 1/5 Écu dit „Philippusdaalder" de 1566 et 1567. *Espagne:* Pièce de deux Réaux de Ferdinand (1479—1516) et d'Isabella (1504). Heiss I pl. 21, 84. Réal. comp. Heiss I. pl. 21, 81. *Milan:* Grosso de Charles V (1535—1555). Heiss III 156 (9). *Cambray:* (archevêché) 1569. Écu de Maximilien de Berghes (1556—1570). Reimmann 2270. *Cologne* (ville): 1569. Écu avec a/, ∗ MO ∗ NO ∗ AR ∗ —G ∗ ∗ CI V ∗ COLON°. R/v ∗ MAXIMILIA ∗ II ∗ IMP ∗ ∗ AVG ∗ P ∗ F ∗ DECRETO ∗ comp. Reimmann II, 6429. *Cologne* (ville): 1570. Écu avec a/, ∗ MO ∗ NO ∗ AR—G—CI—°V° COLON° R/v ∗ MAXIMILI ∗ II ∗ IMP ∗ AVG ∗ P ∗ F ∗ DECRETO ∗ comp. Reimmann II 6429 *Neuss:* 1570 Écu avec NVSSIENSIS ∗ comp Reimmann 6936. La trouvaille se composait, y comprises quelques monnaies indéchiffrables, de 55 pièces.

### *Overijsel.*

17. Près de Deventer au „Snippeling", une monnaie turque en or a été trouvée, c'était une pièce de Selim II.

18. Un ouvrier a fait à Kamperveen une trouvaille

de 354 monnaies en argent: *Gueldre:* 1764 Florin DE VOOGT 521. 1691. Esterlin, DE V. 335. *Ville de Nimègue:* Des Esterlins des années 1685, DE V. 95. 1686, DE V. 99. 1688, DE V. 105. 1689, DE V 109. 1690, DE V 112 1698, DE V. 114 *Ville de Zutfen:* Des Esterlins des années 1688, 1690, 1691. VERKADE, pl. 26, 5. *West Frise:* 1684. Écu V. pl. 67. 3. *Zélande:* Esterlin, dit „Hoedjesschelling". V. pl. 213, 2 *Utrecht:* Des Esterlins dit „Statenschelling" des années 1685, 1686, 1691. V pl 113, 6. *Overijsel:* Pièce de 28 sols V pl. 142. 1. *Ville de Deventer:* Des Esterlins dits „Statenschelling" des années 1683, 1685, 1686, 1688, 1689, 1690, 1691. V. pl. 156, 2. *Ville de Deventer:* 1687. Florin. V. pl. 152. 2. Des Esterlins, dits „Statenschelling" des années 1683, 1685, 1686. V. pl. 156, 1. *Ville de Kampen:* Des Esterlins, dits „Statenschelling" des années 1689, 1690, 1691. V. pl. 166, 1. *Ville de Zwolle:* Des Esterlins, dits „Statenschelling" des années 1689, 1690. V. pl. 177. 3. Esterlin de 1691 Cat. RYNBENDE n°. 2030. *Ville de Groningue:* Esterlin, dit „Statenschelling" des années 1690, 1691 V. pl. 182, 2.

*Drenthe.*

19. Aux environs d'Assen („op de Houtesch") on a trouvé un escalin réduit de *Nimègue*. VERKADE pl. 23, 3; aux environs de Hoogeveen („Hollandsche veld") un escalin réduit de Deventer. V. pl. 159, 1.

*Groningue.*

20. A Den Ham on a trouvé deux denarii de

l'impératrice FAUSTINA et de l'empereur MARCUS AURELIUS

21. A Donghorn et Westerwijderd des bronzes de FAUSTINA et de MAXENTIUS.

22. A Kropswolde une trouvaille de 57 monnaies du 17ieme siècle a été faite, mais seulement un aperçu sommaire m'en est parvenu, ce sont des ducats, écus et florins de Gueldre, des pièces de trois florins de West-Frise, des écus de Hollande, un écu de Christian évêque de Brunswick et deux écus des années 1663 et 1667 de MAXIMILIEN HENRI électeur de Cologne, évêque de Liège.

23 A Bedum on a trouvé un Écu de LOUIS I Roi de Bohème (1516 1527).

24. A Uitwierda un Florin d'or d'EDZARD I d'Ost-Frise (1491—1528). REIMMANN 747 et des monnaies de la ville de Groningue de 1492 et 1498.

25. A Speyk. Double ducat de FERDINAND et d'ISABELLA d'Espagne. Type comme HEISS pl. 20, 74.

### *Frise.*

26.* En Frise on a trouvé les monnaies suivantes. *Flandre:* Double gros de PHILIPPE le Hardi. (1384—1404). DEN DUYTS VII, 46. Double gros de JEAN sans Peur (1404—1419). DEN DUYTS pl. IX, n°. 54. Double gros de PHILIPPE le bon, 1ière période (1419—1430) *Cabinet pr de Ligny* (1ière Ed) p 241, n°. 92. „Vierlander" de PHILIPPE le bon (2ième période) 1430—

* Tous mes efforts pour apprendre où on a trouvé en Frise les monnaies, décrites sous les n°s. 26 et 27 ont été inutiles.

1467). DEN DUYTS pl. XI, n°. 67. *Hainaut:* PHILIPPE le bon (comte) 1433—1467. „Vierlander" CHALON pl. XXII, 163. *Hollande:* PHILIPPE le bon, comte (1433 1467) „Vierlander" frappé à Dordrecht. V D. CH. pl XIV, 11 *Brabant:* PHILIPPE le bon, comte (1433 - 1467) „Vierlander" V. D. CH. pl. XV, 8. *France:* CHARLES VII (1422—1461). Grande plaque. HOFFMANN XXXII, 12

27. En Frise ont été trouvées en outre les monnaies suivantes: *Brandenbourg* 1542. Écu de GEORGE à Anspach. ALBRECHT à Kulmbach (1527—1543). SCHULTH. RECHB. 6011 1546. *Ulm.* Écu comp REIMMANN 7083. 1542. *Oettingen.* Écu de CHARLES WOLFANG, LOUIS XIV et MARTIN. (1522—1547). REIMM. 9442. 1534. *Brunswick* (à Wolfenbüttel). Écu de HENRI le jeune. (1514—1568), REIMM. 3338. 1544. *Stolberg* Écu ¹/₁ avec CAROLVS ⋆ V ⋆ ROMANO ⋆ IMPE AVGV° comp REIMM 5647

H J DE DOMPIERRE DE CHAUFEPIÉ.

La Haye 1897 février.

---

*Vijf en twintig jaar Burgemeester van Bergschenhoek,*

GILLIS JOHANNIS LE FÈVRE DE MONTIGNY. 1894.

Unieke zilveren medaille met oog en ring, middellijn 59 m.M., in het bezit van den jubilaris.

Vz. In het midden van een cartouche, rococostijl, het gegraveerde wapen van Bergschenhoek, zijnde: van zilver beladen met een keper en verzeld en chef

van twee achtpuntige sterren, en en pointe van een roos alles van keel, op de punt des kepers een halve maan van goud met een baronnekroon gedekt; dat cartouche wordt ter linkerzijde vastgehouden door een antieke vrouwenfiguur, die met den rechterarm om het cartouche rust en die in de linkerhand den palm der overwinning omhoog houdt. Rechts van het cartouche een eiken tak. Rechts onder B(egeer) U(trecht).

Kz. In het midden van een cartouche door eikenbladen omgeven, dat rust op een olijf en mertentak door linten samengebonden, gegraveerd in acht regels: Ter herinnering aan / den 28sten Februari 1894 / de ingezetenen / van Bergschenhoek / aan den / Edel Achtb. Heer / G. J. LE FÈVRE / DE MONTIGNY.

Onder: B(egeer) U(trecht).

GILLIS JOHANNIS LE FÈVRE DE MONTIGNY, geb. te Kwadijk den 24sten April 1837 is zoon van JOHAN JACOB en van PETRONELLA HENRIETTE KLEIJN. Hij werd benoemd bij Kon. Besluit van 20 Februari 1869 tot Burgemeester der gemeenten Bergschenhoek en Hillegersberg.

Alvorens was hij Burgemeester en Secretaris der gemeente Berkel en Rodenrijs.

De Familie LE FÈVRE DE MONTIGNY is oorspronkelijk uit Frankrijk, vanwaar zij in 1685 bij de vervolging der Hugenoten is gevlucht naar Zwitserland. Van Zwitserland is ze later naar Nederland gekomen.

M. A. S.
H

*Eieren als geld.*

Naar aanleiding van hetgeen ik over de schaarschte aan geld in Friesland — lees West-Friesland — en het gebruik van eieren als pasmunt mededeelde (zie gemengde berichten, blz. 57 van de vorige aflevering) schreef mij de heer J. E. TER GOUW het volgende, dat ik gaarne als aanvulsel op mijne aanteekening hier laat volgen.

Wat DR. R. FRUIN verhaalt omtrent de schaarschte aan geld in West-Friesland, is ontleend aan de berichten van JAN ADRIAENSZ. LEEGH-WATER, den Ingenieur en molenmaker van de Rijp, in Noord-Holland. Deze schreef behalve zijn bekend ***Haerlemmer-meer-Boek, een kleyne Chronycke,*** later uitgegeven in Zaandam, in den jare 1669.

LEEGHWATER was geboren in de Rijp, in het jaar 1575, had veel gezien en hooren vertellen, en dat alles, om het niet te vergeten aangeteekend. Zoo verhaalt hij een „notabel stuck" dat in het dorp Graft in West-Friesland is geschied.

Het verhaal komt hierop neer: LEEGHWATER wandelde met een man, die hem als iets merkwaardigs verhaalde, dat „zijn eygen Oom" van Graft naar Alkmaar gegaan was met een mandje, waarin 32 eieren en 3 kop boter, dat hij de 32 eieren voor één stuiver en de drie kop boter ook voor één stuiver verkocht had en dat hij zoodoende zeer goede zaken gemaakt had. LEEGHWATER voegt daaraan toe, dat het hem heugt, dat de eieren reeds 8 of 9 om een stuiver kostten en dat zijne „Moeder Saliger" één kop witte

boter voor drie blanken verkocht. Een blank nu is zes duiten; alzoo waren de eieren viermaal en de boter bijna zevenmaal zoo duur geworden.

Als een ander „notabel Stucxken" vermeldt LEEGHWATER, dat zijne grootmoeder hem verhaald heeft, dat in de Rijp geene enkele vrouw was, die met zeep kon wasschen, maar dat zij duivendrek en andere „onreijnigheydt" gebruikten. Er woonde wel eene Brabantsche vrouw in het dorp, die de hoofddoeken met zeep kon wasschen voor één ei per stuk. Ook was er maar één korenmolenaar in den geheelen omtrek, en wel in het dorp Schermer en deze eischte als maalloon van een zak zaad een oortje, „ende die Luyden en konden dickwils geen oortjen bij malkander versamelen, moesten daerom noch E ij e r e n uyt het nest nemen om het Mael-loon daer mede te betalen."

Verder verhaalt hij van een schipper, die „in oude tijden" gewoonlijk op zijn thuisreis van Amsterdam in den Jlp met zijn volk at, en als zij wel gegeten en gedronken hadden, betaalde de schipper per man één blank. Later werd de maaltijd gesteld op één stuiver en één oortje, en toen zeiden de gasten: „nu machmen brassen om het geldt, het welcke nu noch heden op den dagh een b r a s p e n n i n g h genoemt werdt."

En verder vindt men over d e g o e d k o o p t e d e r d i n g e n i n o u d e t ij d e n, of beter gezegd: d e h o o g e w a a r d e v a n h e t g e l d bij denzelfden schrijver nog meer bijzonderheden. Zoo vertelt hij, dat hij in 1626 in Holstein landmeter was en aldaar met de Heeren Bedijkers (dijkbestuur?) in een herberg dineerde, niet eenmaal, maar dikwijls,

van „gesooden ende gebraden met goet bier daerbij" voor een d u t g e n, dat is drie stuivers.

In 1649 vertelde hem de schout van Wormer, dat diens eigen vader, FRANS LUCASZ, gegaan was van Eindhoven naar den Bosch met een mand met eieren en boter, en dat hij de eieren verkocht 42 voor één stuiver en de boter één oortje per kop.

Zoo vertelt LEEGHWATER, dat in 1611 te Amsterdam een schip lag met 88 ton appelen, waarvan iedere ton opbracht zeven en halve gulden, terwijl de kersen in dat jaar golden 16 gulden per 100 pond. de krieken 3½ gulden per mand, en de peulen 3½ stuiver per zak.

En ten slotte verhaalt die schijver, dat hij in 1606 buiten de Heiligewegspoort in de Wetering onder water gedoken is en daar drie kwartier vertoefd heeft, zeer tot verbazing van alle omstanders, „die haer milde handt thoonden : ende onder allen was daer een Man uyt Zeelandt, die seyde, omdat de Konste soo fraey is, soo schenck ick u daer toe noch een Zeeuse Daelder."

M. DE MAN.

## Le jeton dans les Comptes des maîtres des Monnaies du duché de Brabant,

Aux XVII^e et XVIII^e siècles.

### Règne de Philippe IV.

1621—1665.

(*Suite*).

---

### Atelier de Bruxelles

XVI. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 21 mai 1649 au 12 mars 1650.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in voorscreven silvere leggelt voor de *Staeten van Naemen, de stadt van Gent en de vaert van Bruessel*, de quantiteyt van tweenvyftich marcq ende

vier oncen houdende elff penningen vier greyn ende een halff ende zyn bevonden te goet in alloy ende vyf penningen inde busse ende over sulcx alhier voor . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18025.

Le jeton des États de Namur est décrit dans DUGNIOLLE sous le n . 4028. Il porte l'écu du prince Philippe de Chimay et la date 1649. (VAN LOON, t. II, édit. holl., p. 339; édit. franç., p. 325).

Le jeton pour le Canal de Bruxelles est aux armes de Léonard van der Noot. (DUGNIOLLE n°. 4033; VAN ORDEN, t. I, n°. 126).

Le jeton pour Gand est à retrouver. DUGNIOLLE nous en fait connaître un à la légende Ganda, Ganda, sous le n°. 3951. Il le donne, sans motif aucun, à l'an 1640. Un autre, n°. 3952, porte, en légende, Ganda virgo.

## XVII. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 14 mars 1650 au 5 juillet 1651.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

### *Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten int voorscreven legghelt voor myne Eerw. *heeren van de finantie ende differente steden*, de quantiteyt van negenentsestich marcq twee oncen de welke bevonden zyn by den voorscreven assayeur general op elff penningen vijff ende drye quaert grain ende alsoo hier . . . . . . . . . Nyet.

*Copere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten int voorscreven copere legghelt voor myne voorscreven Eerw. *heeren van de finantie* de quantiteyt van ses hondert marcq ende hier voeren als boven . Niet

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18026.

Le jeton du Bureau des Finances pour l'année 1651 est décrit par DUGNIOLLE, sous le n°. 4041 (VAN ORDEN, t. II, n°. 201).
Les jetons d'argent pour „differente steden" sont à déterminer.

XVIII. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 4 décembre 1651 au 19 mars 1653.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere legghelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in het voorscreven leggelt voor de *stadt van Aelst* die quantiteyt van seventwintich marcq dry oncen waer van in de busse zyn geweest twee penninghen die bevonden zyn by den voorscreven assayeur generael op den behoorelycken voet ende alsoo hier voor . . . . . . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18028.

XIX. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 19 mars 1653 au 1er août 1654.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in silvere leggelt voor myne Eerw. ***heeren van de finantie ende stadt van Aelst*** in twee livrantie sessentwintich marck twee oncen veerthien engelschen waer van inde busse zyn geweest twee penningen de welcke door den assayeur generael zyn bevonden te houden in alloy elff penningen acht grain ende alsoo te goet ergo alhier... Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18029.

DUGNIOLLE ne donne pas de jeton du Bureau des Finances pour l'année 1653. Celui au millésime de 1654 est décrit dans le *Jeton historique* sous le n°. 4060; il porte la marque de l'atelier de Bruxelles (VAN ORDEN, t. I, n°. 1267).

XX. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 7 août 1654 au 31 mars 1655.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere ende copere leggelt.*

Item heeft den voorscreven muntmeester laeten munten in silvere leggelt voorde ***heeren vande finantie ende stadt van Aelst*** 23 marcq 5 oncen dat is bevonden te houden 11 penningen 5 grain ergo . . . . . . . Nihil.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18030.

**Le jeton pour le Bureau des Finances, année 1655, pourrait bien être celui qui est décrit dans DUGNIOLLE, sous le n°. 4076; car, s'il ne porte pas la légende habituelle: GECT · POUR · LE BVREAV · DES FINA:, il a le même revers que le jeton des Finances de l'année 1654. L'un et l'autre portent, au droit, l'effigie de Philippe IV.**

XXI. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 1er avril 1655 au 20 juillet 1656.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester geduerende dezen tyt laeten wercken ende munten in silvere legghelt voor de ***steden van Ghendt ende Aelst*** de quantiteyt van 42 marcq 2 oncen 11 engelschen.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18031.

**Il existe un jeton, à la tête d'ange de Bruxelles, de 1655 pour la chatellenie du Vieux-Bourg à Gand (Catalogue DE COSTER n°. 476).**

XXII. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 5 août 1656 au 17 avril 1657.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in silvere leggelt voor myne Eerw. ***heeren vande financie ende stadt van Aelst*** de quantiteyt van 41 marcq 4 oncen het welcke bevonden is door den assayeur generael te houden in alloy 11 penninghen 4 7/8 grain ergo nihil.

Archives générales de royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18032.

Les jetons des Finances pour les années 1656 et 1657 furent frappés, on l'a vu, à Anvers; il faut donc admettre qu'on en forgea en même temps à Bruxelles. Dans tous les cas, ces jetons sont à déterminer, car on n'en connait pas, jusqu'ici, à la légende GECT · DV · BVREAV DES FINAN, et aux millésimes 1656 et 1657.

XXIII. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 26 octobre 1657 au 21 juin 1659.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten in silvere leggelt voor myne Eerw. ***heeren van zyne mat financien,***

*de stadt van Aelst, eta* de quantiteyt van vyftich marcq dry oncen ende midts t'selve is bevonden door den assayeur generael te houden elff penningen vijff een quaert grain alhier nihil.

*Copere leggelt.*

Noch heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten in copere leggelt voor myne Eerw. *heeren van zyne mats financien* de quantiteyt van twelff hondert veertich marcq alhier . . . . . . . . Memorie.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18034.

Sous le n°. 4119, DUGNIOLLE donne à l'année 1658 un jeton pour le Bureau des Finances (VAN ORDEN, t. II, n°. 208).

XXIV. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 30 juin 1659 au 28 août 1660.

Tailleur des fers: BALTHAZAR LAUREYS.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten in silvere leggelt voor de *steden van Naemen ende Aelst* de quantiteyt van negentichen marcq vier oncen ende midts het selve is bevonden door den assayeur generael te houden in alloy elff penningen zes greyn compt alhier. . . . Nyet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18035.

XXV. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 28 septembre 1660 au 18 février 1662.

Tailleur des fers: PIERRE MEULEMANS.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten int voorschreven leggelt voor myne Eerw. *heeren van syne mats finantie ende staeten van Namen, stadt van Gendt, Bruessel ende Aelst* de quantiteyt van vierentachentich marcq twee oncen twelff engelschen waer van inde busse syn geweest seven penningen die bevonden syn door den assayeur generael in de geaccordeerde remedien ergo hier voor . . . . . . . Nyet.

*Copere leggelt.*

Noch heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten int voorschreven copere leggelt voor de voorschreven *heeren van de finantien ende de staeten van Naemen, stadt van Bruessel ende Aelst* de quantiteyt van seven hondert eenen vyftich marcq, compt alhier voor. . . . . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18036.

Le jeton des Finances à la date de 1662 est décrit par DUGNIOLLE, sous le numéro 4187. Il porte la tête d'ange de Bruxelles (VAN ORDEN, t. I, n . 1291).

Le jeton des États de Namur pour l'année 1660 est au nom d'Alb. Fr. de Croij. DUGNIOLLE le mentionne sous le n°. 4165.

Le jeton des receveurs ou trésoriers de Bruxelles pour 1661 est aux armes de Broeckhoven.

Les jetons de Gand et d'Alost sont à déterminer.

## XXVI. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 20 février 1662 au 26 février 1663.

Tailleur des fers: PIERRE MEULEMANS.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in het voorscreven leggelt de quantiteyt van achtentwintich marck het welk bevonden is by den assayeur generael op synen behoorlijcken voet ende alsoo hier voor . . . . . . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18037.

Il se peut que cette fabrication eut pour objet la frappe des jetons du trésorier bruxellois Van der Haegen (DUGNIOLLE n°. 4187; VAN ORDEN, t. I, n°. 1293).

## XXVII. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 28 février 1663 au 31 mai 1664.

Tailleur des fers: PIERRE MEULEMANS.

*Silvere leggelt voor de heeren van de finantien van syne ma$^{t}$. ende andere particuliere steden.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in het voorscreven leggelt de quantiteyt van vier en veertich marcq vier oncen waer van syn inde busse geweest vier penningen de welcke syn bevonden by den voorscreven assayeur generael te houden elf penningen ende een derde greyn ende dien volgende te goet ende alsoo hier voeren . . . Niet.

*Copere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in copere leggelt voor de voorschreven *heeren van syne ma$^{ts}$ financien* de quantiteyt van zes hondert marcq daer voor alhier. . . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18038.

Le jeton du Bureau des Finances frappé à Bruxelles, en 1653, se trouve décrit dans DUGNIOLLE n°. 4192 (Catalogue DE COSTER, n°. 499, VAN ORDEN, t. I, n°. 1295)

XXVIII. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 4 juin au 27 janvier 1666.

Tailleur des fers: PIERRE MEULEMANS.

*Silvere leggelt voor de stadt ende het lant van Aelst.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in silvere leggelt voor de voorscreven *stadt van Aelst* de quantiteyt van vierendertich marcq waer van inde busse syn geweest drye penningen die welcke bevonden zyn door den assayeur generael aelff penningen ende zes greyn met een quaert van een greyn ende dien volgende op den geordonneerden voet ende alsoo hier voor . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique, Chambre des Comptes, registre n°. 18039.

On croit généralement que la ville d'Alost fut une des premières des Pays-Bas à se servir de jetons. En 1402, un certain Corneille Poppen livra au Magistrat six douzaines de jetons au prix de 18 deniers la douzaine. M. PINCHART, qui a fait connaître ce petit fait numismatique, ajoute: „Ce jeton n'est pas encore connu, que nous sachions, des numismates". (1) Rien ne prouve qu'il le soit jamais, car il peut très bien se faire qu'il s'agisse tout simplement de jetons banaux à compter, sans marque distinctive d'origine.

Au règne de Philippe IV, la ville et le comté

1) *Revue belge de numismatique*, T. VIII, p. 205.

d'Alost semblent avoir usé largement de jetons d'argent. DUGNIOLLE nous en fait connaître cinq variétés, sous les numéros 3864, 3865, 3883 (année 1633), 3893 (année 1634), et 3961. Nous venons de voir, par le relevé des comptes de l'atelier de Bruxelles, combien cette fabrication fut souvent renouvelée.



Les comptes des maîtres des Monnaies d'Anvers et de Bruxelles, datant du début du règne de Philippe IV, ne renferment aucun paragraphe concernant les jetons. Nous n'avons donc pu fournir de renseignements sur les pièces d'inauguration qui, probablement, furent frappées lorsque, le 1er avril 1623, l'infante Isabelle représenta son neveu à la Joyeuse Entrée célebrée à Bruxelles.

Nos documents sont heureusement plus riches en ce qui concerne les jetons du Bureau des Finances. Il conste, en effet, de l'étude que nous venons d'esquisser que l'on frappa de ces jetons à Anvers en 1625, 1627, 1630, 1632, 1641, 1650, 1652, 1656, 1657, 1660, 1661, 1664 et 1665; à Bruxelles en 1626, 1628, 1629, 1631, 1633, 1634, 1637, 1643, 1646, 1651, 1654, 1655, 1656 ou 1657, 1658, 1662 et 1663. Puisque on a l'habitude de considérer, à tort, comme for-

gées pour cette administration les pièces seules portant la légende: *Gect du Bureau des Finan.*, ces renseignements sont précieux. On remarquera, chose bizarre, que parfois ces jetons étaient fabriqués, la même année, à Anvers et à Bruxelles. Nous ne nous chargerons pas d'expliquer cette énigme, nous nous bornerons à la soumettre à la sagacité de nos confrères. Il est bon de faire remarquer, une fois de plus, qu'il existe des jetons pour le Bureau des Finances pour des années où il n'est pas fait dans les comptes mention de fabrication de jetons.

Les états rendus par les maîtres des Monnaies nous fournissent encore quelques données sur la frappe des jetons pour les États de Brabant et pour la Chambre des comptes. La ville de Gand y est citée comme ayant commandé des jetons une fois à la Monnaie d'Anvers et six fois à la Monnaie de Bruxelles. Malines en fait frapper pour son compte quatre fois à Anvers et une fois à Bruxelles, la Chatellenie de Courtrai deux fois à Anvers, la ville d'Alost pas moins de onze fois à Bruxelles, la ville de Namur deux fois à Bruxelles, les États de Namur trois fois à Bruxelles et la ville de Mons une fois à Bruxelles. Enfin, il est question dans les comptes d'un jeton pour les trésoriers d'Anvers, de six jetons pour

les trésoriers de Bruxelles et de quatre jetons pour les intendants du Canal.

Disons encore qu'un document publié par M. Rouyer, *Revue belge de numismatique, année* 1881, *page* 450, concernant la Monnaie de Tournai et daté de 1633, donne à Balthazar Laureys le titre de „graveur général des monnayes de Sa Majesté"

Alphonse de Witte.

(*A suivre*)

---

**Bijdragen tot de Penningkunde van Noord-Brabant.**

VERZAMELD DOOR

JONKHEER M. A. SNOECK.

Tweede veel verbeterde en vermeerderde druk.

(*Vervolg van blz.* 118.)

---

1639.

297 Begrafenisthaler van Johann Philip van Saksen, Ernestinische linie, huis Altenburg, als: Domin(us) in Ravenstein MADAI, *Thaler-cabinet* n°. 1468.

298 Vierkante gedenkpenning van Wolfgang Wilhelm, Paltzgraaf aan den Rijn, Heer van Ravestein. DIRKS *Rep.* 987.

1642.

299 Als voren. v. O. 1234. DIRKS *Rep.* 1008.

1643.

300 Draagpenning Ouden Voetboog te 's Hertogenbosch. *Genootschap* n°. 1. bl. 106. *Revue* 1866, pl VI 1—2. DIRKS, *gil. p.* 45, dl. II.

301 Draagpenning van de Kolveniers te 's Hertogenbosch.

1644.

302 Lgp. van Wilhelmina van Croy. v. L II. 277.

1647.

303 Gdp. Overwinningen van Pr. Frederik Hendrik en zinspelende op den aanstaanden vrede te Munster (wapenschilden van 's-Hertogenbosch en Breda) v. L. II. 298

303* Lgp. van Brussel D. 4014 met de wapens der vier hoofdsteden.

1649.

304 Groote zilveren plaat van Maarten van Lanschot, schout van Halsteren bij Bergen-op-Zoom. DIRKS *Rep.* 1131.

1653.

305 Gdp. op het overlijden van Wolfgang Wilhelm, Paltzgraaf aan den Rijn, Heer van Ravestein. VAN DAM, n°. 1787, bl. 61. Zie ook *Cat.* REIMMANN, Dl. II, n°. 4369 waar deze kwart thaler volledig beschreven is.

306 Begrafenispenning van Marcus Zuerius Boxhorn, geb. te Bergen-op-Zoom in 1612 † 3 Oct. 1653. DIRKS *Rep.* 1220.

1655.

307 Gdp. op het overlijden van Joh. Wolfert Heer van Brederode, gouverneur van 's-Hertogenbosch. v. L. II. 402.

308 Als voren. Gedreven. *Cat.* FOKKER, 1876. n°. 176, bl. 8.

1660.

309 Lgp. op het overlijden van Anna van Croy. DIRKS *Rep.* 1349.

310 Lgp. van Namen met het wapen van F. van Croy, graaf van Megen. D. 4165. v. O. 1268.

(1661—1700).

311 Lgp. van Carel II, Koning van Spanje, met de wapens der vier hoofdsteden. D. 4273. v. O. 1319.

1664

312 Lgp. van Namen. Fr. van Croy, graat van Megen. D. 4207. v. O. II. 120.

1667.

313 Gdp. Vrede te Breda. v. L. II. 555, 1.

314 Als voren. Op de Vz. naast 1667. C. A. (C. Adolfszoon).

315 Als voren. Ovaal, doch zonder omschrift en het vertrapte beeld of de nijd onderwaarts gekeerd. DIRKS *Rep.* 1461—1462.

316 Als voren, zonder kantschrift.

317 Als voren, penningplaat.

318 Als voren. v. L. II. 555, 2.

319 Als voren, met de letters C. A. F. DIRKS *Rep.* 1463.

320 Als voren. v. L. II. 555, 3. DIRKS *Rep.* 1464. VAN GOOR, bl. 191

321 Als voren. v. L. II. 555, 4. DIRKS *Rep.* 1465.

322 Als voren. v. L. II 559, 1.

323 Als voren. v. L. II. 559, 1. Kz. zonder wapens op de zeilen en ander vers. DIRKS *Rep.* 1466.

324 Als voren. v. L. II. 559, 2. DIRKS *Rep.* 1467.

325 Als voren. v. L. II. 559, 2. DIRKS, *Rep.* 1468.

326 Als voren. v. L II. 559, 3. DIRKS *Rep.* 1469. VAN GOOR, bl. 191.

327 Als voren. v. L. II. 559, 4. DIRKS *Rep.* 1470.

328 Als voren. v. L. II. 559, 5. goud 9.2 gr. DIRKS *Rep.* 1471.

329 Als voren. *Revue* III, 2e Serie 57.

330 Als voren (gegraveerd) *Revue* III 2e Serie 189.

1668.

331 Draagpenning der Kolveniers te 's-Hertogenbosch. *Genootschap* n°. 8, bl. 107. *Revue* 1866, p. 113. DIRKS *Rep.* 1509.

1670.

332 Lgp. Derde jubelfeest der mishandelde brooden te Brussel. v. L. III. 37, 2. D. 4276.
333 Als voren, de hand met de offerhande verschillende gravure. Verg. D. 4277.
334 Als voren, zonder · achter DEO en de hand met de offerhande verschillend van gravure.
335 Als voren, met kleiner letters, grootere leeuwen.

1671.

336 Lgp. Bouwen van het Slot buiten Brussel met wapen van Elshout. v. L. III 44. D. 4288.
337 Als voren, met een · achter PATEAM en ruimer offerhande op de Kz. Verg. D. 4288.

1672.

338 Gdp. Innemen van twaalf steden door Lodewijk XIV met het wapenschild van Grave. v. L. III. 65. DIRKS *Rep.* 1560.

1673.

339 Gdp. op het overlijden van Mgr. E. A. d'Allamont, Vicarius Apostolicus van 's-Hertogenbosch. DIRKS *Rep.* 1691.

340 Begrafenispenning ter gedachtenis van Louis Serrurier, Luitenant van een compagnie voetknechten, geb. te Amsterdam 11 Januari 1654, † te Breda 26 September 1673. DIRKS *Rep.*. 1686.

1674.

341 Gdp. op het uittrekken van twaalf compagnieën Amsterdamsche soldaten, ter bezetting van Breda. DE VRIES EN DE JONGE. II. 79, pl. 9.

342 Gdp. op het innemen van Grave door Prins Willem III, v. L. III. 159, 1.

343 Als voren Vz. v. L. II. 319 en Kz. v. L. III. 159, 2.

344 Als voren. v. L. III. 159, 2.

345 Als voren. v. L. III. 159, 3.

346 Als voren. v. L. III. 159, 3. Op de Kz. meer schutters en een paard. DIRKS *Rep.* 1709.

347 Als voren. DIRKS *Rep.* 1710.

1676.

348 Gdp. op Gijsbertus Voetsius, predikant te Vlijmen en te Heusden. v. L. II. 106. DIRKS *Rep.* 1759.

349 Als voren. v. L. II. 107. DIRKS *Rep.* 850 (1) LXXXVII.

350 Als voren. v. L. II. 107, maar zonder calotje. DIRKS *Rep.* 850 (2) LXXXVII.

1678.

351 Gdp. (gegraveerd) op het overlijden van Petrus van Nahuijs, landdrost van Oirschot. DIRKS *Rep.* 1812.

(1679.)

352 Lgp. van Laurens de Vroije, met de wapens der vier hoofdsteden. D. 4427.

1680.

353 Schutterspenning van den Ouden Voetboog van 's-Hertogenbosch. DIRKS *Rep.* 1865.

1683.

354 Lgp. met het wapen van Elshout, fam. ex Heusdana. D. 4477.

354* Als voren, met het gulden vlies.

1684.

355 Gdp. op het overlijden van E. B. Hertog van Croy. *Revue* 1880. pl. XVIII, 1. DIRKS *Rep.* 1919.

1686.

356 Gdp. Doop van P. B. Schenk, kleinzoon van P. de Schildere, Voorzitter van den Noord-Brabantschen Raad te 's-Gravenhage. v. L. III. 340.

357 Draagpenning van de Kolveniers te 's-Hertogenbosch.

1687.

358 Lgp. met het wapen van Elshout, fam. ex Heusdana. D. 4534. v. O. 1400 en 1401.

359 Als voren, met DESPICIT op de Kz. Verg. D. 4534.

360 Als voren, met DESPICIT. Verg. D. 4534.

1688.

361 Als voren. Het jaartal op de Kz. D. 4546. v. O. 1402.

362 Als voren, met kleinere letters en het jaartal op de Kz. in plaats van op de Vz. Verg. D. 4547.

363 Als voren, met het jaartal niet op de Vz. doch op de Kz. Verg. D. 4547.

364 Draagpenning jonge Voetboog te 's-Hertogenbosch. *Handelingen Genootschap.* 1884—1885. bl. 15.

1689.

365 Als voren. *Genootschap* n°. 3. bl. 106. DIRKS *Rep.* 2111.

366 Als voren, met n°. 13. 1689.

1691.

367 Gdp. op het overlijden van Johann George III, Hertog van Saksen, Heer van Ravestein. v. L. IV. 18.

368 Begrafenisthaler van Johann George III van Saksen, als Dyn(asta) in Ravenst(ein). MADAI. *Thaler Cabinet* n°. 547.

369 Gdp. Pieter Nuyts, Officier der Vrijheid, Etten, Leur en Sprundel. Ontvangt van Koning Willem III van Engeland, een gouden gedenkpenning. *Bredasche Klio*, bl. 14. DIRKS *Rep*. 2195.

1692.

370 Vergaderingpenning van den Ouden Voetboog te Heusden. DIRKS *Rep*. 2281. GERLACH. *Gesch. van het Collegie van de Oude Schutters van den Voetboog van St. Joris*, pl. LVII, bl. 152. VAN ORDEN, *Bijdragen*, 112, pl. XXIV.

1693.

371 Draagpenning der Kloveniers te 's-Hertogenbosch. *Genootschap* n°. 8[a], bl. 107. DIRKS *Rep*. 2319.

1697.

372 Als voren, van den Jongen Voetboog te 's-Hertogenbosch. *Genootschap* n°. 4, bl. 107. DIRKS *Rep*. 2549. *Revue* 1866, p. 114 n°. 37.

1698.

373 Als voren. *Genootschap* n°. 5, bl. 107. DIRKS *Rep*. 2563. *Revue* 1866, p. 118.

1711.

374 Gdp. op het verdrinken van Prins Jan Willem Friso bij de Moerdijk, door Simon. DIRKS *Rep.* 2950.

375 Als voren. v. L. IV, bl. 613. DIRKS *Rep.* 2949.

376 Gdp. Paus Clemens XI vredehandel te Geertruidenberg, door E. Hameranus. *Ven.* 336, 30. (*Venuti numismata romanorum pontificum a Martino V ad Benedictum XIV. Rome* 1744.) *Cat.* VOOMBERG-WALTER. Dec. 1888.

1716.

377 Gdp. op het overlijden van Joh. Wilh. Keurvorst van den Paltz, Heer van Ravestein. *Genootschap* n°. 99, blz. 15. DIRKS *Rep.* III. 59.

1718.

378 Schutterspenning met oog, vereerd aan Adr. Slingsby als hoofdman van het College van de Heeren Oude Schutters te Heusden. *Revue* 1876, p. 159. DIRKS *Rep.* III. 184.

1732.

379 Gdp. op het veldleger van den Staat bij Breda, ter oefening der krijgslieden on-

der opperbevel van Reinhard Vincent, graaf van Hompesch, Luit.-Generaal der Kavalerie in der Staten dienst, gouverneur van Grave, 1704, van Geertruidenberg 1731, geb. 1660 † 1733. DIRKS *Rep.* III. 462.

(1734?)

380 Armen- of broodpenningen van het H. Geest- of Geefhuis te 's Hertogenbosch, 5 stuks, verschillende grootte en jaren. DIRKS *Rep.* III 519.

1737.

381 Gdp. op de huldiging van den Prins en Prinses van Oranje als Heer en Vrouw der Baronnie van Breda. VAN GOOR, bl. 196. *Vervolg* v. L. pl. 13, n°. 117. DIRKS *Rep.* III. 591.

382 Strooipenning bij die gelegenheid. *Vervolg* v L. pl 13, n°. 118. DIRKS *Rep.* III. 592.

383 Als voren, variëteit. Kz. anders, het randschrift „Honi soit qui mal y pense." korter met ... er achter. VAN GOOR, bl. 195. DIRKS *Rep.* III. 592.

1738.

384 Draagpenning met oog van Cornelis Martinus Pels, griffier van den Block van Kerk- en Verwerstraat te 's-Hertogenbosch. *Tijdschrift* II. 199.

385 Gdp. op het eeuwfeest der verovering van Breda door Prins Frederik Hendrik. *Vervolg* v. L. pl. 13, n°. 119. DIRKS *Rep.* III. 594.

1739.

386 Brandspuitpenningen van 's Hertogenbosch. *Tijdschrift* V. bl. 39 v. v.

1741.

387 Gdp. op het eeuwfeest der Hervormde Classis te 's-Hertogenbosch. *Vervolg* v. L. pl. 22, n°. 219. DIRKS *Rep.* III. 717.

1744.

388 Schutterspenning met oog voor François Nicolaas Slingsby als aftredend hoofdman van het Collegie van de Oude Schutters te Heusden. *Revue* 1876, p. 159. DIRKS *Rep.* III. 808.

1747.

389 Gdp. op het innemen van Bergen-op-Zoom door de Franschen, onder Lodewijk XV. *Vervolg* v. L. pl. 29, n°. 318. DIRKS *Rep.* III 1021.

1764.

390 Gdp. op het vijftigjarig huwelijk van Gerard de Jong, Heer van Beek en Donk en Johanna Judith Josselin. DIRKS *Rep.* III. 1442. *Tijdschrift* 1896. bl. 167.

1767.

391 Prijspenning van de Maatschappij tot redding van Drenkelingen te Amsterdam. *Vervolg* v. L. pl. 46, n°. 399.

De eerste medaille in goud is op den 5[den] Maart 1768 behaald door C. A. Beverly, chirurgijn te Breda.

In 1801 aan van den Helm te Bergen-op-Zoom, goud. DIRKS *Rep.* III. 1507.

1768.

392 Gdp. op het vijftigjarig huwelijk van Otto Willem Berg, geb. te 's-Hertogenbosch 29 Januari 1687 en Catharina Ross. *Vervolg* v. L. pl. 38, n°. 430. DIRKS *Rep.* IV. 1540.

1774.

393 Gdp. op het vijftigjarig huwelijk van Mr. Hendrik Bernard Martini, oud-pensionaris en oudste Raad van 's-Hertogenbosch en Anna Maria van Schagen. *Vervolg* v. L. pl. 45, n°. 491 DIRKS *Rep.* IV. 1699.

1775.

394 Gdp. Maatschappij tot Redding van Drenkelingen, vereerd aan Coenraad Daniel Flebbé te Breda.

1780.

395 Gdp. gegraveerd, met oog (m. 18 c.M.) op het 3de eeuwfeest van de instelling van de armenblok van de Groote Markt te 's-Hertogenbosch. F. van Merevoort, fecit. Zie SNOECK, *Block- en Bedelpenningen*, aldaar abusief als eigenaar opgegeven de Stad 's-Hertogenbosch, moet zijn de Godshuizen en de algemeene Armen aldaar. DIRKS *Rep.* IV. 1860.

396 Gdp. gegraveerd op het 4de eeuwfeest van het Mirakel van het H. Bloed te Boxtel. *Tijdschrift* 1894, bl. 49.

1781.

397 Gdp. op het sneuvelen van den Schout-bij-Nacht Willem Crul, Heer van Burgst bij Breda. *Vervolg* v. L. pl. 52, n°. 556. DIRKS *Rep.* IV. 1867.

398 Als voren, met W. Krul, door Simon. DIRKS *Rep.* IV. 1868.

1784.

398* Draagpenning (gegraveerd) der Patriotten te Heusden. *Vervolg* v. L. pl. 58 n°. 601. DIRKS *Rep.* IV. 1960.

1786.

399 Gdp. aan Petronella Moens (geb. te Bergen-op-Zoom, 11 Juli 1756 † 20 Januari

1828) en Adriana van Overstraten, dichteressen van Ester, geschonken. *Vervolg* v. L. pl. 64, n°. 649. DIRKS *Rep.* IV. 2044.

1787.

400 Gdp. ter gedachtenis der verdrukte burgerij binnen Heusden. *Vervolg* v. L. pl. 68, n°. 698.

1788.

401 Eereprijs van het Edamsch Genootschap, latere Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, aan Dr. H. H. ten Oever, predikant te 's-Hertogenbosch, 12 Aug. 1788, in goud, Mr. C. J. van Heusden, in goud, 1824. *Vervolg* v. L. bl. 248 (1)

z. j. (1780—1790?)

402 Oudste draagteeken der Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch (gegoten). Gedragen door Proosten aan een paarsch, door Broeders aan een groen, door Candidaten en Candidandi aan een wit lint met strik.

1791.

403 Eereprijs der Maatschappij tot redding van Drenkelingen, te Amsterdam. *Vervolg* v. L. pl. 76, n°. 792, 186., in goud aan Dr. Overes te 's-Hertogenbosch.

1796.

404 Broodloodje van Boxmeer. *Revue* 2*de* *Serie*, pl. XIII. 9.

z. j.

405 Als voren. *Revue* 2*de* *Serie*, pl. XIII. 7.

z. j.

406 Als voren. *Revue* 2*de* *Serie*, pl. XIII. 8. DULJÉ, *gesch. v. d. voorm. Heerlijkheid Boxmeer.* Dr. HERMANS, *Mengelwerk*, Dl. I, bl. 119.

1797—1807.

407 Eereprijs der Nationale Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij. *Vervolg* v. L. pl. 82, n°. 841. F. C. van Rijckevorsel te 's-Hertogenbosch, in goud, 1806, en H. Berail te St. Michielsgestel, in goud, 1834.

1799.

408 Eenzijdig medaillon op het overlijden van Dr. Jan Ingen-Housz. *Vervolg* v. L. pl. 82, n°. 853. DIRKS *Rep.* IV. 2489.

409 Als voren. *Revue* 1895, bl. 235.

1803.

410 Eerepenning van het Amsterdamsche Koepokinenting-Genootschap. *Vervolg* v. L. pl. 86, n°. 888. F. A. de Klerck 1828, in goud, genees-, heel- en verloskundige te 's-Hertogenbosch van 12 Mei 1817 tot 1875.

411 Penning van betaalde belasting op de honden, te Breda. *Vervolg* v. L. bl. 465, 2[de] noot.
Bestaat ook van 1804.

412 Geciseleerd zilveren penning, door de Waalsche Kerk te Breda vereerd aan Steph. B. Jantson en J. H. Hoeufft. Het daarbij behoorende document is o. a. geteekend door Huibert Dirk Esser, geb. te Rosmalen, 22 Maart 1779, verdronk ongelukkig op 't ijs te Dordrecht, 13 Febr. 1814. DIRKS *Rep.* IV. 2588.

1804.

413 Penning wegens betaalde belasting op de honden, te 's-Hertogenbosch.
Bestaan ook van 1805, 1806 en 1808.
SNOECK, *'s-Hertogenbossche hondenpenningen*, n°. 2.

1805.

414 Gdp. (gegraveerd) op het 325 jarig bestaan van den Blok van de Groote Markt. Berust in het archief van de Godshuizen en de Algemeene Armen te 's-Hertogenbosch. DIRKS *Rep.* IV 2605.

1806.

415 Prijspenning (gegraveerd) van J. F. de Laistre, kostschoolhouder te Ginneken. *Vervolg* v. L. bl. 528, noot 3.

1810.

416 Gdp. op het 25jarig huwelijk van Mr. C. J. W. Nahuijs en J. E Crul, Heer en Vrouwe van Burgst bij Breda. DIRKS *Rep.* IV. 2801.

1812.

417 Kleine zilveren medaille van de Académie Impériale et Royale de Peinture, Sculpture et Architecture te 's-Hertogenbosch. Drie stuks uitgereikt. DIRKS *Rep.* IV. 2841.

1813.

418 Draagpenning met oog en ring, aan een rood, wit, rood lint (kleuren van Breda), door den Souvereinen Vorst van Nederland aan de Officieren der Schutterij te Breda uitgereikt. (20 stuks) DIRKS 14.

419 Als voren, zeer klein model. DIRKS 14[a].

1814.

420 Draagpenning met oog aan een rood, wit, blauw lint, door den Souvereinen Vorst vereerd aan de dappere burgers van 's-Hertogenbosch die den 26 Januari de Franschen hebben helpen verdrijven (gegraveerd). DIRKS 15.

421 Als voren, zeer klein model. DIRKS n°. XLIV.

422 Gdp. Weener Congres. Op dezen penning komen ook de Steden Nijmegen en Breda voor als vredesteden. DIRKS, bl. 42.

1815.

422* Gdp. aan oog (gegraveerd) door M J. F. van Tets, Raad en ontvanger particulier van de Stad Breda, aan de Edele handboogschutterij geschonken ter herinnering aan den slag bij Waterloo, 18 Juni 1815, bij gelegenheid van het Koningschieten der Broederschap St. Sebastiaan te Breda, zilver 140 m.M. Verzameling VAN DEN BOGAERDE.

423 Prijspenning voor de openbare school te Udenhout. Bestaan ook van 1816 tot 1824. DIRKS, 69.

1815—1816.

424 Belooningspenning met Rijkswapen, gesneden door C(ristiaan) v(an) Gemert f(ecit) te 's-Hertogenbosch. DIRKS, bl. 70.

425 Als voren, met (Johannes Franciscus) van Beugen f(ecit) geb. te 's-Hertogenbosch 19 Febr. 1779 † aldaar 29 Nov. 1854. DIRKS, 72.

426 Prijspenning (gegraveerd) van de bizondere school te 's-Hertogenbosch van G. L. de Rochemont,
*a* W. Krul $18\frac{30}{7}16$;
*b* L. C. van der Ven $18\frac{30}{7}16$;
*c* F. F. Wassenaar $18\frac{30}{7}16$.
Dirks, 78.

1817.

427 Prijspenning (gegraveerd) van de openbare school te Oss, gedragen aan een rood, wit, blauw lint met oranje strik. Dirks, 99.

1818.

428 Gdp. op het 5de eeuwfeest der Illustre Lieve Vrouwe Broederschap, te 's-Hertogenbosch. Dirks, 131.

429 Prijspenning van de openbare school te Boxtel, met J. Staal. Dirks, 133.

1820.

430 Gdp. op het overlijden van S. de Jongh van Son, Heer van Raamsdonk. Dirks, 175.

(1824.)

431 Hulpmunt van de Gevangenis te 's-Hertogenbosch, van 50, 25, 10, 5, 1 en 1/2 cent. (twee variëteiten.) *Tijdschrift* 1895, bl. 147.

1825.

432 Draagteeken van de Voetboogschutterij St. George te Breda, aan een groen lint.

433 Eerste eereprijs van de edele confrerie St. George van den Voetboog te Breda, den 22 September 1825 door H. J. Gillemans behaald. DIRKS, 271.

1826.

434 Tweede prijs der tweede klasse van Teekenkunst, van het stedelijk bestuur van Breda aan J. van Hooydonk, 1826, met oog aan een rood, wit lint (gegraveerd). DIRKS, 272.

1827.

435 Gdp. Concordaat tusschen Paus Leo XII en Koning Willem I, met bisschoppelijke mijter van 's-Hertogenbosch. DIRKS, 292.

436 Gdp. van het Schutterscollege te Heusden, door G. C. Bax vereerd als 1ste maal hoofdman (gegraveerd). DIRKS 299.

z. j. (1828).

437 Prijspenning van de Koninklijke School voor nuttige en beeldende kunsten te 's-Hertogenbosch, de Hondt fecit. *Revue* 1894, bl. 520, nº. 6. DIRKS 300.

438 Prijspenning als voren, door C. J. van Praet. DIRKS, bl. 241, noot 1.

439 Prijspenning. Vz. Het/Stedelijk Bestuur/van Breda/aan Chs. Beens/1828/. Kz. Teekenschool/Eerste Prijs/der Sesde Klasse.

Mr. C. C. A. Beens was lid van de 2de Kamer der Staten-Generaal en Kantonrechter te Breda.

1831.

440 Medaille van Verdienste door Koning Willem I vereerd aan Willem Kuijper, voor zijn verdienstelijk gedrag te Bergen-op-Zoom, 29 Maart 1831. DIRKS, 413. *Tijdschrift* 1895. bl. 161. (geslagen in drie grootten).

1832.

441 Gouden eerepenning, vereerd door de stad 's Hertogenbosch aan den beeldhouwer Johannes Antonius van der Ven, geb. te 's Hertogenbosch 1800 † te Mortel, onder Gemert, 12 Juli 1866. DIRKS, 455.

442 Prijspenning van de Kon. School voor nuttige en beeldende kunsten, te 's-Hertogenbosch, voor M. J. van Opstal, als 1ste prijs der figuren, DIRKS, 456.

443 Prijspenning voor de Meloplastische Zangkunst, opgericht in 1832, naderhand Koninklijke Muziekschool. DIRKS, 461.

1833.

444 Medaille. Vz. Het/Stedelijk Bestuur/der/ stad Breda/aan/Charles Beens/1833. Kz. Handteekenkunde/Tweede Prijs/der/Eerste Klasse. DIRKS n°. LXXXIX.

445 Prijspenning van de Stad 's-Hertogenbosch, aan H. van Opstal, Prijs grondbeginselen der figuren 1835 (gegraveerd).

1836.

446 Prijspenning der Koninklijke School voor nuttige en beeldende kunsten te 's-Hertogenbosch, aan B. A. J. Sassen. Vz. De Stad 's-Bosch aan B. A. J. Sassen. Kz. Prijsgrondbeginselen der landschappen 1836, geheel gegraveerd.

Bernard Antonius Josephus Sassen, zoon van den beroemden advocaat Mr. Jan Hendrik Sassen en van Henrica Francisca van der Monde, geb. te 's-Hertogenbosch, 20 Dec. 1819 † te Helmond, 31 Maart 1895; notaris te Geffen, 16 Januari 1858—13 Oct. 1864, notaris te Helmond 13 Oct. 1864—31 Dec. 1894.

447 Gdp. op het 50jarig huwelijk van Gerardus van Houweningen, burgemeester en dijkgraaf te Werkendam en Seijke Kuyck; DIRKS, 518. Stempels berusten

(1893) bij den Heer W. A. van Houweningen van Sprang te Breda.

1837.

448 Prijspenning Kon. School te 's-Hertogenbosch voor M. J. van Opstal, als 1e prijs der antieken. DIRKS, 456a.

449 Gdp. (gegraveerd) vereerd aan J. L. Langguth als 25 jaar commissaris van politie te Bergen-op-Zoom, op 1 Oct. 1837. DIRKS, 530.

z. j. (1838.)

450 Medaille der Brandverzekering-Maatschappij voor het Koninkrijk der Nederlanden, gevestigd te 's-Hertogenbosch. C. van Gemert, fecit. DIRKS, 538.

(1838.)

451 Prijspenning van het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant. DIRKS, 534.

1839

452 Draagmedaille van het gild van St. Jan Baptist te Waalwijk en Besooijen met 1839. *Tijdschrift* III. bl. 110.

453 Als voren, zonder 1839.

1840.

454 Gdp. (gegraveerd) op het 50jarig huwelijk van Jacob van Heusden en W. C. de Bruijn. DIRKS, 562.

455 Draagpenning van het gild van St. Jan te Kaatsheuvel. *Tijdschrift* IV. bl. 132.

1841.

456 Gdp. vereerd door de regeering van Breda aan de leden der eere-wacht bij het eerste bezoek als Koning door Z. M. Willem II aan Breda (gegraveerd door Andries Melort) DIRKS, 584.

1842.

457 Gdp. ter eere van Mgr. Joannes Zwijsen, bij zijne wijding tot Bisschop van Gerra, door Em. Louis. DIRKS, 601.

1843.

458 Gdp. hulde der R. C. van 's-Hertogenbosch aan de Paters Redemptoristen-missie aldaar. DIRKS, 620.

1844.

459 Gdp. op Petrus Hendrickx, als Burgemeester van Alphen (N.-Brt.) 26 Januari 1844.

460 Prijspenning van het legaat van J. H. Hoeufft te Breda. DIRKS, 616.

461 Als voren. Kz. met Hoeuftt. DIRKS, dl. II. bl. 41. noot 1.

462 Prijspenning van de Handboogschutterij „Honos alit arcum," te Tilburg. DIRKS, 634.

463 Als voren. Kz. blank.

1845.

464 Gegraveerde medaille met oog en ring „Vereerd door de (handboog) Societeit St. „Sebastiaan te 's-Bosch aan de overwin- „naars van den 28 Juli 1845." DIRKS, XIX.

465 Gdp. ter herinnering aan de schutters-feesten te 's-Hertogenbosch, door de Societeit de Unie aldaar. DIRKS, 636.

z. j. (1845?)

466 Prijspenning van de Societeit de Unie te 's-Hertogenbosch „afdeeling Muziek."

(1845.)

467 Draagmedaille met oog en ring (gegraveerd) van de handboogschutterij „in 't doel Harmonie," te 's-Hertogenbosch „Aan den regeerenden Koning." DIRKS XVIII.

1846.

468 Gouden penning als „1ste Prijs uitgereikt „aan de Handboogschutterij het Doel „Harmonie te 's-Hertogenbosch, gegeven „door de Societeit de Unie. Nationaal „Concours. 7 Juli 1846." DIRKS, XXI.

469 Medaille met oog en ring „uitgeloofd door „de Societeit de Unie te 's-Hertogenbosch, „behaald door de Handboogschutterij „'t „Doel Harmonie" te 's-Bosch „verjarings- „feest van Z. K. H. Prins Alexander „der Nederlanden. 2 Augustus 1846." DIRKS, XX.

(1848.)

470 Prijspenning? met oog. Vz. Rijkswapen, door Jouvenel. Kz. In eiken- en lauwerkrans gegraveerd „Heusden." DIRKS, 669.

1849.

471 Gdp. op het overlijden van Koning Willem II te Tilburg, 17 Maart 1849. DIRKS, 681.

472 Als voren. DIRKS, 682.

473 Als voren. DIRKS, 683.

474 Als voren. DIRKS, 684.

475 Als voren. DIRKS, 685.

476 Als voren. DIRKS, 685*.

477 Als voren. DIRKS, 686.

478 Als voren. Vz. Konings rechtsgewend hoofd, omschrift in parelrand: Willem II Koning der Ned. G. H. V. L Kz. In het midden eene Gothische W, gedekt door de koninklijke kroon, omschrift in parelrand × geboren 6 Dec. 1792 × overleden 17 Maart 1840. (sic.) Koper verguld gr. 19.5 m.M. Verzameling ZWIERZINA.

1850.

479 Gdp. op de maskerade der studenten te Leiden, bij het 275 jarig bestaan der Hoogeschool, intocht van Prins Frederik Hendrik in 's-Hertogenbosch 1629. DIRKS, 706.

1852.

480 Draagpenning met oog en ring, aan een rood, zwart, wit, rood lint, kleuren der stad, van het Kon. Scherpschuttersgilde „Vincit concordia fratrum" te 's-Hertogenbosch, vervaardigd door C(ristiaan) v(an) G(emert). DIRKS, 725.

481 Gdp. op het herstel der Bisschoppelijke hierarchie in Nederland met „Bisschop Buscoduc, Bredan" DIRKS, 739. Hierbij behoort de brochure *„De gedenkpenning „van het herstel der Bisschoppelijke „hierarchie in Nederland."* Gedrukt bij C. L. VAN LANGENHUIJZEN.

1853.

482 Gdp. ter gedachtenis van het terugbrengen van het Onze Lieve Vrouwebeeld uit Brussel naar de St. Janskerk te 's-Hertogenbosch. DIRKS, 752.

483 Religieus draagpenninkje. DIRKS, 753

484 Als voren. DIRKS, 754.

485 Als voren. DIRKS, 755.

486 Als voren. Kz. Dit/wonderbeeld/van 1629 te/Brussel bewaard/en hersteld/in $18\frac{27}{12}53$.

487 Als voren. Vz. O. L. Vr. met het Kindeke, omschrift: Lieve Vrouw van 's Bosch ontvoerd, onder: 1629. Kz. De Sint-Janskerk, daaromheen: Herkregen op S. Jan Evangel(ist). onder: 1853.

488 Als voren. Vz zonder Maria. Omschrift: × O: L: Vrouw van 's Bosch × Bid voor ons. Kz. Dit/wonderbeeld/van 1629 te /Brussel bewaard/is hersteld/× in ×/$18\frac{27}{12}53$/.

488* Als voren. Vz. Omschrift: × O: L: Vrouw van 's-Bosch × Kz. Dit/vonderbeeld/van 1629 te/Brussel bewaard/is hersteld/× in ×/ $18\frac{27}{12}53$

z. j. (1853.)

489 Als voren. *Tijdschrift* III. bl. 255*a*.

490 Als voren. *Tijdschrift* III. bl. 255*b*.

491 Als voren. *Tijdschrift* III. bl. 255*c*.

492 Als voren. *Tijdschrift* III. bl. 255*d*.

1854.

493 Gdp. op Goswin Joseph Aug. Baron de Stassart, oud-Prefect van de Monden van de Maas. DIRKS, *Rep.* 2793.

z. j.

494 Ovale penning met oog en ring der „Ver„eeniging van H. H. Harten, parochie „St. Catharina, 's-Bosch."

z. j.

495 Religieuse draagpenning van het H. Bloed te Boxmeer. *Tijdschrift* II. 154, n°. 1.

496 Als voren *Tijdschrift* II. 154, n°. 2.

497 Als voren. *Tijdschrift* II. 154, n°. 3.

z. j.

498 Burgemeesterspenning met oog en ring. Vz. Rijkswapen. DIRKS, 70. Kz. Tusschen eikentakken door linten samengebonden, het gegraveerde wapen der gemeente Zevenbergen.

1855.

499 Gdp. op de zware overstroomingen in Noord-Brabant, door den graveur Asscher. DIRKS, 765.

500 Gdp. op het X[e] Nederl. landhuishoudkundig Congres. Würden f. Brussel. DIRKS, 769.

501 Gdp. tentoonstelling bij die gelegenheid aan Jonkheer de la Court te Middelbeers (gegraveerd) Jonkh[r] Mr. Leopoldus Josephus Arnoldus de la Court, geb. te 's-Bosch, 19 April 1807 † aldaar 28 Dec. 1865.

1856.

502 Zilveren Paluren van het College van Oude Schutters van St. Joris en der jonge Colvenieren te Heusden, te dragen aan een geel en rood lint. GERLACH, *Gesch. van het Collegie*, pl. LVII. bl. 153.

503 Gdp. aan het Scherpschuttersgild van St. Blasius te Heusden, door het Collegie van Oude Schutters. GERLACH, bl. 36.

1857.

504 Gdp. op de 50jarige trouwe plichtsbetrachting door de Noord-Brabantsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid te 's-Hertogenbosch aan A. A. le Blanc aldaar. DIRKS, 787.

505 Als voren, aan J. Spiesz aldaar. DIRKS, 788.

506 Gdp. aan J. Spiesz, door patroons en gezellen der boekdruk- en binderijen te 's-Hertogenbosch bij gelegenheid zijner 50jarige dienst aan de drukkerij. DIRKS, XXV.

507 Gdp. op de eerste Provinciale tentoonstelling van Nijverheid te 's-Hertogenbosch. 1857. DIRKS, 786.

508 Gdp. op het 500jarig jubilé van het Collegie van Oude Schutters te Heusden, door J. A. Gerlach Jr. GERLACH, pl. LVI.

(18..?)

509 Prijspenning der muziekschool te 's-Hertogenbosch (gegraveerd).

(185.)

510 Prijspenning van het gymnasium te 's-Hertogenbosch (gegraveerd).

1858.

511 Gdp. op de meerderjarigheid van den Prins van Oranje. Kz. Met het wapen van Noord-Brabant. DIRKS, 810.

1859.

512 Gdp. door de Stad 's-Hertogenbosch vereerd aan Prosper Cuijpers van Veldhoven voor zijn werk „Documents pour „servir à l'histoire religieux du XVI^me^ „siècle dans le Brabant Septentrional" (1566—1570). DIRKS, 819.

z. j. (omstreeks 1859.)

513 Draagmedaille van het H. Bloed te Boxtel. *Tijdschrift* II. bl. 49.

(*Wordt vervolgd.*)

## Iets over een gildepenning van de scheeps-timmerlieden te Zierikzee.

Al kan de provincie Zeeland er zich niet op beroemen, dat op haar bodem stempelsnijders als een VAN ABEELE, een MULLER, of anderen van den eersten rang, het levenslicht hebben aanschouwd, men mag haar de eer niet ont-houden, van een open en kunstvaardig oog te hebben gehad voor de stukken, die in haar munthuis zijn geslagen.

De Zeeuwsche munten, gedenk- en legpen-ningen zijn dan ook meestal zeer fraai, zoowel wat uitvoering als wat artistieke opvatting betreft.

Geen wonder, dat bij zulk een goed voor-beeld, de Middelburgsche gildebroeders zich eveneens beijverden, de penningen, die zij voor het bijeenroepen der broeders tot verga-deringen, begrafenissen, enz. gebruikten, naar

een artistiek model te doen vervaardigen. Jammer genoeg kan men dit niet zeggen van de gildepenningen, die in Zeelands tweede hoofdstad, het aloude Zierikzee zijn gemaakt.

Dit zijn meestal gegoten looden, of wel gegraveerde geelkoperen penningen van weinig kunstwaarde, waarvan zelfs het type niet altijd oorspronkelijk was. Zoo zijn bijv. de penningen van de timmerlieden en van de kuipers grootendeels aan die van Middelburg ontleend.

In deze bijdrage wensch ik een in mijn bezit gekomen penning te beschrijven, van het scheepstimmerlieden- of St. Toelooversgilde aldaar, welke tot nu toe onbekend was. (Zie pl. III).

De voorzijde heeft slechts een in acht regels gegraveerd opschrift:

Dh$^{r}$, — Hend$^{r}$, Dillinck, — oúd Burg$^{m}$ overdeken — Ad$^{r}$, p$^{r}$, Eeúwig$^{r}$, Deken. — J P P B, — C M S, M F B — ommeḡ, st L G, — A 1698.

De keerzijde vertoont een in aanbouw zijnd schip in een omheining; daarachter een stroomend water. 1) Op den voorgrond is een man

1) Men treft dezelfde voorstelling als op dezen penning, ook aan op twee oude schilderijtjes, afkomstig van het scheepstimmerliedengilde te Zierikzee. Deze waren in 1870, op de tentoonstelling van Zeeuwsche oud- en merkwaardigheden, ingezonden door den toenmaligen eigenaar, den heer Mr. J. P. N. Ermerins.

bezig een plank te betimmeren, terwijl zich op zijde van het schip een vuurpot bevindt.

Bovenaan het gildenummer 6.

Rond, geel koper, gegraveerd.

Er is weinig van dit gild bekend, 1) dat toch aanzienlijk moet zijn geweest, omdat ten allen tijde in Zierikzee vele schepen zijn gebouwd.

Reeds in de 13e eeuw was men daarmede begonnen.

Toen nu de stad in aanzien, en haar handel in uitgebreidheid toenam, vermeerderde tegelijkertijd het aantal schepen, dat op de stadswerven werd aangebouwd.

Zoo las ik bijv. dat in 1454 (lees 1477) 2) tijdens een zwaren storm, zoovele Zierikzeesche schepen werden vernield, dat daardoor in één nacht 500 vrouwen weduwen werden.

Voor dit welvarende gilde nu, arresteerde de Raad in 1541 een ordonnantie, terwijl het

---

1) De voornaamste mededeelingen over het St. Toelooversgild dank ik den heer P. D. DE VOS te Zierikzee, die mij reeds herhaaldelijk belangrijk inlichtte.

2) Volgens den heer DE VOS wordt het jaar 1454 verkeerdelijk opgegeven, en meent deze geschiedkundige, dat hier waarschijnlijk de storm van 27 September 1477 zal zijn bedoeld. De toren te Zierikzee werd in 1454 gefondeerd, en het staken van den bouw wordt voornamelijk aan den bovenvermelden storm toegeschreven, toen 500 vrouwen weduwen werden. Het ligt voor de hand, zegt de heer DE VOS, dat het bouwgevaarte onmogelijk in hetzelfde jaar van de fondeering tot de tegenwoordige hoogte zou zijn gebracht. z. i. is het stormjaar, 1477.

later, in 1597, een nieuwen gildebrief verkreeg. Daar de oude boeken uit dien tijd in het Zierikzeesch archief ontbreken, valt er weinig meer van te zeggen.

De overdeken en oud-burgemeester HENDRIK DILLINCK, werd den 26 April 1639 te Zierikzee geboren en is aldaar in 1708 gestorven.

Behalve herhaalde malen burgemeester, was hij er bovendien notaris en daarna schepen.

In 1697 benoemde de stedelijke raad hem tot overdeken van het scheepstimmerliedengilde en in die qualiteit volgde hij den overleden overdeken PIETER HAIJMAN op, terwijl HENDRIK DILLINCK op zijn beurt, in 1710, door JOHAN STAMPERIUS als overdeken is opgevolgd.

Van den op onzen penning vermelden deken, ADRIAAN PIETERSE EEUWIGRIJCKE — de naam is op den penning verkort — valt niets bijzonders mede te deelen, evenmin is het mij mogen gelukken de namen der ommegangers aan te vullen.

Onder de 39 zegels van de Zierikzeesche gilden, hangende aan het beroemde charter van 1425, waarbij de gilden zich verbinden om de privilegiën der stad te handhaven, komt dat van de scheepstimmerlieden ook reeds voor. Het omschrift om het zegel is niet meer leesbaar, maar in het midden zijn

nog een roer en een scheepsboor, waarboven een takje, zichtbaar.

In de ST. LIEVENS-monsterkerk hadden de scheepstimmerlieden, even als de overige gilden, een eigen kapel, en wel de eerste, die gelegen was aan de zuidzijde van het koor. Omstreeks 1545 werd in die kapel, op kosten van het gild, een nieuw glasraam gemaakt.

De naam ST. TOELOVER, ST. TOEVERLOVE of ook wel ST. TOELOOPER, komt als zoodanig in geen enkele lijst van heiligen voor. Het moet dus een verbastering van het een of andere woord zijn. Mogelijk komt het af van ST. OLAUS of OLOF, den Deenschen heilige, die de Zierikzeeënaars bij hunne veelvuldige reizen naar het hooge Noorden 1) reeds in het midden der 14e eeuw, zonder twijfel hebben leeren kennen.

Ook in Amsterdam en in Deventer hadden de leden van het Buitenlandsvaardersgild den heiligen OLOF tot schutspatroon. In eerstge-

---

1) „Daar wordt door de kooplieden dezer stad Zierikzee, en dat „wonder is, de eenigste in de Republiek, een groote negote in zee- „kreeften gedreven. Ik reken dat er tegenwoordig dertien kreeft- „haalders zijn of scheepen die 's jaarlijks na Noorwegen en Zweden „kreeften vaaren.

„Elk schip doet doorgaens vier reizen en zij brengen door mal- „kander elken reis 12000 kreeften mede, 't welk een getal van 626000 „kreeften uitmaakt, die met deze scheepen jaarlijks aangebragt en „na de naburige provintiën, inzonderheid Holland en Braband, ver- „zonden worden."

BASTER, *Natuurkundige Uitspanningen II*, blz. 21.

noemde stad vond men de St. Olofskapel, later de Oudezijdskapel, bij de St. Olofspoort op het einde der Warmoesstraat. DIRKS 1) vermeldt verder dat deze werd gesticht „den vreemden coopman ten gerieve" ter eere van den Koning van Denemarken, ST. OLOF, die in 1028 gestorven is.

ST. OLOF, of SINT OLOVE, zooals de zeelui in hun slepende wijze van spreken, dit woord wel zullen uitgesproken hebben, kan gemakkelijk in SINTOELOVE en daarna in de andere variëteiten van dit woord verbasterd zijn.

Op dit oogenblik is nog slechts één scheepstimmerwerf in Zierikzee in werking, de overige zijn een voor een te niet gegaan.

Het laatst nog in 1893, toen een in 1693 gestichte werf, na een tweehonderdjarig bestaan in een boerderij werd veranderd.

Twee andere scheepstimmerwerven lagen in 1847 buiten de stad, tegenover den kunstmatigen heuvel, de Zelke genaamd, die geheel uit verbrande darink, derrieasch bestond, een herinnering aan de vroeger zoo vermaarde Selnering of Darrinkdelven.

Deze asch heeft jaren lang aan de stad veel voordeel verschaft, daar ze door de glasblazers werd opgekocht.

---

1) Mr. J. DIRKS, *Noord-Ned. gildepenningen*, *I*, blz. 26.

Deze bron van inkomsten voor de stedelijke kas is echter in 1894 voor goed uitgeput.

Juist met het oog op het langzamerhand verdwijnen van al wat op den scheepsbouw te Zierikzee betrekking had, mag het dubbel welkom zijn, dat de gildepenning van de scheepstimmerlieden nog dezer dagen is teruggevonden en in eene verzameling wordt bewaard.

M. DE MAN.

---

**Beschrijving der Medailles sedert 23 November 1890 tot 1 Januari 1897 geslagen aan de Kon. Fabriek van Zilverwerken, firma C. J. Begeer te Utrecht.**

(*Vervolg van blz.* 151.)

---

52. (1893).

Adrespenning van C. J. Begeer.

Vz. als de Kz. van n°. 50.

Kz. Mat schild in fraaien rand omgeven door eiken- en lauwertakken.

Brons, gr. 47 m.M. Coll. Z.

53. 1893. 15 Juli.

Vijftigjarig bestaan der firma de Bont en Leijten te Amsterdam.

Vz. In samengestrikte eiken- en lauwertakken het op een gekroonden hermelijnen mantel rustende alliantiewapen van Nederland en Waldeck Pyrmont, waaronder: BEGEER UTRECHT

*Omschrift:* *KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE FABRIEK VAN SUIKERWERKEN CHOCOLADE EN LIKEUREN

Kz. In het gladde veld, tusschen twee saamgestrikte lauwertakken:

1843
15 JULI
1893

*Omschrift* op matten rand.

DE BONT & LEIJTEN
AMSTERDAM

Aluminium 47 m.M. Coll. Z.

54. 1893. 19 Juli.

Zwemwedstrijd te Breukelen.

Vz Het geslachtswapen van Dudok de Wit met helm en lambrequins, daaronder: BEGEER

*Omschrift:* AANGEBODEN DOOR L. C. DUDOK DE WIT

Kz. Glad veld, *omschrift:*

ZWEMWEDSTRIJD BREUKELEN
19 JULI 1893

Brons, met oog en ring, gr. 23 m.M.

55. 1893. 5—7 Augustus.

Vijf en twintigjarig bestaan van het Nederlandsch Gymnastiek-Verbond.

Vz. Gekroonde Nederlandsche leeuw met zwaard en pijlbundel, daaronder: BEGEER

*Omschrift* op matten rand:

NEDERLANDSCH GYMNASTIEK-VERBOND



Kz. Het door de keizerlijke kroon gedekte wapen van Amsterdam tusschen de jaartallen: 1868 en 1893, in versierden rand.

*Omschrift* op matten rand binnen een parelcirkel: * XXV JARIG BESTAAN VAN HET VERBOND. UITVOERING TE AMSTERDAM 5—7 AUGUSTUS 1893

Brons, gr 53 m.M. Coll. Z.

56. 1893. Augustus—Oktober.

Tentoonstelling te Batavia.

Vz. Links gewende buste van Koningin Wilhelmina in parelrand.

*Omschrift* in parelrand:

WILHELMINA KONINGIN DER NEDERLANDEN

Beneden: BEGEER * UTRECHT

Kz. Op een groep van: kist, aanbeeld, anker, raderen, vat en ploeg, rust het wapen van Batavia, waarboven de links zwevende Faam met bazuin en palmtak. Links door bloemranken omgeven, een gezicht op het hoofdgebouw, rechts spoortrein en schepen, boven op een lint: TENTOONSTELLING BATAVIA 1893 in parelrand.

Goudbrons 47 m.M. Coll. Z.

57—58. Als voren.

Adrespenningen van C. J. Begeer.

57. Vz. Als de Vz. van de vorigen.
58. Vz. als de Kz. van de vorigen.

57 en 58. Kzn. Als de Kz. van n°. 50. Beiden in Coll. Z. in goudbrons en aluminium.

59. 1893. 31 Augustus.
Verplaatsing der koffiebranderij en theehandel van N. Bonten te Dordrecht.

Vz. als n°. 56 (portret der koningin).
Kz. STOOMKOFFIEBRANDERIJ
N. BONTEN
THEEHANDEL OPGERICHT 1820
DORDRECHT
een koffietak
OP 31 AUG. 1893.
VERPLAATST
NAAR HET SCHEFFERSPLEIN

Brons en aluminium gr. 47 m.M. Coll. Z.

60. 1893. 1—10 Oktober.
Fotografietentoonstelling te Utrecht.

Vz. Geheel gelijk n°. 39.
Kz. *Omschrift*, boven:
INTERNATIONALE TENTOONSTELLING
In het veld in fraaien rand:
TOT
BEVORDERING
DER
FOTOGRAFIE
PRIJS
AFD.
Vervolg *omschrift*, onder:
. 1—10 OCTOBER 1893 .
Brons, gr. 47 m.M. Coll. Z.

61. 1893.

Tentoonstelling Pasoeroean.

Vz. Genius met palmtak in de linker en lauwerkrans in de opgeheven rechterhand, zwevende boven een indisch landschap, links kokospalm, tandrad, aanbeeld en hamer, palet met penseelen, rechts waaierpalm en andere planten, vischnet en indische vruchten; op den achtergrond machinerieën.

Kz. Binnen een eiken- en lauwerkrans het *opschrift:*



TENTOONSTELLING

PASOEROEAN

1893



Ter zijden onder de krans: BEGEER UTRECHT

Goudbrons, gr. 53 m.M. Coll. Z.

62. 1893.

Tentoonstelling van Nationale Nijverheid te Winschoten.

Vz. Een vrijwel misteekende naakte man met driehoekig gelaat, stookt een oven op met steenkolen, die meer op appelen gelijken.

(Het reclamebillet der tentoonstelling vertoonde dezelfde onmogelijke voorstelling.)

Kz. *Omschrift:*

TENTOONSTELLING

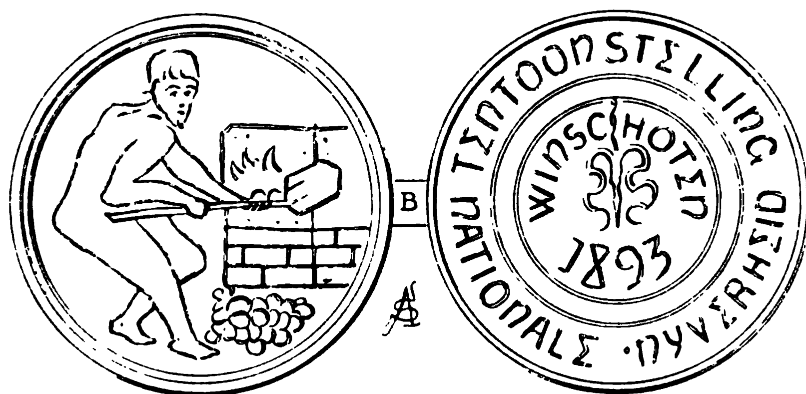
NATIONALE · NIJVERHEID

In het veld, binnen 2 vrij onzuiver getrokken dubbele cirkels, om een foeileelijk ornament:

WINSCHOTEN
1893

**Ter verduidelijking, daar geen dergelijke wanstaltige letters in de drukkerij te vinden waren, voegen wij eene afbeelding dezer medaille hierbij; die gelukkig ook door den vervaardiger zelf afschuwelijk leelijk wordt gevonden.**

Brons, gegraveerd, gr. 50 m.M. Coll. Z.




63. 1893.

Ter eere van Mr. Tobias Michaël Carel Asser, hoogleeraar te Amsterdam.

Vz. Zijn linksgewend borstbeeld in toga, met het commandeurskruis van den Nederlandschen leeuw.

*Omschrift:* M[R] T. M. C. ASSER

Ter zijde links: L. JÜNGER
SCULPS.
1893

Alles omgeven door een parelrand.

Kz. In een lauwerkrans:

KENNIS
VERNUFT
ARBEID

Onder de krans: BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 66 m.M. Coll. Z.

64. 1893.

Schietwedstrijd den Haag.

Vz. Als n°. 13.

Kz. Het een weinig rechts gewende borstbeeld van Jan Pieterszoon Coen.

Daaronder: J. Pz. COEN

*Omschrift:* IVE NAT. SCHIETWEDSTRIJD DEN HAAG 1893 ROZENPRIJS AFSTAND 250 M.

Brons, gr. 38 m.M.

65. 1893.

Prijspenning van de Rotterdamsche Cricket- en Footbal-Club „Rapiditas" te Rotterdam.

Vz. *Omschrift:* · R. C. & F. C. RAPIDITAS ·
KAMPIOEN 2E KLASSE

*Opschrift*
✻
1893—1894
✻

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans.

Brons, met oog en ring, gr. 28 m.M.

66. 1893.

Prijspenning der Vereen. tot bev. van het Vreemdelingenverkeer te Amsterdam.

Vz. Het door de keizerskroon gedekte wapen van Amsterdam, daaronder lauwer- en palmtak. Links lokomotief, rechts voorsteven van een stoomschip, alles in parelcirkel.

*Omschrift* op matten rand:

* VEREENIGING TOT BEVORDERING VAN HET VREEMDELINGENVERKEER

Kz, Schild in versierden rand omgeven door eiken- en lauwertakken.

Rechts ter zijde: B.(egeer) U.(trecht)

Brons, gr 47 m.M. Coll. Z.

67. 1894. 29 Januari.

Vijf- en twintigjarig bestaan van de Broederschap der H. Familie te Roosendaal.

Vz. De gekroonde initialen J.(ezus) M.(aria) J.(ozef), daaronder 1869—1894, alles omgeven door twee saamgestrikte lauwertakken.

Kz. In eiken- en lauwerkrans:

TER
HERINNERING
AAN UW ZILVEREN
OPDRACHTSJUBILÉ
IN DE BROEDERSCHAP
DER H. FAMILIE TE
ROOSENDAAL

Brons, gr. 41 m.M.

In zilver door Mgr. Wulfingh, bisschop van Suriname, na de kerkelijke viering van het feest in de kerk der Paters Redemptoristen, aan elk der oprichters vereerd. (Prov. Noord-Brabantsche en 's Hertogenbossche courant 1894 n°. 26.)

## 68. 1894. 12 April.

## Inwijding van het nieuwe Universiteitsgebouw te Utrecht.

Vz. Gezicht in vogelvlucht van af den Domtoren op de Universiteitsgebouwen en den gerestaureerden kruisgang; op den voorgrond het standbeeld voor graaf Jan van Nassau.

Op den muur van den kruisgang staat:

A° DI
MDCXXXVI — MDCCCLXXXVI

Kz. Van klimopranken doorslingerd:

DE SENAAT
DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT
AAN
PROVINCIE STAD
EN
BURGERIJ
12 APRIL 1894
BEGEER

Goudbrons, gr. 58 1/2 m.M. Coll. Z.

(Afgebeeld in Eigen Haard 1894, blz. 235.)

Door den akademischen Senaat in zilver aangeboden aan H. M. de Koningin, de Provincie en de gemeente Utrecht, in brons aan den Kommissaris der Koningin, Gedeputeerde Staten, de leden van den gemeenteraad en van de kommissie uit de burgerij, die de feestgave bijeenbracht.

69. 1894. 31 Mei.

Opening van de nieuwe beurs en fruithal op het Vreeburg te Utrecht.

Vz. Gezicht op de voorzijde van het gebouw met het onderschrift:

BEURS EN FRUITHAL TE UTRECHT

Kz. Een langwerpig vierkant schild met afgeronde hoeken, in versierden rand, de hoeken gevormd door vruchten, boven: het wapenschild der stad Utrecht, onder: medaillon en drietand, merkuriusstaf en geldbuidel.

*Opschriften:*

| | |
|---|---|
| BOUW BEGONNEN | GEOPEND |
| 24 MAART 1892 | 31 MEI 1894 |
| BOUWMEESTER | BURGEMEESTER |
| F. J. NIEUWENHUIS | B. REIGER |

Beneden: BEGEER

Brons, rechthoekig, 83 bij 31 m.M. Coll. Z.

70. 1894. 31 Augustus.

Veertiende verjaardag der Koningin
te Andwerpen gevierd.

Vz. Als n°. 56.

Kz. De gekroonde wapenschilden van Nederland en Andwerpen, omgeven door saamgestrikte lauwertakken, daarboven: 1894.

*Omschrift:*

DE 14e VERJARING VAN NEDERLAND'S KONINGIN
TE ANTWERPEN GEVIERD

Goudbrons, 47 m.M. Coll. Z.

71. 1894 31 Augustus.

Festival te Amsterdam, ter gelegenheid van
de 14e verjaardag van de Koningin.

Vz. Linksgewend borstbeeld van H. M. de Koningin.

*Omschrift* binnen een parelcirkel:

WILHELMINA KONINGIN DER NED.

Kz. In lauwerkrans:

FESTIVAL
AMSTELS
FANFARE-CORPS
31 AUGUSTUS
1894

*Omschrift* in stippelrand:

*VEREENIGING TOT VEREDELING VAN HET VOLKSVERMAAK TE AMSTERDAM.

Brons, gr. 32 m.M.

72. Alsvoor.

Vz. Het gekroonde wapenschild van Amsterdam, *omschrift:*

AMSTEL'S FANFARECORPS

Kz. *Opschrift:*

*
FESTIVAL
31 AUGUSTUS
1894
*

Brons, gr. 25 m.M.

73. 1894. Juli—November.

Lombokmedaille.

(2 grootten)

Door mij beschreven in de 1e afl. van den 5en jaargang van het *Tijdschrift blz.* 48.

Beide Coll. Z.

74. 1894.

Prijspenning van de Wielerwegwedstrijd te Oisterwijk.

Door Jhr. M. A. S(noeck) beschreven in de 2e afl. van den 4en jaargang van het *Tijdschrift, blz.* 127, (N.B. De initialen zijn *niet* W. R. B. doch B. W. V., volgens mededeeling van den heer Begeer, „Brabantsche Wielerwegwedstrijd-Vereeniging.")

75. 1894. 4—7 Oktober.

Gymnastiekfeesten te Utrecht.

Vz. Het gekroonde wapen der gemeente Utrecht, met twee leeuwen als schildhouders, rustende op een ornament.

Kz. *Omschrift:*

GYMNASTIEK- EN SCHERMVEREENIGING ATTILA
UTRECHT

In het veld, in een lauwer- en eikenkrans:

★
1E LUSTRUM
UITVOERINGEN
MET
NAT. WEDSTRIJD
4—7 OCTOBER
1894

Brons, met oog en ring, gr. 47 m.M.

76. 1894.

Prijspenning van de Voedingstentoonstelling te Amsterdam.

Vz. Linksgewend borstbeeld der Koningin, rechts ter zijde: BEGEER

*Omschrift:* binnen een parelrand:

WILHELMINA KONINGIN DER NEDERLANDEN.

Kz. Glad veld omgeven door een lauwerkrans. *omschrift* op matten rand binnen een parelcirkel:

VOEDINGSTENTOONSTELLING
❁ AMSTERDAM ❁

Brons, gr. 59 m.M.

77. 1894.

Bakkerijtentoonstelling te Amsterdam.
Prijspenning.

Vz. De op een gekroonden hermelijnen man-

tel rustende wapens van Nederland en Waldeck-Pyrmont, gedekt door de koninklijke kroon met twee leeuwen (links gekroond, rechts ongekroond) als schildhouders, staande op een ornament, waardoor zich een lint slingert met in microscopische letters de spreuken: „Je maintiendrai" en „Palma sub pondere crescit," daaronder: BEGEER

*Omschrift:* H. M. DE KONINGIN REGENTES BESCHERMVROUW

Kz. Glad veld omgeven door een krans van korenaren, klaprozen en korenbloemen.

*Omschrift:*

INTERNAT. BAKKERIJTENTOONSTELLING
· AMSTERDAM 1894 ·

Brons, gr. 47 m.M. Coll. Z.

78. 1894.

Fotografietentoonstelling te Arnhem
Prijspenning.

Vz. Het gekroonde wapen van Gelderland met twee leeuwen als schildhouders, rustende op een ornament; *omschrift:*

GELDERSCHE AMATEUR-FOTOGRAFEN VEREENIGING
· ARNHEM ·

Kz. In versierden rand onder in het veld:

PRIJS
AFD.

*Omschrift* op matten rand:

INTERNATIONALE FOTOGRAFIE TENTOONSTELLING

BEGEER ARNHEM 1894 UTRECHT

Brons, gr. 47 m.M.

79. 1894.

Tentoonstelling te Liverpool.

Vz. Boven een schild in barocstijl zweeft de faam, blazende op een in de linkerhand gehouden bazuin, in de rechterhand een palmtak houdende, links bloemguirlande en baal, rechts anker, aanbeeld, tandrad, ploeg, lokomotief en schip, ter zijde: BEGEER UTRECHT

*Omschrift:* INDUSTRY, TRADE AND FINE ARTS ★ LIVERPOOL 1894 ★

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans.

Brons verguld, gr. 53 m.M.

80. 1894.

Inter Academiaal Schietconcours te Rotterdam.

A. Prijspenning.

Vz. Een op twee geweren en sautoir rustende schijf, omgeven door de van eiken-, lauwertakken en ornamenten omslingerde, gekroonde wapenschilden der gemeenten: Leiden, Utrecht, Delft, Groningen en Amsterdam.

Kz. *Omschrift:* ⋆ INTER ACADEMIAAL SCHIETCONCOURS

*Opschrift:* KORPSPRIJS
ROTTERDAM
1894

Brons, gr. 32 m.M.

B. Herinneringsmedaille.

Geheel als de vorige, doch zonder het woord korpsprijs op de Kz.

Brons, met oog en ring, gr. 19 m.M.

81. 1894.

Prijspenning van de Zwolsche Zeil- en Roeivereeniging.

Vz. Het Zwolsche wapen, rustende op een anker en twee giekriemen en sautoir, daaronder: STELTMAN

*Omschrift:* ★ZWOLSCHE ZEIL- EN ROEIVEREENIGING

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwer- en eikenkrans.

Brons, gr. 25 m.M.

82. 1894.

Prijspenning der Haarlemsche Lawn-Tennis Club.

Vz. Gekroond Clubwapen waarboven een bladerlooze boom. (Links drie boven elkaar geplaatste ballen op zilver veld, rechts bat op blauw veld)

*Omschrift* op matten rand:

✱HAARLEMSCHE✱LAWN-TENNIS✱CLUB✱

Kz. Schild in fraaien rand, omgeven door eiken-, palm- en lauwertak, ter zijde rechts B.(egeer) U.(trecht.)

Brons, gr. 28 m.M.

83. 1894.

Prijspenning biljartconcours, Restaurant Köcke te Haarlem.

Vz. Tusschen twee saamgebonden opstaande queue's, drie op elkaar geplaatste biljartballen.

*Omschrift:* RESTAURANT KÖCKE
HAARLEM

Kz. Schild in fraaien rand, omgeven door eiken-, palm- en lauwertak, rechts ter zijde: B.(egeer) U.(trecht)

Brons, gr. 25 m.M.

84. 1894

Prijspenning der IJsvereeniging „Gelria" te Wageningen.

Vz. *Omschrift* (boven): IJSVEREENIGING
in het veld: *GELRIA*
*Omschrift* (onder): WAGENINGEN

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans.

Brons, gr. 29 m.M.

85. 1894.

Prijspenning der Vereeniging „Nos jungunt Rosae."

Vz. Tusschen twee saamgestrikte rozentakken:

NOS
JUNGUNT
ROSAE

Beneden: BEGEER

Kz. Glad veld, omgeven door twee saamgestrikte lauwertakken.

Beneden: BEGEER UTRECHT.

Brons, gr. 47 m.M.

86. 1894.

Prijspenning der ver. „Ornithophilia" te Utrecht.

Vz. Het gekroonde wapen der gemeente Utrecht met twee leeuwen als schildhouders, rustende op een ornament, *omschrift:*

UTRECHTSCHE VEREEN. TER BEV. DER LIEFH.
VOOR PLUIMGEDIERTE
„ORNITOPHILIA"

Kz. Langwerpig vierkante matte plaat, rustende op saamgebonden takken met bladeren en bessen, rondom zitten en vliegen zeven vogeltjes, beneden:

BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 40 m.M. Coll. Z.

87. 1894.

Belooningsmedaille van den Nederlandsche(n) Hotelhoudersbond.

Vz. *Omschrift:* ★NEDERLANDSCHE★
HOTELHOUDERSBOND

In het veld: VOOR
TROUWE
PLICHTS
BETRACHTING



Kz. Glad veld omgeven door een lauwer- en eikenkrans.

Brons, met oog en ring, gr. 25 m.M.

88. 1894.

Prijspenning der afd. Weesper-Carspel der Hollandsche Maatschappij van Landbouw.

Vz. *Omschrift:* HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN LANDBOUW.

*Opschrift:*
*
AFDEELING
WEESPER
CARSPEL
*

Kz. Fraai versierd schild omgeven door eiken-, palm- en lauwertakken.

Brons, gr. 52 m.M.

89. 1894.

Levensverzekeringmaatschappij „Utrecht."

Vz. Een engel met palmtak in de rechterhand, links de face staande, wijst met de linkerhand op de woorden:

LEVENSVERZEKERING
„UTRECHT"

geplaatst boven eene opgaande zon; aan hare voeten knielt eene vrouw in rouwgewaad, met de handen op de schouders van twee voor haar staande meisjes rustende, alle drie van achteren gezien, rechts korenveld, links struikgewas.

Kz. Mat rechthoekig schild in fraaien rand, omgeven door een lauwertak, links ter zijde: BEGEER

Brons, gr. 35 m.M.

Wordt in zilver voor 25 en in goud voor 40-jarigen dienst aan de beambten uitgereikt.

90. 1894.

Prijspenning van de Twentsche Pluimvee-Club.

Vz. Kip en haan in versierden boog.

*Omschrift* op matten rand:

❁ TWENTSCHE ❁
PLUIMVEE-CLUB

Kz. Glad veld, omgeven door korenhalmen en korenbloemen, onder postduif en kropper.

Brons, gr. 40 m.M. Coll. Z.

91. 1894.

Prijspenning der vereeniging „Nijmegen Vooruit."

Vz. De Kronenburgertoren, waartegen het door de keizerlijke kroon gedekte wapenschild van Nijmegen is aangebracht; op den achtergrond muur met kanteelen, waarboven de zon opkomt.

*Omschrift* op twee linten, boven:

VEREENIGING T. BEVORDERING
VREEMDELINGENVERKEER

onder:

NIJMEGEN VOORUIT

Kz. Glad veld, in versierden rand.

Beneden: BEGEER UTRECHT (gothische letters).

Brons, ellipsvormig, hoog 64, breed 37 m.M.
Coll. Z.

92. 1894.

Prijspenning der Zwemvereeniging het „Y" te Amsterdam.

Vz. Wapperende vlag aan stok, op de vlag de letter: Y, daaronder: BEGEER
*Omschrift:* ZWEMVEREENIGING „HET Y"

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans.

Brons, met oog en ring, gr. 29 m.M.

93. 1895. 1 Februari.

Vijf-en-twintigjarig bestaan van „het Nieuws van den Dag"

Vz. Een bekranste pers, waarop eene antieke brandende lamp hare stralen schiet, daaronder ovaal medaillon met Minervabuste, omgeven door diverse in eene drukkerij voorkomende utensiliën.

Links samengestrikt zwaard, drietand en

lauwertak, daaronder een anker met kabel, rechts lauwertak en mercuriusstaf en sautoir daaronder tandrad.

*Omschrift:* VENNOOTSCHAP DE KLEINE COURANT
1870 1. FEBRUARI 1895

Kz. Veld omgeven door een lauwertak, waaronder rechts ter zijde: BEGEER

*Omschrift:* ✥ REDACTIE ✥ ADMINISTRATIE ✥ DRUKKERIJ ✥ PERSONEEL

Deze medaille werd aan zes heeren of hunne erven aangeboden, ze bestaat alzoo met in het veld de navolgende opschriften:

1. AAN
J. L. BEIJERS
DIRECTEUR

2. AAN
MR. G. VAN TIENHOVEN
COMMISSARIS (Coll. Z.)

3. AAN
J. R. WÜSTE
COMMISSARIS

4 AAN
L. AUG. BRUIJN
COMMISSARIS

5. IN MEMORIAM
G. L. FUNKE
OPRICHTER

6. IN MEMORIAM
P. VAN SANTEN
OPRICHTER

(N.B. Al deze opschriften zijn geslagen, dus 6 diverse stempels van de Kz.)

Goudbrons, gr. 53 m.M.

94. 1895. 27 Februari.

Ter eere van Mr. G. N. de Stoppelaar te Middelburg.

Beschreven door de Redactie van het *Tijdschrift*, in de 1e afl. van den 4en jaargang, blz. 58 e. v. en afgebeeld Pl. II

Volgens mededeeling van den heer de Stoppelaar zijn van dezen penning, behalve de hem aangebodene gouden, zilveren en bronzen, slechts 12 exemplaren vervaardigd, welke aan openbare verzamelingen en naaste familiebetrekkingen zijn geschonken.

Brons, 59 m.M. Coll. Gen. v. M. en P.

95. 1895. 13 Mei.

25-jarig bestaan der Stoomvaart-Maatschappij „Nederland."

Door *mij* beschreven in de 4e afl. van den 4en jaargang van het *Tijdschrift blz.* 277.

Coll. Z.

96. 1895. 20—24 Mei.

Bezoek van de Koninginnen aan Maastricht.

I. Beschreven door Jhr. M. A. S(noeck) in de 2e afl. van den 4en jaargang van het *Tijdschrift blz.* 85 en afgebeeld Pl. III no. 3.

Brons, 42 m.M. Coll. Z.

In den handel gebracht.

2. Alsvoren, zelfde voorzijde.

Kz. In lauwerkrans:

HULDE
AAN
H. M. DE KONINGIN
WILHELMINA
TER GELEGENHEID VAN
HOOGSTDERZELVER
BEZOEK AAN DE PROVINCIE
LIMBURG
20—24 MEI 1895.

Beneden: ALARD

Brons, gr. 42 m.M.

Deze tweede werd door Alard aan H. M. de Koningin aangeboden en niet in den handel gebracht.

97. 1895. 31 Mei—3 Juni.

7e Internationale Hondententoonstelling te Amsterdam.

Vz. Als n°. 8, in de vier hoeken een ornement.

Kz. *Opschrift:* 7E
INTER-
NATIONALE
HONDEN
TENTOONSTELLING
IN HET
„PALEIS VOOR VOLKSVLIJT"
TE
AMSTERDAM
OP
31 MEI
1, 2 EN 3 JUNI
1895
O
BEGEER

Brons, ruitvormig, met afgeronde hoeken, hoog 53 m.M.

98. 1895. 1 Juni.

Vijf-en-twintigjarig bestaan der firma Stibbe & C°. te Amsterdam en der firma Schnitzler & C°. te Samarang en Soerabaya.

Vz. Portretbuste en face van Fred. W. Stibbe (oprichter der firma † 1890).

*Omschrift* in parelrand: * STIBBE & CO. AMSTERDAM 1870 I JUNI 1895 *

Kz. Portretbuste bijna en face van J. Schnitzler (oprichter der firma † 1887).

*Omschrift* in parelrand: SCHNITZLER & CO. SAMARANG SOERABAIJA 1870 I JUNI 1895

Beneden: BEGEER

Brons, gr. 25 m.M.

99. 1895. 15—25 Juni.

Excursie naar Kiel.

Vz. Het met den voorsteven links gewende stoomschip „Rotterdam" van de Nederlandsch-Amerikaansche Stoomvaartmaatschappij, aan welks boord een stoombarkas, waaruit de passagiers aan boord klimmen. Daar boven op een halfcirkelvormige band het wapen van het Duitsche rijk, links de wapens van: KOPENHAGE en ROTTERDAM, rechts die van KIEL en HELGOLAND, blijkens daaronder voorkomende linten

met de namen. Daaronder het gekroonde Nederlandsche wapen door meerman en meermin vastgehouden, aan weerszijden het *opschrift:*

| | |
|---|---|
| HET SS. ROTTERDAM | KAPT. F. H. BONJER |
| K. N. M. R. PASS. NA DE | SLUITSTEENLEGGING |
| 'T EERST ZONDER | EENIG BEZWAAR |
| HET KAISER | WILHELM-KANAAL |

In de afsnede: 22—23 JUNI 1895

N. A. S. M.
EXCURSIE KIEL 15—25 JUNI 1895

Kz. De vlootparade te Kiel na afloop van de opening van het Kaiser Wilhelm-kanaal, daarboven onder het gekroonde Pruisische wapen een hand met vredepalm, de wolken doorborende, zoodat de zon hare stralen kan verspreiden, rechts en links wimpels, gevormd door de vlaggen van alle natiën, die oorlogschepen naar Kiel gezonden hadden.

Daaronder kaart van het kanaal met omgeving, tusschen twee schilden, links met Mercuriusstaf, rechts met zwaard, doelende op het dubbel karakter van handels- en oorlogsweg van het kanaal.

In de afsnede: BAS VETH INV. — C. J. BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 60 m.M.

In zilver aangeboden aan H. M. de Koningin, en aan Z. M. den Keizer van Duitschland, terwijl elk der deelnemers aan den tocht recht had slechts één exemplaar in brons dezer medaille te doen slaan; daarna zijn de stempels vernietigd.

(Afgebeeld in Eigen Haard 1896, blz. 16.)

100. 1895. 17—18 Augustus.

1. Prijspenning van het Schermconcours te Amsterdam.

Vz. Rond, verheven schild omgeven door ornamenten, sabel, fleuret, schermmaskers, eiken- en lauwertakken. Op het schild:

SCHERMGEZ[r]. DE VRIJE WAPENBR.*
NAT. EN
INTERN. CONC,
17-18 AUG.
1895
AMSTERDAM (de 1[e] en 5[e] regel vormen een cirkel).

Kz. Mat schild in geörnamenteerden rand, omgeven door saamgebonden eiken- en lauwertakken.

Ter zijde: B. U.

Brons, 47 m.M. Coll. Z.

2. Alsvoren.

Kz. Glad veld omgeven door twee saamgestrikte lauwertakken. Coll. Z.

101. 1895. 2—5 September.

Bezoek van de Koninginnen aan Zwolle.

Door mij beschreven in de 4[e] afl. van den 4[en] jaargang van het *Tijdschrift blz.* 278.

Coll. Z.

102. 1895. 17 September.

Zeilwedstrijd bij gelegenheid van het tienjarig bestaan der Zeilvereeniging „het Y”.

Vz. Zeilende boeier met de vereenigingsvlag op den achtersteven, *omschrift:*

1885 ZEILVEREENIGING HET Y 1895

Kz. Het door de keizerskroon gedekte wapen van Amsterdam, tusschen twee door dolfijnen omkronkelde drietanden, daaronder B(egeer) U(trecht).

*Omschrift:* ✱ INTERNATIONALE ZEILWEDSTRIJD AMSTERDAM 17 SEPTEMBER

Brons, gr. 47 m.M. Coll. Z.

103. 1895. 27—29 September.

9e Internationale Hondententoonstelling te Nijmegen.

Vz. Als n°. 97, doch met het *omschrift:* NEDERLANDSCHE KENNELCLUB „CYNOPHILIA"

Kz. Het gekroonde wapenschild van Nijmegen met twee leeuwen als schildhouders, daaronder:

9E INTERNATIONALE
HONDENTENTOONSTELLING
(EERSTE CLUBTENTOONSTELLING)
NIJMEGEN
27-29 SEPTEMBER
BEGEER 1895 UTRECHT

Brons, ruitvormig, met afgesneden hoeken, hoog 53 m M. Coll. Z.

104. 1895. September.

Fotografietentoonstelling te Amsterdam.

Vz. Zittende vrouwenfiguur met lang, afhangend kleed, in de rechterarm een fotografie-

toestel, en in de uitgestrekte linkerhand een lauwerkrans houdende. Een engeltje rechts van haar, houdt een fotografiealbum omhoog waarachter palmtak. De geheele groep zweeft op wolken, om het hoofd der vrouw een breede stralenkrans.

Op de afsnede: AMATEUR
FOTOGRAFEN-VEREENIGING
BEGEER AMSTERDAM UTRECHT

Kz. Links palm- en eikentak, *opschrift:*
INTERNATIONALE
FOTOGRAFIE
TENTOONSTELLING
AMSTERDAM
SEPTEMBER
1895

Brons en geoccideerd zilver, rechthoekig, hoog 94, breed 61 m.M.

105. 1895. 27 Oktober.

Vijftigjarig bestaan der Liedertafel Souvenir des Montagnards te Tilburg.

Beschreven door Jhr. M. A. S(noeck) in de 3[e] aflevering van den 4[en] jaargang van het *Tijdschrift blz.* 200.

Zilver, 32.5 m.M. Coll. Z.

106. 1895.

Penning uitgeloofd door J. D. Ferwerda te Hilversum.

Vz. Door lauwertakken omgeven cartouche,

waarop ruimte om een naam te graveeren, waarboven en tusschen staat:

N°.

AAN

DOOR

Op een lint: J. D. FERWERDA

Kz. *Opschrift:* NEDERLANDSCHE

EER.

BIJ DEZE MEDAILLE

BEHOORT EENE OORKONDE.

Beneden: BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 41 m.M. Coll. Z.

Geslagen in goud, zilver en brons.

Slechts éénmaal uitgereikt en wel in goud, vergezeld van een door den penteekenaar Grevenstuk vervaardigde oorkonde, aan den amateur-wielrijder Doornekamp, die bij een wielerwedstrijd n°. 1 zijnde, bij het vallen van een der beste mederijders ophield en verzocht de wedstrijd opnieuw te doen beginnen. Dit feit, waarvan de heer Ferwerda getuige was, gaf aanleiding tot het slaan der medailles. Bij elke in het vervolg uit te reiken exemplaar, zal eene toepasselijke oorkonde worden geteekend.

(Mededeeling van den heer J. D. FERWERDA.)

## 107. 1895.

## Wereldtentoonstelling te Amsterdam.

## Bekroninsgsmedaille.

Vz. Het met de keizerskroon gedekte, door daarvan afhangende linten omgeven wapen van Amsterdam, op fraaie cartouche in een lauwerkrans, daaronder: BEGEER.

*Omschrift* (boven):

WERELDTENTOONSTELLING—AMSTERDAM

Kz. Cartouche in het midden waarvan een bolvormig schild met: 1895, omgeven door eikenloof in rand, gevormd door zes lauwertakken en vier maal de drie kruizen uit het Amsterdamsche wapen, boven een tienpuntig sterretje.

Zilver geöccideerd, gr. 45 m.M.

108. 1895

Internationale Wedstrijd Voedingsmiddelen en Hygiène te Amsterdam.

Bekroningsmedaille.

Vz. Linksgewend borstbeeld van H. M. de Koningin, *omschrift* in parelrand:

INT. WEDSTRIJD VOEDINGSMIDDELEN EN HYGIÈNE
* AMSTERDAM 1895 *

Kz. Saamgestrikte eiken- en lauwertak.

In het veld gegraveerd de naam van den bekroonde.

Bronsverguld, gr. 47 m.M. Coll. Jhr.W. SNOECK.

109 1895.

Kegelwedstrijd in Oud-Holland te Amsterdam.

Prijspenning.

Vz. Het gekroonde wapen der zeven vereenigde provinciën, tusschen het jaartal 18—95.

*Omschrift* in twee regels:

boven: WERELD-TENTOONSTELLING
AMSTERDAM

onder: KEEGELWEDSTRIJD IN DER STEEDE
KEEGELTUIJN TE OUD-HOLLANDT

Kz. Fraai versierd mat schild, omgeven door eiken-, palm- en lauwertak.

Rechts ter zijde: B.(egeer) U.(trecht).

Brons, gr. 41 m.M. Coll. Z.

110. 1895.

Tentoonstelling van geneeskrachtige en nuttige planten te 's Gravenhage.

Vz. Links groep van planten, o. a. papavers, kamille, eikenbladeren, waarop galnoten, enz.

*Opschrift* (rechts): TENTOONSTELLING
VAN
GENEESKRACHTIGE
EN
NUTTIGE PLANTEN
TE
'S GRAVENHAGE
1895

Kz. Fraai mat schild omgeven door eiken-, palm- en lauwertak.

Rechts ter zijde: B.(egeer) U.(trecht).

Brons, gr. 32 m.M.

(*Wordt vervolgd.*)

## Twee Sneeker Magistraatspenningen

DOOR

Mr. M. C. NIJLAND.

---

In de „*Beschrijving van Nederlandsche Historiepenningen*" *ten vervolge op het werk van* Mr. GERARD VAN LOON, 5[e] *stuk*, wordt op pag. 389 onder de n[os]. 350 en 351 melding gemaakt van twee zeldzame gouden penningen, op last van de Magistraat van Sneek geslagen, de eene ter eere van de Prinses-Weduwe ANNA, als Gouvernante en Voogdes, de andere ter eere van Prinses MARIA LOUISA, Weduwe van JOAN WILLEM FRISO.

De penning onder n°. 350 beschreven, vertoont aan de voorzijde het borstbeeld van Prinses ANNA, met het randschrift: ANNA D.ei G.ratia M.agnae BR.itanniae PRINC.eps AVRANT.iae DOTARIA GVB.ernatriX AC. TVTriX, en aan de keerzijde het wapen van

Sneek, met omschrift: SIGIL.lum VRB.is SNECANAE, en onderschrift: S.enatus P.opulus Q.ue S.necanus.

De andere penning heeft aan de voorzijde het borstbeeld van Prinses MARIA LOUISA, met weduwsluier, en om den rand: MARIA LVD.ovica D.ei G.ratiae PR.inceps AVR.antiae NASS.aviae NAT.a PR.inceps HASS.iae CASS.el. De keerzijde is gelijk aan die van den vorigen penning.

Beide zijn door den graveur NICOLAAS VAN SWINDEREN vervaardigd, die te 's-Gravenhage op den Burgwal in de „Kap-Raave" over de Luthersche Kerk woonde.

Maar wanneer? Dit was tot dusver een quaestieus punt. In bovengenoemd werk staat op blz. 390: dat men ondanks de vele nasporingen er niet in geslaagd is omtrent deze twee medailles iets met zekerheid te vernemen, wat betreft den juisten tijd waarop en de gelegenheid bij welke zij geslagen zijn. Daarom zijn ze op het jaar 1759 geplaatst, toen, na den dood van Prinses ANNA, de raadsbestelling in de Friesche steden, door de gevolmachtigden ten Landsdage — wegens het kwartier der steden, andermaal werd opgedragen aan en overging op MARIA LOUISA.

De heer W. EEKHOFF, indertijd Archivaris van Leeuwarden, die ook een onderzoek naar

een en ander instelde, is in zijne nasporingen niet veel gelukkiger geweest. Hij onderstelde, dat, daar er gedurende het bestuur van Prinses ANNA, van 1751—1759, te Sneek geenerlei gebeurtenis voorgevallen is, die tot het doen slaan van den penning aanleiding had kunnen geven, deze medaille geslagen zou zijn bij gelegenheid van een bezoek, door Haar in 1754 aan hare Schoonmoeder op het Oranjewoud gebracht. Maar Sneek was bij dit bezoek in 't geheel niet betrokken. Later is hij dan ook van die meening teruggekomen, toen hij vernam, dat er een dergelijke penning met het borstbeeld van MARIA LOUISA bestond.

De samenstellers van het *Vervolg* meenen, dat de penning onder n°. 350 beschreven, ook wel vervaardigd kon zijn bij de aanvaarding door Prinses ANNA van de raadsbestelling in het kwartier der Friesche steden, na het overlijden van Prins WILLEM IV in 1751, en de penning ter eere van MARIA LOUISA bij hare aanvaarding van diezelfde waardigheid, als Voogdes over WILLEM V en Prinses CAROLINE, na den dood van Prinses ANNA in 1759. Uit eene kantteekening van Mr. DIRKS in het aan 't Friesch Genootschap gelegateerde exemplaar, blijkt mij, dat het ontbreken van de woorden „gubernatrix ac tutrix" in het randschrift van den penning, onder n°. 351 be-

schreven, bij hem nog eenigen twijfel overliet.

Nu wordt zijne gissing grootendeels geadstrueerd door de Resolutieboeken van Sneek over de jaren 1743—1772 loopende.

Den 23sten Augustus 1752 toch werd door de Magistraat en de Vroedschap „om moveerende redenen" besloten, dat in het vervolg aan ieder aftredend lid van de Magistraat, bij expiratie der vier jaren, alsmede aan den Secretaris om de vier jaren, eene gouden medaille ter waarde van 100 car. guldens met het borstbeeld van Prinses ANNA, die juist de raadsbestelling had verkregen, als eene recognitie gegeven zou worden. Maar nu zou het kunnen gebeuren, dat iemand reeds in het eerste jaar van zijn zittingnemen stierf en zijne erfgenamen voor hem opkwamen om eene gouden medaille te ontvangen. Dit vond men wat kras, en daarom werd den 24sten d.a.v. besloten, dat, als een magistraatspersoon in het tweede of het derde jaar van zijn bestuur kwam te sterven, zijne erfgenamen recht zouden hebben op de helft van de waarde van den penning, en „eerst in 't laatste jaar een zoodanig sterfgeval gebeurende, sal de successoor in 't geheel van de medalje niets profiteeren, maar die ten voordeele van des overledenens erven geheel verstrekken."

Op ordonnantie van de Magistraat zouden

die medailles en de kosten voor de stempels uit de vroedschapsbeurs worden betaald.

Tot 1759 kwam hierin geen verandering. Toen stierf Prinses ANNA en ging de raadsbestelling te Sneek van haar over op Prinses MARIA LOUISA. Daarom werd den 28sten Mei besloten den Burgemeester A. BERGSMA op te dragen, den stempel van de medaille door van Swinderen te doen veranderen, en in plaats van het borstbeeld van de overledene Prinses, dat van Prinses MARIA LOUISA op den penning te plaatsen. Tevens droeg men hem op, Haar, namens de Regeering van Sneek, zulk een gouden penning aan te bieden. In 't Renteboek over die jaren zijn de kosten van een en ander, die ƒ 516.— beliepen, opgeteekend.

Den 14den October 1761 alweer een besluit. Toen vond men goed de resolutie van 23 Augustus 1752 in zoover te niet te doen, dat, met inachtneming van de resolutie van 24 Aug. d.a v., in plaats van eene gouden medaille, 100 car. g. aan den afgetreden magistraatspersoon en aan den Secretaris, om de vier jaren, zouden vereerd worden.

Tot op 't eind van 1763 bleef deze resolutie van kracht. Toen werd ze op aansporen van den Burgemeester BERGSMA ingetrokken. Hij schreef n.l. den 13den December uit 's-Gravenhage, waar hij de zitting van de Generale-

Staten bijwoonde, aan de Regeering van Sneek, dat hij haar verschillende voorslagen had gedaan om de stedelijke financiën in beteren toestand te brengen, maar nu daarenboven voorstelde om de resoluties van 23 en 24 Augustus 1752 en 14 October 1761 op het stuk der medaille buiten effect te stellen, en te bepalen, dat in 't vervolg de nieuw te verkiezen magistraatsleden bij hun aftreden geen 100 car. g. meer zouden trekken, maar dan ook bij hun zitting nemen vrij zouden zijn van het storten van eene gelijke som in de vroedschapsbeurs. Bovendien zou de Secretaris alleen op 't eind van het 4e jaar na zijne infunctie-treding 100 car. g. ontvangen, en niet meer om de 4 jaren, eene besparing dus.

De Magistraat en de Vroedschap zijn op dit voorstel ingegaan, maar hebben later bedacht, dat de vroedschapsbeurs voor vertering als anderszins toch wel eenige tegemoetkoming mocht hebben, en zoo werd al op 19 October 1764 bepaald, dat ieder nieuw verkozen magistraatspersoon 40 car. g. zou betalen. Toch was er niet genoeg in kas om den Burgemeester Feikens en den Schepen Nijland, die den 1sten Jan. 1766 en den Burgemeester Bergsma, den Schepen Looxma en den Bouwmeester Minnema, die den 1sten Jan. 1767 uit de Magistraat gingen, de hun nog toekomende

car. g. te betalen. Daarom werd den Rentmeester MULDER op 21 Jan. 1767 gelast als beheerend Rekenmeester van de magistraats- en vroedschapspenningen, uit de beurs ad pios vel publicos usus, welke ook door hem geadministreerd werd, bij wijze van leening 500 car. g. te nemen. Wanneer de vroedschapsbeurs daartoe weder in staat was, zou dat geld teruggegeven worden.

---

Dit wat betreft den tijd wanneer en de gelegenheid waarbij deze twee penningen zijn geslagen.

Dat zij nu zeldzaam zijn, is een feit. Ik heb mij de moeite getroost eens na te gaan, hoeveel magistraatspersonen tusschen de jaren 1752 en 1762 zijn afgetreden, en dus voor een penning in aanmerking kwamen, want, zooals wij zagen, de erfgenamen der overleden magistraatspersonen kregen casu quo slechts de waarde van den penning in geld. En dan kom ik tot 18 penningen met de beeltenis van Prinses ANNA en 8 met die van Prinses MARIA LOUISA, aangenomen dat Dr. J. A. FRIESWIJK, die in dien tijd Secretaris was, van beide penningen één exemplaar heeft ontvangen, en ook Prinses ANNA evenals Prinses MARIA LOUISA een exemplaar aangeboden is.

Ik onderschrijf gaarne de woorden van Mr. DIRKS, dat deze medailles weder een bewijs zijn voor de meermalen uitgesproken meening, dat beide Vorstinnen zich in groote toegenegenheid, inzonderheid in Friesland, mochten verheugen, daar eene afzonderlijke stad expres een kostbaren magistraats-penning deed vervaardigen, bij hare aanvaarding tot de raadsbestelling.

Maar niet alleen waren *deze* Vorstinnen te Sneek zeer populair; reeds in 1744, toen voor het raadhuis te Sneek een nieuw kostbaar hardsteenen bordes vervaardigd werd, bepaalde de Magistraat, dat daarop ook de wapens van Prins WILLEM CAREL HENDRIK FRISO en Prinses ANNA zouden uitgehouwen worden.

Ook al veel vroeger had de Magistraat zooveel hartelijke blijken van toegenegenheid aan de Stadhouderlijke Familie gegeven, dat de Vorstin-Weduwe HENRIETTE CATHARINA van Anhalt, dochter van FREDERIK HENDRIK en moeder van Prinses AMALIA, die met den Frieschen Stadhouder HENDRIK CASIMIR II gehuwd was, in 1696 eenige fraaie zilveren bekers aan de Magistraat van Sneek schonk, waarvan eene afbeelding met beschrijving voorkomt in „*Eigen Haard*" van 5 Dec. 1896.

SNEEK, Maart '97.

---

## Mededeeling aan de Leden omtrent 't verhandelde in de Jaarlijksche Vergadering van 16 Juni l.l. te Utrecht.

---

Tegenwoordig zijn de heeren: ROEST, Mr. BESIER, BATTAERD, STEPHANIK, Burggraaf B. DE JONGHE, BOM, Jhr. M. A. SNOECK, Dr. DE DOMPIERRE DE CHAUFEPIÉ, VAN DEN BRANDELER, ZWIERZINA, KUIPERS, Jhr. SPEELMAN, Mr. DEKETH, SASSEN, Jhr. Mr. SNOECK, TER GOUW, MENGER, OORTMAN GERLINGS en ALPH. DE WITTE.

Uit 't verslag van den Secretaris blijkt dat het Genootschap op 31 Dec. l.l. 87 leden telde, n.l. 2 eereleden, 28 gewone leden, 25 buitengewone leden en 32 buitenlandsche leden.

De rekening over 1896 wijst in ontvangsten *f* 1030.08$^5$, in uitgaven *f* 809.52$^5$ aan, zoodat er een batig slot van *f* 221.56 overbleef. De Conservator kan slechts op weinig aanwinsten wijzen en blijft de leden aansporen onze verzamelingen meer te gedenken.

De vergadering benoemt met algemeene stemmen tot gewoon lid, de heeren: AUG. SASSEN, Helmond en Jhr. Mr. M. W. SNOECK, Hintham; tot buitengewoon lid, de heeren: Jhr. Mr. F. BEELAERTS VAN BLOKLAND, 's-Gravenhage; ANTH. BEGEER, Utrecht; Mr. M. C. NIJLAND, Sneek; H. VAN RIJCKEVORSSEL, 's-Hertogenbosch; Jhr. Mr. A. F. O. VAN SASSE VAN YSSELT, 's-Hertogenbosch en H. D. DE WITT HAMER, Goes.

Herkozen worden de heeren: H. G. DU CROCQ tot bestuurslid en JOH. W. STEPHANIK tot lid van de Redaktie. De vergadering staat *f* 670.— voor 't tijdschrift toe, wijst Haarlem tot vereenigingsplaats in 1898 aan, en besluit de Statuten als volgt te wijzigen:

Art. 8. Toevoeging als 3e alinea: Mocht een lid gedurende twee achtereenvolgende jaren zijne contributie niet betalen, dan heeft het Bestuur het recht hem van de ledenlijst te schrappen.

Art. 9, 2e alinea, te lezen: Het (Bestuur) wordt gekozen uit de gewone leden en de Nederlandsche eereleden.

Art. 15 te lezen: Mocht het Genootschap worden ontbonden, dan zullen, met inachtneming van het voorschrift van Art. 1702 B. W., de munten en penningen met hunne kasten worden afgestaan aan het Koninklijk Kabinet

car. g. te betalen. Daarom werd den Rentmeester MULDER op 21 Jan. 1767 gelast als beheerend Rekenmeester van de magistraats- en vroedschapspenningen, uit de beurs ad pios vel publicos usus, welke ook door hem geadministreerd werd, bij wijze van leening 500 car. g. te nemen. Wanneer de vroedschapsbeurs daartoe weder in staat was, zou dat geld teruggegeven worden.

---

Dit wat betreft den tijd wanneer en de gelegenheid waarbij deze twee penningen zijn geslagen.

Dat zij nu zeldzaam zijn, is een feit. Ik heb mij de moeite getroost eens na te gaan, hoeveel magistraatspersonen tusschen de jaren 1752 en 1762 zijn afgetreden, en dus voor een penning in aanmerking kwamen, want, zooals wij zagen, de erfgenamen der overleden magistraatspersonen kregen casu quo slechts de waarde van den penning in geld. En dan kom ik tot 18 penningen met de beeltenis van Prinses ANNA en 8 met die van Prinses MARIA LOUISA, aangenomen dat Dr. J. A. FRIESWIJK, die in dien tijd Secretaris was, van beide penningen één exemplaar heeft ontvangen, en ook Prinses ANNA evenals Prinses MARIA LOUISA een exemplaar aangeboden is.

Ik onderschrijf gaarne de woorden van Mr. Dirks, dat deze medailles weder een bewijs zijn voor de meermalen uitgesproken meening, dat beide Vorstinnen zich in groote toegenegenheid, inzonderheid in Friesland, mochten verheugen, daar eene afzonderlijke stad expres een kostbaren magistraats-penning deed vervaardigen, bij hare aanvaarding tot de raadsbestelling.

Maar niet alleen waren *deze* Vorstinnen te Sneek zeer populair; reeds in 1744, toen voor het raadhuis te Sneek een nieuw kostbaar hardsteenen bordes vervaardigd werd, bepaalde de Magistraat, dat daarop ook de wapens van Prins Willem Carel Hendrik Friso en Prinses Anna zouden uitgehouwen worden.

Ook al veel vroeger had de Magistraat zooveel hartelijke blijken van toegenegenheid aan de Stadhouderlijke Familie gegeven, dat de Vorstin-Weduwe Henriette Catharina van Anhalt, dochter van Frederik Hendrik en moeder van Prinses Amalia, die met den Frieschen Stadhouder Hendrik Casimir II gehuwd was, in 1696 eenige fraaie zilveren bekers aan de Magistraat van Sneek schonk, waarvan eene afbeelding met beschrijving voorkomt in „*Eigen Haard*" van 5 Dec. 1896.

Sneek, Maart '97.

— -

**Mededeeling aan de Leden omtrent 't verhandelde in de Jaarlijksche Vergadering van 16 Juni l.l. te Utrecht.**

---

Tegenwoordig zijn de heeren: ROEST, Mr. BESIER, BATTAERD, STEPHANIK, Burggraaf B. DE JONGHE, BOM, Jhr. M. A. SNOECK, Dr. DE DOMPIERRE DE CHAUFEPIÉ, VAN DEN BRANDELER, ZWIERZINA, KUIPERS, Jhr. SPEELMAN, Mr. DEKETH, SASSEN, Jhr. Mr. SNOECK, TER GOUW, MENGER, OORTMAN GERLINGS en ALPH. DE WITTE.

Uit 't verslag van den Secretaris blijkt dat het Genootschap op 31 Dec. l.l. 87 leden telde, n.l. 2 eereleden, 28 gewone leden, 25 buitengewone leden en 32 buitenlandsche leden.

De rekening over 1896 wijst in ontvangsten *f* 1030.08⁵, in uitgaven *f* 809.52⁵ aan, zoodat er een batig slot van *f* 221.56 overbleef. De Conservator kan slechts op weinig aanwinsten wijzen en blijft de leden aansporen onze verzamelingen meer te gedenken.

De vergadering benoemt met algemeene stemmen tot gewoon lid, de heeren: AUG. SASSEN, Helmond en Jhr. Mr. M. W. SNOECK, Hintham; tot buitengewoon lid, de heeren: Jhr. Mr. F. BEELAERTS VAN BLOKLAND, 's-Gravenhage; ANTH. BEGEER, Utrecht; Mr. M. C. NIJLAND, Sneek; H. VAN RIJCKEVORSSEL, 's-Hertogenbosch; Jhr. Mr. A. F. O. VAN SASSE VAN YSSELT, 's-Hertogenbosch en H. D. DE WITT HAMER, Goes.

Herkozen worden de heeren: H. G. DU CROCQ tot bestuurslid en JOH. W. STEPHANIK tot lid van de Redaktie. De vergadering staat *f* 670.— voor 't tijdschrift toe, wijst Haarlem tot vereenigingsplaats in 1898 aan, en besluit de Statuten als volgt te wijzigen:

Art. 8. Toevoeging als 3e alinea: Mocht een lid gedurende twee achtereenvolgende jaren zijne contributie niet betalen, dan heeft het Bestuur het recht hem van de ledenlijst te schrappen.

Art. 9, 2e alinea, te lezen: Het (Bestuur) wordt gekozen uit de gewone leden en de Nederlandsche eereleden.

Art. 15 te lezen: Mocht het Genootschap worden ontbonden, dan zullen, met inachtneming van het voorschrift van Art. 1702 B. W., de munten en penningen met hunne kasten worden afgestaan aan het Koninklijk Kabinet

van Munten, Penningen en Gesneden Steenen te 's-Gravenhage en de boeken aan de Universiteits-Bibliotheek te Amsterdam.

Hieruit volgt dat ook art. 4, 1e alinea, gelezen zal worden: Het Bestuur, bestaande uit vijf leden, wordt op de Jaarlijksche Vergadering uit de gewone leden en de Nederlandsche eereleden gekozen.

Burggraaf B DE JONGHE leest eene bijdrage voor, over onze Noordbrabantsche numismatiek, n.l. *Les monnaies frappées à Bois-le-Duc par les archiducs Albert et Isabelle*, waarin de unieke zilveren gulden van 1600 en 't proefstuk van den dukaton 1619 uitvoerig behandeld worden.

De heer Mr. DEKETH schenkt voor de verzameling een aantal zilveren munten van de Nederlandsche gewesten.

De heer AUG. SASSEN wijst op de verleden jaar verschenen 1e aflevering van: *Uitvoerige beschrijving van het middeleeuwsche pond- of geldwezen met tal van berekeningen*, door A. HOLLESTELLE, *Tholen*, een werk dat zooveel mogelijk tracht licht te verspreiden, daar waar onze oude geschiedschrijvers duister zijn en tot dusverre voor het nageslacht duister bleven, n.l. in de waardije van den gelde. Moge de schrijver ons ook al een groot eind nader hebben gebracht tot de oplossing, veel blijft

nog te ontwarren over en wel hoofdzakelijk door gebrek aan gedrukte bouwstoffen. Spreker stelt daarom aan de Commissie van Redaktie voor in iedere aflevering plaats beschikbaar te stellen voor 't uitgeven van die brokstukken van charters, waarin van 't geldwezen gerept wordt. De borgoensche charters, die van het archief van Dordrecht en van andere gemeenten, zullen die bouwstoffen in overvloed leveren.

De Voorzitter antwoordt dat de Commissie middelen zal beramen om aan den gewaardeerden wenk te gemoet te komen en sluit de vergadering.

---

## Inhoudsopgave der Tijdschriften die het Genootschap in ruiling ontvangt

Revue belge de numismatique.

53e année (1897), 3e livraison.

Un denier frappé à Mayence, par l'empereur Lothaire I, avant le traité de Verdun (843), par M. le Vte B. DE JONGHE.

Les jetons et les médailles d'inauguration frappés par ordre du gouvernement général aux Pays-Bas autrichiens (1717—1792), par M. A. DE WITTE. (Suite.)

Une conclusion, par M. V. LEMAIRE.

Quelques mots sur deux monnaies ilkhaniennes, par MUBAREK GHALIB BEY.

Deux testons inédits de Sébastien de Montfauçon, évêque de Lausanne et prince de Saint-Empire, par M. C. F. TRACHSEL.

Des fausses monnaies (suite), par M. J. E TER GOUW.

Pierre Lorthior, graveur des médailles du Roi, par M. E. VAN HENDE.

Le nom de Jésus employé comme type sur les monuments numismatiques du XVe siècle, (suite et fin), par M. J. ROUYER.

## Annuaire de la Société française.

Livraison novembre—décembre 1896.

I. La livre de Parisis et la livre de Tournois, par M. M. DE VIENNE (suite et fin).

II. Restitution a Charles dauphin, fils de Charles VII, de moutons attribués à Henri V d'Angleterre, par M. le Comte DE CASTELLANE.

III. Le gros et le demi-gros des gens d'armes de Charles VII, à la croix cantonnée, par M. PAUL BORDEAUX.

IV. Les billets de confiance émis pendant la guerre de 1870—71, par M. FABRE DE LAROCHE. (Suite et fin.)

## Revue suisse de numismatique.

Tome VI. 2[e] livraison.

Dr. IMHOOF—BLUMER. Zur Münzkunde Kleinasiens (Fortzetzung).

ROGER VALLENTIN. De la carne et de la demi-carne.

A. DE WITTE. Une lettre inédite de Charles-Norbert Roëttiers, graveur-général des monnaies de France, à Jacques Roëttiers, graveur général aux Pays-Bas autrichiens.

A. C. L'ancienne monnaie génévoise pendant la periode française (1798—1813).

L. C. Das kleinste Bank-Billet der Schweiz.

Medailles suisses nouvelles (V).

## Gemengde Berichten.

*Trooisch- of goudgewicht.* (1)

In oude Beeldenaars en Placcaetboeken vindt men het gewicht van de gouden en zilveren munten, die daarin afgebeeld zijn, opgegeven in engels en azen. Misschien kent niet ieder lezer van dit tijdschrift, de juiste verhouding van dit oude Trooisch- of goudgewicht tot het tegenwoordig in gebruik zijnde.

Vandaar dat het zijn nut kan hebben, te weten, dat:

1 mark verdeeld was in 8 onsen,
1 ons in 20 engels,
1 engels „ 32 azen,

terwijl het gewicht hiervan als volgt was:

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1 mark woog | = | 246.084 | gram |
| 1 ons „ | = | 30.760 | „ |
| 1 engels „ | = | 1.538 | „ |
| 1 aas „ | = | 0.048 | |
| | | (48 milligram) | |

en 2.1 aas was precies gelijk aan 1 decigram.

(1) Uit J. de Kanter. Handboekje voor de ingezetenen der prov. Zeeland: Vergelijking der aldaar in gebruik geweest zijnde maten en gewichten met die van het metrieke of nieuwe Nederlandsche stelsel.

Wij kunnen nog hierbij voegen dat 2 marken Trooisch gelijk waren aan 1 pond Trooisch en dat het engels ook wel verdeeld werd in 4 fierling (= 0.384,506 gram) à 2 troikens (= 0.192,253 gram) à 2 densekens (= 0.096,127 gram) à 2 aas.

---

*Variëteiten van Nederlandsche munten*

De duit van Stevensweerd, die in DE VOOGT'S *Bijdragen* is afgebeeld op pl. I n°. 16 en in dit *Tijdschrift* op pl. VIII n° 4, bestaat bij mij in eene variëteit van het jaar 1620 met een dwars streepje of afbrekingsteeken boven de T van FRISTA.

---

Een zeer goed exemplaar van den dukaton van Holland (VERKADE, pl. 42, n°. 1) van het jaar 1673, wegende 32.9 gram, heeft MO : NO : ARO : CON enz. in plaats van ARG.

---

De duit van Westfriesland, met de drie wapens, van 1658 (VERKADE, pl. 75, n°. 8) bestaat in drie verschillende stempels, nl.:

*a.* met de drie schilden versierd en van boven ingebogen,

*b.* niet versierd, maar wel ingebogen,

*c.* wederom versierd, maar van boven recht.

---

Zilveren proef van een duit van 1778 met WEST FRISIA in twee regels; het muntteeken is dat van 1780, nl. roosje tusschen twee stippen. Deze is mij nooit in koper voorgekomen.

Statenoord van Zeeland (VERKADE, pl. 95, n°. 2) van drieërlei stempel, t. w.:

*a.* met COMIT · ZE.
*b.* met CO · ZEL.
*c.* met C · ZEL.

---

Oord van Zeeland (als boven n°. 4) van 1601, ook van drie stempels:

*a.* met COMIT · ZELANDIÆ +
*b.* met COMI · ZELANDIA +
*c.* met COMIT · ZELANDIAE ×

---

Zeeuwsche duiten van 1758 (VERKADE, pl. 96, n° 3) met kleine letters en fijner gravure hebben alle een *kabelrand.*

---

Proef van een *bloemrand* om een dertigstuiversstuk van Utrecht van 1685 (VERKADE pl. 109, n°. 4).

---

Geconterfeite Utrechtsche gulden van 1737, weegt 10 gram in plaats van 10,5 gram, van slechte gravure het altaar met boek geheel scheef, een gedeelte van de lans en het zwaard van den leeuw ontbreken en de letters zijn onregelmatig

Geconterfeite Utrechtsche gulden van 1738, nog veel slechter dan de vorige, met FÆD in plaats van FŒD, verzilverd koper.

Deze beide guldens zijn daarom merkwaardig, omdat men in de 18de eeuw niet meer conterfeitte met *valsche stempels,* maar alleen door *afgietsels* van echte stukken in lood, geel koper of biljoen. Mogelijk zijn deze

het werk van Chineezen in Indië. Zoo vindt men een geconterfeiten gulden in den Catalogus der num. verzameling van het Batav. Gen. 1896, 3$^{de}$ afd. n°. 44; en zoo zag ik op den kijkdag bij den Heer Bom, een paar jaar geleden, een Deventer gulden, waarbij de R's in alle woorden den vorm hadden van K

---

Proef van een Utrechtschen duit van 1770 in zilver (VERKADE pl. 116, n°. 6), nooit in koper voorgekomen.

---

Friesch oordje van 1608 (VERKADE pl. 131, n°. 3) met het jaartal in den rand en MONE · NOVA · ORDINVM FRIS Het borstbeeld staat niet tusschen F O (= friesch oord) maar tusschen F—OR.

De gravure is duidelijk en de conservatie zeer goed, zoodat omtrent de lezing OR geen twijfel kan bestaan. Het jaar 1608 leverde van die munt vele stempelverscheidenheden.

---

De gulden van Overijsel van 1764 (VERKADE pl. 141, n°. 6) heeft drieërlei stempel, nl.:

*a.* met een arendje achter TRANSI en de waarde I G bij den *bovenrand* van het wapen

*b.* in plaats van een arendje drie stippen, aldus .·., en de waardeaanduiding op de gewone plaats. Ook heeft het altaar eene wijziging in den vorm.

*c.* geheel gelijk aan *b.*, maar [arendje] in plaats van .·.

---

Het Overijselsche peerdeke (VERKADE pl. 217, n°. 4) heeft in de afsnede geen jaartal, maar N · R · O · T · (Nummus Reipublicae Ordinum Transisulaniae).

---

Overijselsche duit zonder jaartal (VERKADE pl. 144, n°. 5), heeft drie stempels:

*a*. met TRANS

*b*. met TRAN en boven de A een afbrekingsteeken,

*c*. met TRAS, evenzeer boven de A een abreviatuur.

---

De zoogenaamde Prinsjesduit van Overijsel (VERKADE pl. 145, n°. 5) bestaat ook van 1767 met de oranjetakken veel grooter, in 't zilver en in 't koper, maar beide zeer zeldzaam.

---

Kamper stuiver (VERKADE pl. 166, n°. 5) met ADIVTER.

---

Halve Zwolsche snaphaan 1598 (VERKADE pl. 175, n°. 5) met ZWO - L en
ZWOLL—AE.

---

Groningsche stuiver met eikebladeren in plaats van kroon, 1681 (Munt-Collegie Gron. Prov. n°. 20, Cat. BAART DE LA FAILLE n° 4976, Cat. RIJNBENDE n°. 2068) bestaat in tweeërlei stempel, t. w.: met ***groot*** wapen en met ***klein*** wapen, beide zeldzaam.

---

Groningsche munt of stuiver (?) (VERKADE pl. 221, n°. 3) met BENEDITVM, dus zonder C.

*Hilversum.* J. E. TER GOUW.

---

### *Een muntvervalscher gestraft.*

Op het archief der arrondissements-Rechtbank te 's Hertogenbosch, berusten vijf folio boekdeelen, zijnde de *criminele dicta* van 23 Mei 1704 tot 24 Januari 1793. In deel IV komt het volgende vonnis van den 25sten Mei 1757 voor:

Een cadet in Belgischen dienst had Brabantsche heele en halve schellingen verguld, en de heele tegen 15 gulden en 15 stuivers, en de halve tegen 7 gulden, 17 stuivers en 8 penningen in de Nederlanden, alsmede in de Meijerije van 's Bosch uitgegeven. Hij werd veroordeeld om voor elk verguld muntstuk, dat hij in dezen staat had ingevoerd, 100 Nederl. gouden ducaten boete te betalen, en voorts met een der vergulde penningen om den hals, strengelijk gegeeseld en gebannen te worden, en tevens in de kosten van het proces.

Zie Dr. Hermans, Bijdragen, dl. 2, bl. 135.

M. A. S.
H.

## BOEKAANKONDIGING.

### *Vocabolarietto pei numismatici in 7 lingue, compilato da* SOLONE AMBROSOLI.

Onder dezen titel zendt de uitgever, ULRICO HOEPLI te Milaan, ons een aardig handboekje, dat eene vertaling geeft van de verschillende uitdrukkingen, die

bij 't beschrijven van munten en penningen te pas komen.

De samensteller heeft zijn werkje verdeeld in zeven hoofdstukken

I. fransch—italiaansch,
II. duitsch—italiaansch,
III. engelsch—italiaansch,
IV. spaansch - italiaansch,
V. latijn—italiaansch,
VI. nieuw-grieksch - italiaansch,
VII. italiaansch—fransch—duitsch—engelsch,

die elk niet alleen de meest gebruikelijke woorden bevatten, maar ook de verklaringen geven van afkortingen in Sabatier en Cohen voorkomend. Vooral 't duitsche gedeelte (II) is zeer uitvoerig, hoofdstuk IV doet ons zien hoezeer de twee zustertalen uiteenloopen, terwijl 't laatste hoofdstuk voor ons 't belangrijkste is.

't Werkje, 134 blz. in klein 8°. is een gemakkelijk gidsje bij 't raadplegen van uitheemsche numismatische werken, en verkoopscatalogi; het maakt deel uit van de serie handboekjes: „*Manuali Hoepli*" en kost in net linnen stempelbandje slechts 75 cents (L. 1.50).

*Beschreibung von Münzen und Medaillen des Fürstenhauses und Landes Baden in chronologischer Folge, aus der Sammlung des Grosh. Bad. Kommerzienraths* OTTO BALLY *in Säckingen.*

Dit is een ware luxe-catalogus Na een breed opgezet voorwoord, dat de geschiedenis van het badensche wapen, met tal van afbeeldingen en zeven

geslachtslijsten be
aan zijne beschrijv
I. Hertogen
II. Markgra
III. Baden
IV. Baden
V. Zijtak
VI. Famil
hebb

In deze
schop van U
schreven
DER CHIJS

Op de
van het
de stukk
die van

Fraai
woord
vóór
twaalf
waard

Gr

M
*zur*
*an*
*g*
*d*

*essor der Gewerbe Acade-*
*5). Leben und Werke. Be-*
*n von seiner Enkelin* HIL-
1897. Prijs *f* 13.—
vensschets van den gevierden
ifte van allerlei wetenswaar-
07 penningen en ontwerpen,
ts verlieten. Zelfs 't aantal
ronzen exemplaren van elken
den wij er nauwkeurig aange-
munt uit door stiptheid. 22 keu-
t en bewijzen hoe met
zijn te verkrijgen
LEHNERT niet gelukken
ootvader in natura op te
.l.: den penning geslagen
n dien op Antonius Ca-
eling houdt zij zich zeer
Berlin W.)

JOH. W. S.

VILHELM BERSOE. *Danske medailler fra* 1789—1892. *XV Tavler i lystryk med dansk og fransk text. Kjobenhavn,* 1897. 4°. oblong Prijs *f* 16.50

De samensteller geeft op 15 platen 432 fotogravures van de beste penningen, die in bovengenoemde ruim honderd jaren door deensche graveurs gesneden zijn. Hij verdeelt ze als volgt:

Plaat I—VII in kronologische volgorde, gedenkpenningen
„ VIII—XII in alfabetische volgorde, portretpenningen op vermaarde personen.
„ XIII—XV beloonings- en tentoonstellingspenningen.

Het werk dient als vervolg op *Description de monnaies et médailles danoises du Cabinet Royal. Copenhague* 1792; doch daar het slechts eene kleine keuze doet uit de groote voorraad stukken, die in genoemd tijdperk in Denemarken vervaardigd zijn, maakt het geenszins het nuttige boekje *Médailles et Jetons danois de* 1789 *à* 1891 met 't Supplement van 1892 — vroeger door BERGSOE uitgegeven — overbodig.

Ook ditmaal blijkt de fotogravure niet voor onze afbeeldingen geschikt — de zwarte achtergrond der medailles en de gevlekte schaduwen geven aan de borstbeelden iets spookachtigs, een indruk, die 't malsche brons der stukken zelf, zeker niet teweeg brengt.

Veel aantrekkelijker zijn de fraaie platen in lichtdruk, die mejuffrouw LEHNERT aan de nagedachtenis van haren grootvader wijdt. In

HENRI FRANÇOIS BRANDT. *Erster medailleur an*

*die Kön. Münze und Professor der Gewerbe Academie zu Berlin* (1789—1845). *Leben und Werke. Bearbeitet und herausgegeben von seiner Enkelin* HILDEGARD LEHNERT *Berlin* 1897. Prijs *f* 13.— geeft zij eene zaakrijke levensschets van den gevierden stempelsnijder met aangifte van allerlei wetenswaardigheden omtrent de 107 penningen en ontwerpen, die BRANDT'S werkplaats verlieten. Zelfs 't aantal gouden, zilveren en bronzen exemplaren van elken penning geslagen, vinden wij er nauwkeurig aangegeven — het geheel munt uit door stiptheid. 22 keurige platen versieren den tekst en bewijzen hoe met heliotypie prachtige resultaten zijn te verkrijgen.

Het mocht mejuffrouw LEHNERT niet gelukken alle penningen van haren grootvader in natura op te sporen. Zij mist er twee, n.l.: den penning geslagen op Pierre Andriel (1816) en dien op Antonius Canova (1817). Voor mededeeling houdt zij zich zeer aanbevolen. (Steglitzerstrasse 52, Berlin W.)

JOH. W. S.

---

bij 't beschrijven van munten en penningen te pas komen.

De samensteller heeft zijn werkje verdeeld in zeven hoofdstukken

I. fransch—italiaansch,
II. duitsch—italiaansch,
III. engelsch—italiaansch,
IV. spaansch - italiaansch,
V. latijn—italiaansch,
VI. nieuw-grieksch italiaansch,
VII. italiaansch—fransch—duitsch—engelsch,

die elk niet alleen de meest gebruikelijke woorden bevatten, maar ook de verklaringen geven van afkortingen in Sabatier en Cohen voorkomend. Vooral 't duitsche gedeelte (II) is zeer uitvoerig, hoofdstuk IV doet ons zien hoezeer de twee zustertalen uiteenloopen, terwijl 't laatste hoofdstuk voor ons 't belangrijkste is.

't Werkje, 134 blz. in klein 8°. is een gemakkelijk gidsje bij 't raadplegen van uitheemsche numismatische werken, en verkoopscatalogi; het maakt deel uit van de serie handboekjes: „*Manuali Hoepli*" en kost in net linnen stempelbandje slechts 75 cents (L. 1.50).

*Beschreibung von Münzen und Medaillen des Fürstenhauses und Landes Baden in chronologischer Folge, aus der Sammlung des Grosh. Bad. Kommerzienraths* OTTO BALLY *in Säckingen.*

Dit is een ware luxe-catalogus Na een breed opgezet voorwoord, dat de geschiedenis van het badensche wapen, met tal van afbeeldingen en zeven

geslachtslijsten bevat, geeft de schrijver, OTTO BALLY, aan zijne beschrijving der munten de volgende indeeling:

I. Hertogen van Zähringen.
II. Markgraven van Baden.
III. Baden als Keurvorstendom (1803—6).
IV. Baden als Groothertogdom, sedert 1806.
V. Zijtakken van de markgraven van Baden.
VI. Familieleden die in den vreemde geregeerd hebben.

In deze laatste rubriek valt ook Frederik IV, bisschop van Utrecht (1496 1516), doch bij de 23 beschreven munten vinden wij geen type dat Prof. VAN DER CHIJS niet reeds kende.

Op de munten volgen de penningen. Eerst die van het oude stamhuis (XVe en XVIe eeuwen) daarna de stukken van den Bernhardinischen tak en ten slotte die van den thans regeerenden Ernestinischen tak.

Fraaie platen versieren 't werk: tusschen 't voorwoord twee in kleurendruk, die 't Badensche wapen vóór en nà 1830 weêrgeven, en achter den tekst twaalf in lichtdruk met afbeeldingen van de merkwaardigste munten en penningen.

Groot 4° (38½ × 31 c.M.) Prijs *f* 26.—

M. BAHRFELDT. *Nachträge und Berichtigungen zur Münzkunde der römischen Republik, im Anschluss an Babelon's Verzeichniss der Consular-Münzen* 1897, *gr.* 8°., *IX und* 316 *Seiten, mit* 13 *Tafeln Abbildungen und* 103 *Zeichnungen im Text*

Zu beziehen nur vom Verfasser. Preis bei franco Zusendung: Inland 10 Mk. 30 Pf., Ausland 11 Mark.

M BAHRFELDT, Breslau, Museumplatz N°. 9, III.

VI. De bekroonde ontwerpen blijven het eigendom van het Centraal Comité.

VII. Het Centraal Comité behoudt zich het recht voor te beslissen of tot de uitvoering van een der bekroonde ontwerpen zal worden overgegaan. De vervaardiger van het ontwerp, hetwelk uitgevoerd mocht worden, zal bij de uitvoering, zoo noodig, bijstand moeten verleenen.

VIII. De Commissie ad hoc, tevens Jury, bestaat uit de Heeren:

Jhr. Mr. C. H. BACKER, *Voorzitter.*
Prof. C. L. DAKE.
BART VAN HOVE.
J. R. DE KRUIJFF.
JOH. W. STEPHANIK.
FRANK K. VAN LENNEP, *Secretaris.*

AMSTERDAM, Juni 1897.
***Keizersgracht 567.***

---

## Le jeton dans les Comptes des maîtres des Monnaies du duché de Brabant.

Aux XVII^e et XVIII^e siècles.

### Règne de Charles II.

1665—1700.

(*Suite*).

---

Pendant les trente cinq années du règne de Charles II, les états des maîtres des Monnaies de Brabant ne fournissent que de loin en loin quelques rares renseignements sur la frappe des jetons. Il y a, en ce qui concerne la fabrication de ces pièces, une irrégularité dans la tenue des comptes dont, jusqu'ici, il ne nous a pas été possible de trouver l'explication.

*
* *

### Atelier d'Anvers

I. COMPTE DE GEORGES DE BRUYN VAN AELST; du 29 janvier au 9 août 1666.

Tailleur des fers: MICHEL VAN THIELT.

*Silvere leggelt voor myne Eerw. heeren Syne Ma^ts^ finantien ende voor andere plaetsen.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in het voorscreven leggelt die quantiteyt van drye marck twee oncen vyfthien engelschen, waer van syn inde busse geweest eenen penninck welken is bevonden by den assayeur generael elf penningen seven ende een halff greyn ende dien volgens beter als den geordonneerden voet ende alsoo hier voor . . . . . . . Niet.

*Goude saygelt ende schenckpenningen voor Syne Ma^ts^ voor Vlaenderen ende Brabant.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten inde voorscreven goude specien de quantiteyt van seven marcq ses oncen ses engelschen, daer van inde busse zyn geweest drye penningen, de welcke bevonden syn byde assayeur generael oock op den geordonneerden voet, te weten de drye marcq tot achthien caraet ende vier marcq tot tweeentwintich karaet ende een halff greyn ende oversulcx daer voor alhier . . . . . Niet.

*Silvere saeygelt ende Schenckpenningen voor syne Ma^ts^ gelevert tot Bruessel soo voor Brabant als Vlaenderen.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester

laeten wercken ende munten in het voorscreven Saeygelt de quantiteyt van tweehondert een marcq ende achthien engelsen, waer van syn geweest twintich penningen inde busse welcke byden assayeur generael syn bevonden geweest tot elff penningen acht greyn volgens den geordonneerden voet, over sulcx compt daer vooren . . . . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 17945.

Le jeton du Bureau des Finances pour l'année 1666 est donné par DUGNIOLLE sous le n°. 4236, d'après le catalogue OTTO KEER.

Les jetons d'inauguration de Charles II pour le Brabant et la Flandre sont décrits dans le catalogue DE COSTER, n°. 509 à 514; dans DUGNIOLLE, n°. 4219—4224 VAN LOON a reproduit ces pièces aux pages 514 et 515 du Tome II de l'édition française, 536 et 537 du Tome II de l'édition hollandaise de son *Histoire métallique des XVII provinces des Pays-Pas.*

Le registre n°. 11 des *Papiers de la Jointe des monnaies* (aux archives de Belgique) donne sur la fabrication de ces jetons des renseignemenfs fort complets:

„Premièrement en Brabant l'on a jettez 25 marcs de pièces d'ar„gent, pesant 3 esterlins, 16 as, c'est à dire à 45 de taille, soit 1125 „pièces.

„Item, 15 marcs de pièces, pesant 2 esterlins, 10 as à 96 au marc, „soit 1.035 pièces.

„Item, 10 marcs de pièces, pesant 1 esterlin, 1 as à 138 au marc, „soit 1.380 pièces. Les unes et les autres sur le pied des ducatons.

„Item, 1 marc, 7 onces, 19 esterlins, 4 as de pièces d'or pesant, „la pièce, 1 esterlin, 5 as, soit 276 pièces."

Il fut frappé un nombre égal de chacun de ces jetons pour la Flandre. Nous n'avons pas à nous occuper ici des „Schenckpenningen" mentionnés comme ayant été émis à la même occasion par le maître de la Monnaie d'Anvers.

II. COMPTE DE GEORGES DE BRUYN VAN AELST; du 11 août 1666 au 19 août 1667.

Tailleur des fers: MICHEL VAN THIELT.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten int voorscreven leggelt voor *die van t' Vrij van Brugge*, de quantiteyt van twelff marcq, ses oncen, twelff engelschen, waer van is inde busse geweest eenen penninck den welcken bevonden is door den assayeur generael op den geordonneerden voet ende alsoo hier voor . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 17946.

III. COMPTE DE GEORGES DE BRUYN VAN AELST; du 27 septembre 1667 au 18 juin 1668.

Tailleur des fers: MICHEL VAN THIELT.

*Silvere leggelt voor de heeren van Syne Mats domeynen ende finantie.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in het voorscreven leggelt de quantiteyt van eenentwintich marcq een once twelff engelschen waer van syn ge-

weest inde busse dry penninghen, de welcke bevonden zijn door den assayeur generael elff penningen seven greyn ende dry quaert ende alsoo te goet ende hier voer . . . . Niet.

*Copere leggelt voer de voorscreven heeren.*

Item heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten int voorscreven coper leggelt de quantiteyt van vyffhondert veertich marcq hier voer van gelycken. Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 17947.

Il existe trois variétés du jeton du Bureau des Finances pour l'année 1668; DUGNIOLLE les décrit sous les n$^{os}$. 4259, 4260 et 4261. La première et la dernière de ces pièces sont citées dans VAN ORDEN, T. I, n$^{os}$. 1312 et 1313.

Un exemplaire de cuivre de notre collection (DUGNIOLLE 4259), de bonne conservation, pèse 7 grammes, il aurait donc été frappé approximativement 18975 jetons, en cuivre, pour le Bureau des Finances, nombre considérable, qui explique le peu de rareté de ces pièces.

## IV. COMPTE DE GEORGES DE BRUYN VAN AELST; du 16 octobre 1668 au 27 juin 1670.

Tailleur des fers: MICHEL VAN THIELT.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten werken ende munten int voorscreven leggelt voorde *heeren van syne ma$^{ts}$ finantien*

*ende rentmeester van Antwerpen*, de quantiteyt van vyff marc drye oncen twee engelschen, waer van syn geweest inde busse twee penningen, de welcke syn bevonden geweest door den assayeur generael op den voet geordonneert ende alsoo hier voor . . . . . Niet.

*Copere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in voorscreven copere leggelt voor de *voorscreven heeren*, de quantiteyt van vyff hondert seventich marcq, vier oncen, waer voor hier ook . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 17949.

Le jeton pour le Bureau des Finances, au millésime 1669, est décrit dans DUGNIOLLE, n°. 4265; VAN ORDEN T. I, n°. 1317.

Le jeton des receveurs anversois est daté de 1668. (DUGNIOLLE n°. 4264; VAN ORDEN, T. II, n°. 1316). Il est au nom de JEAN BRUININCX.

V. COMPTE DE GEORGES DE BRUYN VAN AELST; du 3 juillet 1671 au 17 juillet 1673.

Tailleur des fers: MATHIEU VAN BEVEREN alias VAN BENEDEN.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester

laeten wercken ende munten in het voorscreven leggelt voor myne edele ***heeren van syne Ma***[ts] ***finantien ende rentmeester vande staeten Antwerpen***, derthien marcq seven oncen drye engelschen, waer van inde busse syn geweest vier penningen de welcke bevonden syn geweest door den assayeur generael, elff penningen ses greyn ende alsoo op den geordonneerden voet ende hier voor . . . . . . . . . . Niet.

*Copere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in het voorscreven copere leggelt voor myne ***heeren van syne Ma***[ts] ***finantien***, de quantiteyt van vyff hondert negenentnegentich marcq eene once hier voor . . . . . . . . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 17951.

Le jeton pour le Bureau des Finances est à la date de 1672 (DUGNIOLLE n°. 4294, VAN ORDEN, T. I, n°. 1326). Un exemplaire d'argent faisait partie de la collection DE COSTER, catalogue n°. 531.

Nous sommes porté à croire que la mention qui a trait à la fabrication des jetons des receveurs d'Anvers a pour objet la pièce datée de 1673, au nom de JEAN BAPTISTE HUART „*rentmeester*" (DUGNIOLLE n°. 4313. VAN ORDEN T. I, n°. 1340.

Le jeton de la même année, signé JEAN BAPTISTE ROESSOEUS (DUGNIOLLE, 4312) donne à ce personnage la qualification de: „*quaestor generalis*"

## VI. COMPTE DE GEORGES DE BRUYN

VAN AELST; du 12 mai 1674 au 24 mai 1677.

Tailleur des fers: MATHIEU VAN BEVEREN.

*Silvere leggelt voor syne Ma[ts] finantien ende stadt Antwerpen.*

Item heeft den voorscreven muntmeester alnoch laeten wercken ende munten in het voorscreven silvere leggelt, die quantiteyt van negenthien marck twee oncen twelff engelschen ende alsoo die bevonden syn op hunnen behoorelycken voet wort hier gestelt . . Memorie.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 17954.

Le jeton pour le Bureau des Finances, année 1676, est donné par DUGNIOLLE n°. 4361 (VAN ORDEN 1676).

Le jeton d'Anvers, 1676, est au nom du receveur H. VAN LANGENBERG, quaestor generalis. (DUGNIOLLE n°. 4370, VAN ORDEN, T. I°, n°. 1349).

VII. COMPTE DE GEORGES DE ROOVERE; du 30 juin 1684 au 19 octobre 1685.

Tailleur des fers: MATHIEU VAN BEVEREN.

*Silvere leggelt voor de Stadt van Cortryck.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in het voorscreven leggelt de quantiteyt van twelff mercken eene once waer van syn geweest in de busse twee

penninghen, de welcke byden assayeur generael syn bevonden binnen den geordonneerden voet ende alsoo hier voren. . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18272.

Les comptes de la ville de Courtrai de 1684—1685 font mention d'une dépense de 518 livres 8 sous pour achat de jetons. Ces jetons sont à retrouver.

## Atelier de Bruxelles.

I. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 28 janvier au 11 octobre 1666.

Tailleur des fers : PIERRE MEULEMANS.

*Goude Sayegelt ende Schenckpenningen voor syn Excie ende de heeren van syne Mats domeynen ende finantien.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in de voorscreven goude speciën de quantiteyt van ses marcq een once, vyff engelschen, waer van syn inde busse geweest vier penninghen, de welcke bevonden syn vanden assayeur generael op den geordonneerden voet ende alsoo hier voor Niet.

*Silvere Saygelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in het voorscreven

Saygelt, seventhien marcq, seven oncen, thien engelschen, waer van zyn inde busse geweest twee penningen, de welcke van gelycken syn bevonden op den geordonneerden voet ende alsoo hier voor . . . . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18040.

Cette fabrication à Bruxelles de pièces, qui semblent avoir été frappées à l'occasion de l'inauguration de Charles II, reste une énigme pour nous.

II. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 24 janvier 1669 au 5 septembre 1671.

Tailleur des fers: PIERRE MEULEMANS.

*Silvere leggelt.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten werken ende munten int voorscreven leggelt voor myne *edele heeren van Syne Ma[ts] finantien* twee marcq eenen penninck, den welcken bevonden is door den assayeur generael a 11 p. 6 greyn ende alsoo op den geordonneerden voet, alsoo hier voor. . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18043.

Les jetons pour le Bureau des Finances ont été frappés à Bruxelles pour les années 1670 et 1671. Il s'agit ici, sans doute, des pièces de la première de ces années. (DUGNIOLLE, n°. 4281, VAN ORDEN, T. I, n°. 1320.)

III. COMPTE DE PIERRE VAN VRECKEM; du 2 mars 1679 au 1 juin 1680.

Tailleur des fers: JEAN VAN HATTEN.

*Anderen ontfanck in penningen aen dezen muntmeester gefurneert by forme van secours.*

Inden eersten ontfangen vanden heere Alexandre de Ballencour Courcol, ridder, raedt commis ende rentmeester generael van s'conincx domeynen ende finantien de somme van dry duysent twee hondert vyftich guldens, in penninghen aen den rendant gefurneert by machte van eenen brieff van decharge door Charles Jacques van Ghindertaelen ontvangen van zijne Mat[s] rechten op de innecommende ende vuytgaende goederen, int quartier van Bruessel, om de selve somme t'employeeren met stuck zyn der offitie namenslyck om daermede te doen slaen de *silvere en de copere legpenninghen* te distribueren aen zyne *Excellentie ende heeren vande collaterale raeden*, voor den Jaeren XVI[c] achtenseventich.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n° 18047

IV. COMPTE D'ISRAEL DE WITTE; du 9 juin 1681 au 13 septembre 1683.

Tailleur des fers: JEAN VAN HATTEN.

*Silvere leggelt voor de heeren van zyne Mat[s] domeynen ende finantien ende rentmeesters der steden van Bruessel, Gendt ende Brugghe.*

Alnoch heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten in het voorschreven leggelt de quantiteyt van tweeentachtich mercken, vier oncen, veerthien engelsen, waer van syn geweest inde busse acht penningen, de welcke zyn bevonden geweest byden assayeur generael op den voet geordonneert ende alsoo hier vooren . . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18048.

Le jeton pour le Bureau des Finances, à la date 1682, est décrit par DUGNIOLLE, n°. 4467, VAN LOON l'a gravé, T. III, p. 299 de l'édit. holl., p. 280 de l'édit. franç.; VAN ORDEN, T. I, n°. 1376 en donne une variété.

Le jeton des trésoriers de Bruxelles est, sans doute, celui qui fut frappé en 1683 pour GUILLAUME VAN ELSHOUTE.

Le jeton pour Bruges nous est inconnu, quant à celui pour Gand, peut-être, est-ce celui qui est donné par DUGNIOLLE à l'année 1681, n°. 4461.

V. COMPTE D'ISRAEL DE WITTE; du 4 octobre 1683 au 11 février 1686.

Tailleur des fers: JEAN VAN HATTEN.

*Silvere leggelt voor diversche steden ende collegien.*

Noch heeft den voorschreven muntmeester

laeten wercken ende munten in het voorschreven leggelt, de quantiteyt van achtentachentig mercken, waer van syn geweest inde busse negen penninghen, de welcke by den assayeur generael syn bevonden binnen den geordonneerden voet ende alsoo hier voor . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique. Chambre des Comptes, registre n°. 18049.

Sous la désignation assez vague: „Silvere leggelt voor diversche steden ende collegien" viennent se ranger, sans doute, le jeton des intendants du canal et celui des trésoriers de Bruxelles, pour l'année 1684 aux armes de J. HEYMANS. DUGNIOLLE en donne deux variétés, n$^{os}$. 4436 et 4437 et les classe, par erreur, à l'année 1680.

Le jeton des intendants est au nom de JEAN DE VISSCHER (DUGNIOLLE n°. 4497.)

La fabrication de ces pièces présente quelques particularités que l'on trouvera détaillées dans la lettre suivante adressée, le 12 août 1684, par les maîtres généraux des Monnaies aux membres de la chambre des Comptes:

*Très honorez Seigneurs,*

Nous avons jugé de nostre devoir d'advertir vos S. S. illust. que les trésoriers de la ville et l'intendant du canal pressent le maître de la monnoye de faire des jettons au moulin, et que le dit maître at desja livrée des lames pour plettrir et coupper; mais comme nous n'avons aucun ordre de permettre la d$^{te}$ impression, moins de laisser suivre des semblabes pièces, et que, d'ailleurs, led$_t$ maître

aussy bien que l'entrepreneur dud[t] moulin ont demandé la d[e] permission, nous prions très humblement que plaise à vos S. S. ill. de nous faire scavoir leur intention en ce regard, si nous le pourrons permettre ou non, celà pourra servir de preuve et donner quelque ultérieure connaissance des d[s] moulins.

Le graveur général d'autre part nous faict ses pleinctes que les d[s] trésoriers y veuillent employés des coings taillés par un particulier, et que cela seroit contre son droict, alléguant qu'autrefois il auroit esté défendu de travailler avec d'autres coings que ceux gravez par les graveurs des monnoyes, ainsy que nous en avons quelque connoissance.

Archives générales du royaume de Belgique. Papiers sauvés de l'incendie de 1732.

VI. COMPTE D'ISRAËL DE WITTE; du 12 février 1686 au 11 février 1689.

Tailleur des fers : JEAN VAN HATTEN.

*Silvere legghelt voor diversche steden ende collegien.*

Noch heeft den voorscreven muntmeester laeten wercken ende munten in het voorschreven leggelt de quantiteyt van hondert eenen

veertich mercken vyf oncen waer van syn geweest inde busse derthien penningen, de welcke byden assayeur generael syn bevonden binnen den geordonneerden voet ende alsoo voor . . . . . . . . . . . . . Niet.

Archives générales du royaume de Belgique Chambre des Comptes, registre nº 18050.

VII. COMPTE D'ISRAËL DE WITTE; du 12 mars 1689 au 19 juillet 1692.

Tailleur des fers: JEAN VAN HATTEN.

*Silvere leghgelt voor diversche steden ende collegien.*

Noch heeft den voorschreven muntmeester laeten wercken ende munten in het voorschreven leghgelt de quantiteyt van hondert ende twintich marcken waer van syn geweest inde busse twelff stucken oft penningen de welcke byden assayeur generael bevonden binnen den geordonneerden voet ende alsoo hier voor . . . . . . . . . . . . . Niet.

* * *

En dehors de ce qui concerne les jetons d'inauguration, les renseignements fournis par les documents que nous venons de publier sont assez pauvres. Ils nous apprennent, cepen-

dant, en fait de choses nouvelles, que l'on frappa à Anvers, en 1666 ou 1667, des jetons pour le *Franc de Bruges* et que les jetons pour Courtrai, mentionnés dans les comptes de cette ville sous les années 1684—1685, ont été fabriqués par Georges de Roovere.

Ils nous renseignent aussi sur l'émission, à Bruxelles, de jetons pour Bruges entre les années 1682 et 1683.

JEAN VAN HATTEN fut commissionné graveur général le 19 mai 1672; peut-être, avant lui, ce poste était-il occupé par MICHEL VAN THIELT.

ALPHONSE DE WITTE.

(*A suivre*).

## Bijdragen tot de Penningkunde van Noord-Brabant.

VERZAMELD DOOR

JONKHEER M. A. SNOECK.

Tweede veel verbeterde en vermeerderde druk.

(*Vervolg van blz.* 218.)

---

1860.

514 Gdp. op het overlijden van E. W. van Dam van Isselt, geb. te Breda. DIRKS, 822.

514* Prijspenning van de tentoonstelling te 's-Hertogenbosch

515 Gdp. op het aanleggen der Staatsspoorwegen, onder de regeering van Koning Willem III. Op de Kz. de St. Janskerk te 's-Hertogenbosch. DIRKS, 833.

1861.

516 Koninklijke draagmedaille met oog en ring aan oranjelint, Watersnood 1861. Kz. In krans „De Koning aan J. van Engelen" te Empel. DIRKS, 845.

517 Als voren, kleiner afslag. DIRKS, 764.

1862.

518 Penning voor betaalde belasting op de honden, te 's-Hertogenbosch; bestaan in koper en zink tot 1880 met een hond, van af 1881 met het wapen der stad. SNOECK, *Hondenpenningen*, pl. I. n°. 3.

1864.

519 Penning voor betaalde belasting op de honden te Breda, met zittenden hond tot en met 1893, nà dien tijd met wapen van Breda, in tin en koper.

520 Gdp. vereerd aan Adrianus van Hoften bij de 50jarige viering van de overrompeling van 's-Hertogenbosch door de verbondene burgers (gegraveerd voor een gedeelte).

521 Gdp. op Mr. Nicolaas Pieter Jacob Kien, geb. te 's-Hertogenbosch, 22 Sept. 1800 in het huis op den Papenhulst F 105 † te Brussel 17 Sept. 1879, 25 jaar Burgemeester van Utrecht. *Tijdschrift* III. bl. 32.

522 Als voren, afgekeurde proef. Verschil in de decoraties.

1866.

523 Gdp. vereerd aan J. F. Roderkercken als penningmeester van het bestuur der tentoonstelling 1866 te 's Hertogenbosch. Vz. = congres 1855. Kz. Tentoonstelling/1866/aandenken/voor/J. F. Roderkercken/Penningmeester/van het bestuur/'s Hertogenbosch.

524 Draagpenning Congregatie van de onbevlekte ontvangenis, opgericht in St. Pieter te 's-Hertogenbosch, langwerpig ovaal, 46 bij 28 m.M.

525 Als voren. Congregatie van St. Pieter, te 's-Bosch, ovaal 28 bij 24 m.M.

525* Als voren, andere afslag.

1867.

526 Gdp. der Maatschappij van Landbouw, Tuinbouw en Veeteelt, in het Arrondissement Breda, ter gedachtenis van het XXI^e Ned. Landh. Congres Breda Juni 1867 (gegraveerd).

526* Als voren. Kz. in ring, XXI^ste / ✱ / Ned. Landh. / ✱ / Congres.

527 Als voren. Op de dichting van het Sloe Kz. Gegraveerd „Zeeland—N. Brabant 28—29 Juni 1867."

528 Gdp. der vereeniging van Werkbazen, „Eendragt" te Breda, ter gedachtenis aan het XXI^e^ Ned. Landh. Congres, 24 Juni 186..

1868.

529 Gdp. voor Dirk Dronkers, ontwerper van den Zeeuwsch-Duitschen Spoorweg, aan hem in goud uitgereikt bij de opening der Sectie Goes—Bergen-op-Zoom. *Zeeuwsch Genootschap*, n°. 982, bl. 43.

530 Gdp. der liedertafel „Oefening en Uitspanning" te 's Hertogenbosch. L. Krijnen, A. G. de Leeuw, L. Straatman, J. H. Deckers en J. Straatman, de vijf oprichrichters bij het XXVjarig bestaan. 1843—1868. *Tijdschrift* IV. bl. 202.

1869.

531 Gdp. der Maatschappij van Landbouw, Tuinbouw en Veeteelt. Arr. Breda. Kz. (gegraveerd) Paardententoonstelling. Breda 21 Sept. 1869. Verg. Dirks Dl. II bl. 324, n°. XXX van 1860, is foutief, moet 1869 zijn.

532 Draagteeken met oog aan een wit lint met twee blaauwe streepen, op het XXVjarig lidmaatschap van de H. Familie in de St. Josefs-Kerk te 's Hertogenbosch. In 1896 werd daaraan toegevoegd een haak met 1856—96 voor het 40jarig lidmaatschap.

1871.

533 Gdp. op het aandenken van 12jarig lidmaatschap Congregatie der jongelingen in St. Pieter te 's Bosch, opgericht in 1830.

1872.

534 Vergaderingpennning van de Société Royale de numismatique de Belgique van 7 Juli 1872 met het borstbeeld van Theodorus van Berckel, geb. te 's Hertogenbosch 21 April 1739 en aldaar † 19 Sept. 1808.

535 Gdp. op Professor Franciscus Cornelius Donders te Utrecht, den 15 Oct. 1872 in goud vereerd. F. C. Donders, geb. te Tilburg 27 Mei 1818 † te Utrecht 24 Maart 1889.

536 Gdp. op het 25jarig lidmaatschap van de jongelingen congregatie in de St. Pieterskerk te 's Hertogenbosch.

536* Als voren. Andere Stempel.

1873.

537 Gdp. der liedertafel „Oefening en Uitspanning" te 's Hertogenbosch, aan de leden der Kwartet-Zangwedstrijd te Utrecht 22 Juni 1873, de Heeren A. de Leeuw Sr., A. de Leeuw Jr. H. Werten-

broek en W. C. Deckers in goud vereerd. *Tijdschrift* IV bl. 202.

538 Prijsmedaille der Maatschappij van Landbouw, Tuinbouw en Veeteelt, afdeeling Grave. Tentoonstelling te Grave 1873.

538* Vergaderingpenning als N°. 534 met 8 Juil. 1873.

1874.

539 Gdp. op het XXVjarig Koningsfeest van Koning Willem III 1849, 12 Mei 1874, door de vereeniging van Werkbazen „de Eendragt" te Breda.

540 Gdp. als voren, van Koning Willem III te Tilburg.

541 Ovale Gdp. als voren, te Tilburg, met „Voorspoed, Vrede, Vrijheid."

542 Gdp. op den plechtigen intocht te Breda, op 10 Aug. 1874, van Mgr. Henricus van Beek, 3de Bisschop van Breda.

543 Gdp. Congrès humanitaire te Brussel, afgevaardigde voor Nederland, Generaal P. J. G. van der Schriek, geb. te Bergen-op-Zoom, 23 Aug. 1812 † te 's Hage, Maart 1896. *Médailles historiques de Belgique*. pl. XXXV.

z. j. (1875?)

544 Prijspenning der rederijkerskamer „Vreugdendal" te Breda.

1875.

545 Gdp. op de Provinciale tentoonstelling van Nijverheid en Kunst in Noord-Brabant, vereeniging van Werkbazen „de Eendragt" te Breda.

546 Gdp. op de Provinciale tentoonstelling van Nijverheid en Kunst in Noord-Brabant, zelfstandige onderneming der vereeniging van Industrieelen en Werkbazen te Breda 1875, door D. de Partoul.

547 Prijspenning der Maatschappij van Landbouw, Tuinbouw en Veeteelt, Afdeeling Oss, tentoonstelling aldaar, 27, 28 September 1875.

1876.

548 Koninklijke draagmedaille met oog en ring aan een oranje lint. Watersnood 1876.

549 Gdp. op het XXVjarig bestaan 1851—1876 der Maatschappij van Landbouw, Tuinbouw en Veeteelt in het arrondissement Breda.

1878.

550 Koninklijke draagmedaille met oog, aan oranje lint, vereerd van wege den Ko-

ning aan A. Meijer te Oploo, vijftig jaren onderwijzer 16 April 1878.

551 Gdp. met oog aan een rood lint van het Festival te Boxtel, 17 Sept. 1878. Würden—Bruxelles, bij de tentoonstelling van landbouw aldaar aan de muziekgezelschappen vereerd.

552 Gdp. van de Reünisten der Kon. Militaire Academie te Breda aan den Gouverneur der Academie en de leden der feest-commissie aldaar. 1828— 1878. Hiervan slechts 7 expl. in zilver.

553 Gdp. op het vijftigjarig bestaan der Kon. Militaire Academie te Breda, 24 Sept. 1878. R. W. Kleijn del. P. van Boxtel fecit; met een afdruk der Oirkonde. Eene afslag in goud voor de Academie, al de overige in brons.

554 Prijspenning der tentoonstelling te Boxtel Sept. 1878. door de Maatschappij van Landbouw, Tuinbouw en Veeteelt te Breda uitgeloofd.

555 Gdp. der tentoonstelling van Industrie te Breda, onder bescherming der Maatschappij ter bevordering van Nijverheid, = type Dirks 153. Kz. Vereeniging van Volkswelvaart het doel der Maatschappij. Departement Breda 1878.

556 Religieuse draagpenning op de „Zoete

lieve Vrouw van 's Hertogenbosch." Kz. Dit wonderbeeld/van 1629 te/Brussel bewaard/ is hersteld in/$18\frac{27}{12}53$ en bekroond in/$18\frac{27}{12}78$.

557 Als voren. Kz. Dit wonderbeeld/van 1629 te/Brussel bewaard/is hersteld in/$18\frac{27}{12}53$/ en gekroond in/$18\frac{27}{12}78$.

558 Als voren. *Tijdschrift* III. 256. *f*.

559 Als voren. *Tijdschrift* III. 256. *g*.

560 Als voren. Vz. met Marie. Kz. In het midden $\frac{\text{27 December}}{\text{1853—1878}}$, waaromheen: × Ter herinnering der plechtige kroning.

1879.

561 Gouden eerepenning (gegraveerd) voor H(endrik) W(illem) J(an) Bosch. President van den St. Michiels Gestelschen Polder, voor zijne betoonde buitengewone inspanning bij de waterramp in 1879. Verzameling VAN DEN BOGAERDE.

562 Prijspenning veetentoonstelling 's Hertogenbosch XXXII Ned. Landh. Congres, Juli 1879 (gegraveerd).

562* Als voren, voor Bloemen, aan „Verhoeven" te 's Hertogenbosch.

563 Gdp. met oog voor het Festival bij gelegenheid van het XXXII Nederl. Landh. Congres, uitgereikt aan de Muziekgezelschappen te 's Hertogenbosch. In ornament (gegraveerd).

564 Gdp. door den „Polder van der Eigen" vereerd, wegens het keeren op den Achterdijk van het Beersche Maaswater, in Juli en Augustus 1879 aan den Voorzitter L. van Meerwijk en de Bestuursleden Ger. Jac. van Beek en Joh. Sigmans. Verguld zilver (gegraveerd).

1880.

565 Penning met oog en ring Carnaval te Breda, 1880. Vereeniging van Volksvermaak, Societeit Democriet.

1881.

566 Gdp. geschonken door Prins Philip van Saxe-Coburg aan Alph. de Schodt, na bezoek aan zijne muntverzameling. Alph. Fidèle Benoît Constantin de Schodt, geb. te Grave. 19 Nov. 1827 † te Ixelles 16 Febr. 1892, was de zoon van den Ontvanger der Registratie te Grave.

566* Gdp. Herinnering aan het Festival Sept. 1881. XVIII Ned. Taal- en Letterkundig Congres te Breda.

1883.

567 Gdp. vereerd aan den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, Jonkheer G. J. G. Klerck, voor de wet van 26 Januari 1883, Nieuwe Maasmond. *Tijdschrift* IV bl. 172.

567* Draagmedaille VIII Jaarlijksch Muziekfeest 2 en 3 Juni 1883 te Breda. Ned. Toonk. Vereeniging.

567** Gdp. (gegraveerd) Tentoonstelling te Breda 1883. Verz. Herm. van Rijckevorsel.

(1884.)

568 Prijsmedaille der Noord-Brabantsche Maatschappij van Landbouw, te 's Hertogenbosch, door M. Janssen. *Revue* 1887, bl. 284.

1885.

569 Gdp. vereeniging van Goud- en Zilversmeden te 's Hertogenbosch 1185—1885. Alle afslagen in tin, alleen 5 ex. in brons.

570 Gdp. door de burgerij van 's Hertogenbosch aan de feestcommissie plechtig uitgereikt, Nov. 1886, als 2 expl. in goud, 8 in zilver en 20 in brons, door van Kempen te Voorschoten, naar de teekening van L. C. Hezemans te 's Hertogenbosch.

571 Gdp. aan oog en ring van het Festival der muziekgezelschappen te Helmond, op 3 Augustus 1885, door Ch. Würden, Brussel.

1886.

572 Penning wegens betaalde belasting op de honden, te Oss; 1886 in tin; 1887 tin en koper; 1888 als voren; 1889 als voren,

de 7 in 9 veranderd; z. j. is van 1890 △ in tin en koper; in 1891 en 1892 geen aangemaakt; 1893 tin en koper; 1894 als voren, worden niet meer gemaakt, volgens raadsbesluit van de gemeente Oss.

573 Gdp. op het 50jarig huwelijk van Jonkheer B. de Jong van Beek en Donk en J. A. van der Colff. *Tijdschrift* IV. bl. 166.

574 Prijsmedaille Noord-Brabantsche Maatschappij van Landbouw, afd. Eindhoven, onder-afd. Stratum. *Revue* 1887, bl. 285.

575 Gouden gdp. vereerd aan het lid der 2de Kamer voor Heusden, H. Seret, naar aanleiding van diens amendement Brug over de Maasmond, 22 Dec. 1885, door den Gemeenteraad van Heusden (gegraveerd).

576 Draagpenning op het 25jarig bestaan der Congregatie van O. L. Vr. te Waspik (gegraveerd).

z. j.

577 Religieuse medaille van Onze Lieve Vrouw van Uden.

578 Als voren, andere stempel.

579 Als voren, andere stempel.

579* Penningplaat, als voren.

1887.

580 Strooipenning bij den optocht te Tilburg, op 's Konings 70jarigen geboortedag, 19

Febr. 1887, op de praalwagens vervaardigd naar de verschillende gangbare geldstukken, in lood, om als draagteeken te dienen.

581 Gdp. in goud, vereerd aan Petrus M. F. Snickers, architect, door de gemeente Heeswijk. Vz. (geslagen) wapenschild van Heeswijk, daaromheen in een dubbelen rand: „gemeente Heeswijk." Kz. (gegraveerd) in zeven regels: Hulde/aan den Heer/P. M. F. Snickers/architect/wegens verbouw der / openbare school / 1887. Verzameling VAN DEN BOGAERDE.

582 Penninkje met oog en ring ter herinnering aan den eersten wegwedstrijd in Noord-Brabant, in Breda, Maart 1887.

(1887.)

583 Prijsmedaille van de Bredasche Harddraverij- en Renvereeniging, door W. S(chrammer).

(1887.)

584 Prijsmedaille legaat J. H. Hoeufft, door J. P. Menger. *Tijdschrift* II. bl. 29.

(1887.)

585 Prijsmedailles der scherpschutters te Helmond „Helmond" in twee afmetingen, met oog.

1887.

586 Prijsmedaille der Noord-Brabantsche Maatschappij van Landbouw (M. Janssen, Breda) Tentoonstelling Ossendrecht, Sept. 1887

1888.

587 Gdp. ter eere van Franciscus Cornelius Donders 70 jaar, geb. te Tilburg 27 Mei 1818 † als Professor aan de Hoogeschool te Utrecht 24 Maart 1889, door J. P. M. Menger.

588 Prijsmedaille der Noord-Brabantsche Maatschappij van Landbouw (M. Janssen, Breda) Eerste Alg. Prov. Tentoonstelling, afd. Boxtel, Sept. 1888.

1889.

589 Prijsmedaille, als voren. Tentoonstelling 8e Afdeeling. Breda, Sept. 1889.

590 Gdp. met oog en ring, internationaal concours der Nieuwe Koninklijke Harmonie te Tilburg.

1890.

591 Gdp. gouden feest Musis Sacrum, te Dongen, door C. Fielens, Anv(ers). *Tijdschrift* IV. bl. 126.

592 Prijsmedaille der Noord-Brabantsche Maatschappij van Landbouw, afd. Tilburg 1890.

1891.

592* Gdp. Aangeboden door de Afdeeling 's-Hertogenbosch en Omstreken van de Ned. Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst, als herinnering aan zijn 50-jarigen loopbaan, aan hun medelid den geneesheer N. J. B. Landman te Helvoirt op 12 Mei 1891.

593 Prijsmedaille der 's Hertogenbossche Rijvereeniging, 3de prijs 20 Mei 1891.

594 Draagmedaille van het Nederlandsche Gymnastiekverbond, Zuidergewest. 2de uitvoering, 19 Juli 1891. Helmond.

595 Gdp. op het XXVjarig bestaan der Katholieke Illustratie. *Tijdschrift* I. bl. 95.

596 Prijspenning der gemeente Waalwijk, door C. J. Begeer te Utrecht.

596* Prijspenning, internationale wedstrijd 50-jarig bestaan van de Harmonie Apollo's lust te Eindhoven.

596** Herinneringsmedaille als voren.

596*** Gdp. met oog en ring, zilveren jubelfeest Harmonie Utile Dulce 1866—1891 te Boxmeer.

z. j. (1893?)

597 Penning voor betaalde belasting op de honden, in de gemeente Zevenbergen.

598 Penning van het brandpiket der d.d. schutterij te 's Hertogenbosch (gegraveerd).

1893.

599 Prijsmedaille met oog en ring van de Vereeniging „de bouwkundige vakken te Eindhoven". Kz. met Wedstrijd Mei 1893.

599* Als voren. Kz. met: Herinnering Wedstrijd Mei 1893.

600 Als voren. Kz. met: Tentoonst. en wedstrijd Mei 1893. *Tijdschrift* III. bl. 81.

601 Gdp. met oog en ring 50jarig jubilé van de Nieuwe Koninklijke Harmonie. *Tijdschrift* III. bl. 253. *a.*

602 Als voren. *Tijdschrift* III. bl. 253. *b.*

603 Als voren. *Tijdschrift* III. 253. *c.*

1893/94.

604 Penning voor betaalde belasting op de honden, in de gemeente Stratum (gestempeld).

1894.

605 Strooipenning op het 50jarig jubilé van G. M. Frencken, als burgemeester van Asten. *Tijdschrift* III. bl. 85.

606 Gdp. op het 50jarig huwelijksfeest van Simon van den Bergh en Elisabeth van der Wielen te Oss. Nov. 1894. *Revue* 1896, bl. 246—248.

607 Vierkante gdp. als voren, voor zijn fabriek te Kleef. *Revue* 1896, bl. 246 – 248.

608 Gdp. ter herinnering van het zilveren opdrachts-jubilé in de broederschap der H. Familie te Roosendaal, door C. J. Begeer.

609 Metalen penninkje met het opschrift admiraal „Hermann" de Ruijter, te Vlissingen, met de feesten gretig verkocht, voor het opschrift admiraal M. A. de Ruijter. NB. Herman de Ruijter, Ossenkooper geb. te 's Hertogenbosch, bekend wegens zijn aanslag op Loevestein. *Tijdschrift* III. bl. 67.

z. j (1894?)

610 Prijsmedaille Wieler-Wegwedstrijd te Oisterwijk. *Tijdschrift* IV. bl. 127. *a.*

611 Als voren. *Tijdschrift* IV. bl. 127. *b.*

1895.

612 Gdp. met oog en ring, herinnering Provinciale huldebetooning Noord-Brabantsche liefhebberij Harmonie- en Fanfaregezelschappen, aan H. H. M. M. de Koninginnen 1895, te Tilburg. *Tijdschrift* IV. bl. 84.

613 Gdp. met oog en ring, herinnering aan het bezoek van H. H. M. M. de Koninginnen aan Tilburg, 18 Mei 1895. *Tijdschrift* IV. bl. 84.

614 Gdp. Maskerade der Studenten te Leiden, op het lustrum der Hoogeschool, voorstellende intocht van Prins Maurits te Bergen-op-Zoom 1622. *Tijdschrift* IV. bl. 132.

615 Herinneringsmedaille met oog en ring, op het 50jarig bestaan der Liedertafel „Souvenir des Montagnards," te Tilburg, 27 Oct. 1895. *Tijdschrift* IV. bl. 200.

616 Gdp. met oog en ring, op het 50jarig bestaan der Liedertafel „Souvenir des „Montagnards. Tilburg $1845\frac{27}{10}1895$." *Tijdschrift* V. bl. 58.

1896.

617 Gdp. op het 50jarig lidmaatschap in de Ridderschap van Noord-Brabant van Jhr. Mr. J. B. A. J. M. Verheijen, door J. P. M. Menger.

618 Prijsmedaille tentoonstelling van pluimgedierte te Bergen-op-Zoom, van 30– 31 Augustus 1896, door Begeer te Utrecht.

619 Gdp. aangeboden aan Mr. C. Fock, 25 jaar commissaris in Zuid-Holland, door zijne ambtgenooten, 11 Nov. 1896, met wapen van Noord-Brabant. Commissaris der Koningin aldaar, Mr. A. E. J. Baron van Voorst tot Voorst, door C. J. Begeer.

1897.

620 Gdp. op het 50jarig huwelijk van Dr.

A. F. I. IngenHousz en M. A. W, Hollingerus Pijpers te Breda. 14 April 1897.

620* Gdp. met oog en ring aan de nationale kleuren, zesde nationale schietwedstrijd te Breda der Vereeniging van Nederlandsche Scherpschutters, door C. J. Begeer.

620** Gdp. Herinnering aan de Noord-Brabantsche Nijverheidstentoonstelling te 's-Hertogenbosch.

z. j. (1897?)

621 Gdp. met oog en ring Tilburgsche Scherpschutters-Vereeniging, Winterwedstrijd.

z. j.

622 Penninkje van de bedevaart naar St. Willibrord. *Tijdschrift* II. bl. 212.

z. j.

623 Brandspuitpenning van 's-Hertogenbosch. Kz. Hinthamerstraet N°. 6. DIRKS *Gil* dl. II. bl. 43.

z. j.

624 Als voren. Kz. In de Minnebroederstraet N°. 33. DIRKS *Gil.* dl. II. bl. 43, pl. XCIII, N°. 44 en 45.

z. j.

625 Ovale eenzijdige penning van de H. Moeder Maria, in den Eyck tot Oirschot. *Tijdschrift* II. bl. 206.

614 Gdp. Maskerade der Studenten te Leiden, op het lustrum der Hoogeschool, voorstellende intocht van Prins Maurits te Bergen-op-Zoom 1622. *Tijdschrift* IV. bl. 132.

615 Herinneringsmedaille met oog en ring, op het 50jarig bestaan der Liedertafel „Souvenir des Montagnards," te Tilburg, 27 Oct. 1895. *Tijdschrift* IV. bl. 200.

616 Gdp. met oog en ring, op het 50jarig bestaan der Liedertafel „Souvenir des „Montagnards. Tilburg $1845\frac{27}{10}1895$." *Tijdschrift* V. bl. 58.

1896.

617 Gdp. op het 50jarig lidmaatschap in de Ridderschap van Noord-Brabant van Jhr. Mr. J. B. A. J. M. Verheijen, door J. P. M. Menger.

618 Prijsmedaille tentoonstelling van pluimgedierte te Bergen-op-Zoom, van 30—31 Augustus 1896, door Begeer te Utrecht.

619 Gdp. aangeboden aan Mr. C. Fock, 25 jaar commissaris in Zuid-Holland, door zijne ambtgenooten, 11 Nov. 1896, met wapen van Noord-Brabant. Commissaris der Koningin aldaar, Mr. A. E. J. Baron van Voorst tot Voorst, door C. J. Begeer.

1897.

620 Gdp. op het 50jarig huwelijk van Dr.

A. F. I. IngenHousz en M. A. W, Hollingerus Pijpers te Breda. 14 April 1897.

620* Gdp. met oog en ring aan de nationale kleuren, zesde nationale schietwedstrijd te Breda der Vereeniging van Nederlandsche Scherpschutters, door C. J. Begeer.

620** Gdp. Herinnering aan de Noord-Brabantsche Nijverheidstentoonstelling te 's-Hertogenbosch.

z. j. (1897?)

621 Gdp. met oog en ring Tilburgsche Scherpschutters-Vereeniging, Winterwedstrijd.

z. j.

622 Penninkje van de bedevaart naar St. Willibrord. *Tijdschrift* II. bl. 212.

z. j.

623 Brandspuitpenning van 's-Hertogenbosch. Kz. Hinthamerstraet N°. 6. DIRKS *Gil* dl. II. bl. 43.

z. j.

624 Als voren. Kz. In de Minnebroederstraet N°. 33. DIRKS *Gil.* dl. II. bl. 43, pl. XCIII, N°. 44 en 45.

z. j.

625 Ovale eenzijdige penning van de H. Moeder Maria, in den Eyck tot Oirschot. *Tijdschrift* II. bl. 206.

z. j.

626 Adrespenning van F. Heumann & C°. te Rosendaal. Anidonnerie.

z. j.

627 Als voren, van J. F. Segers en Zoon, Catharinastraat D. 102, te Breda.

z. j.

628 17 stuks bedeelingloodjes van het Geefhuis in de verschillende wijken der stad 's Hertogenbosch. *Cat.* HEUSSNER. (Verzameling F. DE WIJS) bl. 97 n°. 3019.

z. j.

629 Eenzijdig penninkje inwisselbaar tegen bier of wijn der Confrèrie St. Eloi, te 's Hertogenbosch.

## Les monnaies frappées à Bois-le-Duc par les archiducs Albert et Isabelle.

Planche IV.

---

Les plus anciens produits connus de l'atelier monétaire de Bois-le-Duc sont les monnaies divisionnaires frappées sous Philippe II, en vertu de l'autorisation accordée par ce souverain, le 18 juin 1578, à cette ville, de faire frapper des espèces de billon et de cuivre. Les forges de Bois-le-Duc furent en activité jusqu'au 16 novembre 1624 et les ateliers furent définitivement fermés à la Saint-Jean de 1626.

Le règne des archiducs Albert et Isabelle est, sans contredit, celui qui nous a laissé le plus de souvenirs monétaires émis à Bois-le-Duc.

Les archives nous ont fidèlement transmis la plupart des pièces officielles concernant le monnayage qui nous occupe et nous ne pouvons mieux faire, pour les détails touchant cette question, que de renvoyer le lecteur à

l'article: *Monnaies frappées à Bois-le-Duc*, de F. Verachter. 1) M. A. de Witte, notre savant confrère et ami, qui a fait de longues recherches dans les différents dépôts d'archives pour la publication de son bel ouvrage: *Histoire monétaire des comtes de Louvain, ducs de Brabant*, etc., veut bien nous dire qu'il n'a rien trouvé en fait de documents relatifs aux monnaies frappées à Bois-le-Duc pour le règne des archiducs, qui n'ait été signalé par Verachter.

Albert et Isabelle nous ont laissé bon nombre d'espèces forgées à Bois-le-Duc et appartenant à deux systèmes monétaires différents dont le second, établi pour parer à certains inconvénients économiques du premier, fut en usage à partir de 1612. 2)

Les pièces officielles citées par Verachter ne signalent qu'une seule monnaie d'or frappée à Bois-le-Duc. C'est la *couronne d'or* (*goude kroon*), dont on n'a émis que 284 exemplaires du 18 mai 1617 au 30 avril 1618. Cette précieuse monnaie n'a pas été retrouvée jusqu'ici à ce que nous sachions.

Nombreuses et variées sont les espèces d'argent, de billon et de cuivre sorties de l'officine de Bois-le-Duc.

---

1) *Documens pour servir à l'histoire monétaire des Pays-Bas*, par Frédéric Verachter. Page 168 et suivantes.

2) *Revue belge de numismatique*, 1877, page 65 et suivantes.

Ce sont, dans le premier système monétaire, en argent :

le *florin d'argent* (*zilveren gulden*) que nous décrivons plus loin

le *huitième de florin d'argent* (*stooter*)

le *réal d'argent* (*zilveren real*)

le *quart de réal d'argent* (*quaert van den zilveren real* ou *braspenninck*)

en cuivre :

le *liard de cuivre* (*kopere oord*) seulement frappé dans ce premier système, à deux tailles et à deux types variés

le *gigot de cuivre* (*kopere negenmanneken*) frappé, à deux tailles et à deux types différents, dans cette première série de numéraire.

Les monnaies d'argent du deuxième système monétaire sont :

le *souverain d'argent* ou *patacon* (*zilveren souverain*)

le *demi-souverain d'argent* ou *demi-patacon* (*halven zilveren souverain*)

le *quart de souverain d'argent* ou *quart de patacon* (*quaert van den zilveren souverain*)

la *pièce de six sols* (*penninck van zes stuyvers*)

la *pièce de trois sols* (*penninck van drij stuyvers*.

Celles de billon sont :

la *pièce d'un sol* (*stuyver*)

la *pièce d'un demi-sol* (*halven stuyver*)

le *liard d'argent* (*zilveren oord*).

Celles de cuivre sont :

le *gigot de cuivre* (*kopere negenmanneken*) frappé, dans ce second système, à la taille et au type de la deuxième variété de la première série monétaire.

Verachter n'a pas connu en nature la plupart des monnaies que nous venons de citer. Cet auteur ne donne pas, entre autres, le patacon et ses fractions, pièces dont il existe actuellement un assez grand nombre d'exemplaires.

Le *florin d'argent* frappé à Bois-le-Duc par les archiducs Albert et Isabelle est reproduit sur la planche IV, n°. 1. Cette pièce est une des grandes raretés de la série monétaire dont nous parlons. En voici la description.

1. Droit. Bustes en regard des archiducs.

Légende. ✠ AL—BERTVS · ET · ELISABET · DEI · GRATIA.

Revers, Écu couronné des archiducs, entouré du collier de la Toison d'or. La couronne coupe en deux parties la date : 16—00.

Légende. ✠ ARCHIDVCES · AVST—DVCES · BVRG · BRAB · Z

Florin d'argent. Cabinet royal des médailles de Bruxelles.

Nous avons aussi retrouvé un *ducaton* de poids double de 1619, pièce rarissime dont

aucun des nombreux documents monétaires de cette époque, connus jusqu'ici, ne fait mention. Ce *ducaton* aura vraisemblablement été frappé, à titre d'essai, au cours de la fabrication du 20 octobre 1618 au 14 juin 1619, les comptes de cette fabrication, parvenus jusqu'à nous, ne parlant pas de cette grosse monnaie dont voici la description.

2. Droit. Bustes accolés de profil à droite des archiducs.

Légende. ALBERTVS · ET · ELISABET · DEI · GRATIA · 16 ✝ 19.

Revers. Écu couronné des archiducs, ayant deux lions comme supports. Autour de l'écu se trouve le collier de la Toison d'or, dont on ne voit que la Toison suspendue à deux briquets.

Légende. — · ARCHID · AVST · DVC — ES · BVRG · BRAB · Z^c (Pl. IV, n°. 2.)

*Ducaton d'argent de poids double.* Notre collection.

Un second exemplaire de ce *ducaton*, également de poids double, existe dans la belle collection de pièces locales de la *Provinciaal Genootschap* de Bois-le-Duc, collection dont notre érudit confrère, M. le Chevalier Snoeck, a dressé un catalogue des plus complets.

V^te BAUDOUIN DE JONGHE.

## Beschrijving der Medailles sedert 23 November 1890 tot 1 Januari 1897 geslagen aan de Kon. Fabriek van Zilverwerken, firma C. J. Begeer te Utrecht.

(*Vervolg van blz.* 257.)

---

111. 1895.

Schietwedstrijd te Hoorn.

Vz. Als n°. 13.

Kz. Eene op wolken gezeten vrouw reikt met de rechterhand een palmtak; op den schoot een met de linker vastgehouden schijf, een bazuinblazend engeltje tegen haar aangeleund.

*Omschrift:*

V$^{E}$ NATIONALE SCHIETWEDSTRIJD HOORN 1895
ROZENPRIJS AFSTAND 250 METER

Brons, gr. 38 m.M.

112. 1895.

Prijspenningen der Roei- en Zeilvereeniging „de Gouwzee" te Monnikendam.

1°. Vz. Onder een eikenkrans het wapen van Monnikendam, daaronder: BEGEER ★ UTRECHT *Omschrift:* ZEIL EN ROEI VEREENIGING DE GOUWZEE.

Kz. Glad veld omgeven door een lauwerkrans.

Brons, gr. 41 m.M. Coll. Z.

2°. Vz. Als boven.

Kz. Glad.

Brons, gr. $19^5$ m.M. Coll. Z.

113. 1895.

Prijspenning der Utrechtsche Schutterij-Kader-Vereeniging „Graaf Jan van Nassau."

Vz. Het gekroonde wapenschild van de gemeente Utrecht, *omschrift:*

✥ U. S. K. V. ✥

GRAAF JAN VAN NASSAU

Kz. Mat schild in fraaien rand, omgeven door eiken-, palm- en lauwertak.

Brons, met oog en ring, gr. 25 m.M.

114. 1895.

Prijspenning der Scherpschuttersvereeniging „Oranje-Nassau" te 's Gravenhage.

Vz. Het gekroonde wapenschild van 's-Gravenhage tusschen twee lauwertakjes.

*Omschrift:* SCHERPSCHUTTERS VEREENIGING
* ORANJE NASSAU *

Kz. Glad veld omgeven door een lauwerkrans.

Brons, met oog en ring, gr. 32 m.M.

115. 1895.

Prijspenning der Zeilvereeniging „Yerseke"

Vz. Het gekroonde op een eiken- en lauwertak rustende wapen van Yerseke.

Daaronder: BEGEER UTRECHT

Kz. Glad veld met *omschrift:*

ZEILVEREENIGING
* YERSEKE *

Afslag, gr. 41 m.M. Coll. Z.

116. 1896. 28 Januari.

Vijf en twintigjarig bestaan der vereeniging
„Liefdadigheid naar Vermogen"
te Amsterdam.

Beschreven door Joh. W. S(tephanik) in de 2e afl. van den 4en jaargang van het *Tijdschrift blz.* 135.

Brons, 50 m.M. Coll. Z.

Volgens het jaarverslag uitgebracht in de 26e jaarlijksche algemeene vergadering, zijn 222 exemplaren dezer medaille ten bate der vereeniging verkocht.

117. 1896. 31 Maart.

Twintigschoots recordwedstrijd met de flobert.

Vz. Het Nederlandsche wapen, daarboven BEGEER, *omschrift* op matten rand:

* VEREENIGING VAN NEDERLANDSCHE SCHERPSCHUTTERS

Kz. *Omschrift:*

· 20 SCHOOTS RECORDWEDSTRIJD M/D FLOBERTBUKS · 1 DEC. 1895—31 MAART 1896

*Opschrift:* KAMPIOENSCHAP VAN NEDERLAND 1895/96 BEHAALD DOOR DE SCHERPSCH: VEREENIGING „ZWOLLE"

Brons, gr. 32 m.M.

118. 1896. April.

Tombola te Parijs ten bate der Nederlandsche Ver. voor Liefdadigheid aldaar.

Vz. Geheel gelijk n°. 96.

Kz. *Omschrift:*

NEDERLANDSCHE VEREENIGING VOOR LIEFDADIGHEID TE PARIJS

BEGEER * UTRECHT

*Opschrift:* TER HERINNERING AAN DE TOMBOLA VAN APRIL 1896

ter weerszijde een lauwertak.

Zilver, gr. 42 m.M.

Door den Nederlandschen Gezant te Parijs aangeboden aan de leden der regelingscommissie.

Brons, verzilverd. Coll. Z.

119. 1896. 24—26 Juni.

Ridderhofspel te Utrecht bij gelegenheid van het 52e lustrum der Rijksuniversiteit.

Vz. Mercurius, met den wijsvinger der rechterhand wenkend, links zwevende over eene stad (Utrecht).

*Omschrift:* QVO . ME . FATA . VOCANT

Kz. Gekroond wapenschild van Maximiliaan, koning van Bohemen. 1)

*Omschrift:* ✡ MAXIMILIANUS · D · G · BOHE · REX · ANNO · MDCCCXCVI · RH · TRAJ ·

Onder het wapen: BEGEER UTRECHT

Door den hoofdpersoon gegeven aan de bezoekers van den Cour.

Brons, 41 m.M. Coll. Z.

1) Klimmende leeuw van zilver op veld van keel. De Vz. vervaardigd naar eene oude medaille op den intocht van Maximiliaan in Praag.

120. 1896. 18 Juli.

Vijf en twintigjarig huwelijk van Willem Adolf Maximiliaan Karel Prins von Wied en Wilhelmina Frederica Anna Elisabeth Maria prinses der Nederlanden.

Vz. De door de koninklijke kroon gedekte

wapenschilden van het vorstelijk paar met een engel en een gekroonde leeuw tot schildhouders, daaronder op een lint de wapenspreuken: FIDELITATE ET VERITATE en JE MAINTIENDRAI, 't geheel rustende op een gedrapeerden hermelijnen mantel, gedekt door een koninklijke kroon.

Kz. Op fraaien door rozentakken omgeven cartouche, onder een zwaard en spinrokken en sautoir:

1871
18 JULI
1896

ter zijde: BEGEER

Brons, gr. 47 m M. Coll. Z.

**Door Begeer aan het vorstelijk paar aangeboden; niet in den handel.**

121. 1896. 3—7 Augustus.

Bakkerijtentoonstelling te Dordrecht.

1. Prijspenning.

Vz. Het gekroonde wapen van Dordrecht met twee griffioenen als schildhouders, rustende op een ornament.

*Omschrift:*

NATIONALE BAKKERIJ TENTOONSTELLING
· DORDRECHT 3—7 AUGUSTUS 1896 ·

Kz. Glad veld, omgeven door een krans van korenaren, klaprozen en korenbloemen.

Beneden: BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 44 m M. Coll. Z.

2. Vz. Als de vorige.

Kz.

*

AANGEBODEN

DOOR DEN

NEDERLANDSCHEN

BROOD- KOEK

EN

BANKETBAKKERS

BOND

*

ter zijde: BEGEER UTRECHT

Afslag, gr. 44 m.M. Coll. Z.

3. Vz. Als de vorigen.

Kz.

*

AANGEBODEN

DOOR DE

NEDERLANDSCHE

GIST- EN SPIRITUS

FABRIEK

DELFT

*

ter zijde: BEGEER UTRECHT

Afslag, gr. 44 m.M. Coll. Z.

122. 1896. 30—31 Augustus.

Tentoonstelling van Pluimgedierte te Bergen-op-Zoom. Prijspenning.

Vz. In eiken- en lauwerkrans:

TENTOONSTELLING
VAN
PLUIMGEDIERTE
BERGEN OP ZOOM
30—31 AUG.
1896

Kz. Mat schild in versierden rand, omgeven door eiken-, palm- en lauwertak, ter zijde rechts: B.(egeer) U.(trecht)

Brons, gr. 41 m.M. Coll. SNOECK.

123. 1896. 11 November.

Mr. C. Fock gedurende 25 jaar Kommissaris der Koningin in Zuid-Holland.

Vz. Het, met lauweren omkranst, gekroonde wapenschild van Zuid-Holland, omgeven door de gekroonde wapenschilden van de Provinciën, (beginnende rechts boven) Limburg, Drenthe, Groningen, Overijssel, Friesland, Utrecht, Zeeland, Noord-Holland, Gelderland en Noord-Brabant.

Kz. Tusschen lauwer- en eikentakken:

AAN
Mr. C. FOCK
AANGEBODEN DOOR ZIJNE
AMBTGENOOTEN
BIJ GELEGENHEID VAN HET FEEST
ZIJNER 25JARIGE AMBTSVERVULLING
1871
11 NOVEMBER
1896

Beneden: BEGEER UTRECHT

Brons, gr. 80 m M. Coll. Z.

Beschreven en afgebeeld in de Katholieke Illustratie, 30e jaargang n°. 40. Den 22 November 1896 den jubilaris door zijne ambtgenooten bij monde van den Kommissaris der Koningin in Noord-Holland, Jhr. mr. J. M. W. Schorer in zilver en brons aangeboden.

124. 1896. 20 November.

Mr. F. Th. Westerwoudt 40 jaar lid der Staten van Noord-Holland.

Vz. Het linksgewend borstbeeld en profil van den jubilaris, daarvoor: BEGEER, op de afsnede: v. d. BOSSCHE SC:

*Omschrift:* Mr. F. Th. WESTERWOUDT

Kz. Het fraai uitgevoerde gekroonde wapenschild van Noord-Holland.

*Omschrift:*

* LID DER STATEN VAN NOORD-HOLLAND *
1856 20 NOVEMBER 1896

Brons, gr. 80 m.M. Coll. Z.

Beschreven en afgebeeld in de Katholieke Illustratie, 30e jaargang n°. 39. Door vereerders en vrienden bij monde van den Kommissaris der Koningin in Noord-Holland, Jhr. mr. J. M. W. Schorer, op den dag van het feest in goud, zilver en brons aan den jubilaris aangeboden.

## 125. 1896.

## Prijsmedaille van het Sportterrein te 's-Gravenhage.

1. Vz. Naakte grieksche worstelaar links gaande, van achteren gezien, aan den linkerarm een worstelring, op de linkerhand eene Victorie met palmtak en lauwerkrans houdende; in de achterwaarts afhangende rechterhand een palmtak; *omschrift:*

VIRES ET CELERITAS

In de afsnede: L. JÜNGER SCULPS BEGEER

Kz. SPORTTERREIN DEN HAAG

CONCOURS HIPPIQUE



1896

PRIJS

Brons, gr. 50 m.M. Coll. Z.

2. Vz. Als de vorige, in de afsnede alléén BEGEER

Kz. *Omschrift:* SPORTTERREIN DEN HAAG
* WIELERWEDSTRIJD *

In het veld: PRIJS
Brons, gr. 32 m.M.

3. Vz. Geheel als de vorige.
Kz. Glad.
Brons, gr. 28 m.M.

126. 1896.

Prijspenning der Zangvereeniging „Cecilia" te 's-Gravenhage.

Vz. Linksgewende buste van de Heilige Cecilia met aureool, voor haar zes orgelpijpen, *omschrift:*

KON. ZANGVEREENIGING CECILIA

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans, daaronder: BEGEER UTRECHT

*Omschrift:* HUISHOUDELIJKE WEDSTRIJD

Brons, gr. 25 m.M.

**Aan Cecilia aangeboden door mr. W. J. Snouck Hurgronje, voorzitter dier vereeniging.**

127. 1896.

Prijspenning der Dordrechtsche roei- en zeilvereeniging.

Vz. Glad veld met *omschrift:* * DORDRECHTSCHE ROEI EN ZEILVEREENIGING

Kz. Fraai versierde cartouche omgeven door eiken- en palmtak, ter zijde B. U.

Afslag, gr. 25 m.M. Coll. Z.

128. 1896.

Prijspenning der Leerdamsche Sportvereeniging te Leerdam.

Vz. Het gekroonde wapen van Leerdam, met twee leeuwen als schildhouders, rustende op een ornament, ter zijden: BEGEER o UTRECHT o

*Omschrift:* LEERDAMSCHE SPORT VEREENIGING LEERDAM

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans.

Brons, gr. 32 m.M. Coll. Z.

129. 1896.

Nieuwe Prijspenning der gemeente Rotterdam.

Vz. Het gekroonde wapen der gemeente Rotterdam met twee leeuwen als schildhouders, rustende op een ornament;
daarboven: GEMEENTE
daaronder: ROTTERDAM
rechts en links heraldische roos tusschen twee krullen.

Kz. Glad.

Brons, gr. 53 m.M.

Volgens mededeeling van den Heer A. H. J. Heynsius, hoofdambtenaar ter gemeente-sekretarie te Rotterdam, in 1896 voor een Zangwedstrijd van de vereeniging Amphion door de gemeente beschikbaar gesteld.

130. 1896.

Prijspenning van de Amsterdamsche Postduivenbond.

Vz. Het door de keizerskroon gedekte wa-

pen van Amsterdam, omgeven door samengestrikte eiken- en lauwertakken.

*Omschrift:* AMSTERDAMSCHE POSTDUIVEN BOND

Kz. Glad veld, omgeven door een lauwerkrans.

Brons, gr. 41 m.M.

Oss, 17 Februari 1897.

W. K. F. ZWIERZINA.

N.B. De Koninklijke Utrechtsche fabriek van Zilverwerken van C. J. Begeer, werd beschreven door M. Brinkgreve, vergezeld van illustratiën naar teekeningen van A. J. VAN RAPPARD, in *Eigen Haard*, jaargang 1887, blz. 340 e. v., in welk artikel ook een en ander omtrent het vervaardigen van medailles wordt medegedeeld

---

## De Alkmaarsche Loterijpenning.

(Zie *Revue Belge* 1871, pl. IV n°. 3.)

---

In der tijd mochten wij onzen hooggeachten vriend mr. JACOB DIRKS eenige mededeelingen in verband tot bovengenoemden penning verschaffen, welke in zijn *Repertorium* (2e deel) onder n°. 2729 zijn opgenomen. Sedert vonden wij in het archief der gemeente meer en meer over de loterij zelve, hetgeen ons in staat stelt thans van haar een tamelijk volledig verhaal te geven.

Den 13 October 1695 berichtten burgemeesteren van Alkmaar aan de vroedschap, dat zij, daar de Staten verscheidene octrooien voor loterijen toestonden, wegens de sobere constitutie der godshuizen, 1) op naam van het aal-

1) Volgens PARS, *Katwijksche Oudheden*, bl. 217 der uitgaaf van 1745, werden in 1695 en 96 niet minder dan 26 loterijen getrokken in 24 verschillende steden.

moezeniershuis ook een gevraagd hadden, welk verzoek door de Staten, om advies, gesteld was in handen van Gecomm. Raden. Men besloot bij het lid voor Alkmaar in laatstgenoemd college op bevordering der zaak aan te dringen. Den 21 het octrooi aan regenten van het aalmoezeniershuis onder opzicht van het stedelijk bestuur verleend zijnde, benoemde de vroedschap den 29 eene commissie om het werkstellig te maken. Den 3 November rapporteerde deze twee ontwerpen onderzocht te hebben, à *f* 280.000 met loten à *f* 4.—, en à *f* 500.000 met loten à *f* 10; maar dat geraadpleegde Amsterdamsche makelaars beter oordeelden tot een millioen te gaan. Daarop werd aan eene commissie opgedragen te Amsterdam een contract over het eene of andere ontwerp te sluiten, en reeds den volgenden dag werd met JEAN PELLICHY en ABRAHAM VAN ULENBROEK een accoord getroffen, dat den 8 bij de vroedschap eenparige goedkeuring vond.

De loterij zou bedragen 1¼ millioen, verdeeld in 50.000 loten van *f* 25.—, waarvoor in te schrijven op naam tot den 3 Maart 1696 en te storten na de volteekening, terwijl de trekking zou aanvangen in April. (Ook in het gedrukt prospectus wordt gezegd, dat niemand gehouden zal zijn tot het fournee-

ren zijner penningen zoolang de loterij niet volgeteekend was, de inteekening opengesteld van 9 November tot 1 Maart en de aanvang der trekking bepaald op den eersten Dinsdag in April, of zooveel eerder als de loterij compleet mocht zijn.) Er zouden 2 prijzen zijn van *ƒ* 25000.—, 2 van *ƒ* 20000.—, 4 van *ƒ* 10000.—, 6 van *ƒ* 4000.—, 10 van *ƒ* 3000.—, 100 van *ƒ* 1000.—, 150 van *ƒ* 500.—, 200 van *ƒ* 400.—, 300 van *ƒ* 300.—, 1000 van *ƒ* 200.— en 5150 van *ƒ* 100.—, benevens 2 premiën van *ƒ* 1000.— voor het eerste en het laatste nummer, en 8 van *ƒ* 500.— voor de nummers vóór en na de 4 hoogste prijzen. Het aalmoezeniershuis zou 8 t. h. der prijzen genieten, en aan de directeuren, die alle kosten, behalve die van de trekkingen te Alkmaar, moesten dragen, vergoeden *ƒ* 28000 —, maar kon de loterij niet doorgaan, niets.

De inschrijving moet niet aan de verwachting beantwoord hebben, althans wij vernemen niets van de zaak tot den 8 Juni 1700, toen VAN ULENBROEK ter kamer van burgemeesteren voordroeg, dat de tijd nu geschikt scheen om haar met ernst voort te zetten, maar dat hij, aangezien zijn compagnon al voor lang overleden was, THOMAS HANIUS tot assistentie wenschte te gebruiken, en, kwam het gansche

montant niet zoo spoedig bijeen als men verlangde, dan de loterij te splitsen en de premie in verhouding te verminderen. Burgemeesteren namen vrede met de toevoeging van HANIUS, mits het contract in zijn geheel bleef; en zouden op het verzoek tot splitsing letten als de zaken daartoe gekomen mochten zijn.

Den 17en deed MICHIEL SERVAAS, notaris te Amsterdam, bij v. ULENBROEK, de weduwe PELLICHY en hare dochter insinuatie wegens het niet nakomen van het contract. ULENBROEK verklaarde, dat vele onverwachte intervallen belet hadden, de loterij tot de perfectie van het accoord te brengen, en hij er gaarne van zou ontslagen zijn, de regeering vrij latende over de loterij zoo te disponeeren als zij goed vond. De dochter van PELLICHY stemde hiermede in.

Den 29en werd door de vroedschap bewilligd in de verandering van het contract, en denzelfden dag een nieuw accoord getroffen met ULENBROEK en HANIUS, op dezelfde voorwaarden als tevoren; maar kwam de loterij niet vol en wilden burgemeesteren haar toch doen doorgaan, dan zou het loon naar proportie zijn. Den 21en Augustus committeerden burgemeesteren ABRAHAM DE VOS, gezworen klerk ter secretarie, tot het ontvangen der in de

loterij gefourneerde penningen, tot het aanteekenen der inleggers, het uitgeven der nummerbriefjes en het wekelijks aan burgemeesteren doen van opgaaf en betaling; hij zou daarvoor na het voltrekken der loterij beloond worden.

Het plaatsen der loten ging niet naar wensch, zoodat men zich tot 1/4 gedeelte der onderneming bepalen moest; den 13en Mei 1702 kon men tot de trekking daarvan overgaan, nadat de vroedschap den 8en eene commissie tot assistentie had benoemd. Voor de overige 3/4 werd den 14en Juli eene overeenkomst getroffen. In de vroedschapsvergadering van den 27en Juli werd ter tafel gebracht een brief van ULENBROEK, houdende, dat het bankgeld gevallen was tot *f* 2 : 5 t. h. en waarschijnlijk niet zou rijzen aleer de O.-I. Compagnie verkooping van goederen hield, en dat de loterij veel schade lijden kon door den voortgang van het koopen van bankgeld tot betaling der prijzen; weshalve hij vroeg of men ook *f* 50.000 fourneeren kon. Commissarissen werden daarop gemachtigd zoo te handelen als ten meesten dienste der stad zou zijn.

Den 7en October deelden burgemeesteren mede, dat de eerste verdeeling der loterij was afgeloopen en met ULENBROEK geaccordeerd over de voortzetting, zonder andere verande-

ring in het eerste contract dan kasgeld voor bankgeld. Zij werden gemachtigd met U. over het verledene te sluiten en te liquideeren en het nieuwe contract te teekenen, 't welk den 10[en] geschiedde. Tegenover 37500 loten van *f* 25 kwamen 6 prijzen van *f* 10.000, 6 à *f* 5000, 6 à *f* 3000, 12 à *f* 2000, 120 à *f* 1000, 120 à *f* 500, 240 à *f* 200, 5178 à *f* 100, 12 premiën à *f* 1000 voor de 6 eerste en 6 laatste nummers, 12 à *f* 400 voor die vóór en na de prijzen van *f* 5000, 12 à *f* 275 vóór en na *f* 3000, 24 à *f* 150 voor en na *f* 2000, 240 van *f* 100 vóór en na *f* 1000. De trekking zou den 1[en] November aanvangen of zooveel eerder als de loterij compleet mocht zijn, en plaats hebben ten overstaan van burgemeesteren en 2 of 3 personen, door de steden, welker ingezetenen de meeste loten genomen hadden, af te vaardigen; het aalmoezeniershuis zou genieten 8 t. h. en Ulenbroek daarvan *f* 21000, de loterij niet doorgaande niets en tot een minder bedrag naar proportie. Hij moest op vermaning van burgemeesteren, tot securiteit der inleggers, van tijd tot tijd de gefourneerde penningen ten raadhuize in bewaring geven, en na volteekening de lijsten inleveren bij burgemeesteren, die ten zijnen kosten de prijzen aan de winners zouden toezenden.

In spijt van deze meerdere zekerheid voor

de deelnemers ging de onderneming niet naar wensch. Tot aanmoediging der liefhebbers werd den 21 September 1703 op voorslag der aannemers goedgevonden, met staking der bij den vorigen inleg toegekende korting van 1 t. h., aan de hoogste inschrijvers vóór den 1 November medailles uit te reiken, in dezer voege:

| | | | |
|---|---|---|---|
| den hoogsten inschrijver op één biljet . . . . | 1 | gouden van | *f* 50.— |
| den tweeden inschrijver op één biljet . . . . | 1 | „ „ | „ 40.— |
| den derden inschrijver op één biljet . . . . . | 1 | „ „ | „ 30 — |
| den vierden inschrijver op één biljet . . . . | 4 | zilveren „ | „ 6.50 |
| den vijfden inschrijver op één biljet . . . . | 4 | „ „ | „ 5.— |
| den zesden inschrijver op één biljet . . . . | 3 | „ „ | „ 5.— |
| den zevenden, achtsten, negenden, tienden, elfden en twaalfden inschrijver op één biljet ieder . . . . . . . . | 2 | „ „ | „ 6.— |

In een schrijven van burgemeesteren van den 27 September aan de aannemers lezen wij: „dat als de geseyde premien soude komen tot onsen lasten, de oncosten van het maken

van de stempel bij de directeurs behoorden te worden gedragen, soo omdat hetselve is in conformite van het tussen ons opgeregte contract, als omdat deselve stempel ook in andere loterijen staat te worden gebruyct."

De uitloving schijnt niet aan het doel te hebben beantwoord, althans eene gedrukte „alderlaatste Waarschouwinge, wegens de tweede Favorabele Loterye" (12500 loten à *f* 25 en 2200 prijzen van te zamen *f* 312.500.— dus wederom 1/4 van het totaal bedrag) staat voor de vier op één biljet vóór den 10 Januari 1704 te nemen loten de korting van 1 t. h. weder toe, en belooft de dubbele restitutie van het ingelegde kapitaal, mocht de trekking den 11 Februari niet geschieden.

Den 20 December 1706, zegt eene aanteekening, is aangevangen met het trekken van de laatste verdeeling der loterij. Voor dit „laatste" zal wel gelezen moeten worden voorlaatste of derde, voor welke, naar wij meenen, opnieuw medailles waren uitgeloofd. Want ULENBROEK was reeds voor lang overleden en zijne weduwe zat nog met meer dan 1/4 van het primitief getal der loten. Volgens een advies uit 's Gravenhage van den 21 Januari 1706 (ongeteekend), waren de weduwe en erven wèl gehouden de aanvaarde taak te volbren-

gen. Op haar herhaald verzoek besloot de vroedschap den 25 Januari 1707 burgemeesteren te machtigen om, nadat de laatst getrokken loterij zou afgerekend en voldaan zijn, haar te ontslaan van het contract en de nog resteerende 12595 loten over te nemen; alsook om op de secuurste wijze over het completeeren der loterij met PIETER SCHEPPERUS te accordeeren. Zulks gebeurde den 7 Februari 1707 te Amsterdam met hem en HARMANUS HAMILTON, die de loten overnamen en voor de volvoering zouden zorgen, op dezelfde voorwaarden als te voren met ULENBROEK was bepaald, uitgezonderd dat hun salaris zou worden gerekend tegen 21/4 gulden. Het contract werd mede-onderteekend door CONRADUS VAN UILENBROEK.

Maar 't liep alweder mis: den 13 November 1708 werden aan de vroedschap medegedeeld twee brieven, de een van de weduwe SCHEPPERUS, wegens het overlijden van haar man en hare hooge jaren ontslag van het contract verzoekende, de ander van N. BLANCK, zijn dienst aanbiedende om, wederom nevens HAMILTON, in de directie aangenomen te worden; daarbij in bedenking gevende of het loon van 21/4 niet wat vermeerderd behoorde te worden, omdat de directeurs met de menigvuldige loterijen meer moeite en kosten had-

den en grooter collecteloonen moesten uitloven. De vroedschap vond goed de weduwe te ontslaan en BLANCK in hare plaats te stellen, aan burgemeesteren overlatende om het loon bij het met hem te sluiten contract te regelen.

Den 1 Juli 1712 besteedden burgemeesteren nogmaals eene loterij van *f* 250.000.— à *f* 10.— het lot, ten behoeve van het aalmoezeniershuis, aan HENDRIK BLANCK te Amsterdam. Even als bij de vorige overeenkomsten bedongen was, zouden de kosten der trekkingen te Alkmaar buiten bezwaar der aannemers blijven, maar van de 8 t. h. korting voor hen 3¾ en voor burgemeesteren 4¼ komen. Ten langste 3 maanden na het eindigen der loterij moest met burgemeesteren of hunne gemachtigden volkomen gelikwideerd en het bedongen provenu aan hen uitgekeerd worden. Ditmaal moet de onderneming gelukt zijn, want den 12 December benoemde de vroedschap, vermits het trekken van het restant der loterij voor het aalmoezeniershuis op handen was, eene commissie tot het assisteeren en uitvoeren.

Wat nu de hiervoor genoemde medailles betreft, de Catalogus van het kabinet van G. SCHOEMAKER, 1720, is, voor zooveel wij weten, de eerste bron waaruit blijkt, dat de door M. SMELTZING vervaardigde penning op de overwinnin-

gen der bondgenooten werd uitgereikt te Alkmaar; en wij namen deze bijzonderheid, waardoor het schijnbaar tegenstrijdige tusschen voor- en keerzijde tevens verklaard wordt, over, toen wij in 1854 den Catalogus opmaakten der verzameling van wijlen onzen vaderlijken vriend G. van Orden.

Wij vermoeden dat Smeltzing, toen de aannemers der loterij zich tot hem wendden, een penning onderhanden had op de inneming van Bonn, Huy en Limburg (14 Mei 17 Aug. en 26 Sept.); dat het onderwerp daarvan recht geschikt werd geacht om den penning begeerlijk en aan het plaatsen der loten bevorderlijk te maken; en dat de keerzijde de zinnebeelden eener loterij ontving, maar zonder eenige plaatselijke aanduiding, opdat de penning ook tot aanmoediging van andere loterijen dan de Alkmaarsche zou kunnen dienen. De namen van Rhinberg en Gelder schijnen als die van nieuwe vermeesteringen nader in de afsnede der voorzijde gebracht te zijn, immers de staande vrouw draagt aan haar lans drie burgtkronen en achter haar zien wij 3 steden, (de heer Dirks meende 5); waarschijnlijk acht de heer D. dat zij het lot of de kans op het geluk voorstelt, daar zij eenige meer of minder groote geldbuidels in de linkerhand houdt. 't Kan zijn, dat bedoeld is haar in een genius

van de gelukskans te metamorphoseeren, maar wij veronderstellen, dat zij te voren iets anders heeft moeten verbeelden, en dat de buidels zoo diep in den stempel gesneden zijn om daardoor een ander te voren aanwezig attribuut weg te werken.

C. W. BRUINVIS.

## Inhoudsopgave der Tijdschriften die het Genootschap in ruiling ontvangt.

Mittheilungen der Bayerischen Numismatischen Gesellschaft. XV. Jahrgang. 1896.

Der Münzfund von Leubas. Von AD. HORCHLER.

Der älteste herzoglich bairischen Goldgulden. Von H. DANNENBERG.

Die Münzen des Grafen Ladislaus von Haag (Oberbayern). Von J. V. KULL.

Aus bayerischen Archiven. Von J. V. KULL

Eine bisher unbekante Kippermünzstätte des Markgrafen Joachim Ernst von Brandenburg—Ansbach Von C. F. GEBERT.

Münzen und Münzwesen des Bisthums Hildesheim unter Churfürst Maximilian Heinrich, Herzog von Bayern. 1650—1688. Von M. BAHRFELDT in Breslau.

Rivista Italiana. Fasciolo II. 1897.

GNECCHI, FRANCESCO. Appunti di Numismatica Romana XLIV. Sulle Restituzioni. (1 Tav.)

AMBROSOLI SOLONE. Il zecchino di Porcia (Fig.)

A. AGOSTINI. Il privilegio di zecca accordato dall' imperatore Massimiliano II a Ferrante Gonzaga, 1° Marchese di Castiglione delle Stiviere.

RICCI SERAFINO. Contributi alla storia del ripostiglio consolare di Palazzo Canavese.

KUNZ CARLO. Il Museo Bottacin annesso alla civica biblioteca e museo di Padova. (2 Tav.)

## Gemengde Berichten.

---

*Gildebrief van Tiel*, 1475.

Een mijner vrienden, de heer G. J. Brenkman te Aalst bij Lienden, bezit een achttiende-eeuwsch afschrift van een gildebrief, „gegeven in 't jair ons Heren Dusent vier hondert vyff ende tsoeventich op ten sonnendach in der vasten Judica", behelzende de stichting van „een bruederscap ind susterscap in die eer Gods onser liever vrouwen in des heiligen sacraments bynnen der Stat van Tiell."

Achter deze copie is gevoegd eene „ophelderinge van desen brieff", waaraan wij het volgende ontleenen, dat voor de kennis der muntzaken niet van belang ontbloot is.

„Ibid. lin. 9 enz. wordt gesprooken van *vlemschen* en *bodtdragers*, waer omtrent staet te letten

Dat een *olde vlemsche*, een *bodtdrager* en een *eesels braspenninck*, even veel gelden, en dat een yder gewaerdeert wordt op een stuyver Brabants, dat is na onze hedendaegsche munt op anderhalven stuyver, siet het Extract uyt de negende Rekeninge van

Johan Gerbrandts, vervattende eene declaratie van de munten, soo als de Rentmeesters in de Graeffschap Zutphen en op Veluwen de domayne en Thinsen ontfangen, in druk uytgegeven door den heer Schrassert de Censu Dominico et Conventionale pag. 173 en 175.

Dog met de *Vleemschen* en olde *Bodtdragers* is het gelegen geweest als met alle de andere geldtspecien van wat natuir die ook souden moogen weesen, dewelke op alle plaetsen gelyck ook in alle tyden niet op een ende deselve prys en valeur gebleven syn.

In het Bisdom van Utregt is eenen *ouden bodtdraeger* in het jaer 1490 gewaerdeert op 12 witkens, dat is na onse hedendaegsche munt op 12 oirtkens, off anderhalven stuyver, siet Frans Mieris, beschryvinge der Bisschoppelycke munten, pag. 265.

By Simon van Leuw. Cens. Forens lib. 2 cap. 18, n. 15 en in syn Rooms Hollands Regt 2 boeck 13 Deel nº. 21-22 wordt eenen *Bodtdraeger* gewaerdeert op eenen stuyver, waer van de twee soo veel doen als drie Hollandtsche Leuwen.

In Gelderlandt is volgens eene ordonnancie van Hertog Reynoldt, noyt met den druck gemeyn gemaekt, en waer van het origineel berust op de brandtkaemer der stadt Arnhem in de laede sub Nº. X Anno 1402 den dobbelen *bodtdrager* gewaerdeert op twee grooten dat is eenen stuyver, na onse munt, ende den halven off enkelden op eenen groot, dat is na onse hedendaegsche munt eenen halven stuyver.

In sekere oude met de hand geschrevene aente-

keninge in originali onder my berustende, wordt omtrent het jaer 1580 off 1590 een *bodtdraeger* gewaerdeert op een blanck ende een *olde bodtdraeger* op een ende een halve stuyver.

In de Rekeningen wegens het Convent van Westroyen 1) over de jaeren 1616, 1617, 1618, 1619 worden 27 *bodtdraegers* jaerlycks betaelt met 19 stuyvers ende een halff, dat is met 39 grooten off 156 duyten na de hedendaegsche munt; waer uyt blykt, dat yder *bodtdraeger* doen ter tijdt, tot Thiel is worden verrekent tegens 5 duyten en $\frac{21}{27}$ste gedeelte van een duyt off korter $\frac{7}{9}$ gedeelte.

Dat een *olde vleemsche*, een *old butgen* ende een *bodtdraeger* van een ende deselve valeur syn geweest geldende dan eens een Groot off halve stuyver en dan eens eenen stuyver, blyckt niet alleen uyt de hier boven aengehaelde negende Rekeninge van Johan Gerbrants, maar ook uyt vergelijkinge van seker extract uyt een oudt boek, met de handt geschreven, vervattende de Thinsregten van het Furstendomb Gelre en Graeffschap Zutphen en berustende op de Provinciale Rekenkaemer, welk extract in druck is uytgegeven door den Heer Johan Schrassert de Censu Dominico et conventionale pag. 171.

Op gelijke manier wordt ook in den Landbrieff van Veluwen, door Hertog Carel Anno 1532, uytgegeven een aldt Butgen in waerdye gelyck gestelt met een *alden vleemsch*, siet het groot Gelders Placaetb. 1. Append. col. 147, lin. 44 en 45.

1) Het Convent van Westroyen is het klooster Westeroyen bij Tiel.

Bij sententie van het Hoff van Gelderland de dato den 9 May 1622 is verstaen dat een *butken* betaelt moet worden met een halven stuyver, tusschen Wichboldt de Rode van Hekeren en Wilhem Baerken Dog staet te letten dat een *Vleemsche Gulden*, waervan in desen brieff doorgaens gewaegt wordt, veel hoger in waerdye is geweest, als een *Vleemsche* oft *olde vlemsche*, waer op tot voorkominge van misverstant wel moet worden gelet.

Want in sekere ordonnancie Anno 1517, by Hertog Carel van Gelder en de Hooftsteden Nimmegen, Ruremunde, Zutphen en Arnhem beraemt: te vinden op de brandtkaemer der stad Arnhem in de laede getekent N'. X en noyt gedrukt, worden de *Vleemsche* 1) gestelt op 22 grooten, dat is, na onse hedendaegsche munt op 11 stuyvers.

Hoewel in een oude aentekeninge by my in originali berustende, staet aengetekent, dat den *vleemsch gulden* gegolden heeft 5 stuyvers. Nota Bene. dit geschrift was geschreven tusschen de jaeren 1580 en 1590."

HILVERSUM. J. E. TER GOUW.

---

*Aanvulling* DIRKS, *Ned. Penningen* 1813/63.

1849. 17 Maart.

Overlijden van Z. M. Koning Willem II te Tilburg

Vz. 's Konings rechtsgewend hoofd, omschrift in parelrand:

WILLEM II KONING DER NED. G. H. V. L.

---

1) Hier is bepaald uitgelaten het woord *guldens*.

Kz. In het veld een gothische W gedekt door de koninklijke kroon, omschrift in parelrand:

★ GEBOREN 6 DEC 1792 ★ OVERLEDEN 17 MAART 1840 (Sic!)

Koper verguld, gr 19[5] m.M. Mijne collectie.

1863. 1 en 2 Augustus.

Feesten van den Antwerpschen Handel, bij gelegenheid van het tot standkomen van het traktaat van 19 Juli 1863, houdende vrijverklaring van de Schelde.

Vz. Linksgewend hoofd van Leopold I, daaronder: L. WIENER.

*Omschrift:* ★ LEOPOLD PREMIER ROI DES BELGES ★ FETES DU COMMERCE D'ANVERS 1 ET 2 AOUT 1863

Kz. Op eene gemetselde kade, rechts, waarop: LEOP. WIENER SC., staan de Belgische en de Nederlandsche Maagd; de eerste met het Belgische wapen aan hare voeten, begroet met de opgeheven rechterhand de scheepvaart, voorgesteld door eene vrouw met drietand in den arm, staande op een door onzichtbare roeiers voortbewogen schip. De Nederlandsche Maagd, met de rechterhand steunende op eene kolom, de jaartallen 1648—1792—1839 en 1865 dragende, waartegen het Nederlandsche wapen rust, toont haar een ontrold perkament met afhangend zegel, waarop: ART. 1 tot en met ART. 6 te lezen is. Op den achtergrond een schip; aan den voet der kade de stroomgod van de Schelde, liggende op een waterurn, waarop: ESCAUT.

*Omschrift:* AFFRANCHISSEMENT DE L'ESCAUT TRAITÉ DU 19 JUIL. 1863.

Brons, gr. 74 m.M. Mijne collectie.

Oss. W. Zw.

# VERGADERINGEN

VAN HET

## Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde

## in 1896

(*Uittreksel uit de Notulen*)

Bestuursvergadering 12 Mei.

.... het voorstel om het aantal gewone leden van 30 op 40 te brengen, wordt voorloopig aangehouden, aangezien er thans slechts 26 plaatsen bezet zijn.

5e Jaarlijksche Vergadering 16 Juni te Nijmegen.

Zie Tijdschrift IV (1896), blz. 220.

De 2e bestuursvergadering is om verschillende redenen eerst gehouden 14 Januari 1897

.... benoemd tot buitenlandsch lid, de heer Prof. Dr. A. DÜNING, te Quedlinburg.

Besloten wordt op de a.s. Jaarvergadering eenige wijzigingen in de Statuten voor te stellen.

## Jaarverslag van den Secretaris

Wederom mag ik U wijzen op eene uitbreiding van onzen kring. Op 31 December 1896 telden wij 87 leden, tegen 84 een jaar geleden, en wel:

2 eereleden,
28 gewone leden,
25 buitengewone leden en
32 buitenlandsche leden,

en dit niettegenstaande wij het verlies te betreuren hadden van den heer Mr. A. J. ENSCHEDÉ te Haarlem, die overleed en van den heer MAURICE PROU te Parijs, die uit ons Genootschap trad.

Ingevolge de keuze der Jaarlijksche Vergadering van 16 Juni 1895, waren de bestuursplaatsen als volgt bezet:

| | | |
|---|---|---|
| Voorzitter | de heer | TH. M. ROEST. |
| Vice-Voorzitter | „ „ | Mr. L. W. A. BESIER. |
| Penningmeester | „ „ | C. H. F. A. CORBELIJN BATTAERD. |
| Secretaris | „ „ | JOH. W. STEPHANIK. |
| Conservator | „ „ | H. G. DU CROCQ. |

De jaarvergadering werd gehouden op 16 Juni te Nijmegen; het Bestuur vereenigde zich op 12 Mei, terwijl de 2e bestuursvergadering om verschillende redenen tot 14 Januari 1897 moest worden uitgesteld.

Finantieel was 1896 een gunstig jaar. De rekening toch geeft in ontvangsten *f* 1030.08⁵, in uitgaven *f* 808.52⁵, zoodat het bedrag van *f* 221.56 op 1897 kon worden overgeboekt.

Het Tijdschrift bleef niet alleen binnen de perken van het aangevraagde crediet, maar, doordien verschillende schrijvers de onkosten der platen voor eigen rekening namen, mochten wij ons zelfs met een batig saldo verheugen.

H. M. de Koningin-Weduwe Regentes, betuigde ook dit jaar weder Hare hooge sympathie voor onze studie bij 't aanvaarden van den gebonden vierden jaargang van 't Tijdschrift.

*Amsterdam,* JOH. W. STEPHANIK.
13 Juni 1897.

**Inkomsten en Uitgaven van 't Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde.**
**Genootschapsjaar 1896.**

| *Ontvangsten.* | | | *Uitgaven.* | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Aan Saldo A.P. . . . . . . . . . | *f* 146 | 37$^{5}$ | Per Tijdschrift . . . . . . . . . . | *f* 741 | 80 |
| „ Contributiën . . . . . . . . | „ 637 | 17 | „ Uitschotten Secretaris . . | „ 22 | 50 |
| „ Jaarlijksche bijdrage van den Heer H. G. du Crocq | „ 25 | — | „ „ Penningmeester. . . . . . . | „ 44 | 22$^{5}$ |
| „ Idem N.N. . . . . . . . . . | „ 25 | — | „ Saldo . . . . . . . . . . . . . | „ 221 | 56 |
| Tijdschrift: | | | | | |
| Verkochte exemplaren . | „ 133 | 98 | | | |
| Meerdere overdrukken . | „ 22 | 65 | | | |
| Geschonken platen. . . . | „ 30 | 05 | | | |
| Rente 1896 . . . . . . . . | „ 9 | 86 | | | |
| | *f* 1030 | 08$^{5}$ | | *f* 1030 | 08$^{5}$ |

Aldus nagezien en goedgekeurd in de Vergadering van 16 Juni 1897, gehouden te Utrecht.

(*was get.*) W. K. F. Zwierzina.
( „ „ ) Speelman.

## Verslag van den Conservator.

---

Bij mijn vorig verslag uitte ik den wensch, dat het volgende omvangrijker mocht zijn. Tot mijn leedwezen is dit niet het geval, zooals uit het volgende blijkt.

Onze penningverzameling werd met 6 stuks vermeerderd.

De muntverzameling met 20 stuks uitgebreid.

Dringend beveel ik wederom de verzamelingen van het Genootschap in de voortdurende belangstelling der Leden aan.

Juni 1897.

*De Conservator*,
H. G. DU CROCQ.

---

## Aanwinsten van de Bibliotheek.

Le Florin dit „Strampraidsche gulden." Extr.

Geschenk van den Heer TH. M ROEST.

Quatre monnaies de Guillaume de Bronckhorst, seigneur de Batenbourg et de Steyn. (1556—1573). Overdr.

Trois monnaies liégeoises inédites. Extr

Un denier inédit de Pepin le Bref. Extr.

Un esterlin au type anglais, frappé par Renard de Schönau. Extr.

Quatre monnaies inédites ou peu connues de 's-Heerenberg et de Stevensweerd. Extr.

Geschenk van den Heer Burggraaf B. DE JONGHE

Münzgeschichte der Schweiz von Leodogar Corragioni. 4°.

Geschenk van den Heer P. STRŒHLIN

La monnaie de Iovingien ou Saint-Donat (894—1025 (?)). Extr.

Du prétendu atelier carolingien de Venasque. Extr.

De la circulation des Florins d'Utrecht en Dauphiné, à Avignon et dans le Comtat Overdr.

De la détermination des monnaies du dauphin Louis I (1410—1415). Extr

Geschenk van den Heer ROGER VALLENTIN

Mittheilungen der Bayerischen Numism. Gesellschaft. XIV. Jahrgang 1895.

Penning op het gouden jubelfeest van Musis Sacrum te Dongen in 1890. (N.-Br.) Overdr

Twee Noordbrabantsche wielrijders prijs-medailles. Overdr.

Draagpenninkje van het gild van St. Jan te Kaatsheuvel (N.-Br.). Overdr.

Gedenkpenning ter herinnering aan het bezoek van H.H. M.M. de Koninginnen aan de Z. provinciën, 15—24 Mei 1895. Overdr.

Twee gouden-bruiloftspenningen van de familie de Jong van Beek en Donk.

Geschenk van Jhr. M. A. SNOECK

Penning op de verlegging van de uitmonding der Maas. Overdr.

Geschenk van Jhr. Mr. M. W. SNOECK.

Gildepenning van Abraham Hildernisse, deken van het timmermansgilde te Middelburg. Overdr.

Gedenkpenning uitgereikt aan Mr. G N. de Stoppelaar. Overdr.

Iets uit de geschiedenis der Zeeuwsche Assignaten in 1795. Overdr.

Geschenk van Mej. M. DE MAN.

Catalogus der Numismatische Verzameling van het Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, door Mr. J. A. van der Chijs

Geschenk van het Genootschap.

Appunti di numismatica romana. XXXVII. Estratto.

Geschenk van den Heer F. GNECCHI.

De drie merkwaardige schellingen: Het schild, het lam en de gulden van gewicht, door A. Hollestelle.

Geschenk van den Heer A. HOLLESTELLE.

Verslag der commissie ter verzekering eener goede bewaring van gedenkstukken van Geschiedenis en Kunst te Nijmegen.

Geschenk van den Heer TH. ABELEVEN.

Verslag Museum van Oudheden. Groningen 1892 —95.

Geschenk van Mr. J. A. FEITH.

La numismatique du jubilé de Saint-Rombaut à Malines en 1795. Extr.

Geschenk van den Heer V. DE MUNTER.

In memoriam Umberto Rossi, door Solone Ambrosoli.

Geschenk van den Heer SOLONE AMBROSOLI.

Uebersicht über die Münzgeschichte des Kaiserlichen freien weltlichen Stifts Quedlinburg.

Geschenk van Dr. ADALBERT DÜNING.

---

## In ruiling met ons Tijdschrift.

Annuaire de la Société française.

Numismatische Zeitschrift. Wien, 24, 26, 27ster Band.

Rivista Italiana di numismatica.

Revue suisse de numismatique.

Revue belge de numismatique.

---

## Aanwinsten van de Numismatische Verzameling.

*A.* Munten.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Gelderland | 1787. | Stuiver. | |
| Holland | 1738. | „ | |
| „ | 1739. | „ | |
| „ | 1754. | „ | (dubb) |
| Zeeland | 1739. | „ | |
| Utrecht (st.) | | Duit (Z.) | |

O. I. Comp. Holland 1755. 1/8 Duit (Z)
" " 1762. 1/8 " "
Utrecht 1762. 1/8 " "

Geschenk van den Heer C. W. BRUINVIS.

Gelderland 1764. 3 g.
Friesland 1601. 1/2 28.

Geschenk van den Heer H G. DU CROCQ.

Stel munten der Z. A. Republiek.

Geschenk van den Heer Jhr. Mr BEELAERTS VAN BLOKLAND.

*B.* Gedenkpenningen.

1837 Overlijden F. L. Wilhelmina, Koningin der Nederlanden. Z. 41 m.M.

1863. Neerland's onafhankelijkheid. L 37 en 34 m.M.

1887. Koning Willem III 70 jaar. B 39 m M.

1896. Bezoek aan Limburg B. verz. 42 m.M.
Geschenk van den Heer H. G. DU CROCQ.

1896. Rijksmuseum Amsterdam B. 50 m.M.
Geschenk van den Heer C. W. BRUINVIS.

1895. Gedenkpenning aangeboden aan Mr. G. N. de Stoppelaar.
Geschenk van Mr. DE STOPPELAAR.

## Verslag van de Commissie voor de Redactie van 't Tijdschrift

---

Weinige waren ditmaal de artikelen die wij over muntkunde ontvingen. Zij beperkten zich tot vier onbeschreven munten van 's-Heerenberg en Stevensweert, een batenburgschen duit (variëteit) en tot een blik in Lombok's muntwezen.

Hieraan sluiten zich: een overzicht van de muntvondsten in Nederland van 't jaar 1894, de geschiedenis van de Zeeuwsche assignaten (1795) en van 't particulier papierengeld in Nederlandsch-Indië. Nicolaas Heynsius als numismaat werd herdacht.

Des te grooter was 't aantal artikelen over allerlei penningen, en wel:

Gedenkpenningen op 't bezoek onzer Koninginnen in Brabant, Limburg, Overijsel en te Londen; op den 70en jaardag van ons me-

delid, den heer Mr. G. N. de Stoppelaar (1895) en ter eere van den heer W. G. ten Houte de Lange (1870) te Alkmaar. Verder twee gouden-bruiloftspenningen (1764 en 1886) van de familie de Jong van Beek en Donk.

Bij deze sluiten zich aan: de gedenkpenningen op 't verleggen van de Maasmonding, op 't 50-jarig bestaan van „Musis Sacrum" te Dongen (1890) en van „Souvenir des Montagnards" te Tilburg, op 't 25-jarig feest van de Stoomvaart-Mij Nederland en van Liefdadigheid naar Vermogen te Amsterdam; ten slotte de maskerade-penning van Leiden 1895.

Tot dusverre was nog weinig bekend omtrent de vervaardiging der legpenningen. Wij meenen daarom onze lezers verheugd te hebben met 't uitgeven van alle gegevens die de brabantsche muntmeestersrekeningen der 17e en 18e eeuwen over dit onderwerp bevatten.

Ook plaatsten wij de historische bizonderheden omtrent den alkmaarschen vroedschapspenning en dien van 't timmermansgild te Middelburg.

Ten slotte eenige prijs- en strooipenningen van de tentoonstellingen te Amsterdam 1883, Veendam 1891 en Amsterdam 1895; van de wielrijderswedstrijden in Noord-Brabant; en een draagteeken van de vereeniging St. Jan te Kaatsheuvel.

In de 2e aflevering openden wij eene rubriek „Gemengde Berichten." In deze zullen wij de talrijke kleine mededeelingen opnemen, welke geen stof genoeg tot een zelfstandig artikel opleveren en wier bewaring toch gewenscht is.

Ons medelid, de heer A. BOM, trad wederom als uitgever en verspreider van 't Tijdschrift op en verdient zeker een woord van dank voor zijne vriendelijke bemoeiingen.

TH. M. ROEST.
MARIE DE MAN.
JOH. W. STEPHANIK.

———

# LEDENLIJST

## EERE-LEDEN

Dagteekening der benoeming

LE VICOMTE B. DE JONGHE, rue du Trône 60, Ixelles. 17 Juni 1894.

TH. M. ROEST, Conservator van het Munt- en Penningkabinet van Teyler's Genootschap te Haarlem, Rapenburg 31, Leiden, Lid-Oprichter. 16 Juni 1896

## GEWONE LEDEN

C. H. F. A. CORBELIJN BATTAERD, Notenboomstraat 87, Groenlo, Lid-Oprichter.

ADRIAAN BOM, Keizersgracht 149, Amsterdam, Lid-Oprichter.

P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE, Groote Markt 10, Schiedam, Lid-Oprichter.

Jhr. Mr. J. M. H. J. DE GREZ, Hinthamerstraat 4, 's-Hertogenbosch, Lid-Oprichter.

Jhr. M. A. SNOECK, Kamerheer in b. d. van H. M. de Koningin, Bestuurder van 't Prov. Genootschap van K. en W. in Noord-Brabant, C. 22, Hintham, Lid-Oprichter.

JOH. W. STEPHANIK, Conservator van 't Munt- en Penningkabinet van 't Kon. Oudheidk. Genootschap te Amsterdam, Keizersgracht 414, Lid-Oprichter.

| | |
|---|---|
| Mr. L. W. A. Besier, Voorzitter van het Munt- Genootschap, Maliesingel 24, Utrecht. | 12 Juni 1892. |
| J. Geraerts, Kasteel Aerwinkel, Posterholt, Limburg. | — |
| O. G. H. Heldring, Majoor der Infanterie, Langestraat 30, Amersfoort. | — |
| Chr. I. van Eeghen, Burgemeester, Putten Veluwe. | |
| Th. H. A. J. Abeleven, Van Welderenstraat 54, Nijmegen. | — |
| C. W. Bruinvis, Oudegracht 184, Alkmaar. | — |
| J. H. W. Unger, Gemeente-Archivaris, Kruiskade, Rotterdam. | — |
| Mejuffrouw Marie de Man, Conservatrice van 't Munt- en Penningkabinet van 't Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, St. Pieterstraat 39, Middelburg. | — |
| Jhr. C. M. C. A. van Sypesteyn, Lange Voorhout 46, 's-Gravenhage. | — |
| Mr. J. A. Feith, Rijks-Archivaris, Martiniplein 181, Groningen. | 18 Juni 1893. |
| H. J. C. van Gemund, Assistent aan het Koninklijk Munt- en Penningkabinet te 's-Gravenhage, Kleine Houtstraat 48, Haarlem. | 17 Juni 1894. |
| Dr H. J. de Dompierre de Chaufepié, Direkteur van het Koninklijk Munt- en Penningkabinet, Javastraat 70c, 's-Gravenhage. | — |
| Mr G. N. de Stoppelaar, Conservator van de oudh. verzameling op het raadhuis, Langedelft 22/23, Middelburg. | — |
| H. G. du Crocq, Leidschegracht 11, Amsterdam. | — |
| L. C. van den Brandeler, Kapitein van den Generalen Staf, Sweelinckstraat 34, 's-Gravenhage. | 16 Juni 1895. |
| W. I. Fredzess, Voorstraat 64, Utrecht. | — |
| W. K. F. Zwierzina, Ontvanger der registratie en domeinen, Alphen a d Rijn. | — |
| H. Kuipers, Wilhelminastraat 46, Haarlem. | 16 Juni 1896 |
| Jhr. H. M. Speelman, Schotersingel 11, Haarlem. | — |
| Mr. P. Deketh, Piet Heinstraat 3, 's-Gravenhage. | |
| Aug. Sassen, Archivaris, Steenweg, Helmond. | 16 Juni 1897. |
| Jhr. Mr. M. W Snoeck, C, 22, Hintham | — |

## BUITENGEWONE LEDEN

| | |
|---|---|
| W. J. FORTUIJN DROOGLEVER, Oud-Notaris, Westhaven 156, Gouda. | 12 Juni 1892. |
| Dr. L P. H. SCHOLS, Breedestraat 23, Maastricht. | — |
| J. A ORT, Kolonel, Zwolschestraat 13, Deventer. | — |
| D C. MEIJER Jr., Vondelstraat 51, Amsterdam. | — |
| Mr. W. M VAN LANSCHOT, Weesstraat 134*a*, 's-Hertogenbosch. | 18 Juni 1893. |
| B. J. A. BRUYNESTEYN, Van Baerlestraat 13, Amsterdam | — |
| J. E. TER GOUW, Koningsstraat 38, Hilversum. | — |
| Dr. L J. A. BRAAKENBURG, Hooglandsche Kerkgracht 23, Leiden. | — |
| A. C. M. VAN ETTEN, Ingenieur, Damrak 13, Amsterdam. | — |
| F. H. BARON VAN VERSCHUER, Willemsplein 2, Arnhem. | — |
| Jhr. Mr. P. L. VAN MEEUWEN, Nieuwstraat 183, 's-Hertogenbosch. | 17 Juni 1894. |
| Jhr. H E. RAM, Ingenieur, Peperstraat 142, 's-Hertogenbosch. | — |
| E. PH. ERFMANN, Binnenweg 112, Rotterdam. | — |
| Mr. F. A. J. VAN LANSCHOT, Huize Zegenwerp, St. Michiels-Gestel. | — |
| A. TH. HARTKAMP, Marnixkade 9, Amsterdam. | — |
| Jhr. Mr. W. C. G. VAN EYSINGA, Wirdumerdijk 9, Leeuwarden. | 16 Juni 1895. |
| JAN HORDIJK JACzn., Voorstraat 410, Dordrecht. | — |
| J. PH. M. MENGER, Voorstraat 35, Utrecht. | — |
| Mr. W. A. BARON VAN VERSCHUER, 's-Gravenhage. | — |
| Mr. C. G. J. BIJLEVELD, Nassausingel 2, Nijmegen. | 16 Juni 1896. |
| Mr. H. J. D. D. ENSCHEDÉ, Zijlstraat 27, Haarlem. | — |
| J. D. OORTMAN GERLINGS, Oudegracht 72, Utrecht. | — |
| Ds. H A. J. LÜTGE, Keizersgracht 717, Amsterdam. | — |
| Jhr. Mr. F. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Koninginnegracht 62, 's-Gravenhage. | 16 Juni 1897. |
| ANTH. BEGEER, Oudegracht 17, Utrecht. | — |
| Mr. M. C. NIJLAND, Sneek. | — |

| | |
|---|---|
| Jhr. Mr. A. F. O. van Sasse van Ysselt, van Tuldenstraat 48, 's-Hertogenbosch. | 16 Juni 1897. |
| H. van Rijckevorsel, Vughterstraat 49, 's-Hertogenbosch. | — |
| H. D. de Witt Hamer, Lange Kerkstraat 30, Goes. | — |

## BUITENLANDSCHE LEDEN

| | |
|---|---|
| E. van den Broeck, rue du Commerce 50, Bruxelles. | 12 Juni 1892. |
| Alph. de Witte, Ingenieur, rue du Trône 49, Ixelles. | — |
| Cav. Ercole Gnecchi, via Gesù 8, Milano. | — |
| Le Comte Th. de Limburg-Stirum, rue de la Loi 166, Bruxelles. | — |
| G. Cumont, Advocat à la cour d'appel, rue de l'Aqueduc 19, Saint-Gilles-Bruxelles. | — |
| Le Baron Félix Bethune, Chanoine et prélat de Sa Sainteté, rue d'Argent 40, Bruges. | — |
| Cav. Fco. Gnecchi, via Filodrammatici 10, Milano. | — |
| Mr. J. A. van der Chijs, Lands-Archivaris, Batavia. | — |
| Camille Picqué, Conservateur du Cabinet numismatique à la Bibliothèque royale, rue Dupont 70, Schaerbeek. | 9 Aug. 1892. |
| V. de Munter, Agent de la Banque nationale, rue Haute 30, Audenarde. | — |
| Amedée de Roissart, Conseiller de la cour d'appel de Bruxelles, avenue de la Couronne 12, Ixelles. | — |
| F Léon Naveau, Docteur en droit, Château de Bommershoven, Tongres. | — |
| Dr. Hans Riggauer, Conservator des k. Münzkabinets, München. | |
| Arthur Engel, rue de la Tour 40, Paris-Passy. | — |
| Le Baron Jean Bethune, Oost-Roosbeke. | — |
| Charles van Schoor, Procureur général près la cour d'appel de Bruxelles, avenue Louise 93, Bruxelles. | — |
| P. I. B Ruijs de Perez, rue Joseph II 26, Bruxelles. | 18 Juni 1893. |
| Le Chev. Fred. Mayer van den Bergh, rue de l'Hôpital 21, Anvers. | — |

| | |
|---|---|
| ROGER VALLENTIN DU CHEYLARD, Officier d'Académie, Receveur des Domaines, St. Péray, (Ardèche). | 8 Sept. 1893. |
| MAURICE BARBEY, Château de Valleyres, Valleyres. | — |
| LE CHEV. L. C. M. VAN EERSEL, Major d'Etat-major, Chef d'Etat-major de la 2ième Dn. de Cavalerie, | — |
| Vieille route 70, Anvers (Berchem). | — |
| GEORGE C. ADAMS, Broadway 410, Cincinnati (Ohio). | — |
| H. C. DOUWES DEKKER, Controleur 2e klasse bij het binnenlandsch bestuur, Padang Oelak Tanding. | — |
| ROBERT A. C. THIRKELL, Collins-street, Tattersall's-Club, Hobart (Tasmania). | 24 Sept. 1893. |
| P. BORDEAUX, Advocat, Boulevard Maillot 98, Neuilly sur-Seine. | 24 Mei 1894 |
| JOHN EVANS, Nash Mills, Hemel Hempstead, Engeland. | — |
| W. O. GALOIS, Vice-President van den Raad van Ned. Indië, Batavia. | — |
| PAUL CH. STRŒHLIN, Président de la Société Suisse de numismatique, rue de la Cité 20, Genève. | 17 Juni 1894. |
| A. VISART DE BOCARMÉ, rue des Aiguilles 18, Bruges. | 5 Juli 1894. |
| A. DE MEUNYNCK, rue Masséna 23, Lille. | 10 Oct. 1895. |
| LE Dr. C. BAMPS, rue Vieille 23, Hasselt (Belgique). | — |
| Prof. Dr. A. DÜNING, Quedlinburg. | 14 Jan. 1897. |

# INHOUD

# VERWIJZING DER PLATEN.



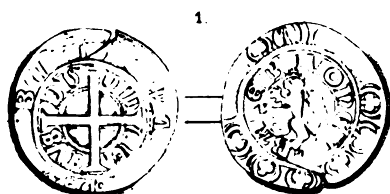
# ERRATA.

Blz 273 5e v. b. staat: densekens, lees: deusekens

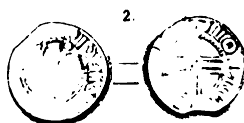
—— - - —



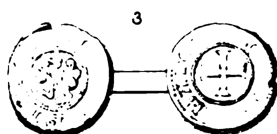
1.



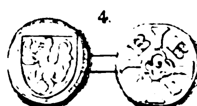
2.



3



4.



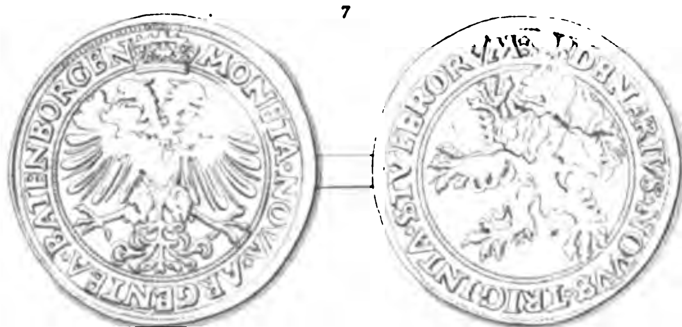
5.



6.



7





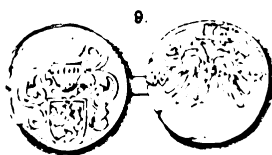
8.



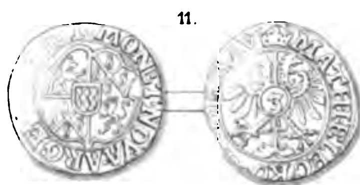
10.



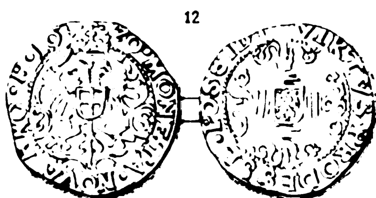
9.



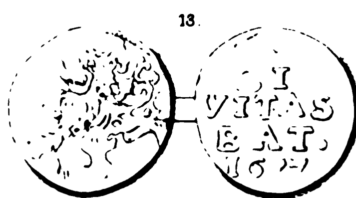
11.



12.



13.






N 6
Dhr.
Hendr. Dillinck,
oud Burgm. overdeken
Adr. vr. Eeuwigt. Deken.
I P P B,
C M S, M F B
ommeg. v S t L S.
A 1698.



